هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆڵەکان

51

سالّی/ 2009 – بەرگی پەنجاویەك

چاپی یەکەم/ سالّی 2009

پێڕیست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (1)ی نائاسایی خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2009/1/21 ل5

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (2)ی نائاسایی خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2009/2/11 ل49

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (3)ی نائاسایی خولی دووەمی هەڵبژاردن – پێنج شەممە 2009/2/12 ل99

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی دەسپێك خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2009/3/2 ل165

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (1) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2009/3/10 ل181

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (2) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2009/3/25 ل191

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (3) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2009/3/31 ل255

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (4) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2009/4/6 ل281

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (5) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2009/4/14 ل297

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (6) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2009/4/15 ل359

ئـەو مەسـەلەیە لەلایـەن کۆمسـیۆنی بـاڵاوە یـەکلا نەکرایـەوە، ئێمـە بڕیارمـان هەیـە کـە لەسـەر بودجـە هەڵبژاردن راناگرین، بەڵام حەقی خۆشمانە دیفاع لە مافـەکانی خۆمـان بکـەین و پارەکـەش نزیکـەی (37) ملیۆن وەکو خەملێنراوە داوا دەکاتن، ئێستاش لە پەیوەندیداین پێموایە خەریکە یەکلا ببێتـەوە، بـەڵام کـە 4/4 نـەبوو، ئـەو دەسـەڵاتەی کـە دراوتـەوە سـەرۆکی هـەرێم بـۆ بانگهێشـت کـردن و دیـاری کردنـی رۆژی هەڵبژاردن بەسەرچوو بەپێی یاسایەکە، یـەعنی دەبوایـە پێشی 4/4 ئـەو رۆژە دیـاری بکـاتن و بانگهێشـتی بکاتن، کە کاتی بەسەرداچوو ئـەو نامەیـەی بـۆ ئێمـە نووسـیووە دەڵێـت مـن دەسـەڵاتم نـەماوە بـەپێی ئـەو یاسایە بانگهێشت بکەم، خۆتان بڕیاری لەسەر بدەن، ئێمەش تەبعەن لە سەرۆکایەتی لەگەڵ لیژنەی یاسایی باسمان لەوە کرد گوتمـان چ رێگایـەك رێگایـە، بـۆ ئـەوەی ئـەو هینـە بکـەین، ئایـا پەرلـەمان خـۆی بانگهێشـتەکە بکـات؟ یـان دەسـەڵات بداتـە سـەرۆکی پەرلـەمان بانگهێشـت بکـاتن؟ ئایـا دەسـەڵات بداتـە کۆمسیۆنی باڵا بانگهێشت بکاتن؟ پێمـان باشـترو جوانتریشـە جارێکی تـر ئـەو دەسـەڵاتە بدەینـە سـەرۆکی هەرێم بەو ئیعتیبارەی باڵاترین دەسەڵاتە لە هەرێمدا، هـەر ئـەوە ئـەو بانگهێشـتە بکات، بۆیـە پرۆژەیـەك ئامادە کراوە لە خۆیدا ساز دراوە ئەو دەسەڵاتە، دووەمیش/ ئێستا لەبەر وەزعێکی نائاسـایی ئـەو نـەیتوانی ئـەوە بکـاتن، ئێسـتاکەش نامانـەوێت دەسـەڵاتەکە بدەینـە کۆمسـیۆنی بـاڵاو هـین و ئەوانـە، ئێمـە لەگـەڵ دەرهێنانی یاسایەکە مەسـئولیەتمان وەکـو پەرلـەمان تـەواو بـووە بـۆ بانگهێشـت کردنـی هەڵبـژاردنێك کـە خۆمان مەسئوولین بۆ خۆمانە، خۆمان سەرۆکینە، تۆزێك من خۆم بە باشی نازانم، ئەگەر بێتو ئیختیاراتی باشترمان لە پێش هەبێت، ئیختیاراتی باشتر ئەوەیە جارێکی دیکە ئەو دەسـەڵاتە بدەینـە سـەرۆکی هـەرێم، لەبەر رۆشنایی ئەوەی کە پێداویستیەکان لەلایەن کۆمسیۆنی باڵا ئەو لەحزەیەی کە تەواوی کـرد ئاگاداری سەرۆکی هەرێم بکاتەوە، سەرۆکی هەرێم ئەو بانگهێشتە بۆ هەڵبژاردن بکاتن، بۆیـە ئێسـتا داوا لـە لیژنـەی یاسایی دەکەم ئەو پرۆژە بڕیارە بخوێنێتەوە، ئومێد دەکەم سبەینێ دەنگی بۆ بدەین و بۆ ئەوەی مـەجالتان هەبێتن بیخوێننەوە، فەرموو کاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەروەکو بەڕێزتان ئیشارەتتان پێدا ئەمە پێویست بە پرۆژە بڕیارێکە، بۆیە ژمارەی یاسـایی لـە ئەنـدامانی پەرلـەمان پرۆژەیـەکیان ئامـادە کـردووە، ئـەو ئەندامـە بەڕێزانـەی کـە ئیمزایـان لەسـەر پرۆژەکـە کـردووە بەڕێزان:

1- کریم بحری عبداللە.

2- شێروان ناصح حیدری.

3- طارق جامباز.

4- عەونی بەزاز.

5- د.رۆژان دزەیی.

هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆڵەکان

52

سالْی/ 2009 – بەرگی پەنجاودوو

چاپی یەکەم/ سالْی 2009

پێرست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (7) خولی دووەمی هەڵبژاردن – پێنج شەممە 2009/4/16 ل5

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (8) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2009/4/20 ل55

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (9) خولی دووەمی هەڵبژاردن –سێ شەممە 2009/5/5 ل143

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (10) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2009/5/6 ل171

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (11) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2009/5/11 ل215

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (12) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2009/5/12 ل329

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (13) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2009/5/13 ل345

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (14) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2009/5/18 ل379

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (15) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2009/5/27 ل439

(خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژە یاسای بەرەنگاربوونەوەی مادده هۆشبەرەکان لە هەرێمی کوردستان ـ عیراق کە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشکەش کراوە بە نووسراویان ژمارە 978 لە (2009/4/26)، ئەمەش ئاراستەی لیژنەی ناوخۆ و لیژنەی یاسایی و ئەندامانی پەرلەمان دەکەین، خاڵی پێنجەم (خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژە یاسای پاراستنی ناوچەکانی سەوزایی و دار ڕواندن لە شارەکانی هەرێمی کوردستان ـ عیراق کە لەلایەن ژمارەی یاسایی لە ئەندامانی پەرلەمان پێشکەش کراوە)، ئەمەش ئاراستەی لیژنەی یاسایی و لیژنەی کشتوکاڵ و لیژنەی شارەوانی و ئەندامانی پەرلەمان دەکەین، هەروەها لیژنەی تەندروستیش، خاڵی شەشەم (خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنەکانی پارێزگاکان و قەزاو ناحیەکان لە هەرێمی کوردستان ـ عیراق کە لەلایەن ژمارەی یاسایی لە ئەندامانی پەرلەمان پێشکەش کراوە)، فەرموون بۆ خاڵ بە خاڵ خوێندنەوەو گفتوگۆ کردن لەسەری، داوا لە لیژنەی ناوخۆ دەکەم بێن لە شوێنی خۆیان دابنیشن و مادده بە مادده بیخوێننەوە بە کوردی و بە عەرەبی و ڕای لیژنەکانیشی لەسەر بدەن، کاک جمال فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنەکانی

پارێزگاکان و قەزاو ناحیەکان لە هەرێمی کوردستان ـ عیراق

بەشی یەکەم

پێناسە و ئامانجەکان

مادده‌ی یەکەم:

مەبەست لەم زاراوانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە.

یەکەم: هەرێم: هەرێمی کوردستان ـ عیراق

دووەم: دەستە: دەستەی باڵای سەربەخۆ بۆ هەڵبژاردنەکان و ڕاپرسی لە کوردستان دا.

سێیەم: ئەنجومەنەکان: ئەنجومەنەکانی پارێزگاکان و ئەنجومەنە خۆجێیەکانی قەزا و ناحیەکان.

چوارەم: بازنەی هەڵبژاردن: هەموو ناوچەیەکی دیاری کراو کە ژمارەیەك کورسیان بە پێی حوکمەکانی ئەم یاسایە بۆ تەرخان کراوە.

پێنجەم: مەڵبەندی هەڵبژاردن: ئەو شوێنەی کە دەستە لە ناو بازنەی هەڵبژاردنەکان دای دەنێت بۆ ئەنجام دانی پرۆسەی دەنگدان لێی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك خلیل فەرموو.

بەڕێز خليل ابراهيم محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مشروع قانون انتخاب مجالس المحافظات

و الأقضية والنواحي في اقليم كوردستان_العراق

الفصل الأول

التعاريف والأهداف

المادة (1): يقصد بالعبارات التالية المعاني المبينة إزاءها لأغراض هذا القانون:

اولاً: الاقليم: اقليم كوردستان_العراق.

ثانياً: الهيئة: الهيئة العليا المستقلة للانتخابات والاستفتاء في كوردستان.

ثالثاً: المجالس: مجالس المحافظات والمجالس المحلية للاقضية والنواحي.

رابعاً: الدائرة الانتخابية: كل منطقة محددة خصص لها عدد من المقاعد وفقا لأحكام هذا القانون.

خامساً: مركز الانتخاب: المكان الذي تعينه الهيئة ضمن الدائرة الانتخابية لإجراء عملية الاقتراع فيه.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك دلێر فەرموو.

بەڕێز دلێر محمد شريف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لیژنەی یاسایی ڕۆژی چوار شەممە لە 2009/4/15 كۆبووەوە بۆ تاوتوێ كردنی پرۆژە یاسای ئەنجومەنی پارێزگاكان و قەزاو ناحیەكان لە هەرێمی كوردستان كە لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانەوە پێشكەش كراوە، دوای خوێندنەوەی یەكەمی لە پەرلەمان دا لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە 5ی ڕۆژی 2009/4/14 كە بۆی هاتووە، دوای وتوێژو تاوتوێ كردنی، لیژنە پشتگیری لە پرۆژەكە دەكات لە پێناو خۆ ئامادەكردن بۆ دەرچوواندنی یاسایەك بۆ جێ بەجێ كردنی هەڵبژاردنەكانی ئەنجومەنی پارێزگاكان و قەزاو ناحیەكان، بەمەبەستی پتەوكردنی ڕێبازی دیموكراسی لەهەرێمی كوردستان و چەسپاندنی یەكێك لە گرنگترین بنەماكانی ئەویش دەستاو دەست كردنی ئاشتیانەیە بۆ دەسەڵات لە ڕێگەی ئەنجامدانی هەڵبژاردنی ئازاد و پاك دادپەروەرانە بۆ هەموو پارێزگاكان و قەزاو ناحیەكان لە هەرێم دا، ئێمە وەكو لیژنەی یاسایی پرۆژەكەمان قبوڵە و هیچ پێشنیارێك و تێبینیمان نیە لەسەر ماددەی یەكەم.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی کاروباری ناوخۆ ڕۆژی دووشەممە ڕێککەوتی 2009/4/27 کۆبووەوە بۆ گفتوگۆ کردنی یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنەکانی پارێزگاکان و قەزاو ناحیەکان، کە خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کرا لە کۆبوونەوەی ئاسایی ژمارە 5ی ڕۆژی 2009/4/14 پاش گفتوگۆ کردن و تاوتوێ کردن، لیژنەکەمان پێشنیار و بۆچوونەکانی خۆی بەم شێوەیە پێشکەش دەکات، ئێمە تەنها سێ تێبینیمان هەیە، یەکەم: لیژنەکەمان پشتگیری لە پرۆژە یاساکە دەکات، دووەم: لیژنەکەمان زۆر تێبینی هەیە لەسەر کۆپیە کوردیەکە، سێیەم: ژمارەیەك لە ئەندامانی لیژنەکەمان تێبینیان هەیە لەسەر بڕگەی 8 لە ماددەی 27 و لەگەڵ ڕێزماندا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

یەعنی ماددە یەك هیچتان نیە، کاك خلیل فەرموو.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم پرۆژەیە لەلایەن 10 ئەندام باش گەڵاڵە کراوە لە لیژنەی یاسایی و لەگەڵ لیژنەی ناوخۆش، هەروەها ئەساسی ئەم پرۆژەیە قانونی هەڵبژاردن هی موحافەزاتی عیراقی بووە و هەتا سیاغەکەش نزیکی ئەوە، فەقەت ئەوەی کردوومانە ئەوە بووە زۆرتر بگونجێنین لەگەڵ خسوسیاتی ئێمە، لەگەڵ ڕاوبۆچوونی ئەوێ بگونجێت لەگەڵ هەرێمی کوردستان، ئەمەمان پێشانی برادەرانی کۆمسیۆنی باڵاشمان داوە، زۆر پێیان باش بوو مولاحەزاتیان لەسەر نەبوو، بۆیە پرۆژەکە پرۆژەیەکی گەڵاڵە کراوە لەلایەن لیژنە و مفەوەزیەش ئاگادارە و خسوسیاتی کوردستانیش ڕەچاوکراوە، ئیستیفادەش لە هی عیراق کراوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

یەك شت هەیە کە ئێمە ماوەیەکی کورتمان ماوە، لە تەمەنی پەرلەمان و پرۆژەیەکی زۆریشمان لە پێشە و هەمووشیان یەك لە یەکتری گرنگترن، توندوتیژی خێزان و بودجە و دەستوور، لەبەرئەوە داوا دەکەم موداخەلەکانتان کورت و لە جێێ خۆی دابێت و تیکراری تێدا نەبێت، بۆ ئەوەی ئیستیفادە لە وەخت بکەین و بە زووترین کات تەواوی بکەین، ماددەی یەکەم هەردوو لیژنەی ناوخۆ و لیژنەی یاسایی پشتگیریان لێی کرد، ئەگەر کەسێك مولاحەزەی لەسەر نیە؟ کاك محمد فەرموو.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 1 لە پرۆژە یاساکە خاڵی 2 (الهیئة: الهیئة العلیا المستقلة للانتخابات والاستفتاء في کوردستان)، ئێمە ئەمەمان بە ڕەسمی بە یاسا ناساندووە؟ ئایا یاسامان بەمە دەرنەچوواندووە؟. یاسای (الهیئة العلیا المستقلة

للانتخابات والاستفتاء في كوردستان)، به ياسا ئێمه شتى وامان نەکردووە؟ دووەم: لە ناو ئەو پرۆژە یاسایە کۆمەڵێك زاراوە دووبارە دەبێتەوە، ئایا نایەوێت بیناسێنین؟ وەکو (ناخب، مرشح، سجل الناخبین، القائمە، قاسم الانتخابی)، ئەمانە دووبارە دەبنەوە لە هینەکە، ئەی تەعاریف بۆ ئەوانە؟ ڕاستە ئێمە هەرکەسێك وەکو خۆمان ئاگامان لێیە، بەڵام وابزانم سیستەمی تەعاریف دەبێت هەرچی لەوێ هاتبێت، موستەلەح بێت و ئەساس بێت، دەبێت تەعریف بکرێت، مەسەلەن ناخیب کێ یە؟ مورەشەح کێیە؟ ئەوانە لە تەعریفەکاندا دەبوایە هەبوایە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك جعفر فەرموو.

بەڕێز جعفر مصطفى معروف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرسیارێکم لە لیژنەی خۆمانە لە ماددەی 1 بڕگەی 4 پێویستە لێرە لە بڕگەی 4 ئێمە دیاری بکەین و تەئکید لە ژمارەی کەسەکان بکەینەوە، یەعنی بە چەند نفوس دەتوانێ لەو شوێنانە کورسی بهێنێت، ئەمە یەك، دووەم: قەزاو ناحیەکان دیاری نەکەین، چونکە گوند هەیە زۆر گەورەیە، ئایا ئەو گوندانە حیسابێکیان لەگەڵ دادەکرێت؟ چونکە قەزاو ناحیەکان نەهاتووە، سێیەم: ئێمە لە لیژنەکەمان چاکمان کردەوە، لێرە چاك نەکراوە، چوارەم: (تەرخان کراوە) نابێت، (تەرخان دەبێت)، لە کۆتایی جوملەی چوارەم، چونکە کراوە بۆ ڕابردووە (دەکرێت) لە مەستەقبەل دا ئەوە دەکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەمان پرسیاری (کاك محمد فرج)م لەلای وروژا، (الهیئة العلیا المستقلة للانتخابات والاستفتاء في کوردستان)، شتێکە تەواو تازەیە لەلای ئێمە، ئایا ئەم دەزگایە بوونی هەیە یان دروست دەکرێت لەدوای یاساکە؟ هەروەها زۆر موستەلەح هاتووە و تەعریف نەکراوە، دەبێت ئەوەش لە پێشدا تەعریف بکرێت یان هەمووی تەعریف بکرێت یان ئەو تەعریفانەش نەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عادل فەرموو.

بەڕێز عادل محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەمان پرسیارە، ئەگەر چی لە ماددەی 3 ئیشارەیەکی داوە کە هەیئە وجودی نیە، لەبەرئەوە دەڵێت (لحین تشكیل الهیئە)، لە دوای فەقەرەکە کەنەهاتووینەتە سەری، پێم وایە ئەو پێناسە زیادەیە، هەیئە پێویستە دابمەزرێت، دواتر باسی لێوە بکەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێخ الله فەرموو.

بەڕێز شێخ الله ابراهیم شێخ الله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەمان تێبینی کاك شێخ جعفرم هەیە، تێبینیم هەیە لەسەر دێیەکان، بەس باسی قەزاو ناحیەکان کراوە، ئێستا ئێمە ئۆردوگامان هەیە نە ناحیەیە و نە قەزایە، ئەنجومەنی هەلبژێردراوی هەیە، لە جاری پێشوو لە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی شارەوانیەکانی پێشوو بە هەڵبژاردن هەڵبژێردراوە، دێمان هەیە نفوسی لە 3 هەزار تا 4 هەزار کەس پترە و ئەنجومەنی هەڵبژێردراوی هەیە، ئەوانە مەسیریان چی لێ دێت؟ وەکو ئەوەی لێرە لە تورەقی هەمانە، دێیەو ئەنجومەنی شارەوانیشی هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د.نوری فەرموو.

بەڕێز د.نوری جمیل تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوو تێبینیم هەیە، یەکەمیان: بەداخەوە تەنها عەرەبیەکەم لەبەردەست دایە، سەبارەت بە ناونیشانی فەسڵی یەکەم (التعاریف والاهداف)، من پێم باشە (التعاریف) بێت، چونکە ماددەی 2 دەکرێت بیخەینە ئەسبابی موجبەوە، ماددەی 3یش وەکو ماددەیەك لە ئەحکامی عامە دابێت، نەك لێرە، سەبارەت بە (الهیئة العلیا المستقلة للانتخابات والاستفتاء فی كوردستان)، ئەوە ئەو ناوە لە پرۆژەی دەستووری هەرێمی کوردستان دا هاتووە، ئەو دەزگایەی کە ئێستا هەیە پێی دەڵێن دستەی باڵای هەڵبژاردنەکان لە هەرێمی کوردستان، کەواتە دەبێت بەو جۆرە بێت، نەك بەو شێوەی ئێستا هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ ڕەئیتان؟ کاك سەردارفەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە پرسیاری یەکەم ئەوەی برگەی 2 (الهیئة) ئێمە لێرە هەوڵمان داوە یاسایەکە بگونجێت لەگەڵ ئەو تەعاریفەی کە لە پرۆژەی دەستووری هەرێمی کوردستان هاتووە، لەوێ مەجموعە موستەڵەحاتێك هاتووە، ئێمە هەوڵ دەدەین لێرە نەسەقێك هەبێت یاخود هەمان ئەو بێت، ئەگەر وانەبێت لە موستەقبەل کە دەستوور دەرچوو دەبێت قانونەکەمان هەمووی هەموار بکەین، ئەوە یەك، دووەم: هەڵبژاردنەکان لە

هەرێمی کوردستان هەیئەیەکی مەحەلی سەرپەرشتی دەکات، بۆیە دەبێت هەیئەی خۆمان هەبێت، چونکە زمنی سەلاحیاتی حەسری نیە ئەوەی لە ماددەی 110 دەستووری هەمیشەیی عیراقی هاتووە، کەواتە لێرەدا ئەسڵەکە ئەوەیە ئێمە هەیئەی خۆمان دادەنێین، لەبەرئەوەی دروست نەکراوە، ئێمەش لە ماددەی 3 دەڵێین تاوەکو دروست دەکرێت موفەوەزیەی عولیای موستەقل لە بۆ هەڵبژاردنەکان جێگای دەگرێتەوە، سەبارەت بەوەی کە هەندێك پێناسەی تر بکرێت، وەکو ناخب و مورەشەح و هتد.. ئێمە لە فەسڵی دووەم و لە فەسڵی سێیەم باسی ناخب و مورەشەحمان کردووە و پێویستی بە پێناسە ناکات لێرە بێت، چونکە لەوێ لە ماددەی 4 (**یشترط في الناخب أن یکون**) بەدرێژی باسی لێوە کراوە، ئەوە تەقریبەن تەعریفەکەیەتی، مورەشەحیش بەهەمان شێوە، کاك جعفر باسی دائیرەی ئینتیخابی کرد، دائیرەی ئینتیخابی لێرە 3 نەوع دائیرەی ئینتیخابی هەیە، دائیرەی ئینتیخابی لە بۆ ئەنجومەنی پارێزگا، ئەنجومەنی پارێزگا هەمووی یەك دائیرە دەبێت، قەزاکان خۆشی یەك دائیرە دەبێت، لە ناحیەکانیش بۆ هەڵبژاردنی ناحیەکە یەك دائیرەی دەبێت، سەبارەت بە پرسیارەکەی جەنابت و کاك شێخ الله ئەوەی مەجالسی قورا، لە یاسایەکی تر موعالەجە کراوە کە یاسای شارەوانیەکانە، لەو قانونە باس کراوە کە هەر گوندێك چەند هەزار کەس بێت ئەنجومەنی بۆ دادەندرێ و شێوازەکانی، باس لەوە کرا کە هەندێك موستەڵەحاتی تریش لێرە دەبێت باس بکرێ و موختەسەری بدرێتێ، ئێمە تەماشامان کردووە کامەی زۆر دووبارە بۆتەوە ئەومان موختەسەر کردووەتەوەو لەو ماددەیەمان داناوە، ئەوەی د.نوری باسی کرد ماددەی 3 دەکرێت ئەو ماددەیە لە ئەحکامی خیتامی دا بکرێت، بەڵام لێرەش جێگەی دەبێتەوە، تەعاریف و ئەهداف کە ماددەی 2، ڕاستە بە دوو ڕستە هاتووە، بەڵام لەناوی دا ئەگەر تەرکیز بکەی زۆر هەدەفی تیایە، نەك هەر یەك هەدەف، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

یەك، دوو شتی گرنگ وروژێندرا، یەکێکیان مەسەلەی هەیئەیە لە بەینی دوو شت داین، لە پرۆژەی دەستووری هەرێمی کوردستان دا ئەو ناوە هەیە، پرۆژەی دەستووریش لەو نزیکانە دەنگی بۆ دەدرێت لە پەرلەمان، وەکو هینەکە، لەلایەکی ترەوە ئەوە شتێکی تەبیعیە دەمانەوێت قانونەکانمان بگونجێت، لەلایەکی تریشەوە ئەو مولاحەزەیە بوجێ یەو قانونیشە، شتێك کە هێشتا وجودی نیە، تۆ لەناو قانون دا دای بنێی، جا نازانم یەعنی موعالەجەیەك بکرێت، شەرحی بکە کاك خلیل فەرموو.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە باس لە باسی قانون دەکەین،وەکو شتێکی ئەسڵ و سابت و بەردەوام ئێمە هەیئەمان هەیە لە پرۆژەی دەستوور، هەیئەیەکی تایبەت بۆ سەرپەرشتی کردن و بەڕێوەبردنی ئینتیخابات، هەر ئینتیخاباتێك یان ئیستیفتایە لە کوردستان بکرێت و لە قانونی پەرلەمان ساڵی 1992 ڕەقەم یەك هەیە، ئەوە لە پرۆژەش هەیە، لێرەش دەبێت هەبێت، چونکە ئەمە ئەسڵە، ئێستا مفەوەزیەی ئیتیحادی لە بەغدا شتێکی ئیستیسنائیە، لە هەموو قەوانین گوتومانە تاوەکو تەشکیل بکرێت، ئێمە لازمە بۆ ئەو فەترەیە کورت بوو

نەمانتوانى ئەو تەشكيلە بكەين، ئەگەرنا ئەسڵ تێيدا ئەوە هەبێت، بە ڕەئى ئێمە وەكو لە ليژنەى قانونيش باسمان كرد، ئەمە ببێت باشترە تاوەكو هەموو جار لەبەرچاومان بێت و بە شتێكى گرنگى دەزانين و شتێكى تايبەت بە خۆمان ببێت و تەشكيلاتيشى بۆ دروست بكەين تا بزانين باشە، ئەوەى مامۆستا محمد فرج باسى لێوە كرد، ڕاستە موستەلەحاتى تر هەيە، بەس ئێمە لە ئەنزيمە و ئەوەڵەن لە قانون ديارە و لە ئەنزيمەش ديارى دەكرێت ناخب كێ يەو مورەشەح كێيەو فائيز كێيەو ئەوانە هەموو بە ئەنزيمەى تەواو شەش ئەنزيمە دەركەوتووە تا ئێستا ئيحتيمالە شتى تريش ببێت، تەفسلات بۆ شەرح و ئەوانە لە ئەنزيمەى مفەوەزيە ديارى دەكرێت، ئەو دوو مولاحەزەى بەڕێز د. نورى قانونين و زۆر موناسبە وەكو لەڕووى فەنى ڕاستە و لە ئەسبابى موجبەش هاتووەو جێگاى ئەوێيە، ئەوەى تريش مادام بۆ شتێكى موئەقەتە، يەعنى دەبێتە ئينتيقالى جێگاى موناسب ترە بچێتە ئەحكامى خيتامى لەجێيە، بەڵام زۆر زەرەريش ناكات، بەڵام ئەگەر بڵێى قانون باشترەو جوانترە ئسوڵى ترە كە بچێتە ئەولا وەكو جەنابى فەرمووى.

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان:

بە نيسبەت ئەوەى قورا ، لێرە نووسراوە مجالس ئێمە ئيقرارمان كرد كە ئەنجومەنى قەزاو ناحيەكان دەكرێت، لێرە ناوى قورايەكە نەهاتووە(مجالس: مجالس الاقضية والنواحى) كە هەڵبژاردنى بۆ دەكرێت ماناى وانيە، مەجلسى گوندەكانى شارەوانى شتى واى نيە، كە هەڵبژاردن دەكرێت لەو قانونە مەبەستمانە هى ئەقزيە و نەواحيە، هەر دەمێنێتەوە نوقتەى دووەم، ئەگەر ئەوەش هەبێت خۆ دەكرێت ئەگەر بێتو وەكو پەرلەمان، ئەگەر نەتوانين ئەو هەيئەيە ئيشەكەى جێ بەجێ بكات دەڵێين (تقوم هيئة المفوضية العليا المستقلة للانتخابات لاجراء.....) يەعنى موشكيلە لەوە دا نابێت تا ئەو كاتەى ئێمە كە هەڵبژاردنى ئەنجومەنى پارێزگاكان دەكەين، ئەگەر ئەوەمان جێ بەجێ نەكرد بوو و قانونى تايبەتمان دەرنەهێنا بوو بۆ دامەزراندنى ئەو هەيئەتە، دەكرێ ئەو وەختى قەرارێك دەربهێنين (تقوم هيئة المفوضية العليا للانتخابات فى العراق بمقام .... أو ثانثا: الهيئة المستقلة للانتخابات والاستفتاء فى كوردستان)، بەڵام لێرە مادام پرۆژەى دەستوورمان هەيە، بۆچى ئێمە شتێك بكەين و دواتر بێينەوە سەرى و جارێكى تر هەموارى بكەينەوە، ئەوە تەسمياتە زياتر، بەڵێ كاك محمد خۆت ساحبى ئيقتراح بووى لەگەڵ سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

جارێ ئەوەڵەن (لاموجود)(لايعرف)، ئەم قانونە وجودى نيە، ئيتر تۆ تەعريفى چى دەكەى؟ ئەمەش لە سەڵاحيەتى موشتەرەكەيە، يەعنى ئێمە هەر ڕۆژێك ئەمەمان ويست دايدەنێين، يەعنى وەكو ئەوەى كە دەڵێى كێوێ بيخەينە ديوان، ئيتر دواتر ناتوانين بيكەين ئيتر با ئەوە بێت، ئەمە لە سەڵاحيەتى موشتەرەكەيە، هەر ڕۆژێ كە ئێمە ئەم ياسايەمان دانا مافى خۆمانە، ئيتر ئەمە لامەوجودێكە ئيتر دوايى

ئیشارەتی پێی کرد، لەبەرئەوە دامان نەناوە هەیئەی عولیای مفەوەزیە دێت سەرپەرشتی ئەمە دەکات، یەعنی ئەمە تۆزێك وەکو ئەڵێی گوێ چەپوکانە لەملاوە دەستی بۆ بەری.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەڵەن ئەوە لە زمنی سەڵاحیاتی موشتەرەك نیە، بەڵکو لە زمنی سەحیاتی هەرێمە، ئێمە مافێکی خۆمانە کە ئەمڕۆ یاسایەکمان هەبێت بۆ مەسەلەی ئەم دەستەیە، یاسایەکەش لیژنەی یاسایی تەبەنی کردووە، حازرەو ڕەنگە تەقدیمی دەستەی سەرۆکایەتیش کرابێت، ئەمە لەلایەك، لەلایەکی ترەوە لە دەستوور داهاتووە، هەروەکو جەنابت ئیشارەتت پێی دا بە قەناعەتی من بوونی لێرە هیچ زەرەرێکی نیە، ڕاستە خۆی قانونیەن تەئسیس نەکراوە، بەڵام بوونەکەی زەرەری نیە، لەبەرئەوەی دەستووریەن و دەستوورەکەش نزیکە بدرێتە پەرلەمان، بۆیە بە قەناعەتی من ئەوە لە جێگای خۆی هاتووە و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی ئێمە با ئیتر لە هینی انشاللە دروستی دەکەین و انشاللە دەمان بێت و انشاللە دەستووریش پەسەند دەکەین! ئیتر تەواو با لەسەر انشاللە نەمێنێ، هەمانە ئەو هەیئەتە؟ نەخێر نیمانە،ئێمە قەیدی چیە ئەگەر هاتو لە دوایی دا هەموار بکرێت، کەی کێشەیە، هەر یاسای سەرۆکایەتی هەرێم، چەندین ساڵە، سێ جاری تریش هەموارمان کردووەتەوە، ناوە ئەسڵیەکە ئەوەی کە کارەکە دەکات ئەوە دابندرێت یاسایی ترە لەوەی ناوی دابندرێت، لەسەر شتێك لەسەر ئەساسی شتێك کە شتەکەش هێشتا تەسدیق نەکراوە، ئەگەر لەسەر ئەساسی دەستوورە دەستوور تەسدیق نەکراوە، یەعنی چۆن دەبێت لەسەر ئەساسی شتێك، شتێك بنیات بنێی کە نەبووە، لەبەرئەوە من ئیقتراح دەکەم بوترێت (الهیئە) لێرە هەیئە مەبەستی مفەوەزیەیە، ناوی مفەوەزیە بهێنین (المفوضیة الی حین تشکیل الهیئة)، قەی چی دەکات.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د.نوری فەرموو.

بەڕێز د.نوری جمیل تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا له کوردستان دا به پێی قانونی ژماره 11ی 2007 که قانونی موفەوەزیەی عولیای ئینتیخاباته، له عیراق دا دەزگایەك هەیە چەند ساڵە ئیش و کاری خۆی دەکات بەناوی (دەستەی باڵای هەڵبژاردنەکان له هەرێمی کوردستان) ئێمە ئەو ناوه دابنێین، ئەو دەزگایەمان بەلاوە ناوه، پاشان هەر وەختێکی که دەستوور پەسەند کرا ئەو کاته دەڵێت ئەو قانونانەی کەوا به پێچەوانەی ئەم دەستوورەوەیە کاریان پێ ناکرێت، ئۆتۆماتیکیەن ئەو کاته ئەو ناوه دەگۆڕدرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە یەکەم جارنیه باسی ئەو هەیئەته دەکرێت، یاخود بگوترێت ئەو هەیئەته (من العدم)، له یاسای ژماره 1ی پەرلەمانی کوردستان له ماددەیەك زۆر به سەریحی باسکراوه که ئەو ئەنجومەنه دەبێ دروست بکرێت، ئەمە یەك، دووەم: ئێمە له خاڵی 3 ئاماژەمان به ئەوە کردووە (لحین تشکیل الهیئة) واته تاوەکو ئێستا تەشکیل نەکراوه، سێیەم: ئێمە ئەو یاسایەمان وا داڕشتووه که له موستەقبەل پێویستی به تەعدیل نەبێت، یەعنی ئێمە که باسی هەیئه دەکەین، سبەینێ ئەگەر هەیئەکه دروست کرا دەتوانێ ئیعتماد لەسەر ئەو قانونه بکات و هیچ موشکیلەیەکیشی نابێت، لێره که له خاڵی سێیەم دەڵێت موفەوەزیه جێگای دەگرێتەوە، چوارەم: ئەوەی من دەمەوێت ڕوونی بکەمەوە ئەوە یەکەم جار نیه بەو نەوعه سیاغه کراوه، له قانونی ژماره 1 بۆ ئینتیخاباتی پەرلەمان به هەمان نەوع تەعامولمان لەگەڵی کردووه، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سۆزان خان انشاالله دەگەیه نەتیجه! کاك فرست موقتەرەحێکی هەیه، دەڵێت بۆ ئەوەی نه ئێستا و نه دواڕۆژ نابێ ببێته (الهیئه المختصه بالانتخابات فی اقلیم کوردستان) جا ئەگەر دوایی هەمواریش بکرێتەوە دەبێت، تەبعەن ئەوانەی که ئیعتزازیان لەسەر ئەو فەقەرەیە گرت، فەقەرەیەکی هینیان پێشکەش نەکرد، تەنها کاك د.نوری دەڵێت هەیئەی پێشوو بمێنێتەوه، (هیئة العلیا المستقلة للانتخابات فی اقلیم کوردستان)، ئەوەی ئێستا لیژنەی هاوبەش هێناویەتی تازەتره، یەعنی ئەوەی که د.نوری هەیه و مەوجوده، ئێوەش هیچ شتێکی موحەددەتان هین نەکرد، لەبەرئەوە به تەنها ئەو موقتەرەحەی لیژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆ که هەیئەکه بەوە تەعریف بکرێت، دەیخەمه بڕیاری ئێوه، کێ لەگەڵ ئەوەیه که بڕیاری هاوبەش، لێژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆ هەیئەیان تەعریف کردووه به (الهیئة العلیا للانتخابات والاستفتاء فی کوردستان)، کێ پشتگیری لەو موقتەرەحه دەکات، دەستی بڵند بکات تکایه؟ 43 کەس، فەرموون، کێ لەگەڵ دانیه؟ 22 کەس، دەمێنێتەوه وەکو خۆی، ماددەی 1 دەخەمه دەنگدانەوە کێ لەگەڵ ماددەی 1 دەستی بڵند بکات؟ کێ لەگەڵ دانیه؟ بەزۆرینەی دەنگ قبوڵ کرا، فەرموون بۆ ماددەی 2، کاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی دووەم:

مەبەستی ئەم یاسایە چەسپاندنی بنەماكانی دیموكراسیە و چەسپاندنی پرینسیپی دەستاودەستكردنی ئاشتیانەی دەسەڵاتە لە ڕێگای دابین كردنی بەڕێوەچوونی هەڵبژاردنێكی ئازاد و پاك و دادیانەی ئەنجومەنەكان و فەراهەم كردنی دەرفەتی یەكسان بۆ بەشداری كردن لە هەڵبژاردن و خۆ پاڵاوتن دا.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك خلیل فەرموو.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة (2):

يهدف هذا القانون إلى تثبيت اسس الديمقراطية وتكريس مبدأ التداول السلمي للسلطة من خلال ضمان اجراء انتخابات حرة ونزيهة وعادلة للمجالس وتوفير فرص متساوية للمشاركة في الانتخاب والترشح.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك دلێر فەرموو.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لیژنەی یاسایی هیچ تێبینی نیە لەسەر ئەم ماددەیە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەركی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لیژنەی ناوخۆ هیچ تێبینی نیە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك بكر فەرموو.

بەڕێز بكر فتاح حسین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەموو جارێك هەندێ لەو ئەندامە بەڕێزانە كە باس لە ماددەیەك دەكەن، باسی ماددەیەكی تریش دەكەنەوە، ئەوە حەقی وایە كە ڕەنگە لە ماددەی یەكەم دا تۆ قسەت نەبێت و لە ماددەی دووەم دا قسەت هەیە، جا من تەنها مەبەستەكەم ئەوە بوو ماددەی دووەم زەرەری نیە، چونكە لە ئەسبابی موجبە دا هەیە،

ئەوەی کاك د.نوری باسی کرد کە پێم وایە ئەو ماددەی 2 شوێنی نیە و ئیلغا بکرێت، چونکە لە ئەسبابی موجبە دا باس کراوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د.نوری فەرموو.

بەڕێز د.نوری جمیل تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمان بۆچوونە کە ئەو ماددەیە لە ئەسبابی موجبەیە و هۆکاری دەرچوواندنی ئەو قانونەیەو زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نازناز خان فەرموو.

بەڕێز نازناز محمد قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە ڕایەکەی د.نوری دەکەم، کە ئەم ماددەیە لێرە زیادەیە، چونکە لە ئەسبابی موجبە بە باشی هاتووە، بۆیە ناوی بەشی یەکەم کە پێناسە و ئامانجەکانە هەروەکو د.نوری گوتی ئامانجەکانیش دەبێت لەوێ لابردرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵاهی من یەك پرسیار دەکەم، ئەوەی کە سیاغەی ئەمەی کردووە، دەڵێت (توفير فرص متساوية للمشاركة في الانتخاب والترشح) باشە فورصی موتەساوی بۆ تەرەشوح، ئێمە کۆتا بۆ ژنان دادەنێین، ئەوە چۆن هینێکە؟ تەواو پێچەوانەی مەبدەئی کۆتایە، بۆ نەتەوەکانیش و بۆ ژنانیش.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك محمد فەرموو.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵاهی من لەمە (مبدأ التداول السلمي للسلطة)، ئەوەی کە گشتمان خوێندوومانەوەتەوە سوڵتە هەر بۆ پێکهاتەی دەوڵەتە، سوڵتە سێ بەشە، سوڵتەی تەشریعی سوڵتەی تەنفیزی و سوڵتەی قەزائی، سوڵتە لێرە مەعنایەکی نابێت لەو مەسەلەیە، لە قانونی ئینتیخاباتی مەحافەزاتی عیراق دا بە گشتی باشتر بۆ ئەو مەسەلەیە چووە و دەڵێت هەدەف لەو قانونە یەکەم: (مشاركة الناخبين فى اختيار ممثلين فى مجالس

المحافظات ....) دووەم: (المساوات فى المشاركة الانتخابية)، سێیەم: (ضمان حق الناخب والمرشح)، چوارەم (ضمان عدالة الانتخابات وحريتها ونزاهتها)، پێنجەم: (توفير الحماية القانونية لمراحل الاجراءات العملية الانتخابية)، یەعنی هەدەف لەمە ئەمە جوانترە، نەك مەسەلەن تۆ بێی بۆ نیزامی حوکم سوڵتە ماناکەی واسعە و گەورەترە، تۆ هەدەفت لەم یاسایە چیە؟ خەڵك بە مساوات بێ و خەڵك بتوانێ هینی خۆی هەڵبژێرێ، یەعنی هەدەفەکە ئەم خاڵانە وازح تر دەکات، ئەمانەی کە لێرە بۆ دیمەکراسی و تەداولی سوڵتە هێناویەتی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سێ ئەندامی پەرلەمان لە حوجەتی ئەوە باسیان کرد داوا دەکەن ئەو ماددەیە ئیلغا بکرێت، کاك د.نوری و کاك بکر و نازناز خان موفتەرەحیان کرد، ئەو موفتەرەحە دەخەمە دەنگدانەوە کێ لەگەڵ ئەو موفتەرەحەیە کە ئەو ماددەیە ئیلغا بکرێت دەست بڵند بکات تکایە؟ فەرموون، کێ لەگەڵ دانیە؟ بە ئەغلەبیەت ئیلغا کرا ماددەی 2، فەرموون بۆ ماددەی 3

کاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سێیەم:

کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆ بۆ هەڵبژاردنەکان سەپەرشتی هەموو قۆناغەکان و ڕێکارەکانی هەڵبژاردنی ئەنجومەنەکان لە هەرێم دا دەکات تاوەکو ئەو کاتەی دەستەکە دادەمەزرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك خلیل فەرموو.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (3):

تتولى المفوضية العليا المستقلة للانتخابات الاشراف على كافة مراحل واجراءات انتخابات المجالس في الاقليم لحين تشكيل الهيئة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە تەبیعیە وەکو هینەکە، پێویست ناکات، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ ئەو ماددەیە دەستی بڵند بکات تکایە؟ کێ لەگەڵ دانیە؟ بە کۆی دەنگ قبوڵ کرا بۆ ماددەی دواتر، کاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی دووەم

مافی هەڵبژاردن

ماددەی چوارەم:

مەرجە هەڵبژێر ئەم مەرجانەی لێ بێتە دی.

یەکەم: بە رەگەزنامە عیراقی بێت.

دووەم: شیاوی تەواوی هەبێت.

سێیەم: هەژدە ساڵی لە تەمەنی تەواو کردبێت، لەو ساڵەی کە هەڵبژاردنی تێدا دەکرێت.

چوارەم: ناوی تۆمارکرابێت لە تۆماری هەڵبژێرەکانی ئەو پارێزگایەی کەهەڵبژاردنی لێدەکرێ، بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە و ڕێنماییەکانی کە لە دەستەوە دەردەچن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاک خلیل فەرموو.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثاني

حق الانتخاب

المادة (4):

يشترط في الناخب أن يكون:

أولاً: عراقي الجنسية.

ثانياً: كامل الأهلية.

ثالثاً: أتم الثامنة عشر من عمره في السنة التي تجري فيها الانتخابات........... .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سێ کەس نوقتەی نیزامیان هەیە، کاک عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لە فەسڵی یەکەم، ماددەی دووەممان ئیلغا کرد کە هەدەفە، لەبەرئەوە پێویستە فەسڵەکە تەعاریف و ئەهداف تەنها تەعاریف بمێنێتەوەو ئەهدافەکەی لێ بکرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

انشاللە ئێوەش نوقتەی نیزامیتان هەمان شتە، بزانە سۆزان خان انشاللە چۆن جێی خۆی گرتەوە! سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

كاك خليل فەرموو.

بەڕێز خليل ابراهيم محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

الفصل الثاني

حق الانتخاب

المادة (4):

يشترط في الناخب أن يكون:

أولاً: عراقي الجنسية.

ثانياً: كامل الأهلية.

ثالثاً: أتم الثامنة عشرة من عمره في السنة التي تجري فيها الانتخابات.

رابعاً: مسجلاً في سجل الناخبين للمحافظة التي تجرى فيها الانتخاب ووفقا لأحكام هذا القانون والتعليمات التي ستصدر من الهيئة.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك دلێر فەرموو.

بەڕێز دلێر محمد شريف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە وەكو ليژنەی ياسايی هيچ تێبينيمان نيە، كۆمەڵێك پرنسيپی سابتيان لەسەر ئەوە هەڵبژاردووە بۆ هەركەسێ كە خۆی هەڵدەبژێرێ.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەركی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لە ليژنەی ناوخۆ پشتگيری لە ناوەڕۆكی ماددەكە دەكەين.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

د.هالە فەرموو.

بەڕێز د.هالە سهيل وادی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

(ثانيا و ثالثا) ئەگەر دەمج بكرێت باشترە، لەبەرئەوەی مەسەلەی تەمەن بەشێکە لە ئەهلیەت، (کامل الاهلية واتم الثامنة عشرة من عمره)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عادل فەرموو.

بەڕێز عادل محمد أمين:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا من تێبینیم لەسەر کوردیەکە هەیە، هەڵبژێر بکرێتە دەنگدەر باشترە، پێشنیارێکم هەیە ماددەی 4 و 5و 6 باسی دەنگدەر و مورەشەح دەکات، من پێم باشە ئەوە لە فەسڵێك بەناوی (شروط الناخب وشروط المرشح)، یەعنی بە فەسڵێك ئەو ماددانە ڕیز بکەین لەژێر ئەو ناونیشانە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سعدالدين فەرموو.

بەڕێز سعدالدين عبدالله مولود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مولاحەزەم لەسەر (ثالثا) هەیە، (أتم الثامنة عشرة من عمره في السنة التي تجري فيها الانتخابات)، بەخۆی ئەو (اتم) لە سیغەی قانونی (اكمل)یە، لە قانونی عیراقیش هەر ئەوە هاتووە، (أكمل الثامنة عشرة من عمره في الشهر التي تجري فيها الانتخابات) نەك (فی السنة)، چونکە ئیحتیمالی هەیە ئەگەر لە سەنە بێت نەقس دەکەوێت و ئیشکال دروست دەبێت ئایا، داخل بکرێت لە سجلی ناخبین یان داخل نەکرێت، ئەوە ئیشکالەکە لێرە، لە (رابعا) (مسجلا فی سجل الناخبين)، ئەوە لە کوردیەکەش هەتا تەرجومەکەی بە ڕەکیکی کراوە، (أو)نووسراوە کە (أو) نیە (لەو)ە، یەعنی لەو پارێزگایەی، لە عەرەبیکەش (لام)ێکی دەوێت، (مسجلاً في سجل الناخبين للمحافظة التي تجرى فيها الانتخاب)، لەگەڵ ڕێزم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ئارام فەرموو.

بەڕێز ئارام رسول مامند:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی دووەم: مافی هەڵبژاردن، ئەگەر تەماشای بکەین ماددەی 5 باسی مەبدەئەکان دەکات، مەبدەئ پێش مەرج دێت، بۆیە من پێم باشە ماددەی پێنجەم بگورازرێتەوە بۆ پێش ماددەی چوارەم، سەرەتا مەبدەئەکان باس بکرێت ئینجا مەرجەکان، دووەم: لە ماددەی 4 بڕگەی 2 شیاوی تەواوی هەبێت، بەڕاستی من نازانم پێم وایە ئەمە مەتاتیە و دەتوانی زۆر تەفسیلاتی بۆ بکەی، دەنگدان پرنسیپێکە و مافی هەموو هاووڵاتیەکە ئیتر شیاوی تەواوی هەبێت من تێی ناگەم، پێم وابێ لێرەدا جێی نابێتەوە، چونکە ئەگەر

شیاو لە ڕووی تەندروستیەوە بێت ئەوە خاوەن پێداویستیە تایبەتیەکانیش دەتوانن و مافی دەنگدانیان هەیە، ئیتر نازانم ئەگەر ڕوونکردنەوەیەکمان لەوە بدەنێ من پێم وایە شیاوی تەواو لێرە جێی نابێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك جعفر فەرموو.

بەڕێز جعفر مصطفى معروف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیەکەم لەسەر بڕگەی 3یە، خۆی لێرە نووسیومانە ئەگەر چاکی نەکەین، دەبێت 19 ساڵ دەنگ بدات بەڕاستی، چونکە دەڵێت 18 ساڵی لە تەمەنی تەواو کردبێت، دەبێت 19 ساڵ دەنگ بدات، ئێمە دەڵێین 18 ساڵ دەنگ بدات، ئەگەر ئەو (تەواوی کردبێت) لابرێت چاکە بکرێتەوە بە 18 ساڵیەکە باشترە نەك 19 ساڵ، بڕگەی 3 کە 18 ساڵی لە تەمەنی تەواو کردبێت دەچێتە 19 ەوە ئینجا حەقی هەیە، ئەگەر ئەوە لابرێت بە 18 ساڵ حەقی دەنگدانی دەبێت نەك 19 ساڵ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموون رەئیتان لیژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆ، کاك خلیل فەرموو.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

د.هالە باسی دەمجی ئەهلیە و کامل ئەهلیە کرد، مولاحەزەی کاك ئارامیش لە کوردیەکە نازانم ئەو مەعنایە نادات شیاوی هەیە مەبەست لێرە نیە، ئەمە موستەڵەحێکی قانونیە و کامل ئەهلیە، کە کاملی ئەهلیە ئەوەیە کە مەحجور نەبێت، سەفیە نەبێت، مەعتوە نەبێ، جونحە و جینایەتێکی وای نەبێت حقوقی لێ بسێندرێتەوە بە قانونێك، یەعنی ئەوە باسی ئەو مەوزوعانەیە، نەك باسی شتی تر، ئەوەی مەلا سعدالدین کە دەڵێت بیکەینە ئەکمەلە، لە قانون (اکمل و اتم) هەردووکی وەکو یەکە لەڕووی لوغەویەوە، وە لەوەی عیراق ئەو نوسخەیی لەلای ئێمەیە (أتم)یە نەك (أکمل)، هەرچەندە لە قەوانینی ئینتیخاب لە دوەلی عەرەبی هەمووی لەلام هەیە هەرسێ موستەڵەح، (بلغ و اکمل و اتم) هەیە، یەعنی دەمێنێتەوە مەعناکەی کە گوتت (بلغ) مەعنای 18 ساڵ بێت، کە گوتت (أکمل) لازمە تەواوی کردبێت، ئەو ڕۆژەی ئینتیخاب دەکات لازمە ئەوە 18ی تەواو کردبێت، مەبەستم ئەوەیە کە کەلیمات هەیە لەڕووی قانونی و لەڕووی لوغەوی ئیشکالمان نیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر بۆ تەئكيد بۆ قسەكانى كاك خليل تەبيعى جاران دەيتوانى 18 ساڵى تەواو كردبايە ئينجا دەيتوانى دەنگ بدات، ئێستا لەو ساڵە مەسەلەن بڵێين هەڵبژاردن لە مانگى 5 دابكرێت، لە مانگى 8، لە مانگى 10 هەر مانگێك لەو ساڵە ئەو شەخسە ببێت بە 18 ساڵ بۆى هەيە دەنگ بدات، بە پێى ياساى تازە، نەخێر دەڵێت لەو ساڵى كە هەڵبژاردنى تيادا دەكرێت، مەسەلەن لەو ساڵە كە هەڵبژاردنى تيا دەكرێت من 2009 لە هەر ڕۆژێك لە 2009 دا 18 ساڵى تەواو بكات ئەو شەخسە بۆى هەيە كە دەنگ بدات.

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان:

كاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەركى:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

وەڵڵا سەبارەت ئەو سياغەى كە ساڵ بكرێتە مانگ ئەوەى گوتراوە (فى السنة التى تجرى فيها الانتخابات) بەڕاستى ئەوە داواكارى كۆمسيۆنى باڵاى سەربەخۆى هەڵبژاردنەكانى عيراق بوو كە گوتيان ئەوە داخل بكەن قانونى ترە، دووەم: مەسەلەى كامل ئەهليە ئەوەى كاك خليل باسى كرد فەرقى هەيە لەگەڵ تەمەنەكە، مەسەلەى ئەهليە هەر ئەوە نيە تەمەنى بگاتە 18 ساڵ، هەندێك مەرجى تريشى هەيە، ئيرادەى هەبێت و سەفيه نەبێ و مەرجى قانونى داڕێژراون، جگە لەوە عەقڵيەتى تەواو بێت، تواناى بڕيارى هەبێت، يەعنى ئيرادەى كامل بێت، كاك ئارام باسى ئەوە دەكات ماددەى 4 و 5 بگۆڕدرێت، بەڕاستى ئێمە وەكو ئەو برادەرانەى كە سياغەى ئەو ياسايەيان كردووە پێمان وا بوو كە جارێ ناخب دەبێت مەرجەكانى چيە؟ ناخبەكە دەست نيشان بكرێت ئەوجا مافەكانى تر، جۆريەتى تەسويت و مەسەلەى تەسويت بە وەكالە و ئەوە پاش ئەو ماددەيە دێت، مەسەلەى (بلغ الثامنة عشرة) يان (أتم الثامنة عشرة) بەڕاستى لە ياساكانى عيراق هەمووى (أتم الثامنة عشرة)يان (أتم ثلاثين من العمر)، ئەگەر بيكەينە (بلغ الثامنة عشرة) يان (بلغ الخامسة والعشرين)، 24 ساڵ بێت، 17 ساڵى دەگرێتەوە، 17 ساڵ و 1 ڕۆژ يەعنى 18 ساڵى دەگرێتەوە، بۆيە دەبێت بڵێين (أتم)، لەگەڵ ڕێزم.

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان:

بۆ حەسمى ئەوە، وەكو لە قانونى پەرلەمان دا هاتووە (أكمل الثامنة عشرة من عمره)، بەبێ ساڵەكە، ساڵى پێويست ناكات، چونكە ئەغلەبى خەڵك ڕۆژ و مانگى ديار نيە، لە 7/1 ەوە حيساب دەكرێت، (أكمل) ئەوە موفەوەزيە دەتوانى بيكاتە ناخب يان نا (أكمل الثامنة عشرة من عمره)بە بێ سەنەكە وەكو ئەوەى قانونى پەرلەمان، بلغ بۆ ئەوە نابێت، (بلغ) دەبێتە 17 ساڵ، كاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

كە كۆمسيۆن هاتنە لاى ئێمە باسى ئەوەيان كرد كە ئەو قانونە گۆڕينى تێدا كراوە، بۆيە ئێمە ماوەيەكى زۆرە ئيش دەكەين لەو موزوعە بۆ ئەوەى ئەو كەسانەى لەم ساڵە ببنە 18 ئەوە قانونەكە لاى ئەوانە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

واتە (أكمل الثامنة عشرة من عمره)، بەبێ تەفسیلەکەی پێشوو وەکو قانونی پەرلەمانیش وایە، کامل ئەهلیەکە تەواوەو شەرحی کرد کاك خلیل موستەڵەحێکی قانونیە و تەواوە، کاك سالم فەرموو.

بەڕێز سالم محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر سەنە ژی ڤەکە گەلەك ژی مەحروم بە، وەکی رەئیا کاك جمال قاسمی بژەبت یا دروستە، ئەگەر سەنە رابت ئەوێ هەیڤا فەرەزەن ئینتیخابات هەیڤا 7 دێنە کرن، بەس ئێك لە هەیڤا نەهە ژی ببێتە 18 ساڵی وژی شەمل کرد، ئیجا ئەگەر سەنە ڕابوو ئەو شەمەل نابی، سەنە بمینێت باشترە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەزانی چیە ئێمە قانونی پەرلەمانمان وا نووسراوە (أكمل الثامنة عشرة من عمره) ئەوەی دەنگ دەدات عەینی مافە و عەینی ئینسانە، دەکرێت لە پەرلەمان قانونێکی بۆ دەربکەی ئەهلیەتەکە لە 18 کەمتر بێت و ناکرێت، چۆن نووسراوە دەبێت وا بێت، دواتر لە هەموو دونیا دا دەڵێت 18 ساڵ دەبێت تەواو بکات، حەقی دەنگدان حەقی خۆ تەرشیح کردن، لەبەرئەوە ئەکمەلەکە باشترە، ئێوە لە یەك شتدا لێتان تۆزێ تێکەڵاوی بووە، ئێمە لە بۆ گەنجان گوتمان بلغ ئەو وەختە ئەو موشکیلەیەمان نیە 24 بێت یان 25 بێت، بۆ ئەوەی ئەوەی یەك ڕۆژیش داخلی 25 ی بووبێت حەقی ئەوەی هەبێت، 24 ەکە فەرقی هەیە، ئێستا لە هەموو ستانداردێکی دونیادا ئەهلیەتەکە تەواو نابێت تا 18 ساڵی تەواو نەکات، لەبەرئەوە بەلەغەکە ناکرێت لێرە، وەکو قانونی پەرلەمانی لێ بکەن و تەناقوزیش نەبێت، کاك دلێر فەرموو.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر ئێمە (أكمل) نەنووسین لەو حاڵەتەدا تەحدیدی نەکەین، کەواتە ئێمە دەبێت فەقەرەی 2 لابدەین، چونکە کە گوتمان کامل ئەهلیە دەبێت 18ی تەواو کردبێت، ئەوە ئەهلیەی قانونیە و قانونیەن ئێمە ناتوانین لە نەسێك لێرەدا موخالەفەی کۆمەڵێك نسوسی تر بکەین، ئەوە حەقی وجوب و حەقی ئادایە، حەقی تەسەروفە....... .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاکە موناقەشەی زۆر کرا، زۆر سوپاس، ئێستا ئەوە کامل ئەهلەیەکە دەمێنێتەوە وەکو خۆی و (أتم) دەبێتە (أكمل الثامنة عشرة من عمره)، ئەوەی تر شەتب دەکرێت، دەیخەمە دەنگەوە کێ لەگەڵیەتی دەستی بڵند بکات تکایە؟ فەرموون، کێ لەگەڵ دانیە؟ بەس کاك ئارام، بە زۆرینەی دەنگ قبوڵ کرا، بۆ ماددەی دواتر، ماددەی 5 کە بووەتە ماددەی 4 کاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی چوارەم:

یەکەم: هەڵبژاردن مافی هەموو هاووڵاتیەکە کە ئەو مەرجانەی لێ بێتە دی کە دەقیان لەم یاسایەدا هاتووە.

دووەم: هەر هەڵبژێرێك مافی خۆی دەگرێتە بەر لە دەنگدان بە شێوەیەکی ئازادانە و راستەوخۆ و بە نهێنی و بە تاکەکەسی.

سێیەم: دەنگدان لە ڕێگەی بریکارەوە نابێت.

چوارەم: دەنگدان مافی تاکە کەسی و نهێنیە.

پێنجەم: هەڵبژێر یەك دەنگی هەیە لە یەك هەڵبژاردن دا و نابێت زیاتر لە جارێك دەنگ بدات.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك خلیل فەرموو.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (5):

أولاً: الانتخاب حق لكل مواطن ممن توافرت فيه الشروط المنصوص عليها في هذا القانون .

ثانياً: يمارس كل ناخب حقه في التصويت للأنتخاب بصورة حرة ومباشرة وسرية وفردية .

ثالثاً : لا يجوز التصويت بالوكالة.

رابعاً: التصويت شخصي وسري.

خامساً: للناخب صوت واحد في الانتخاب الواحدو لا يجوز ان يدلي به أكثر من مرة .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دلێر فەرموو.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەردوو لیژنەی ناوخۆ و لیژنەی یاسایی لەگەڵ ماددەکەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کوێستان خان فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا من دوو مولاحەزەم هەیە، هەرچەندە ملاحەزەی یەکەم زۆر باس کرا، بەڵام ئەمڕۆ ناکرێت ئەومولاحەزەیە دووبارە نەکرێتەوە، بەڕاستی ئەمە بەشێوەیەك خراپە هەندێك بڕگەی تیایە من هەر لێی تێ ناگەم و وا هەست دەکەم کوردی نیە، مەسەلەن بڕگەی یەکەمی ئەمە ئەگەر موقارەنەی بکەی لەگەڵ عەرەبیەکەی وا هەست ناکەی ئەم خاڵی یەکەمە کوردیە، ئێمە +وشەیەکمان هەیە دەڵێت ئەم مەرجانەی تیا بێت، ئەم مەرجانەی هەبێت، نازانم (ئەم مەرجانەی لێ بێتە دی)یە یەعنی چی؟ لێ بێتە دی لەوە دەچێت بڵێی جلی لێ بێت! یەعنی زۆر ناشیرینە ئەم کوردیە زۆر لە قاڵب دراوە، کە پێویستە هەمووی سیاغە بکرێتەوە،مولاحەزی دووەمم پێم وایە 2 و 4 دەکرێت بکرێت بە یەك خاڵ ، 2 و4 یەك شتە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

گوڵناز خان فەرموو.

بەڕێز گوڵناز عزیز قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش هەمان تێبینیم هەیە 2 و 4 بکرێت بەیەك، لە پێنجەم دا هەڵبژێر یەك دەنگی هەیە لە یەك هەڵبژاردن داو نابێت زیاتر لە جارێك دەنگ بدات، ئەوە خۆی ڕێوشوێنەکەی وا گیراوەتە بەر کە یەك جار دەنگ بدات، چونکە لە لیستەکە کە ناوەکەی ئیشارەتی پێدراوە و ناتوانێت جارێکی تر دەنگی بۆ بداتەوە، من ئەوەش بە زیادە دەزانم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەڵڵا منیش مولاحەزەکەم لەسەر خاڵی 2 و 4 بوو باسیان کرد منیش دەمەوێت کە ناڵێم بکرێت بە یەك، پێم وایە هەر لابرێت، لەبەرئەوەی لە دووەم دا باسی لە سڕی و فەردی کردووە، لە چوارمیش دا باسی شەخسی و سڕی کراوە، شەخسی هەر فەردیەوە و سڕیکەش تیکرار کراوەتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

کاك طلعت فەرموو.

بەڕێز طلعت خضر سیف الله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە بڕگەی 2 (حقە في التصویت للأنتخاب بصورة حرة ومباشرة وسریة وفردیة)، پرسیارێکم لە لیژنەی یاسایی هەیە ئەوانەی کە نەخوێندەوارن دەنگدانی ئەوان چۆن دەبێت؟ لەگەڵ ڕێزم.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك حاتم فەرمووو.

بەڕێز حاتم محمد جان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو بۆچوونانەی كە گوتران هەر ئەوانە بوون، لێرە من ئیشارەتێك بە شتێك دەدەم بڕگەی 2 و 3 و4 و 5 زۆربەیان هاوشێوەی یەكن، جا بۆیە ئەگەر ئەو بڕگەیەی 3 و 4و 5 لە بڕگەی دووەم دا كۆبكرێتەوە بەم شێوەیە دەتوانێ مەعناكەی بدات، وەكو هەلبژێردرێت مافی خۆی دەگرێتە بەر، بە دەنگدان بە شێوەیەكی ئازادانە و ڕاستەوخۆ و بە نهێنی و بە تاكەكەسی دەتوانێ یەك دەنگ بدات كە ڕاستەوخۆ بەشدار دەبێت و نابێت لەڕێگەی بریكارەوە بێت، ئەوە كۆتایی بە سێ بڕگەكەی تر دەهێنێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سۆزان خان فەرمووو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

زۆر سوپاس قسەكانم كوێستان خان كردی.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك شێخ اللە فەرمووو.

بەڕێز شێخ اللە ابراهیم شێخ اللە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەڵڵا منیش هەمان تێبینیم هەیە لەسەر بڕگەی 2 و 4، بڕگەی 4 مەم پێ زیادە، لەبەرئەوەی پێم وایە تیكراره، پشتگیری لە ڕەئی برادەرانی پێشوو دەكەم كە باسیان كرد، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

چرۆ خان فەرمووو.

بەڕێز چرۆ علی حمە امین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە هەمان شێوە منیش هەمان مولاحەزەم هەبوو، خاڵی چوارەم زیادەیە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

نسرین خان فەرمووو.

بەڕێز نسرین حمە صالح :

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

قسەكانی من كرا، دەنگدان لە مافی تاكەكەسی نهێنیە، ئەوانەی كە نەخوێندەروان هەندێك كەسیان داناوە لە شوێنی هەڵبژاردنەكە كە بۆیان پڕبكەنەوە، ئەو كەسەی بۆی پڕدەكاتەوە خۆی سەر بە چ شوێنێك بێت ئەو دەنگەی بۆ دیاری دەكات، چونكە ئەو نەخوێندەوارە نازانێ.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆربەی زۆری ئەو ئەندامانەی كە قسەیان كرد، داوا دەكەن 4 ئیلغا بكرێت، لیژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆ رەئیتان لەسەر ئەو مولاحەزاتانە؟ كاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەركی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو برادەرانەی ئەو یاسایانەیان سیاغە كردووە، بەڕاستی ئێمە تەنها عەرەبیەكەمان سیاغە كرد، نوسخەی كوردیەكە درایە شارەزایان، لیژنەی قانونی و شارەزایانی پەرلەمان ئەوان تەرجومەیان كردووە، ئێمەش وەكو لیژنەی ناوخۆ زۆر تێبینیمان هەیە، هەروەكو لە ڕاپۆرتی خۆشمان هاتووە لەسەر نوسخە كوردیەكە، بۆیە نوسخە عەرەبیەكە پێشنیار دەكەین ببێتە ئەساس، نوسخە كوردیەكە دەبێت پێیدابچینەوە، ئەوەی دووەمیان زۆربەی برادەران و كوێستان خان، كاك شێخ الله و چرۆ خان و گیلاس خان و سۆزان خان باسیان كرد، ئەوەی 2 و 4 ئێمەش پێمان وایە فەقەرەی 2 خاڵی 4 یش دەگرێتەوە، ئەگەر 4 ئیلغا بكرێت، ئەوەی كاك تەڵعەت باسی كرد بەڕاستی ئەوەی نەخوێندەوارە لە ماددەكانی تر عیلاج كراوە، لەلایەنی ئینتیخابیش ئەگەر یەكێك بێت پێچەوانەی رەغبەتی ئەو نەخوێندەوارە دەنگ بدات، سزای بۆ داندراوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كەواتە بە نیسبەت مولاحەزەكەی كوێستان خان، عەرەبیەكە ئەساس دەبێت كوردیەكە چاك دەكرێتەوە، هەردوو لیژنە موافقن فەقەرەی 4 ئیلغا بكرێت، دەیخەمە دەنگەوە كێ لەگەڵ ئەوەیە دەستی بڵند بكات تكایە؟ فەرموون، كێ لەگەڵ دانیە؟ بە كۆی دەنگ فەقەرەی 4 ئیلغا كرا، ماددەكە بە بێ فەقەرەی 4 دەیخەینە دەنگەوە بە تەلسەلسولی تازەوە، كێ لەگەڵیەتی دەستی بڵند بكات تكایە؟ فەرموون، كێ لەگەڵ دانیە؟ ب كۆی دەنگ ماددەی 4 قبوڵ كرا، بۆ ماددەی 5 كە ماددەی 6 بووە ماددەی 5 كاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەشی سێیەم

مافی خۆ پاڵاوتن

ماددەی 5

یەكەم: ئەوەی خۆی دەپاڵێوێت بۆ ئەندامیەتی ئەنجومەنەكان دەبێت ئەم مەرجانەی لێ بێتە دی.

1- دەبێت عیراقی بێت و شیاوی تەواوی هەبێت و تەمەنی گەیشتبێتە 25 ساڵ لە کاتی خۆ پاڵاوتنی دا.

2- دەبێت بڕوانامەی ئامادەیی یان هاوتاکەی بەلایەنی کەم هەبێت بۆ پاڵێوراوانی ئەنجومەنەکانی پارێزگاکان و ئەنجومەنەکانی قەزاکان و بڕوانامەی بنەڕەتی یان هاوتاکەی هەبێت بۆ پاڵێوراوانی ئەنجومەنە خۆجێیەکان و ناحیەکان.

3- دەبێت ژیاننامە و ناوبانگ و ڕەوشتی باش بن و حوکم نەدرا بێت بە تاوانێك یان کەتنێکی ئابڕووبەر.

4- دەبێ لە ڕۆڵەکانی یەکە کارگێریەکە بێت بە پێی تۆماری باری شارستانی یان بە شێوەیەکی بەردەوام لێی نیشەجێ بێت بۆ ماوەیەك لە 10 ساڵ کەمتر نەبێت، نیشتەجێ بوونەکەشی بۆ مەبەستی گۆڕینی دیموٚگرافی نەبێت.

5- نابێت لە کەسەکانی هێزی چەکدار یان دەزگاکانی ئاسایش بێت.

6- نابێت بەشداری لەو تاوانانەدا کردبێت کە ڕژێمی بەعس لە هەرێمدا نەخشەی بۆ کێشابێت یاجێ بەجێ ی کردبێت.

دووەم: هەر هاووڵاتیەك ئەم مەرجانەی لە بڕگەی سەرەوەی تیا بێت مافی خۆ پاڵاوتنی هەیە.

سێیەم: پاڵێوراوەکان دەکەونە بەر حوکمی ڕاستاندنی دەستە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك خلیل فەرموو.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثالث

حق الترشيح

المادة (5):

اولاً: يشترط في المرشح لعضوية المجالس مايلي :

1. ان يكون عراقيا كامل الاهلية بلغ الخامسة والعشرين سنة من عمره عند الترشح .
2. ان يكون حاصلا على الشهادة الاعدادية او مايعادلها على الاقل بالنسبة لمرشحي مجالس المحافظات والمجالس المحلية للاقضية وعلى الشهادة الاساسية او ما يعادلها بالنسبة لمرشحي المجالس المحلية للنواحي .
3. ان يكون حسن السيرة والسمعة والسلوك وغير محكومة بجناية او جنحة مخلة بالشرف .
4. ان يكون من ابناء الوحدة الادارية بموجب سجل الاحوال المدنية او مقيما فيها بشكل مستمر لمدة لاتقل عن عشر سنوات على ان لاتكون اقامته لاغراض التغير الديموغرافي .
5. ان لايكون من افراد القوات المسلحة او المؤسسات الامنية .
6. ان لايكون مشتركا في الجرائم التي خطط لها او نفذها او ارتكبها النظام البعثي في الاقليم .

ثانياً: لكل مواطن تتوفر فيه شروط الترشيح الواردة في الفقرة اعلاه من هذه المادة حق الترشح.

ثالثاً: يخضع المرشحون لمصادقة الهيئة.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەركی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە هەردوو لیژنە پشتگیری لە ماددەكە دەكەین، لێرە تەقریبەن زۆربەی هەرە زۆری ماددەكە دووبارەیە لەگەڵ ئەو مەرجانەی كە لە یاسای پارێزگاكان هاتووە، یەك تێبینم هەیە ئەویش لە بڕگەی 6 (ان لایكون مشتركا في الجرائم التي خطط لها او نفذها او ارتكبها النظام البعثي في الاقليم)، ئێمە لە یاساكەی تر (للاقلیم)مان لاداوە، لەگەڵ ڕێزم.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

پێش ئەوەی دەنگ بۆ ئەوە بدەن، ئەو شەشە خۆی باسی كرد دەبێت فی الاقلیم لابچێت، چونكە یەكەم شت هەموو جەرائیمێك كە بەرامبەر هەموو میللەتی عیراق كرابێت، ئەوە جەرائیمە نابێت قبوڵ بكرێت، دووەمیش ئیقلیم كەركووكیش دەگرێتەوە، بۆیە (فی الاقلیم) لابچێت هەر كەسێك لەو تاوانانەی بەشداری كردبێت حەقی ئەوەی نەبێت، هەروەها (ثانیا) زیادە، لەبەرئەوەی تۆ لە ئەوەڵەن نووسیوتە (یشترط فی المرشح لعضویة.........)، بۆیە داوا دەكەم ئەوە شەتب بكرێت، بێجگە لەو دوو مولاحەزەیەی كە من گوتم كێ قسەی هەیە؟ كاك دلێر فەرموو.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من بەڕاستی تەنها لەسەر تەمەنەكە تێبینیم هەیە و پێشنیارە، پێم وایە وەك مافێكی كەسی هەموو كەسێك حەقی ئەوەی هەیە دەنگ بدات و خۆی هەڵبژێرێ كە هەرئەوەندەی ئەهلیەی تەواوی هەبێت پێم وایە حەقی خۆیەتی ئیتر خۆی هەڵبژێرێ، بە تایبەتی ئەم ئەنجومەنانە ئەنجومەنی لەسەر ئاستی شارەكانە، پێم وایە لێرە وەكو پەرلەمان نیە كە لە 25 ساڵ دابندرێت، زەرورەت وایە لە 18 ساڵی ئەو حەقە بدرێت بە هەموو كەسێك مافی ئەوەی هەبێت خۆی هەڵبژێرێ، خەڵك ئازادە دەنگی دەداتێ یان نا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك احسان فەرموو.

بەڕێز احسان عبدالله قاسم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

به حەقەت من پرسیارێك هەیە سەبارەت بە فەقەرەی 2 و تێبینیەك ژی هەیە، فەقەرەی 2 کو دبێژتن شەهادەی ئامادەیی ئان هاوتەریب هەبێت بۆ بەربژێرەکان، باشە ئەگەر لە ئەنجومەنێك چ لە ئاستی پارێزگا یان لە قەزا یان ناحیە، هەموو ئەوانەی بوونە ئەندام خەریجی ئەعدادیە بن، خەریجی کولیە لەناو دانەبیتن؟ مەرجیشە موحافز یان قائیمقام ئان مدیر ناحیە خەریجی کولیە بیتن، ئەو کاتە چون موعالەجەی ئەو مەسەلەیە دەکەن؟، دووەم: فەقەرەی 4 دەڵێت (ان یکون من ابناء الوحدة الاداریة بموجب سجل الاحوال المدنیة) لەوانەیە کابرایەك خەڵکی ئەو شارە ئەو 20 ساڵە چووە خارج ناوەکەی لە سجلی ئەو شارە نەماوە، وە ئەمەش شروتی دیکەی هەیە، حقی ویش هەیە بگەڕێتەوە بژیت بە ناوی ئەو شارە، بە تەسەوری من ئەگەر فەقەرەیەکی تریش ئیزافە بکەی (ان یکون من ابناء الوحدة الاداریة بموجب سجل الاحوال المدنیة او بموجب ای دلیل اخر)، یەعنی ئنتیمای ئەو شارەی هەبیتن، یەکێك کە لە خارج بیت 20 ساڵ حەقی خۆیەتی بێتەوە، بەناوی شاری خۆی بگەڕێتەوە، ئەگەر شتێك ئیزافە بکەین بۆ ئەوەی ئەو مافە ئەو کەس هەی بێتن، ئەو مافە بگەڕێتەوە کە ناوەکە لە سجلەکە نەماوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ئارام فەرموو.

بەڕێز ئارام رسول مامند:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ماددەیە لە یاسای ئەنجومەنی پارێزگاکانیش دا بە هەمان تەفاسیلْ و بە هەمان شێوە هاتووە، من تەنها پرسیارێکم لە هەردوو لیژنەی بەڕێز هەیە، هۆکاری تیکرار کردنەوەی ئەم ماددەیە لێرەدا ئایا بەس تەنها تەئکید کردنەوەیە؟ چونکە من پێم وابێ کە لە یاسای ئەنجومەنی پارێزگاکاندا هاتووە، بە تایبەتی لەوێ بۆ ئەنجومەنی پارێزگاکەیە و لەوێ جێگای باشتر بووە تا ئێرە، ئەگەر زەروریەتێکی تایبەتی نەبێت بەڕاستی پێشنیار دەکەم کەلابردرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك کریم فەرموو.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵەکانم زۆری گوترا، تەنها خاڵێك ماوە، ئەویش ئەوەیە خاڵی پێنجەم کە دەڵێت (ان لایکون من افراد القوات المسلحة او المؤسسات الامنیة) وا پیشان دەدرێت کە ئەوانە بۆیان نیە بە هیچ شێوەیەك هەتا ئەگەر ئیستیقالەش بدەن، من بۆیە وای بە پەسەند دەزانم بە شێوەی موسبەت زکر بکرێت نەك بە شێوەی مەنفی، بگوترێت (أن یکون مستقلا اذا کان من أفراد القوات المسلحة أو المؤسسات الامنیة)چونکە ئەگەر ئەوانە ئیستیقالەیان دا بۆیان هەیە خۆیان تەرشیح بکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

كاك رشاد فەرموو.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیم لەسەر بڕگەی 4 هەیە، کە دەڵێت (أن یکون من أبناء الوحدة الاداریة بموجب سجل الاحوال المدنیة) ئەوەندە کافیە لەو بڕگەیە بمێنێت، نەوەك (مقیما فیها بشکل مستمر لمدە لاتقل عن عشر سنوات) ئەوە تەفسیرات زۆر هەڵدەگری، جانبە نەفسیەکەی ئەگەر موراعات بکەین، هەرکەسە و لە مەنتیقەی خۆی دیارە، ئەوانە نوخبەن لە سەر ئاستی پارێزگایە، قەزایە، ناحیە، وانیە لەسەر ئاستی هەموو کوردستان بێت و بڵێین ئەو مەجالەی بدەین، هەرکەسە لە مەنتیقەی خۆی حەقی هەبێت خۆی هەڵبژێرێت، بەوەندەی یەعنی (أن یکون من أبناء الوحدة الاداریة بموجب سجل الاحوال المدنیة)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سعدالدین فەرموو.

بەڕێز سعدالدین مەلا عبدالله مولود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەکو مولاحەزە لە بڕگەی 3 (ان یکون حسن السیرة والسمعة والسلوك) ئەو سێ، چوار شتەی لەدوای یەك ڕیز کردووە، هەر ئەوها بگوترێت باشترە (ان لایکون محکوما علیە بجنایة أو جنحة) هەر ئەوەندە بەسە (أن یکون معروفا بحسن السیرە)، چونکە ئەو سومعە و سلوك و موکمینە ئەوە تەغیربکرێت لە مەنتیقەیەك بۆ مەنتیقەیەکی تر، هەرکەس بە عاداتی، لە (ان لایکون من افراد القوات المسلحة او المؤسسات الامنیة) لەوێ وا باشە بۆ ئەوەی ئەو ئەشکالە لابچێت بگوترێت (عند الترشیح) کە گوتت (عند الترشیح) ئەوە نامێنێت وەکو ئەو مولاحەزاتەی کە تازە باسکرا، لە 2 دەڵێت (ثانیاً: لکل مواطن تتوفر فیە شروط الترشیح الواردة في الفقرة اعلاە من هذە المادة حق الترشح)، ئەوە زۆر دوورو درێژە، هەر (یجوز لمن یتوافر فیە شروط الترشیح، أن یرشح نفسە الواردة فی الفقرة اعلاە من هذە المادة)، ئەوەندە بەسە، لەگەڵ ڕێزم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

رمزیە خان فەرموو.

بەڕێز رمزیە احمد رشید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵێ دووهێ (ان یکون حاصلا علی الشهادة الاعدادیة) ئەڤە یا دیارە بەس، پرسیارا من ئەوە، بە نیسبەی (لمرشحي مجالس المحافظات والمجالس المحلیة للاقضیة وعلی الشهادة الاساسیة) لێرە ئەساسیە دیاری دکات کو

شەهادە بنەڕەتیە ئان نا؟ لە کوردیا هاتیە بنەڕەتیە، دروستە، بەس ئەساسیە دەبیتە ئەساسی بنەڕەتی؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شوقی فەرموو.

بەڕێز شوقی حسین ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە یاسای پارێزگاکان لە شورتی عوزویە وا هاتووە لە بڕگەی 1 (ان یکون عرقیا کامل الاهلیة أتم الخامسة والعشرین)بەس لێرە لە بڕگەی 1 وا هاتووە (ان یکون عراقیا کامل الاهلیة بلغ الخامسة والعشرین) بۆ تەوحیدی ئەوە هەردوو یاساکە پێم باشە ئەویش بکرێتە (أتم الخامسە) بۆ ئەوەی جیا نەبێت لە یەکتری، بەنیسبەت بڕگەی 4 ەکە 10 ساڵ دانراوە، هەرچەندە بۆ پارێزگاکان 10 ساڵ داندراوە، بەڵام من پێم وایە 10 ساڵ یەکجار زۆرە، چونکە ئەگەر بە پێی نیزامی مەوتنیش بێت لە ئەوروپا ڕەنگە بە 5 ساڵ جنسیە وەردەگری لەو وڵاتە، باشە ئەوە کەسێك خەڵکی ئەو وڵاتە بێت بۆ 10 ساڵ دابنیشێت؟ ئایا 10 ساڵ زۆر نیە بۆ ئەوە؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێردڵ فەرموو.

بەڕێز شێردڵ عبدالله حەوێزی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەر لەسەر خاڵی 5 ئەوەی ئەفرادی قواتی موسەلەحە قسەم هەیە، عادەتەن ئەوانە دەبێت لە قواتی موسەلەحە نەمابن، بەڵام مودەتیان بۆ دادەنێن لە بۆ ئەوەی مەنسبەکەیان ئیستیغلال نەکەن، بەڕای من ئەگەر وای بنووسین بڵێین (أن لایکون مستمرا فی الخدمة فی القوات المسلحة والمؤسسات الامنیة مدة لاتقل عن ستة اشهر قبل یوم ترشیحە من یوم الانتخابات)، ئەوە لە پەرلەمانیش ئەو 6 مانگە هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عادل فەرموو.

بەڕێز عادل محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیم لەسەر بڕگەی 2 بۆ بڕونامەی ئەندامی ئەنجومەن لە ناحیەکان، بەڕاستی کەمترین بڕوانامە 3ی ناوەندیە، یەعنی هەر دەکاتە خوێندەوار، شەهادەی تازەو ئەم ئەنجومەنە ئیشی بەڕێوەبردنە بەڕاستی پێویستی بە ئەوە هەیە خەڵکێك هەیە بە توانا بێت، حەق وایە ئەندامی ئەنجومەنی ناحیەش هەروەکو

قەزا دەرچووی ئامادەیی بێت، تێبینی دووەمم لەسەر بڕگەی 5 هەیە، کە لە جیاتی (المؤسسات الامنية) باش وایە بنووسن (قوى الامن الداخلي)، لەبەرئەوەی قوەی ئەمنی داخلیە، پۆلیسی مەحەلی دەگرێتەوە، ئاسایش و پۆلیسی ئاگرکوژێنەوە و پۆلیسی هاتووچۆ دەگرێتەوە، یەعنی ئەوانە هەمووی دەگرێتەوە، ئەوە من بە قانونی تری دەزانم لە جیاتی موئەسەساتی ئەمنی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

گوڵناز خان فەرموو.

بەڕێز گوڵناز عزیز قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من هەمان ڕەئی کاك شوقیم هەیە و لە کاتی یاساکەشدا هەر ئەو ڕایەم هەبوو، بەڕاستی 10 ساڵ هیچ بیانوویەك نیە، لەبەرئەوە خەڵك بە ئاسانی ئێستا هاتووچۆ دەکات و بە گوێرەی ئیش و پیشەکانی شوێنی نیشتەجێ بوونی دەگۆڕدرێت، وەك ئاماژەی پێدا لە ئەوروپاش ئەو مەرجە نەسەپێندراوە بەسەر بیانیەکاندا، زۆر بیانی ئەگاتە ئەندامی پەرلەمان لەوێ، بە نیسبەت ئەو خاڵەی جەنابت گوتت بڕگەی 2 زیادەیە، من 3یش بە زیادە دەزانم، چونکە لە سەرەوە لە دوو ماددەی پێشووتر باسی ئەو شتانە کراوە، مەسەلەی هێزە چەکدارەکانیش هەق نیە ئەوانەش مەحروم بکرێن، مەرجە کە ئێستا لە کارەکەدا نەبن، خەڵکی وا هەیە پێشتر لەوێ ئیشی کردووە، بۆچی مەحروم بێ لەوەی خۆی بپاڵێوێت؟ سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

د.شکریە فەرموو.

بەڕێز د. شکریە رسول ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بەڕاستی کۆمەڵێك تێبینیم هەیە، یەکەم: مەسەلەی تەمەنەکە کە 25 ساڵ بێت، من 25 ساڵ بە زۆر دەزانم کە 18 ساڵمان دانا، دەتوانین لە 18 ساڵەوە دایبنێین تا 25 ساڵ، دووەم: مەسەلەی شەهادە بۆ دەبێت بنەڕەتی بێت؟ کە ئەمڕۆ لە کوردستان دا دەتوانم بڵێم نەخوێندەروای زۆر کەم بووەتەوە، زیاتر خەڵك بەرەو شەهادەی بەرز دەڕوات، ئەگەر لە جیاتی ئەوەی بڕوانامەی بنەڕەتی بکرێت بە ئامادەیی با کەمتر نەبێت لە ئامادەیی، سێیەم: دەبێت ژیاننامەو ناوبانگ و ڕەوشتی باش بێت، خۆی ئەمە بۆ جەمع نیە، ڕەوشت و ژیاننامەو ناوبانگ بۆ کەسێکە کە خۆی هەڵدەبژێرێت، نەك جەماعەتێك، ئەم سیفەتانەی کە تیا بێت، چوارەم: بۆ مەسەلەی ئەو 10 ساڵە کە داندراوە، بەڕاستی من کەسێك دەناسم کوردەو خەڵکی هەولێرەو چۆتە هۆڵەندا بە ماوەی 5 ساڵ گەیشتە پەرلەمان، زمانەکەی وا زەبت کردوو موهەندسیشە، تا ئەو 10 ساڵە زۆرە بە ڕەئی من هەر بکرێتە 5 ساڵ زۆر باشترە، پێنجەم: کە دەڵێت دەبێت حسن سیرەی باش بێت، حوکم نەدرابێت بە تاوانێك یان کەتنێك، ئەی باشە سەرۆکی پەرلەمان ئەگەر عەفویەکی عامی بۆ دەرچوو؟ کەتنێکی خراپ بوو و دوایی دەرکەوت ئەوە نیە، کە پێویستە ئێستا ئەوە خاڵێك بێت، هەتا

به نیسبەت ئەوانەی کەوا مەحکومن، من پێرێ لە جەریدەش ئەوەم خوێندەوە، زۆر دانە جار لە دەوڵەتان دا دەگەنە ئەوەی، کە ئێستا لە ئەمریکا چەندین حاڵەتی وا دەرکەوتووە کە بە خۆڕایی ئەو کەسە گیراوەن هەموو بەڵگەکان کە پاش 10 ساڵ کۆکراوەتەوە ئەوە دەرنەچووە، ئەی باشە ئەگەر هاتو عەفویەکی بۆ دەرکەوت، ئەمە ئەو تاوانەیە کەوا بەخۆڕایی درابوو! یەعنی من سەرۆکی پەرلەمان سێ ساڵ لەمەوپێش شەخسێك کەسێکی دا بە گرتن، گوتی ئەمە لە جەماعەتی ڕەوتە ئیسلامیە توندڕەوەکانە، ئەو شەخسەی ئەم کەتنەی کردبوو، بۆ 700 هەزار دینار ئەمەی کردبوو، دوای ئەوەی کەوا کەشفێکی تایبەتیان کرد بلفعل ئەو کەسە دەرنەچوو کە لەسەرئەمەیە، بۆ مەسەلەی پارە بوو، کەچی هەر لە تاوانی موخەلبی هین درا، کەواتە لێرە بەریئە ئەو کەسە، ئەمە پاش ماوەیەك، ئەمە خاڵێکی، خاڵی دووەمیش لە ماددەی 6 هەرهاووڵاتیەکی ئەم مەرجانەی لە بڕگەی سەرەوەی لێ بێتەدی مافی خۆ پاڵاوتنی نیە، بە رەئی من هەر هاووڵاتیەك ئەم مەرجانەی سەرەوەی گرتەوە مافی خۆ پاڵاوتنی هەیە، خاڵی سێیەمیش بەڕاستی وشەی (ڕاستاندن) زۆر ئێسکی گرانە لێرەدا، پاڵێوراوەکان دەکەونە بەر حوکمی دەسەڵات، تەنها ئەو وشەیە دابندرێت (پاڵێوراوەکان دەکەونە بەر حوکمی دەستە)، جوانتریشە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فضیلە خان فەرموو.

بەڕێز فضیلە رمضان سعداللە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیم لەسەر خاڵی 2 و 4 هەیە، ڕاستی زۆر قسە لەسەر خاڵی 2 کرا، بەس ئەوەی گرنگە دەمەوێت ئیشارەتی پێ بدەم مەوزوعی شەهادە و ئەندامی موحافەزە و قەزا، ئەندامی موحافەزە بە روتبەی مودیری عامە، شتێکی بچووك نیە، ئێمە لازمە زۆر گرنگی بە ئەو بابەتە بدەین، چونکە ئێستا ئێمە بە هەزاران کەسمان هەیە شەهادەی ماجستێر و دکتۆرای هەیە ئیستیفادە لە خیبرەی ئەوکەسانە بکەین، ئەزمەی شەهادەو ئەو تشتە نینە، یەعنی مەفروزە ئەندامی مەجلسی موحافەزەو قەزا خەریجی کولیە بێت، وە هی ناحیەکانیش شەهاەی ئەعدادی هەبێت و لەوە کەمتر نەبێت، خاڵی 4 وەحدەی ئیداری زۆر کورد هەیە لە موسڵ و بەغدا بوو، پشتی 2003 هاتیە دانیشتیە لە دهۆك و هەولێر، یەعنی ئەو 10 ساڵە زۆرە خیبرەی هەیە، بەس چیە واقعی وی مەجالی نەداوە دانیشێت لە ئیقلیم، پشتی ئەو گۆڕانکاریە ئێستا دانیشتووە و هەمی شیانی و مەرجی هەیە، باشترە ئەوە نەمێنێت یان 5 ساڵ بێت زۆر باشە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك خلیل فەرموو رەئی لیژنەی یاسایی لەسەر ئەو تێبینیانە؟ فەرموو.

بەڕێزخلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە قانونی موحافەزات لە فەسڵی دووەم لە چوارم باسی شروتی عوزویەتمان کردووە، لێرەش وەکو ئەوەی هاتووە هەمووی کەلیمەی (أتم) فعلەن لەوێش ئەتەمەیە (الخامسە والعشرین) لێرە دامان ناوە (بلغ) بگۆڕین لازمە ئەوەی تریش بگۆڕین، یەعنی عەینی ئەوە هاتووە، ئەوەی کاك شێردڵ و برادەران دەیڵێن ئێمە باسی کاتی تەرشیح، باسی شروتی مورەشەحە، هەروەکو خۆی تەرشیح دەکات، ماوەیەك داندراوە لە مفەوەزیە لەم کاتە بۆ ئەو کاتە، لەو کاتە لازمە لە ئەفرادی قواتی موسەلەحە و ئەمن نەبێت، پێشی ئەو بە ڕۆژێکیش ئیستیقالەی دابێت، موهیم ئەو کاتە لەناو ئەوە دانەبێت، ئەگەر ئیستیقالەی دابێت و قەبوڵ کرابێت پێشی ئەوە تەواو حەقی ئەوەی هەیە، بە نیسبەت ئێمە ئەوی 10 ساڵ لە عەینی قانونی پێشترمان هەیە ئەو شروتەی تێدایە، مەوزوعی شەهادە بۆ ئیعدادیە و بۆ مەجلسی موحافەزات لەویَ ئەوەی بنەڕەتی بۆ ئەڤزیە و نەواحی داندراوە، یەعنی وابزانم عەینی ئەو پەرلەمانە دەنگی دا بۆ ئەو شروتانە، عەینی شروتە یان لێرە هەمووی حەزف بکەین با نەبێت و لەویَ هەیە، یانیش وەکو ئەو بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دلێر فەرموو.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت مەسەلەی عەفو ئەوانە، ئەگەر کەسێك تاوانبار بوو هەتا ئەگەر عەفوش بکرێت، بەڵام تاوانەکە لەسەر ئەو تەسبیتە، یەعنی مانای ئەوە نیە ئەو کەسە نەیکردووە، یەعنی هەر حوکمەکە لەسەری هەیە، بەڵام مەعفو دەبێت بە زروفێکی جیاواز، بۆ ئەوە ئیجرائاتێکی ترە، لەبەرئەوە یەکێك دەبێت لەوانەی کە لە شەرتی ئینتیخاب و خۆ هەڵبژاردن شمولی نەکات.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئەو برادەرانەی باسی دەرەوەیان کردو گوتیان لەویَ بە 5 ساڵ خەڵك دەبێت بە مواتن، مواتن بوون جیاوازە لەوەی کە خزمەتی خەڵك، عادەتەن تۆ دەتوانی بە 5 ساڵ ببی بە مواتن، بەڵام بە 5 ساڵ نە لوغەی فێردەبی، نە شارەزای شارەکان دەبی، نە عادات فێردەبی، نە ئاگات لە مەساڵحی خەڵك هەیە، لەبەرئەوە بە هیچ شێوەیەك بە 5 ساڵ بۆت نیە خۆت هەڵبژێری، ئەوە لە دەرەوە، بە نیسبەت ئێرە کە سیستەمێکی وا دادەندرێت کە 10 ساڵ بێت، ئەو 10 ساڵە بۆ ئەوەیە ئەو کەسەی لەویَ هەر بۆ شارەزا بوون نیە، دەبێت خیبرە پەیدا بکەی، مەشاکلی ئەو کۆمەڵگای چیە؟ پێویستە بزانی چیان بۆ بکات؟ چۆن خزمەتیان بکات؟ چۆن بە پیریانەوە بچیَ؟ شارەزای تەواوی وەزعەکە بێت، لەبەرئەوە حیکمەتێکی تیایە

ئەو 10 ساڵە، ئەو 10 ساڵە حیکمەتێکی باشی تیایە بۆ ئەوەی کە بتوانرێت کەسانێك هەڵبژێردرێن بتوانی پڕاوپڕ خزمەتی ئەو خەڵکە بکات لەو ناوچەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامیت هەیە، انشالله نوقتەی نیزامی نیە! سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کاك جمال قاسم حەق نیە خۆی بخاتە هەڵەی واوە! ئەندامی پەرلەمانی هۆڵەندا ئەم ساڵ سوێندی یاسایی خوارد تەمەنی 21 ساڵە و 6 ساڵە لە هۆڵەندایە........... .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامی نیە، فەرموو دانیشە، وەڵڵا انشالله یەکەت دەرنەچوو! قسەکەت ڕاستە، بەڵام نوقتەی نیزامی نیە، ئەوە شەرحێکی کە کردی، ئەوەڵەن هەندێك جار هەندێك شت باس دەکەین ئەوە موحافەزەیەکە، جارێ ئەوەڵەن بەینی هەولێر و سلێمانی و دهۆك وە انشالله کەرکووکیش لە ئاییندەیەکی نزیك دا فەرقێکی جیاوازی نیە لە کەڵچەر و لە تێگەیشتن و شارەزا بوون، دووەم: ئەو مولاحەزاتانەی کە درا بە نیسبەت خاڵی 2 لە (أولا : شهادە الاساسیە) ئەگەر بکرێت ببێتە (شهادە المرحلە الاساسیە)، بۆ ئەوەی تێ بگەیەندرێت کە دەکاتە متەوستە، یەعنی سیستەمەکە گۆڕاوە، ئیبتدائی و سێ ساڵەکەی تر کە مەرحەلەی ئەساسیە، ببێتە (شهادە المرحلە الاساسیە)، پێنجەم: ئەوەی کاك شێردڵ ئاماژەی پێی کردئەگەر ئیزافەی ئەوە بکرێت، ئەگەر برادەرێکی تریش کاك شوقی و کاك کریم و کە موئەسەساتی ئەمنی بکرێتە (قوی الامن الداخلی)، کەواتە 5 ئەگەر بکرێتە (أن لایکون من أفراد القوات المسلحة أو من القوی الامن الداخلي عند ترشحه).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێردڵ فەرموو.

بەڕێز شێردڵ عبدالله حەوێزی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە بۆچی داندراوە؟ ئەوە تەرەشوحی پێ ناوێت بنووسی، چونکە ئەوە خۆ موەزەفی تریش وان، بەڵام ئەوە لە بۆ ئەوەیە کە مەنسەبەکە ئیستغلال نەکات، لەبەرئەوە مودەتێکیان داناوە، 6 مانگ پێش ئەوەی ئیستیقالەی کردبێت یان نەما بێت، هەر لەبەرئەوەیە، من گوتم ئەگەر بڵێین (أن لایکون مستمرا فی خدمة القوات المسلحة أو المؤسسات الامنیة مدة لاتقل عن 6 أشهر قبل یوم ترشیحه).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە دەقیقیە کاك شێردڵ، من لەگەڵتم، سیغەی قانونی پەرلەمان ئەگەر وابێت، با ئەوەش وابێت، ئەوەی خاڵی 4 (أن یکون من ابناء)، فعلەن ئەوەی 10 ساڵەکە، ئیعرتازیان هەبوو کاك شوقی بوو دواتریش شکریە خان ئەخیرەنیش سۆزان خانیش سۆزان خانیش چاکی کردەوە بەو مولاحەزەی کە دای و نوقتەی نیزامی نەبوو، بەڵام مولاحەزەیەکی باش بوو، دوایەش ئەو پارێزگاریانە لێك نزیکن، یەعنی 5 ساڵ لە جێگایەك موقیم بێت و دوایەش بەشی ئەوەندە دەکات کە متمانەی هەبێت و لە ناو قائیمەیەك دابێت کە خەڵك دەنگی بۆ بدات و بتوانێ خزمەتی شارەکە بکات، پێم وایە ڕەنگە 5 ساڵ لێرە بەس بێت، بۆیە ئەگەر موافەقەت بکەن، لەوێ لە قانونی موحافەزات هاتووە، فەیناکە ئەگەر شتێکی زەرەری بوو لەوێ تەعدیلی دەکەین، ئەگەر موهیم نەبوو تەعدیلی ناکەین، ئەوە تازەترە جێی وی دەگرێتەوە، ئەگەر نا وەکو سۆزان خان دەبێت جوابەکەم، فەرموو نازناز خان.

بەڕێز نازناز محمد قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ ئەوەی تووشی ئەو کێشەیە نەبین، لە فەقەرەی یەکەم دەڵێت (دەبێت لە ڕۆڵەکانی یەکە کارگێڕیەکان بێت بە پێی تۆماری باری شارستانی) کەواتە ئەوە لێرە مانای ئەوەیە شەرت نیە 10 ساڵ لەوێ بێت، چونکە ئیتر ئەوە هەویەی ئەحوالی شەخسی هەیە و سەر بەو موحافەزەیە... .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

عەفوم دەکەی ئەوە وا نیە، ببورە ئەوە مەبەستی ئەوە نیە، ئەوە ئەوەیە کە یەکێك با بڵێین خەڵکی سلێمانی بێت بە پێی دەفتەر نفوس و ئەوانە، بەڵام نیشتەجێی هەولێر بێت و بۆی هەیە ببێتە ئەندام، بۆی هەیە ببێتە ئەندامی ئەنجومەنی پارێزگای هەولێر، ئەگەر چی دەفتەری نفوسەکەی یان هینەکەی یان خەڵکی سلێمانی بێت و یان، خۆی عەکسەکەشی ئەگەر خۆی تەرشیح بکات، فەقەرەی یەکەم (شهادە المرحلە ألاساسیە)، مەرحەلەکەی بۆ ئیزافە بکرێت، ئەوە لە (ثانیا)، (بلغ) بمێنێت زۆر ڕاستە لەبەرئەوەی لە بۆ پەرلەمان نووسیمان بەلەغە، مەبەستمان لەوە بوو کە 24 ساڵ و ڕۆژێك بۆی هەیە خۆی هین بکات، لەپەرلەمان وامان لێ کرد، ئەمە ڕاسترە بۆ پەرلەمان کە بۆ گەنجان تەمەنمان کەم کردەوە لە 30 ساڵ بۆ 25 ساڵ موناقەشەی زۆرمان کردو کردمانە بلغ بۆ ئەوەی 24 ساڵ و ڕۆژێکیش بێت بیگریتەوە، لێرەش ناکرێت بۆ ئەنجومەنی پارێزگاکان ساڵێك زیاتر بێت، بەلەغەکە ڕاسترە، ئەوەش چاك بکەنەوە، خۆشتان واتان نووسیوە، پێم وایە زۆریش تەناقوز نەبێت 10 ساڵەکەش باب و جوابی تێدایە، ئەگەر سەحبی ناکەنەوە 10 ساڵەکە بمێنێت دەیخەمە دەنگەوە، رەئی خۆت گوتووە و رەئیەك هەیە دەڵێت 10 ساڵ ببێتە 5 ساڵ، بۆ یەکلاکردنەوەی ئەو مەوزوعەی، ئەوەی کە خیلافی لەسەرە، لێرە نووسراوە 10 ساڵ لە قانونەکەشدا نووسراوە 10 ساڵ، بەڵام لێرە 4 ئەندامی پەرلەمان دەڵێن 10 ساڵ زۆرە بیکەنە 5 ساڵ، ئەو موقتەرەحەی ئەو 3 ئەندامەی پەرلەمان کە خیلافی هەردوو لیژنەکەیە کێ لەگەڵ ئەوەیە 10 ساڵەکە ببێتە 5 ساڵ دەستی بڵند بکات تکایە؟ 21 کەس، فەرموون، کێ لەگەڵ ئەوەیە 10 ساڵەکە وەکو خۆی

بمێنێتەوە دەستی بڵند بكات تكایە؟ ئەغلەبیەتە، دەمێنێتەوە وەكو خۆی، ئەوانی تریش پێویست ناكات بیخەمە دەنگەوە، چونكە دوو، سێ شتی شكلیە (شهادة المرحلة الاعدادیة) دەمێنێتەوە لەسەر ئەوەی..... كاك كریم جێگاكەت دوورە كە قسە دەكەی من گوێم لێیە لێرە یان بچۆ بۆ تەنیشتی یانیش بێ دەنگ بە، ئەو سیغەیەی كە كاك شێردڵ گوتی وەكو لە هین داهاتووە (ان لایكون من افراد القوات المسلحة او قوی الامن الداخلی عند ترشحە) وەكو پەرلەمانی لێ بكرێت كە دەڵێت 6 مانگە، من ئەسڵەكەم لا نیە، ئەگەر تێیدا نەبێت (عند ترشح) كافیە، كەواتە (عند ترشحە)، فەقەرەی 6 لەسەر ئیقتراحی سەرۆكایەتی داوا دەكەین كە لابچێت (ان لایكون مشتركا فی الجرائم فی الاقلیم) لابدرێت، (ثانیا: لكل مواطن تتوفر شروط الترشیح الوارد فی الفقرة 2 من هذه المادة حق الترشیح) چونكە لەوە دانووسراوە، كێ لەگەڵ ئەوەیە ئەو فەقەرە زیادەیە ئیلغا بكرێت دەستی بڵند بكات تكایە؟ فەرموون، كێ لەگەڵ دانیە؟ بە كۆی دەنگ ئەوەش قبوڵ كرا، تەبعەن قانونەن هەموو مورەشەحەكان دەبێت هەیئە موسادەقەی بكات، یەكێك گوتی بۆچیە ئەوە؟ هەیئە دەبێت موسادەقەی بكات و هەیئە تەدقیقی دەكات لەو شروتە، بۆیە ئەو ماددەیە بەو گۆڕانكاریەی كە باسم كرد دەیخەمە دەنگەوە كێ لەگەڵیەتی دەستی بلند بكات تكایە؟ فەرموون، كێ لەگەڵ دانیە؟ 2 كەس، سۆزان خان و گوڵناز خان لەگەڵدا نین، بڕۆ بۆ ماددەی دواتر كە دەبێتە ماددەی 7، بوو بە ماددەی 6 كاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی 6

خۆ پاڵاوتن بە شێوەی لیستی داخراو دەبێت.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك خلیل فەرموو.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادە 7

یكون الترشیح وفقاً لنظام القائمة المغلقة.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەكان رەئیتان بڵێن، كاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزو هەركی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەكەین، لەگەڵ ڕێزم.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

کاك خلیل فەرموو.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە هەردوو لیژنە بەزۆرینە لەسەر لیستی داخراو بووین، بەڵام منیش تەوقیعم کردووە کە تێبینیم هەیە، تێبینیەکەش هەر ئەوە بوو کە گوتی مادام بۆ پەرلەمان نەکرا داخراو، موبەرراتی خۆی هەبوو ئەمە، عەلەل ئەقەل بۆ موحافەزە ئەوە باشترە و خەڵك یەکتر دەناسن، هی کابرای خزمەتکار، خیبرەی شایستەی، یەعنی ئەوە زیاتر ڕێز گرتنە لە دەنگی دەنگدەر، تەئسیری دەنگی ئەویش دەبێت، ئیرادی وی باشتر دەبێت، ڕێز لە حوریەت و ئیختیاری وی دەگیرێت، من حەوجە نیە لێرە باسی موبەررات بکەم، بەڵام هەر بۆ ئەمانەت هەر لەگەڵ ئەوەینە لە ئینتیخاباتی مەجالسی موحافەزات سیستەمەکە سیستەمی لیستی کراوە بێت باشترە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دلێر فەرموو.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕاستی بەشێکی قسەکانم نزیکە لەوانەی کە کاك خلیل کردی، چونکە من بۆ خۆم یەك لەو کەسانە بووم کە لەگەڵ لیستی داخراو بووم بۆ هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان، بەڵام لە ناوەڕۆك دا ئینتیخابات بۆ پەرلەمان زۆر جیاوازە لە پارێزگا، چونکە پارێزگا زیاتر ئەنجومەنێکی خەدەمیە پێویست وایە کەسەکانی ناوی لەلایەن خەڵکەوە ناسراو بێت، دەبێت خەڵك ڕاستەخۆ دەنگی بداتێ، چونکە کە ئەو خەڵکانە ئیشی یەکێك لە ئیشە گرنگەکانی خزمەت کردنە بە خەڵکی ناوچەکەی خۆیان، زەرورەت وایە، ناسرا بێت، چونکە ئەوان ئیشی تەشریعیان نیە، زەرورەت نیە ئیللا وەکو پەرلەمان دیاری بکرێت، بۆیە من بەش بە حاڵی خۆم پێم وایە لیستی ئازاد بێ نەك کراوە، بە مەعنای ئەوەی لیستی ئازاد کەوا خەڵك حەقی ئەوەی هەبێت هەریەك لە شوێنێك دەتوانێ لیستێك دروست بکات لەو شوێنەی کە خۆیان هەڵدەبژێرن کە پێیان وایە ئەو خەڵکە ئەمە کەسێکی باشە و لەوێش کەسێکی باشە، لە هەموویان لیستێکی ئازاد دروست دەکات، کراوە جیاوازە، ئەگەر لە حاڵەتێك ئازاد نەبێت ئەوجا من لەگەڵ کراوەم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بۆ ئەوەی زۆر موناقەشەی نەکەین، ئێمە شتەکە بە دیموکراتیانە باس بکەین لەسەر سەرۆکایەتی پێشتریش تۆزێك هینی کردو ئەوانە، بەڕاستی ئێمەش پێمان وایە نیزامی ئینتیخاباتی ئەنجومەنی پارێزگاکان نابێت وەکو ئینتیخابات پەرلەمان بێت، لەبەرئەوەی خەدەمیە و لە سنووری پارێزگاکانە، دەکرێت بە شێوەیەکی دیمەکراتیانە تر باشتر بێت و خەڵك بتوانێ دەنگی بۆ بدات بۆهینەکە، بۆیە پێم وایە و پێشنیار دەکەم ئەوە وەکو ئەنجومەنی پارێزگاکانی عیراق بێت، یەعنی کراوەی سنووردار، قائیمەی

ڕێژەیی کراوەی سنووردار، وەکو ئەنجومەنی پارێزگاکان، ئەگەر دەتانەوێ چەند ڕۆژێك بدەین و تاوەکو هەفتەی داهاتوو موناقەشەی بکەین، چونکە نوقتەیەکی موهیمە، پێم باشەتەئجیل بکرێت بۆ ئەوەی پەلەی نەکەین، باشتر پێداچوونەوەی بۆ بکەین و سیغەکەی ئەوەش بزانین ئەگەر ئەو سیغەیەش بوو دەبێت، ئەسڵەن ئەو سیغەیەش غەڵەتە، دەبێت بنووسرێت (يعتمد نظام القائمة المغلقة)، ئەوەش غەڵەتە، کاك رشاد فەرموو.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نسبەی 30٪ ئافرەتان بە نەزەر ئیعتیبار وەرگیرا کێشەمان بۆ دروست دەکات، چونکە ئەو ماددەیەی لەدوایدا کێشە دروست دەکات بۆمان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەبێت ڕەچاوی ئەوە بکرێت، ئەوە مولاحەزە دەکرێت، کاك عادل فەرموو.

بەڕێز عادل محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە هەموو تەکیفی قانونی دا، شتێك نیە بڵێی (ترشيح على اساس القائمه المغلقه)، تەسویت هەیە، قائیمەی مەفتوح و قائیمەی موغلەق، ئەمە نیزامی تەسویتە، بێینەوە سەر نیزامی ئینتیخابی ئەغلەبیە هەیە وتەمسیلی نسبیش هەیە، یەعنی ئەمە لە هەموو دونیا مەعلومە، بۆیە ئەوە غەڵەتە، من هینێکم هەیە ئەگەر درێژەی هەبێت، من یەك پێشنیارم هەیە ئەوەی کە جەنابت باست کرد، ئەوە نیمچە کراوە نیە ئەو دەنگدانە، پێی دەوترێت (تصويت التفضيل)، قائیمەکە موغلەقە، بەڵام تۆ لە ناو قائیمە تەفزیل دەکەی، چەند مورەشەحێك، ئەوە باشترین ڕێگایە لەوەی کەوا ئەهوەن ئەشەرەین، وەسەت هین نەکەی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عادل ڕەنگە بەلای کەمی حەفتا جۆری هەڵبژاردنی جیاجیا هەبێت، نیزامی ئینتیخابی جیا لە عالەم دا جیاجیا هەبێت، ئەوەی لە عیراق دا ئەنجام درا، بۆ پارێزگاکانی موحافەزات سیستەمێکی تازە بوو بۆ یەکەم جار، لەسەرتاسەری دونیادا ئەنجام درا، لەبەرئەوە شتێکی وانیە، ئەوە ئیجتهاداتی هەر تەجروبەیەکە، ئیجتهاداتی قانونیەکانە، ئیجتهاداتی سیاسیەکانە، ئیجتهاداتی شارەزاکانە، تەتویری پێ دەکەن، ئەی بۆچی بووەتە 70 نیزام، خۆ یەکەمجار بە نیزامێك دەستی پێ کرد، ئەوەی ئێمەش لێرە باسی دەکەین ڕەنگە شتێکی تازە بێتە پێشەوە، من کۆبوونەوەکە دوا دەخەم تا ڕۆژی دووشەممە سەعات 11، یەك نوقتەتان لێ داوا دەکەم لە لیژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆ، بێجگە لەو نوقتەیەی کە گرنگە، نوقتەیەکی نیزامی کۆتا بۆ برا مەسیحیەکان و کلدان و ئاشوور بۆ مەجلس موحافەزە، چونکە قەزاو ناحیە

نازانین کێیە، بەڵام بۆ مەجلسی موحافەزە دەبێت ڕەچاوی ئەوە بکەن و ئیقتراحاتمان بدەنێ لەو شوێنانەی کەهەن، کۆتایی بە دانیشتنەکەمان دەهێنین تاڕۆژی دووشەممە.

فرست احمد عبدالله	محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی)	عدنان رشاد مفتی
سکرتێری پەرلەمانی	جێگری سەرۆکی پەرلەمانی	سەرۆکی پەرلەمانی
کوردستان – عێراق	کوردستان – عێراق	کوردستان - عێراق

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (11)

دووشەممە رێکەوتی 11\ 5\2009

خولی دووەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (11)

دووشەممە ڕێكەوتی 2009/5/11

كاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی دووشەممە ڕێكەوتی 2009/5/11 پەرلەمانی كوردستان - عێراق بە سەرۆكایەتی بەڕێز عدنان رشاد مفتی سەرۆكی پەرلەمان و, بە ئامادەبوونی بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی) جێگری سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمد عبدالله سكرتێری پەرلەمان, دانیشتنی ژمارە (11)ی خولی دووەم, ساڵی (2009) ی خۆی بەست.

بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمەكانی برگە (1)ی مادده (20) لە پێڕۆی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەمواركراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی كوردستان - عێراق, دەستەی سەرۆكایەتی پەرلەمان بڕیاردرا دانیشتنی ژمارەی (11)ی خولی دووەمی هەڵبژاردن لە كات (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی دووشەممە ڕێكەوتی 2009/5/11 دا بەم شێوەیە بێت:

1- بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژەی یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنەكانی پارێزگاكان و قەزاو ناحیەكان لە هەرێمی كوردستان – عێراق، كە لە لایەن ژمارەی یاسایی لە ئەندامانی پەرلەمان پێشكەش كراوە.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی كوردستان، خولی دووەمی هەڵبژاردن، ساڵی چوارەم، خولی گرێدانی یەكەم، ژمارەی دانیشتن (11)، ڕۆژی دانیشتن 2009/5/11، بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمەكانی برگە (1)ی مادده (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموار كراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی كوردستان - عێراق، دەستەی سەرۆكایەتیی پەرلەمان بڕیاریدا بەرنامەی كاری دانیشتنی ژمارە (11)ی خولی دووەمی هەڵبژاردن لە كاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی دوو شەممە ڕێكەوتی 2009/5/11دا بەم شێوەیە بێت:

1- بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژەی یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنەکانی پارێزگاکان و قەزاو ناحیەکان لە هەرێمی کوردستان – عێراق، کە لە لایەن ژمارەی یاسایی لە ئەندامانی پەرلەمان پێشکەش کراوە.

لیژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆ فەرموون بۆ سەر مەنصە، خوشکە کوێستان هێشتا دەستمان پێ نەکردووە، ڕێگات پێ نادەین، ئەوە لە بەرنامەی کار نەبوو، کە هاتە سەر ماددەکان ئینجا هەر ڕەئیەکت هەیە بەسەرچاو، بەلآم هەر شتێك رجائەن هێشتا بەرنامە دەستی پێ نەکردووەو یاسایەکە نەخوێندراوەتەوە، ماددەکان نەخوێندراونەتەوە، داوای لێبووردنت لێ دەکەم، زۆر سوپاس، لیژنەی یاسایی فەرموون، تکایە هێمنی موراعات بکەن، رجائەن، تکایە هێمنی موراعات بکەن، بۆ ئەوەی دەست بە ماددەکان بکەین، زوو تەواوی بکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی حەوتەم:

خۆ پالآوتن بەشێوەی لیستی داخراو دەبێت.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة السابعة:

يكون الترشيح وفقاً لنظام القائمة المغلقة.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

لیژنەی ناوخۆ فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بۆزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیار دەکەین ئەو صیغەیە بگۆڕدرێت، چونکە سیستەمی هەڵبژاردن لە دوو ماددە هاتووە، لە ماددەی حەوت و لە ماددەی نۆ، لە ماددەی نۆ بڕگەی یەك دەڵێت (يتم توزيع المقاعد المخصصة للدوائر الانتخابية من خلال نظام التمثيل النسبي)، لێرەش دەڵێت (يكون الترشيح وفقاً لنظام القائمة المغلقة)، قائیمەی موغلەقە بەشێکە لە سیستەمی هەڵبژاردنی تەمسیلی نسبی، بۆیە پێشنیار دەکەم تەوحید بکرێت بەو صیغەیە (يكون الترشيح وتوزيع المقاعد المخصصة للدوائر الانتخابية من خلال (نظام التمثيل النسبي - القائمة المغلقة)، لەگەڵ ڕێزم.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، ئەو بەڕێزانەی کە ئێستا دەیانەوێت لەسەر ئەو ماددەیە موداخەلە بکەن، تکایە دەستیان بەرز بکەن ناویان بنووسین، کاك محەمەد فەرەج فەرموو.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە جاری پێشوو هەمان باسی کراوەو داخراومان کرد، بەلاَم بۆ پەرلەمان نەبوو، پێمان باشە بۆ ئەم قۆناغەی هەڵبژاردنی پارێزگاکان، لەبەر ئەوەی کارێکی تەنفیزییە، پەیوەندی بە خزمەتکردنەوە هەیە، ئەو کەسەی کە دەردەچێت بۆ پارێزگاکان، ئەو کەسانەن کە بتوانن زیاتر خزمەتی خەڵکەکان بکەن، ئەم خزمەتکردنەش پێویستی بەوە هەیە ئەم کەسە ناسراو بێت، لەبەر ئەوە من پێشنیاری ئەوە دەکەم، ئەم داخراوە نەبێت، بکرێتە کراوەیەکی رێژەیی بەو واقیعەیەوە، هەموو کەس بتوانێت دەنگ بدات بۆ قائیمەکەش، ئەوە موغلەقەکەشی تیایەو، دەنگ بدات بەو کەسەی کە پێیوایە ئەم کەسە دەتوانێت خزمەت زیاتر بکات، ئەمە هەم خزمەتکردنێکە بە خەڵك دەتوانێت ئەم کەسانە دیاری بکات کە خۆی پێیوایە ئەمە زیاتر خزمەتێکە.

دوو/ ئەمە بەرەو دیموکراسی بوون بۆ ئێمە زۆر گرنگترە.

سێیەم/ خەڵکانێك کە لەدەرەوەن سەیری ئەم ئەزموونەی ئێمە دەکەن، دەڵێن ئەمە لە هەرێمی کوردستان هەنگاونان بەرەو دیموکراسی بەهێزتر بووە، هەنگاوی باشتری ناوە، لەبەر ئەوە من داوا دەکەم لە جیاتی داخراو بکرێتە کراوەیەکی رێژەیی، لەبەر ئەوەی خزمەت زیاتر دەکات، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، کاك ئارام فەرموو.

بەڕێز ئارام رسول مامند:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەم ماددەیە لە دانیشتنی پێشوو، پێش ئەوەی دانیشتنەکە کۆتایی پێ بێت، ئەو کاتەش رەئیەکی وا هاتە پێشەوە، کە ئایا ئەم هەڵبژاردنە بە لیستی داخراو بێت، یان کراوە بێت، من حەز دەکەم لێرە بە بیری بەڕێزتان و ئەندامانی پەرلەمان بێنمەوە، کە ئێمە ماوەیەکی کەم بەر لە ئێستا لەم پەرلەمانە بڕیارماندا کە هەڵبژاردنی پەرلەمان بە لیستی داخراو بێت، بۆیە من پێموایە ئێمە دەبێت خۆمان رێز لەو بڕیارە بگرین و دەبێت رەچاوی ئەوەش بکەین، کە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان راستە گرنگیەکی خۆی هەیە، تایبەتمەندی خۆی هەیە، بەلاَم گرنگتر نییە لە هەڵبژاردنی پەرلەمان، کە ئێمە پێمانوا بێت دیموکراسیەت بەوە قووڵتر دەکەینەوە، ئەگەر سیستەمی هەڵبژاردنەکە بکەینە کراوە، بۆیە من داوا دەکەم هەموو ئەو پرەنسیپ و بنەمایانەی کە ئەم پەرلەمانە بڕیاریدا هەڵبژاردنی پەرلەمان بە لیستی داخراو بێت، ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان لەبەرچاوی بگرن و هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکانیش لەم قۆناغەدا بە لیستی داخراو بێت، دەکرێت هەروەکو پێشتریش باسمان کردووە بۆ ئایندەی ئێمە کار بکەین لەسەر ئەوەی سەرجەم هەڵبژاردنەکانی هەرێمی کوردستان سیستەمەکەی بگۆڕدرێت و بەرەو پێشەوەی ببەین، جارێکی تریش من دەمەوێت تەئکید لەوە بکەمەوە کە هەروەکو زۆرێك لە پسپۆڕانی بواری هەڵبژاردنیش

و خەڵكێكی شارەزا باسیان لەوە كردووە، هەڵبژاردن خۆی پرۆسەیەكی دیموكراسیە، ئیتر سیستەمەكەی بە لیستی داخراو بێت، یان كراوە بێت، یان نیوە كراوە بێت، بۆیە من بە تەواوەتی پشتگیری لە ماددەكە دەكەم هەروەكو خۆی هاتووەو زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

سوپاس، كاك محەمەد رەفعەت فەرموو.

بەڕێز محمد رفعت عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێشنیار دەكەم كە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاكان بە لیستی كراوە بێت، چونكە لیستی كراوە لە ئەنجومەنی پارێزگاكاندا ئەو خەڵكانەی لە پارێزگاكاندا هەیە، لە قەزاكاندا هەیە، لە ناحیەكاندا هەڵدەبژێرن، دەبێتە خەڵكانێك كە خەڵكەكە دەیانناسێت، تواناو ئیمكانیەتیان چەندە لە خزمەت كردنی كۆمەڵانی خەڵكی ناوچەكەی خۆیان؟ بۆیە من پێشنیار دەكەم كە ئەوە بە لیستی كراوە بێت، نەك لیستی داخراو، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

سوپاس، كاك جەمال فەرموو.

بەڕێز جمال یوسف بۆتانی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە هەردوو لیستەكە داخراوو كراوە سلبیات و ئیجابیاتی خۆی هەیە، ئەوەی ئێمە مولاحەزەی دەكەین لە هەندێك وڵاتانی ئەوروپا، كە زۆر پێشكەوتوون تا ئەمڕۆش داخراوە، ئێمە وەكو كورد، وەكو كوردستانی و حزبە كوردستانیەكان، ئەمڕۆ پێویستمان زیاتر بە وەحدەی خیتابی سیاسی و ئیداری هەیە، لەبەر ئەوە لەبەرژەوەندی حزبە بچووكەكاندایە كە لیستی داخراو بێت.

دوو/ تەجروبەی پارێزگاكانی عێراق فەشلی هێناو تا ئەمڕۆش ئەنجامەكانی نادیارن، كێشەو گیروگرفت لەناو حزبە عێراقیەكاندا تاكو ئێستا ماون، تەجروبەیەكە لە پێش چاومانە عێراقە، ئەمڕۆ زۆر مەشاكیلی لەسەر دروست بووە، تەجروبەیەكە كە فەشلی هێناوە، لەبەر ئەوە ئێمە چۆن لاسایی تەجروبەیەكی فاشل بكەین ئەمڕۆ لە عێراق هەیە، من لەگەڵ ئەوەم لیستی داخراو بێت، جگە لەوە بۆ دەنگدەر زۆر ئاسانترە كە دەنگ بدات بە لیستی داخراو، كارەكانی ئاسانتر دەكات، نەك چەند ناوێك لەناو لیستەكە دەربێنن كە سەر لێشواندنە بەحەقیقەت، من پێمواییە لیستی داخراو ئەمڕۆ بۆ زەرورەتی كوردستان و تەحالوفاتی حزبە كوردستانیەكان، بۆ یەك ڕێزی میللەتی كورد، بۆ یەك ڕێزی خیتابی سیاسی ئەمڕۆ، من پێمواییە لیستی داخراو لە قازانجی میللەتی كوردە، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكى):

سوپاس، خاتوو سارا فەرمووو.

بەڕێز سارا خضر پیرۆت:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

لە هۆیە پێویستیەكانى دەرچوونى ئەم یاسایەدا دەڵێت (بە مەبەستى پتەو كردنى ڕێبازى دیموكراتى لە هەرێمى كوردستان)، ئێمەش دەزانین كە لیستى كراوە زۆر دیموكراتیترە لە لیستى داخراو، ئەوە یەكیان.

دووەم/ هەڵبژاردنى ئەنجومەنى پارێزگاكان دەبێت ئێمە جیاوازى پێ بكەین لەگەڵ هەڵبژاردنى پەرلەمان، نوێنەرانى هەڵبژێراو لە ئەنجومەنى پارێزگاكان نوێنەرى ناوچەیەكن، نەك نوێنەرى هەموو كوردستان، لەو ناوچانەشدا زۆر پێویستە خەڵكەكە ڕاستەوخۆ هەڵسوكەوت دەكەن لەگەڵ خەڵكى ئەو ناوچەیە، لەبەر ئەوە خەڵكى مەنتیقەكە باشتر دەتوانن نوێنەرى خۆیان ڕاستەوخۆ هەڵبژێرن، دەتوانێت باشتر خزمەت بكات، ئەوان دەتوانن كەسێك هەڵبژێرن كە بەڕاستى لە خەمى ناوچەكە بێت و دڵسۆزانە كارى خۆى بكات، بۆیە لە لیستى كراوە هەڵبژێر دەتوانێت بە ئاسانى دەنگ بدات بەو پاڵێوراوەى كە مەبەستیەتى، ئەوە خاڵێكى تریان.

لە لایەكى دیكەوە هەندێك بۆچوون هەیە لیستى كراوە زیان بە سیستەمى كۆتا دەگەیەنێت، بە هیچ جۆرێك لیستى كراوە زیان بە سیستەمى كۆتا ناگەیەنێت چ بۆ نەتەوەكانى توركمان و كلدو ئاشوور، چ بۆ ژنان كە ڕێژەى لە 30٪یە، لەبەر ئەوەى ئەو ڕێژەیەى كە لە یاساى پەرلەماندا دانراوە، كە دەبێت لە 30٪ بێت پێش هەڵبژاردن لە لیستەكاندا ئەو لە 30٪یە لەبەرچاو دەگیرێت، ئینجا لە دواى هەڵبژاردنیش بۆ یەكلا كردنەوەى دەنگەكان جارێكى تر ئەو ڕێژەیە بەرچاو دەگیرێتەوە بۆ ژنان، بۆیە بە هیچ جۆرێك لیستى كراوە لە دژى بەرژەوەندى ژناندا نییەو، زیان بە لە 30٪ى ناگەیەنێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكى):

سوپاس، كاك سەعدەدین فەرمووو.

بەڕێز سعدالدین عبدالله مولود:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

من هەر دەمەوێت تەوزیحێكى بكەم لەسەر لیستى داخراو و لیستى كراوە، ئێستا وایە لەناو ئەوساتێك باوە كە زۆر ئیتیلاعى لەسەر لیستى داخراو و لیستى كراوە نییە، وا تێدەگات.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكى):

تكایە شەرحى ماددەكە بكە، تەعلیق لەسەر قسەى ئەندامان مەدە رجائەن، كەس تەعلیق لەسەر قسەى برادەرانى خۆى و ئەندامێكى پەرلەمان نەدات، بیروبۆچوونى خۆى بدات بە چاكى و خراپەكەى روون بكاتەوە، بۆ ئەوەى بەڕێزەكانى تر دەنگ بدەن كامەى باشترەو سوپاس.

بەڕێز سعدالدین عبدالله مولود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جارێ گوێ لە قسەکەی من رابگرە، ئینجا حەز دەکەم تەعلیق لەسەر قسەکەم بدەیت، من دەڵێم ئیتیلاع وا دروست بووە لەناو ئەوسات وا تێدەگەن کە لیستی داخراو ئەوەیە، یەعنی کە لیستی داخراو ئەوەیە کە ئەو ناخیبەی کە دەچێت صوت دەداتن نەتوانێتن هەردوو شریت کە ئەوەی دەوێت، یان ئەوەی کە ئەو جیهەتەو ئەو لایەنانە دادەنێت، ئەوانە جیهەتی خراپن، لەبەر هەندێ لەناو لیستی داخراو دایناینە هەتا لە تەسلسولەکە لە ئاخیری ببڕێتەوە، ئەوە وا نییە، لیستی داخراو حەسب تەسلسولە لە ئاخیری تەواو دەبێت، دەتوانێت صوت بۆ ئەو لیستە بدات، یان بۆ لیستە داخراوەکەی، یان بۆ لیستە کراوەکە بدات، خۆ ناخیب بە کەیفی خۆیەتی دەتوانێت کێ هەڵبژێرێت و کێ هەڵنەبژێرێت؟ لەگەڵ رێزمدا.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، کاك زانا فەرموو.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش دەنگی خۆم دەخەمە پاڵ دەنگی کاك محەمەد فەرەج و کاك محەمەد رەفعەت و سارا خان، بۆ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان بە لیستی کراوە بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لیستی کراوەو لیستی داخراو زۆر باسی لەسەر کراوە، بە تەئکید هەر یەك لەو پرۆسانە سەلبیات و ئیجابیاتی خۆی هەیە، نا تێ گەیشتنیش هەیە لەو مەسەلەیە، ئەویش شەرت نییە ئەو ولاَتانەی کە لیستی داخراو پیادە دەکەن، ئەو ولاَتانە ولاَتی نادیموکراتن، بەڵکو زۆری ولاَتی دیموکراتی و پێشکەوتوون لیستی داخراو پیادە دەکەن لە هەڵبژاردنەکان، من پێموایە ئێمە دەبێت لە شێوازێکی ئاسان بگەڕێین بۆ دەنگدەران، بۆ ئەوەی بەزووترین وەخت بگەنە مەراکزی دەنگدان و بە ئاسانترین رێگا دەنگی خۆی بدات، ئەویش لە لیستی داخراو خۆی دەگرێتەوە، نەك لە لیستی کراوە، لە هەمان کاتدا لە لیستی داخراودا دادپەروەریەکی تێدایە، ئەویش ئەوەیە کە حزبە بچووکان مافەکانیان پارێزراو دەبێت و چەند دەنگ دەهێنێت و قەبارەی چەندە؟ ئەوە ئەوەندە کورسی وەردەگرێت لە ئەنجومەنی پارێزگاکان، جگە لەمەش بەڕاستی ئەگەر بچێت لە هینەکان بخوێنیەوە لە مەسائیلەکان دەبینی لیستی داخراو بەڕاستی لە زۆربەی زۆری ولاَتان پیادە کراوە، ئەو سەلبیاتەی کە دەخرێتە پاڵ لیستی داخراو بەو شێوەیە نییە کە باسی لێ

دەكرێت، لە هەمان كاتدا لیستی داخراو بەڕاستی زەمانەتێكە بۆ دابین كردنی كۆتای ژنان، چ بەنیسبەت پەرلەمان، چ بەنیسبەت ئەنجومەنی پارێزگاكان بێت، جگە لەوەش ئێمە دوو تەجروبەمان هەبووە، تەجروبەی 2005مان هەبووە، تەجروبەی 1992شمان هەبووەو سەركەوتووانە ئەو دوو تەجروبەیە سەركەوتنی بە دەست هێناوە، هیچ ئیشكالیەتێكیشمان نەبووە، زۆر لە مومەسیلاتی قۆنصولیات هاتونەتە ئەو پەرلەمانە، هەتا نوێنەری یۆنامیش هاتونەتە ئێرە، ئێمە ئەو پرسیارەمان لێ كردوون، گوتوومانە عەجەبە ئێوە رەئیتان چیە لە لیستی كراوەو داخراو؟ وەلامیان ئەوە بووە گوتیتیان موهیم واقیعی كۆمەلگای ئێوەیە، واقیعی كۆمەلگای ئێوەش چ شتێك باشە بۆیان، بەوە دەتوانن بگەنە پرۆسەی هەلبژاردنی خۆتان، بۆیە من لەگەلْ ئەوەم كە لیستی داخراو پەسند بكرێت لە پەرلەمان، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

سوپاس، كاك عیزەدین فەرموو.

بەڕێز عزالدین سلیم خدیدا:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕاستی لیستا ڤەكری و لیستا ڤەنەكری وەكی مامۆستا گوتی گەلەك باشێت خۆ و خراپێت خۆی هەینە، ئەگەر ئەم برویێنین لیستا داخراو دائیمەن بەرژەوندیا نەتەوەیتكە یەعنی ئەقلیاتی دینی و قەومیش دێتن، دێ ئەقلیاتی قەومی و ئەقلیاتی دینی لە بەرژەوەندی وان دابێتن، لیستا ڤە كری لە بەرژەوەندا واندا نینە، چونكە هێشتا مەجتەمەعی ئێمە نەگەیشتینە ئەوەی ئاستی كو بە شێوەیەكی راستەقینە نوێنەری خۆ هەلبـژێرن، راستی كوردستانێ سەراسەر بۆ نموونە بێژم ئیل دهۆكێ ئەگەر نوكە چەند ئێزیدی خۆ تەرشیح بكەن بۆ ئەنجومەنی پارێزگا، ئەز باوەڕ ناكەم ئێكی ئێزیدی بێتن، چونكە ئەڤە عەشیرەت گەرییەو ئەوە خزمایەتیەو، بەرژەوەندی وان ئەقلیاتی دینی و قەومیش دانینە، لیستا ڤەكری بێت، ئەگەر لیستا داخراو بێت زۆر گەلەك باشە، هەروەسا بەرژەوەندی ئافرەتی تێدایە، لە بەرژەوەندی ئەحزابی بچووكدایە، ئەگەر لیستا داخراو بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

سوپاس، كاك عبدالرحمن فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن احمد رضا:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە ئەم سیستەمە راستەوخۆ پەیوەندی بە هاوولاتیانەوە هەیە، مومارەسەی رۆژانەیە لە ئیدارەو بەڕێوبردنی پارێزگاكانی ناوچەكە، جیاوازە لە پەرلەمان، ئێمە شتێك هەیە كە پێی دەلێن نا شەفافیەت كە ئێستا هەیە، ئەو كاتە دەزانێت دەنگدەر كێ هەلبـژێرێت، ئەو پسپۆڕە، ئەو پالێوراوە لەناوچەكەی خۆی دەزانێت گرفتەكانی چیە، دەنگ بە كێ بدات؟ ئەمەش پێی دەگوترێت لیستی داخراوی كراوە، یان لیستی تێكەلاو، لەناو قائیمەی داخراودا ئەو تەفزیلیە دەداتە ئەو كەسەی كە توانای باشترە، دەتوانێت دەنگ بدات

بە قائیمەکە، یان دەنگ بدات بە شەخصەکە لەناو قائیمەکە، کە توانایەکی باشتری هەیە، پسپۆڕی هەیە، وەکو خۆی دەیناسێت دەبێتە زیاتر کرانەوەی شەفافیەت و هاندانی دەنگدان بۆ سەر سندوقەکان و زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، کاک عادل فەرموو.

بەڕێز عادل محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینەکم لەسەر ئەو ماددەیە هەیە، ئەم فەسڵە باسی مافی خۆ کاندید کردن دەکات، حەق وایە بەڕاستی ئەمە بە فەسڵێکی تایبەت بنووسینەوە بڵێین نیزامی ئینتیخابی، لەبەر ئەوەی لێرە باسی قائیمەو دەنگدان و چۆن ئەوەیە لە ماددەی حەوت و هەشت و ماددەکانی دوای ئەوە، ئەوە وەکو یەکەم کە گوایە فەسڵێکی تایبەتمان هەبێت بۆ ئەم بابەتە، سەبارەت بەوەی کە (یكون الترشیح وفقاً لنظام القائمة المغلقة)، بەڕاستی ئەوە زاراوەیەکی هەڵەیە وەکو ئاماژەی پێ کرا، چونکە دەنگدان یان بە لیستی داخراو، یان بە لیستی کراوە شتێکمان نییە بەناوی تەرشیحی قائیمەی موغلەق، جا سەبارەت بەوە ئایا دەنگدان بە لیستی کراوە بێت، یان بە لیستی داخراو، من پێشنیاری ئەوە دەکەم هەر لیستی داخراو بوو، بەڵام لە لیستی داخراودا تەرتیبی هەیە، یەعنی دەنگ دەدەیتە لیستەکە لە یەکەم ناوەوە تا ئاخیرمان چەندی بەر دەکەوێت، من پێم باشە تەفزیلێك بدەینە دەنگدەر، لەناو ئەو لیستە هەر لیستەکە کراوەیە، بەڵام (علی ان یكون التصویت تفضیلیاً)، یەعنی وا بنووسرێت، بۆ ئەوەی دەنگدەر دەچێت دەنگ دەدات، بتوانێت کام مورەشەح لەو مورەشەحانە دەتوانێت خزمەتی خەڵك زیاتر بکات، بتوانێت دەنگ بەو مورەشەحە بدات، حەز دەکەم وەکو مولاحەزە بڵێم جیاوازیەکی زۆر هەیە لەنێوان ئەنجومەنی پارێزگاکان و لەنێوان پەرلەماندا، بەڕاستی زۆر جار کادیرێکی ئیداری لێهاتوو، کادیرێکی چاك و پاك لەناوچەیەکدا دەتوانێت خزمەتێکی زۆر گەورە بکات و خەڵك راستەوخۆ کەسەکان دەناسێت بە چاکی دەیناسێت، لەبەر ئەوەی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاو ناحیەو قەزاکان دواتر کە دەکرێت دائیرەیەکی بچووکە، یەعنی هەموو کەس کادیری باش و کادیری نایاش دەتوانێت بناسێت، بۆیە پێم باشە ئەوەی بۆ زیاد بکرێت (علی ان یكون التصویت تفضیلیاً)، دەتوانین بۆ ژنان مەرجێکیش دابنێین، مەسەلەن بڵێین ئەو قائیمەی ئەگەر سێ کەسە تەصویتی تەفزیلی دەکات، بۆیە دەبێت بڵێین ژنێکی تیا بێت، یان چەند کەسە نیسبەیەکی بۆ دانێین دەتوانین ئەوەش موعالەجە بکەین بە فەقەرەیەك، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، کاک دکتۆر نوری فەرموو.

بەڕێز د.نوری جمیل تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو قسانەی كەوا دەمویست بیكەم بەشی زۆری برادەران كردیان، سەبارەت بەو سیستەمەی كەوا پێشنیاز دەكرێت، من وابزانم كەوا جیاوازییەكی زۆر هەیە لەنێو سیستەمی هەڵبژاردنی پەرلەمانی كوردستان لەگەڵ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاو قەزاو ناحیەكان، زیاتر لێرە لەسەر بنەمای خزمەتگوزاری پەیوەندی شەخصی زیاتر راوەستاوە، با ئێمە كارێكی وا نەكەبن كەوا هەموو شتێك بكرێت بە سیاسەت، بە سیاسەت كردنی هەڵبژاردن لە ئەلفەوە تاكو یای، بۆیە چاكترە كەوا لەسەر بنەمای رێژەیی كراوە بێت، بۆ ئەوەی خەڵكەكان دەنگ بەو كەسانە بدەن كەوا لە نزیكەوە دەیانناسن، دەتوانن خزمەتی زیاتر بە خەڵكی ئەو قەزاو ناحیانە بكەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

سوپاس، كاك عوسمان فەرموو.

بەڕێز عیمان احمد حمد امین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش پشتیوانی لە هەموو ئەندامە بەڕێزەكان دەكەم كە پشتیوانیان لە لیستی كراوە كرد، شەرحیش كرا كە لیستی كراوە لە ئەنجومەنی پارێزگاكان پەیوەندی راستەوخۆی بە جەماوەرو خزمەتگوزاری هەیە بەڕاستی، كاتێك كە ئەندامەكەی دەناسێت و هەڵیدەبژێرێت پشتیوانی لێ دەكات، بۆیە ئەوەندە من زیاتر بە پشتیوان و خاوەنی جەماوەرەكە دەزانێت لە دیفاع كردن بۆ هەموو ئەو خزمەتگوزارانەی لە چوارچێوەی موحافەزات پێویستە بكرێتن، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

سوپاس، كەژاڵ خان فەرموو.

بەڕێز كەژاڵ مجید قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بۆ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاكان منیش پێم باشە بەشێوازێكی لیستی كراوەیی رێژەیی بێت، واتا لە لیستی خۆپالأوتن بەشێوازەك دەبێت، كە دەنگدەر بۆی هەیە لەهەمان كاتدا دەنگ بە پاڵێوراوەكە بدات، یاخود بە لیستەكە بدات، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

سوپاس، سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە ئێمە حەزمان لێیەتی ئەسیل نوجەیفیەكی تر دروست بكەین لە كوردستان، كە قەبول نەكاتن لەگەڵ هیچ قائیمەیەكی تردا دەستی بخاتە ناو دەستیەوە پێكەوە كارەكانیان بكەن، من نازانم ئەگەر ئەو

برادەرانەی بەتايبەتی نوێنەرەکانی سلێمانی ئاگاداری ئيش و کارەکانی ئەنجومەنی پارێزگای سلێمانی، ئەوە ليستی داخراويشەو هيچ عەيبێکيان نييە، بەو پەڕی ئازايەتی و جورئەتيشەوە ئيشی خۆيان دەکەن و بڕيارەکانی خۆيان دەدەن، وابزانم هەموو حزبەکانی ديکە لێرە دانيشتوون نوێنەريان هەيە لەوێ، ئەگەر بڵێين رۆژێك لە رۆژان لە ئەنجومەنی پارێزگای سلێمانيدا رێگريمان لێ کراوەو نەيانهێشتووە ئيشەکانمان جێ بەجێ بکەين، ئێمە لێرە دەبێت داکۆکی لەسەر ئەوە بکەين پێوەری خستنی ئەو خەڵکانە لەناو ئەو ليستانە دەبێت چۆن بێت، يەعنی ئێمە دەبێت رەچاوی ئەو حاڵەتە سياسيە بکەين کە ئەمڕۆ لە هەرێمی کوردستاندا هەيە، تۆ بە رێگەی ئەم سيستەمی هەڵبژاردنە لەبەر خاتری ئيديعا کردنی ديموکراتيەت ناکرێت تۆ بێنيت ئەم تەجروبەيە وێران بکەيت، ديموکراتيە، بەڵێ ديموکراتيە، هەموو نەوعە هەڵبژاردنێك ديموکراتيەتە، ئەی باشە هەر ئەوانەی ئەوانە قەبول دەکەن ئێمە مەرجێك دابنێين هەموو پياوێك کە دەنگی بۆدرا لەناو ليستەکەدا بێت ژنێکيش موقابيلی دەنگی بۆ بدرێت، قەبولی ناکەن لەو حاڵەتەدا، ئەگەر بەو مەرجە قەبولتانە من قەبولە، چونکە مەعقول نييە پياوێك (20) هەزار، (30) هەزار دەنگ وەربگرێت، ژنێك هەزار دەنگ وەربگرێت بچن لە تەنيشت يەکەوە دابنيشن، ئەمە پێی دەوترێت لەبەر خاتری ئەوەی بزانێت چ هەستێك دروست دەکەن لەناو ئەو ئەنجومەنەدا، لەبەر ئەوە من داواکارم ليستی داخراو بێت، هەتاکو دە ساڵی تريش، تاکو تۆزێك ئەو کۆمەڵگايە دەزانێت چۆن ديموکراتيەت بەکار بێنێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، تاڤگە خان فەرموو.

بەڕێز تاڤگە محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ديارە مەسەلەی پرۆسەی هەڵبژاردن خۆی پرۆسەيەکی ديموکراسيی تر بە هەر چ شێوەيەکی تر بێت کەس باس لەوە ناکات ئەگەر داخراو بێت ناديموکراسيەو کراوە بێت ديموکراسی ترە، بەلاَم ئێمە دەڵێين قۆناغی رابردوو لە پەرلەمان و لە ئەنجومەنی پارێزگاکان تيايدا قۆناغێکی انتقالی بوو بۆ کوردستانيش هەروەکو عێراق دەيخواست کە يەك دەنگ بوو، يەك ريزی و هەڵوێستە سياسيەکان لەو ئاستەدا قەبول بکرێت و بەو شێوەيە رێزبەندی بۆ بکرێت و بە ليستێکی داخراو دابەزێت، ئێمە لە قانونی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان جەخت کرايە سەر ليستی کراوەيی رێژەيی بێت، ئێستاش ئێمە جەخت دەکەينەوە سەر قائيمەی ئەوجارە بۆ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان کراوەيی رێژەيی بێت، بەلاَم مانای ئەوە نييە کە ئێمە داوا دەکەين هيچ شتێکمان ديراسەت نەکرد بێت، ياخود بەبێ هيچ ئەزموونێك ئەو قسانە بکرێت، بەڵکو ئێمە دەڵێين قۆناغەکە دەخوازێت کە هەنگاوێك بەرەو پێشتر، بەرەو ديموکراسيەتی زياتر بڕۆين، بۆيە من دەنگی خۆم دەخەمە پاڵ دەنگی ئەو بەڕێزانەی داوای ليستی کراوەيی رێژەييان کردووە، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، لیژنەی یاسایی وەڵامدانەوەی پرسیارەکان بەتایبەتی کاك عادل کەرەم بکەن فەرموون.

بەڕێز سەردار صباح بۆزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەی ئەندامانی پەرلەمان، یەعنی ئەو خاڵە باشەی لەو گفتوگۆیانە ئێمەی ئەندامانی پەرلەمان جگە لە هەر یەکێك کە رۆشنبیری خۆی هەیە، لەسەر سیستەمەکانی هەڵبژاردن تەجروبەشمان لە پێش هەبووە، تەجروبەی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکانی عێراق، کە بەڕاستی هەموومان زۆر سوودمان لێ وەرگرتووە، چ لە خاڵە ئیجابیەکان بێت، چ لە خاڵە سلبیەکان، بۆیە من چەند خاڵێك هەیە حەز دەکەم بۆ ئێوەی روون بکەمەوە:

یەکەمیان/ پێش هەموو شتێك هەردووکیان چ قائیمەی کراوە، چ قائیمەی داخراو بێت هەردووکیان حزب ئەو لیستە دروست دەکات، هەردووکیان پێی دەگوترێت یەك نیزامە، نیزامی نوێنەرایەتی رێژەییە، یاخود تەمسیلی نسبی، ئەویش سێ جۆری هەیە قائیمەی موغلەقی هەیە کە لەو دەوڵەتانە هەیە (جەزائیر، ئەنگۆلا، ئەرجەنتین، بەلجیکا، بولغاریا، لە نەتەوە یەکگرتووەکان) بۆمان هاتووە، (کەمبۆدیا، کۆستەریکا، سیلفادۆر، غینیای ئەستوائیە، ئیتالیا، فەرەنسا، عێراق، ئیسرائیل، مغرب، مۆزەنبیق، نیپالیکە، پەرەگوای، ، پیرۆ پورتوغال، جنوبی ئەفریقیا، ئیسپانیاو ئۆرەگوای)، سیستەمەکەی تر کە سیستەمی کراوەیی مەحدود (بەرازیل، کۆلۆمبیا، فلندا، ئیسلەندا، ئەندەنوسیا، یابان، سیستەمەکەی سێیەمیان و ئەخیریان قائیمەی مەفتوح ئەویش تەنها لە سویسرایە، واتا هەردووکیان حزب لیستەکەی دروست دەکات، واتا ئەشخاص نییە.

خاڵی دووەم/ وەکو تاڤگە خان باسی کرد سۆزان خانیش ئاماژەی پێ کرد هەردوو شێواز هەڵبژاردنە، کە هەڵبژاردن بوو بەڕاستی هەردووکیان شێوازێکی دیموکراسیە ناکرێت بە نەوعێکیان بڵێین دیموکراسی نییەو ئەوەی تر دیموکراسی ترە، یەعنی ئەو وڵاتانەی کە خوێندمەوە مەسەلەن بروتغالە، بەلجیکایە، فەرەنسایە، جنوب ئەفریقیایە، ئیسرائیلە، کەس ناتوانێت بڵێت ئەوانە دیموکراسی نین.

خاڵێکی تر/ بەڕاستی قائیمەی مەفتوح، ئەوەی لە هەڵبژاردنەکانی ئەنجومەنی پارێزگاکانی عێراق دیتمان گیروگرفتێکی یەکجار زۆری دروست کردووە بۆ هاوپەیمانیەتی، کاتێك کە ئەنجامەکانی هەڵبژاردن پێچەوانەی هاوپەیمانەتی دەبێت لەو کاتەدا هاوپەیمانەکان هەموو تێکچووە، ئێمە ئەوانەی ئەندامانی پەرلەمانی عێراقمان بینی لەو دوو، سێ رۆژەی لەو موئتمەرەی کە لە هەولێر کرا بەڕاستی ئەوەی بۆمان دەرکەوت زۆربەی هەرە زۆری پەشیمانن و ئەو سیستەمە بووە مایەی ئەوەی کە زۆربەی هاوپەیمانەتی کە لە ناوەڕاست و لە خوارەوەی عێراق هەموویان تێك بچن.

خاڵێکی تریش/ ئەوەیە کە زۆر لە ئەندامانی پەرلەمان باسیان کرد، ئەو سیستەمە جۆرێك لە تەناقوزات دروست دەکات، کاتێك شەخصێك لەناو لیستێك دەنگێکی زۆر بە دەست دەهێنێت، من حەز ناکەم ناوی لیستێك بهێنم تاکو نەبێتە دیعایە بۆ ئەو، شەخصێك لەناو لیستێك مەسەلەن سێ سەد هەزار دەنگی هێناوە لەگەڵ دەنگەکانی دیکە نۆزدە کورسی لە پارێزگایەکی بە بەری کەوتووە وای لێهاتووە ئەندامێك لە

هەمان لیست سەدو بیست و یەك دەنگی هەبووە کورسی بە بەرکەوتووە، هەبووە سەدو شەست و یەك، دوو سەدو پەنجا، سەدو هەشتاو سێ بەو ڕێژە کەمە کورسی بە بەرکەوتووە، لیستی دیکە هەبووە کە بیست و چوار هەزار دەنگی هەبووە دەنگەکانی هەمووی بە خەسار چووە، بەڕاستی لێرە گومان دەکەوێتە سەر شەرعیەتی ئەو کەسەی کە بە سەدو بیست و یەك دەنگ کورسی بە بەرکەوتووە، هەروەها ئەوە گێروگرفتێکی یەکجار زۆرە بۆ ئەحزابی بچووك، مەسەلەی قائیمەی مەفتوح زیاتر لە بەرژەوەندی حزبی گەورەیەو لیستە گەورەکانە، لیستە بچووکەکان هەمووی تیایدا زەرەر دەکەن.

خاڵێکی تر/ مەسەلەی ژنان، بەڕاستی ئەوانەی باسم کرد ژمارەیەکیان ژنانن، مەسەلەن سەدو بیست و یەك دەنگی هەیە، یان سەدو هەشتاو سێ دەنگی هێناوە لەمووسڵ کورسی بە بەرکەوتووە، زۆربەیان ژنن، لێرەدا بەڕاستی گومان دەکەوێتە سەر شەرعیەتی، بە خۆشی ئەگەر پێچەوانەی دەستووری عێراقیش نەبێت، من پێموایە یەعنی خۆی ئیحراج زۆری هەبوو بۆ سەدو هەشتاو یەك دەنگ، یان بیست و یەك دەنگ مەقعەدی بە بەرکەوتووە، یان یەکێك بیست هەزار دەنگی هەبێتن.

خاڵێکی تر/ ئەوەیە دەمانەوێت باسی بکەین ئەوەیە مەسەلەی ئەوراقی ئیقتیراع، لەبەر ئەوەی لە لیستی کراوە هەم دەبێت ناوی لیستەکان بنووسرێت، هەم دەبێت ناوی پاڵێوراوەکان هەمووی بنووسرێت، بۆ نموونە لە پەرلەمانی کوردستان ئەگەر بێتو بە قائیمەی کراوە چل و دوو کیانی سیاسی هەیە، ناوی هەر چل و دوو کیانە سیاسیەکە دەنووسرێت، هەر چل و دوو کیانە سیاسیەکە ئەگەر سەد پاڵێوراویان هەبێتن هەر یەکە سەد حیساب بکە دەکاتە چەند؟ کاغەزی دەنگدان چەند گەورە دەبێتن، بەم شێوازە دەنگدەر کە دێتن دەنگ دەدات بەراستی ئەو هەموو ناوانە بزر دەبێت و ئیرتباکی بۆ دروست دەبێت تەوەتوریشی بۆ دروست دەبێت، بەو شێوازە زۆر لەو ئەوراقی ئیتیلاعە بە فیڕۆ دەچێت، دەنگەکان زۆربەی بە فیڕۆ دەچێتن، خاڵێکی تر ئەو برادەرانەی باسیان کرد بەڕاستی قەوائیمی موغلەق مانای ئەوە نییە شەخصەکان نەناسراون، ئەو تەجاروبەی کاك شێروان باسی کرد، ئێمە دوو نموونەمان لە پێشە، لە پەرلەمانی کوردستان دوو هەڵبژاردن کراوە، بەڕاستی پاڵێوراوان دیعایەیان کردووە، لە لایەن خەڵك ناسراو بوونە، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

فەرموو کاك دلێر.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە دانیشتنی پێشوودا تەرحێکی وا کرا کە هەڵبژاردن ئەمجارە لە پارێزگاکان لەسەر ئەساسی لیستی ئازاد بێت، یەعنی لیستی کراوە بێت، لەسەر ئەساسی ئەوەش دانیشتنەکە دواخرا، بەهەر حاڵ ئێستا ئەم گفتوگۆیانەی کە کرا دیارە تەعبیر لە کۆمەڵێك تێڕوانینی جیا دەکات، بەش بە حاڵی ئێمە من نامەوێت هەندێك لە قسەکانی کاك سەردار دووبارە بکەمەوە، چونکە لە ڕووی قانونیەوە کۆمەڵێك تەفسیراتی

قانونی حەقیقییە، بەڵام ئێمە تەرحێكی ترمان كرد، چونكە جیاوازییەكی زۆر هەیە لەنێوان كە وتت لیست، لیستی داخراوو كراوە، هەر یەكەو حزب تەمسیلی دەكات لەگەڵ لیستی ئازاد، لیست نا، یەعنی هەڵبژاردنی ئازاد، من پێموایە ئەو خەڵكە تەعبیرەكە زیاترە كە باس لە مەفهومی دیموكراتیەت دەكرێت، هەر هەمووی دیموكراتییە، بەڵام بە رێژە شتێكی زیادو شتێك كەم پەیوەندی بە حوریەتی فەردە لە چۆنیەتی دەست نیشان كردنی ئەو كەسانەی كە هەڵدەبژێرین، لەو حاڵەتەدا ئەگەر مەفهومەكە بگەڕێنینەوە بۆ ئەو دیموكراتیە راستەوخۆیەی كە خەڵك مەبەستیەتی لە چوارچێوەیەكی تەواوی ئازادا بێت، ئەوە دەبێت لەسەر شتێكی تر بێت، كە قائیمە نەبێت بە ئەسڵ ئەوسا دەبێت دەوائیری بچووك بێت لەسەر ئەساسی ئەوەی كە راستەوخۆ خەڵك دەنگ بە شەخصەكان دەدات و خەڵكەكە دەیناسێت ئیحتیمالی زۆریشە ئەم حاڵەتە بۆ هەڵبژاردنی پارێزگاو قەزاو ناحیەكان كە بچووكە خزمەتگوزارییە شتێكی باشتر بێت لەو قۆناغەدا، بەڵام ئەمەی راستی بۆ ئەوەی ئێمە بە هەڵەدا نەچین هەردووكی كە دیموكراتین بەڕاستی، چونكە لە ئەسڵە مادام هەڵبژاردنە، كەواتە بەخۆی مەبدەئی دیموكراتی هەیە، لە گۆڕێیە، دەمێنێنێتە سەر ئالیەتەكان، تۆ دەگەڕێیت بەدوای باشترین ئالیەتدا كەس مافەكانی تیا پێشێل نەكرێت، بەشێك لەوانە پەیوەندی بە لیستی بچووكە، ئەحزابی بچووكەكانە، بەشێك پەیوەندی بە مافی ژنانە، زائیدەن ئەوەی ئێمە پێشنیارێك دەكەین بە قەناعەتمان پاش ئەوەی ئێمە دوێنێكە گفتوگۆیەكی زۆرمان كرد لەسەر ئەم مەسەلانە باشتر وایە ئێمە ئێستا لە بەغدا كە ئەنجومەنی پارێزگاكان هەڵبژاردن كرا كۆمەڵێك ئیجابیاتی تێدا بووەو كۆمەڵێك سلبیاتیشی تێدا بووە بۆ عیوبی خۆی بۆ هەبووە، ئەو عیوبانە بەڕاستی زەرەری لە زۆر خەڵك و لایەن داوەو ئەسڵەن هەندێك موعادەلەی سیاسیشی گۆڕیوە، باشتر وایە ئێمە لەو هەڵبژاردنەی پەرلەمانیشدا عەجەلەی لێ نەكەین چاوەڕێی ئەوە بكەین دیراسەیەكی ورد بكرێت لە هەردوو هەڵبژاردن، ئەو لیستە كراوەی كە ناونراوە لیستی كراوە لە بەغدا، ئەوەی لە جنوب كرا، لەگەڵ ئەمەی پەرلەمان دەكرێت، پەرلەمانی داهاتوو بە دیراسە كردنێكی وردەوە، شێوازێكی نوێ ئیختیار بكات بۆ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگا كە درەنگتر دەكرێت، لە مانگی (12) دەكرێت باشترە بە قەناعەتی من بەو شێوەیە مامەڵەی لەگەڵدا بكەین، چونكە هەر یەكەمان لەلای خۆمان ئەویان دیموكراتیترە، كە هەر لە ئەسڵدا هەردووكی دیموكراتی تیا هەیە، بەڵام وەكو كاك عادل گوتی لەڕاستیدا نەوعێك تەفزیلیەتی تیایە، ئەوە خۆی پێی ناوترێت كراوە، پێی دەوترێت بە تەفزیلی، چونكە تۆ دەست نیشانی كەسەكان دەكەیت، تەنها حوریەتەكە ئەوەندەیە، ئەگەرنا ناتوانین ئەشخاص دەربكەیت لەو قائیمەیە، چونكە دیسان ئەو كەسانە تەمسیلی لیستێكی سیاسی حزبی دەكەن، تۆ بۆت هەیە ئەحمەد نەخەیتە پێشەوە، دەنگی زۆری نەدەیتێ، مەحمود بخەیتە پێشەوە، لەمەیان دەگۆڕێت پێی دەڵێن قائیمەی تەفزیلی لە ئەسڵە خۆی، بەڵام خەڵكێك تەفسیری دەكات بە جیا یەكێك ناوی دەنێت كراوەو نیمچە كراوەو تەفزیلی و لە ئەسڵدا یەك محتەوای هەیە، بە هەر حاڵ ئەو پێشنیارە پێمانوایە باشترە، ئێمە بەش بە حاڵی خۆمان كە ئەمە بهێڵینەوە بۆ پەرلەمانی داهاتوو، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

سوپاس، كاك خەلیل فەرموو.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە لیژنەی قانونی راپۆرتی ئەوەیە لەگەڵ موغلەقە بێت، لەگەڵ داخراو بێت، بەڵام من تەوقیعم كرد بوو جارێكی تریش هەر باسم كرد بوو من لەگەڵ كراوەمە، ئەگەر مەجالم بدەیت، دروستە.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

تكایە باس كرا، زۆر لە بەڕێزەكان بیست كەس لەسەری قسەی كردووە، جەنابت لەگەڵ كراوەی، ئێستا دەخەینە دەنگدانەوە، زیاتر لەسەری موناقەشە ناكەین رجائەن، فەرموو بەڵام بە كورتی.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

یەكەم/ ئەلحمەدوللە ئێمە لە كوردستان یەك رێزی و یەك گۆتاری چ شك تێدا نییە بەرامبەر دەرەوەی خۆمان، ئەو گرفتە لە كوردستان نییە، یەك رێزین و یەك خیتابمان هەیە بەرامبەری و موشكیلات و تەحدیات و مەترسیەكان چ لەگەڵ بەغدا، چ لەگەڵ دەرەوە بێت هیچ ئیشكالاتمان نییە، ئەوە یەك.

دوو/ ئەگەر برادەران باسی ئەوەیە بۆ ئەحزابی بچووك باشترە، ئێمە ئەو حزبی بچووكە لێرە هیچ موشكیلەمان نییەو لەگەڵ ئەوەینەو با لە زەرەری ئێمە بێت، ئەم كراسە بە تەفسیلی قامەو قەدی خۆمان نەكردیە، بە بەژن و باڵای خۆمان نەكردیە.

سێ/ سەغەراتی (ثغرات) ئەوی عێراق لەوە نییە كو كراوە بوو، سەغەراتی لەوە بووە كە ئەو دەنگانەی نەگەیشتینە قاسمی ئینتیخابی تەوزیع كراینە لەسەر قەوائیمی فائیزە، ئەمە ملیۆنێك و سەد هەزار دەنگ چووینە بۆ ئەوانەی فائیز یەعنی 31 لە سەد لە كورسیەكانی ئێستا ئەو دەنگانە ئەوە نین سەغرەی قانونی موحافەزات لە بەغدا ئەوە نییە كو كراوە بێت.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

تكایە، رجائەن رەئیەكە وازیح بوو، نوقتەی نیزامیش هەیە نازناز خان فەرموو.

بەڕێز نازناز محمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە سەرەتا بەڕاستی رێزم بۆ كاك خەلیل، ئیزن نەدرا بوایە بۆ؟ لیژنەی یاسایی تەئیدی ئەو پرۆژەیەی كردووە، دوو كەسیش قسەیان كرد بە تێرو تەسەلی تەوزیحیان كرد، یەعنی زۆر زۆر تێرو تەسەل بوو تەوزیحەكەیان.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

رجائەن كاك خەليل لەناو ليژنەكە تێبينى خۆيداو نووساندووە، رجائەن دانيشە، مولاحەزەى هەبووە لەسەر خاڵەكە، تەفسيرى كردووە، دەيخەينە دەنگدانەوە، ئێستا ئەندامانى بەڕێزى پەرلەمان لەگەڵ ئەوەن داوا دەكەن كە كراوە بێت ئەسڵى مەشروعەكە كە ليژنەى ناوخۆ پەيوەنديدارە ليژنەى ياسايى صياغەى كردووە هەردووك لەگەڵ ئەوەن داخراو بێت، مەجموعەيەكى ئەندامى پەرلەمانيش لەگەڵ ئەوەن كە كراوە بێت، لەبەر ئەوەى ئيقتيراحى كراوە تازەيە، ئەو بەڕێزانەى كە لەگەڵ ئەوەن ئەو هەڵبژاردنە بە ليستى كراوە بێت تكايە دەستيان بەرز بكەنەوە؟ (21) كەس لەگەڵ ئەوەيە كراوە بێتن، ئێستا كێ لەگەڵ ئەوەيە داخراو بێت صياغەى ماددەكە پاشان، كێ لەگەڵ ئەوەيە داخراو بێت تكايە دەستى بەرز بكاتەوە؟ بەزۆرينەى دەنگ لەگەڵ داخراو بێت، تكايە ليژنەى ياسايى و ليژنەى ناوخۆ صياغەى ماددەكە بكەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز خليل ابراهيم محمد:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

ئەم صياغەى ئێستا هەرچەندە لە عێراقيش بەو شێوەيە گوتيە (يكون الترشيح)، ئێمە وا نابينين، باسى تەرشيح نييە، باسى ئينتيخابە، باسى نيزامى ئينتيخابيە، جا ئێمە ئيقتيراح دەكەين بەو شێوەيە بێت (يكون انتخاب اعضاء المجالس وفقاً لنظام التمثيل النسبي وعلى اساس القائمة المغلقة)، يەعنى صياغەكە بەو شێوەيە بێت، لەوانەيە باشتر بێت، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكى):

فەرموو كاك سەردار.

بەڕێز سەردار صباح بۆزۆ هەركى:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

من پێموايە بڵێين ئينتيخاب لەوانەيە زۆر دەقيق نەبێت، لەبەر ئەوەى تەصنيفى سيستەمەكانى هەڵبژاردن لەسەر سێ ئەساس دەكرێت، ئەساسى يەكەم شێوازى خۆپاڵاوتن، ياخود خۆ تەرشيح كردن، ئەوەى دووەم چۆنيەتى دەنگدان، ياخود تەصويتى، سێيەم فەرز، ياخود دەست نيشان كردنى فائيزەكان، بۆيە ئێمە پێشنيارێكى ترمان هەبوو، يەعنى ئەو ماددەيە لەگەڵ برگەى يەك لە ماددەى نۆ يەك بخرێت بڵێين (يكون الترشيح وتوزيع المقاعد المخصصة للدوائر الانتخابية وفق نظام التمثيل النسبي – القائمة المغلقة)، لێرەدا ئێمە هەم باسى تەرشيحمان كردووە، هەم باسى تەوزيعى مەقاعيدمان كردووە، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكى):

ئەو صياغەى ئەخير كەخوێندرايەوە، ئەوە دەنووسرێت، بينووسەو بيخوێنەوە بماندەنێ.

بەڕێز خليل ابراهيم محمد:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

عەمەلیەی ئینتیخاب باسی ئەوەیە نیزامی ئینتیخابی چۆن دەبێت؟ لێرەش ئێمە باسی نیزامی ئینتیخابی دەکەین، نیزامی ئینتیخابی چۆنیەتی دەنگدانە، یەعنی بیتاقەی ئیقتیراع چۆن دەبێت؟ حەجمی دائیرە چۆن دەبێت؟ فەرزی ئەصوات چۆن بێت؟ زائیدەن ئەو سێ عونصری ئەساسی، من لێرە تۆزێك گۆڕانکاریم کردووە تاکو وازیحتر بێت (يكون انتخاب اعضاء المجالس وفقاً لنظام التمثيل النسبي عن طريق الاقتراع على اساس القائمة المغلقة)، چونکە قەوائیم خۆی نیزام نییە، نیزام نیزامی تەمسیلی نیسبییە، قائیمەی موغلەقە، ئان مەفتوحە باسی بیتاقەی ئیقتیراعات ئەو ئیستیمارەی ئەو دوو دەنگ دەدەیت، جا ئیستیمارەکان تەنزیم دەکرێن لەسەر شێوەی قائیمەی موغلەقە، کەواتە لێرە (عن طريق الاقتراع على اساس القائمة المغلقة)، وابزانم ئەمە قانونییە، بەڵێ ئەمە صیاغەیە بەو شێوەیە.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

هەردوو لیژنە صیاغەکەتان بدەن بەزووترین کات تکایە.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمە سەیدا فرسەت ئەوی یەکە صیاغەکی تر دەڵێت (يعتمد نظام القائمة المغلقة لانتخابات مجالس المحافظات والاقضية والنواحي).

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

ئەو صیغەیە جارێکی تر بخوێنەوە بۆ ئەوەی بخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

صیغەی ئەخیر بۆ ماددەی حەوتەم کە دەخرێتە دەنگدان (يعتمد نظام القائمة المغلقة لانتخابات مجالس المحافظات والاقضية والنواحي)، چونکە تەمسیلی نیسبی لە ماددەیەکی تر هاتووە لە ماددەی نۆ لە فەقەرەی یەکەم لەوێ هاتووە، لێرە ئەمەیە.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

دەیخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ ئەو نەصەی ئەخیرە کە خوێندرایەوە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا، تکایە ماددەیەکی تر.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی هەشتەم:

یەکەم: دەبێت ژمارەی پاڵێوراوانی لیستێك لە سێ کەمتر نەبێت و لە ژمارەی کورسیەکانی کە بۆ بازنەی هەڵبژاردنەکان تەرخانکراوە زیاتر نەبێت.

دووەم: ڕێـژەی 30٪ بـەلانی کـەم بـۆ ئافرەتـان لـە ئەنجومەنـەکان تـەرخان دەکـرێ و ئـەم ڕێژەیـەش ئـەو کورسیانە دەگرێتـەوە کە هەر لیستێکی سەرکەوتوو بە دەستی هێنا بێت، هەروەها لە کاتی پێکهێنانیشی لە کاتی خۆپاڵاوتندا.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (8):

أولاً: يجب ان لايقل عدد المرشحين في القائمة عن ثلاثة و لا يزيد على عدد المقاعد المخصصة للدائرة الانتخابية .

ثانياً: تخصص نسبة 30٪ على الاقل للنساء في المجالس، وتسري هذه النسبة على المقاعد التي حصلت عليها كل القوائم الفائزة وعلى تشكيلها عند الترشح.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

لیژنەی ناوخۆ ڕەئیتان تکایە.

بەڕێز سەردار صباح بۆزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هەردوو لیژنە لەگەڵ دەقی ماددەکەین، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان تکایە.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە تەنیا لە ناحیـەی صیاغی دووەم وەکو قانونی مەجالیسی موحافـەزات و نزیکی پەرلـەمان بێـت، لـە ناحیەی صیاغییە، ئەوە وا ڕێك بخەین (ثانياً: تـنظم قـوائم المرشـحين بالشـكل الـذي يضـمن نسـبة مشـاركة للنساء لاتقل عن 30٪ من الاعضاء)، بەو شێوەیە.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

ئەو بەڕێزانەی دەیانەوێت قسە بکەن دەستیان بـەرز بکـەن تـاکو ناویـان بنووسـین تکایـە، نوقتـەی نیزامـی فەرموو.

بەڕێز ئارێز عبدالله احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

باری یەك حوشتر ئێمە پرۆژە یاسامان لەسەر مـاوە، هەمووشـی چـەند ڕۆژێـك مـاوەی کـارکردنی پەرلـەمان ماوە، بۆیە ئێمە ئەو پرۆژە یاسایە ئەگەر هەر ماددەیـەك ئـەو هـەموو خەڵکـە قسـەی لەسـەر بکـاتن و بـەو

شێوەیە بڕوات، ڕەنگە هەر لەو ماوەیە هەر ئەو پرۆژە یاسـایە تـەواو بکرێـت، بەڕاسـتی یـەعنی ئێـوە ڕێکـی بخەن و ئێمە هەموو لایەکمان موراعات بکەین و تاکو ئیشەکان بڕوات بە ئاسانی، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

زۆر سوپاس بۆ جەنابت، ئەگەر ئێمە ئەم یاسایە ئەمڕۆ تەواو دەکەین، ئەگەر تا دەی شەویش بێـت دەبێـت تەواوی بکەین، ئینجا کەیفی خۆتانە، ئەوە حەقیقەتە، دەبێت تەواو بێت، مام ڕەشاد فەرموو.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیەك دەکرێت لیژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆ گفتوگۆیان لەسەر کردووە، دیراسەتیان لەسەر کردووە، کەچی لێرە بە پێچەوانەی ئـەو شـتی تـازە دێتـە کایـە، ناکرێـت پـاش ئـەو هـەموو گفتوگۆیـەو ئـەو هـەموو ڕاوبۆچوونەی کۆبوونەوە، کەچی لیژنە لەناو هۆلی پەرلەمان گۆڕانکاری دروست دەبێت لەسەر پرۆژەکە.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس ڕاستە، تکایە لە ئەندامانی لیژنە ئەوانـەی لەسـەر مەنصـەن ڕەئـی شەخصـی خۆیـان نـەدەن، ڕەئـی لیژنە بدەن، ئەو بەڕێزەی کە ڕەئی شەخصی خۆی دەدات دەبێت لەناو ئەندامانی پەرلەمان دابنیشێت، زۆر سوپاس، ئێستا کاك شێخ جەعفەر فەرموو.

بەڕێز جعفر مصطفى معروف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پرسیارێکم هەیە، لەماددەی حەوت بڕگەی یەکەم دەڵێت دەبێت ژمـارەی پـاڵێوراوانی لیسـتێك لـە سـێ کەس کەمتر نەبێت بۆ موحافەزەو بۆ قەزا باشە، بـەس بـۆ ناحیـە پێـنج کـەس چۆن لیسـتێکی سـێ کەسـی تەقدیم دەکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، کاك ڕەشاد فەرموو.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیار دەکەم وەکو خۆی بمێنێتەوە، ماددەکە زۆر بە دەقیقی هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، دکتۆرە ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیم لەسەر خاڵی دووەمی ئەو ماددەیە هەیە، بەو شێوەیە داڕشتنە تەرخان کردنی ئەو ڕێژەیە مسۆگەر ناکات کەوا ئافرەت ئەو ڕێژەیە مسۆگەر بکات لەنێو ئەنجومەنەکان، ئەنجومەنی پارێزگاو قەزاو ناحیەکان، بۆیە ئەوەی کاک خەلیل پێشنیاری کرد دووبارە دابڕێژرێتەوە بەشێوەیەك کەوا زەمانەتی ئەوەی بکات، مسۆگەر بکات، کە ئەو ڕێژەی دەنگمان بۆدایە لێرەش مسۆگەر بکەین کە ئافرەت نەك تەنها لە لیستەکان لە کاتی قائیمەکان تەنزیم دەکرێت، نەخێر لە دوایش ئەنجامی نەتیجەی هەڵبژاردنەکە ئەو ڕێژەیەی بە دەست بێنێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خۆی کە هاتووە هەردوو حاڵەتەکەی لەبەرچاو گرتووە، لە حاڵەتی (عند الترشح)، لە حاڵەتی (القوائم الفائزة)، بەڵام من یەك تۆز لێرە صیغە قانونیەکەی دەڵێت نابێت بڵێت (تخصص بنسبة 30٪ على الاقل)، دەبێت بوترێت (تخصص نسبة لاتقل عن30٪ للنساء في المجالس، وتسري هذه النسبة على المقاعد التي حصلت عليها كل القوئم الفائزة وعلى تشكيلها عند الترشح)، یەعنی لەکاتی تەرشیح کردنەکە دەبێت لە 30٪یەکەی تیا بێت، کاتێکیش کە دەرچوو قائیمە فائیزەکە دەبێت لە 30٪ی ژنان دابنێت، بەس ئەگەر ئەوە چاك بکرێت (تخصص نسبة لاتقل عن30٪)، نەك بۆ ئەوەی وەکو خۆی هەیە، ئەوە هینترە، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی ئەو صیاغەی کاك خەلیل خوێندیەوە، پێموایە ئەو صیاغە ڕاست و دروستترە، لەبەر ئەوەی ئێمە لە قانونی ئەنجومەنی پارێزگاکان بەهەمان صیاغە هاتۆتە خوارێ و دەنگیشمان بۆداوە، ناکرێت ئێستا صیاغەکەی ئێمە بگۆڕین و تەناقوزی پێ بکەین لەگەڵ ئەو یاسایەی کە خۆمان پەسندمان کردووە، بۆیە زەمانی ئەو نیسبەتە دەبێت لە قەوائیم بێت، نەوەك لە مەجلیس هەروەکو لە یاسای ئەنجومەنی پارێزگاکان هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، شیرین خان فەرموو.

بەڕێز شیرین عبدالرحمن دینۆ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەر (ثانیاً: تخصص نسبة لایقل 30٪) (علی الاقل) نەمێنێتن باشترە، چونکە (علی الاقل) وا دیار دەکات ڕێژەی لە 30٪ کەمتر بێتن، بەس (لایقل عن 30٪) باشترە، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، کاك عەونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم هەردوو بڕگەکە لە ماددەکە یەك بخرێت بەو شێوەیەی خوارەوە، بەتایبەتی بڕگەی دووەم صیاغەکەی بگۆڕدرێت:(المادة (8): یجب ان لایقل عدد المرشحین فی القائمة عن ثلاثة ولا یزید علی عدد المقاعد المخصصة للدائرة الانتخابیة ویکون تنظیم قوائم المرشحین بالشکل الذي یضمن نسبة تمثیل للنساء لاتقل عن 30٪ من عدد أعضائە)، ئەوە موتابق دەبێت لەگەڵ ماددەی چوار لە یاسای ئەنجومەنی پارێزگاکان کە پەرلەمانی کوردستان بە یاسای ژمارە (3) لە ڕۆژی 2009/4/20 پەسەندی کردووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، کاك شێخەڵلاّ فەرموو.

بەڕێز شێخ الله ابراهیم شێخ الله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەئیدی پێشنیارەکەی کاك عەونی دەکەم و پشتگیری لە ڕەئیەکەی دەکەم لەسەر ئەوەی کە دائیرەی ئینتیخابی دەبینین پێنج کورسی هەیە، ئەوە لەوێ نیسبەتی ئافرەتان لەوێ چۆن جێ بەجێ دەکرێت، ئەوە پرسیارە لە لیژنەی یاسایی دەکەم، پێنج کەس بێت، چونکە دەڵێ لە 30٪ بەلای کەمیش تێدا نەمێنێت (علی الاقل)، تەسبیت بکرێت لە 30٪ ئیزافی بکرێت (علی الاقل)یش نەمێنێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، ئەگەر بە ئیجازەتان کاك فرسەت موداخەلەیەکی هەیە، کەرەم بکە.

بەڕێز فرست احمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ رەئی کاك شێروانم، نەصێکمان هەیە لە قانونی موحافەزات ئیقرار کراوەو تەصویتمان لەسەر داوە، نابێت ئێمە نەفسی مەوزوع بێین بیخەینە نیقاش و تەصویتێکی تر لەسەری بکەین، نەصەکە دابەزینین لێرە ئیعتیادی تەصویتێك لەسەری بکەین و پێویستی بەو نیقاشە ناکات، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، کاك عومەر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی کە من ویستم بیڵێم و دەیڵێم کاك فرسەت تەئکیدی لەسەر کردەوەو سۆزان خانیش باسی لەسەر کرد، بە تەئکید ئەوەی کاك شێروان باسی کرد ئێمە لە یاسایەکی پێشووتر خۆمان دەنگمان لەسەر داوە، نابێت لە یاسای هەڵبژاردنەکان بەپێچەوانە دەنگی لەسەر بدەین، بەنیسبەت (علی الاقل)یش لە فەقەرەی دووەمدا کاك عەونی باسێکی تەوزیحی لەسەر کرد، منیش تەئیدی ئەوە دەکەم حەقێکی لە 30٪ نیسبەی ژنان دادەنرێت، ئەو نیسبەتە نیسبەتێکە، بوو بە حەقێکی موکتەسەبی، ئیتر پێویست بەوە ناکات بڵێین (علی الاقل) کەمتر بێت، یان زیاتر بێت، لەبەر ئەوە من پێموایە ئەو (علی الاقل)ەی تێدا نەمێنێت، ئەو صیاغەیەی کە کاك عەونی باسی لەسەر کرد صیاغەیەکی زۆر باشە، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، نازناز خان فەرموو.

بەڕێز نازناز محمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم بڕگەیەك زیاد بکرێت، بڕگەی سێیەم/ لەنێو سێ کەسی یەکەم و هەتا دوایی ناوی یەکەم ئافرەت بێت، بەوەی زەمانەتەکە دروست دەبێت، ئەگەر ئێمە بە قانون لێرە دابڕێژین (لەنێو سێ کەسی یەکەم و هەتا دوایی ناوی یەکەم ئافرەت بێت)، ئەوە زەمانەتی لە 30٪یەکە دەکرێت، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، شێخ فەتاح فەرموو.

بەڕێز فتاح عبدالله نقشبندی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوو خاڵی باس دەکەم هەردووکیان باس کراون، یەکێکیان ئەوەیە ئەو (علی الاقل)ە وەکو کاك عومەر باسی کرد نایەوێت، دووەمین/ تکا دەکەم تەنزیمێك بکرێت بۆ ئەو هەموو موداخەلاتە، چونکە قانونەکە ناڕوات بەو شێوەیە.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

رجائەن ئێمە ئیدارەی جەلسەکە دەکەین، ئەو بەڕێزانەی ناویان دەنووسرێت حەقیان هەیە موداخەلە بکەن، زۆر سوپاس، تەعلیقت لەسەر ماددەکە بۆ چاك کردنی، بۆ لابردنی، بۆ دەمجی، بۆ یەکی تر بەسەرچاوم، بەلاّم ئیدارەی جەلسە لێرە دەکرێت، زۆر سوپاس، کاك عبدالرحمن فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن اسماعیل سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیم لەسەر خالّی دووەمە لە ماددەی هەشت، کە لێرە بوویە حەفت، دەلێت هەر قائیمەیەك دەبێت نیسبەتی 30٪ لە ئافرەتان دابین بکات، ئایا ئەگەر قائیمەیەك یەك نەفەری هینا، ئایا چۆن دەتوانێتن ئەوە بکات؟ چۆن دەتوانێتن تەئمین بکاتن؟ ئەوە یەك.

دووەم/ دەگەڕێمەوە بۆ خالّی یەکەم، کە دەلێتن پێویستە لە 30٪ بەنیسبەت ئافرەت دابین بکرێتن، ئەوە مومکینە بەنیسبەت موحافەزە، بەنیسبەت قەزا، بەلاّم بەنیسبەت هەندەك لەناحیەکان مومکینە یەك ئافرەت خۆی تەرشیح نەکرد بێت، ئەی ئەوە چۆن دەبێت، تەعاروز ناکات لەگەلّ ئەو قانونەی، ئەوە چۆن حەل دەکرێت؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، کاك سەعدەدین فەرموو.

بەڕێز سعدالدین عبدالله مولود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە (ثانیاً) دەلێت (ثانیاً: تخصص نسبة 30٪ علی الاقل للنساء في المجالس، وتسري هذه النسبة علی المقاعد التي حصلت علیها کل القوئم الفائزة) ئەوە (کل)ەکە زێدەیە بەڕاستی.

دوو/ (وعلی تشکیلها عند الترشیح) ئەوەش هەر زێدەیە، لە پێشاندا باس کراوە، ئەوە بۆچیە؟ سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، کاك ڕەشاد فەرموو.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ببوورە، من قسەم کرد سوپاست دەکەم.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، لیژنەی یاسایی کەرەم بکەن ڕەئیتان.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هیچ موشکیلەمان نییە، یەعنی خیلافێکی جەوهەریش نییە لە مەوزوعەکە، تەنیاو تەنیا ئەمەیە ئێمە باسی قانونی موحافەزات دەکەین لە سێ ماددە بە صیاغەیەك دەنگمان داوە، ئەمەش ناوی قانونی ئێمە (قانون انتخاب)ە، ئینتیخاب باسی ئەوەیە چۆن تەشکیلی قەوائیم دەکرێت و هی دەنگدان ئەوەیە؟ ئەمە باشترە ئەو صیاغەی لە ماددەی چوار و ماددەی هەشت

له ماددەی پازدە لە قانونی موحافەزات ئەوەی دەنگمان بۆداوە بەو شێوەیە بوو، باسی (كيفية تنظيم القائمة)یە، لێرە مسۆگەر دەكەین ئەم نیسبەیە دەڵێین ئەوە بۆ ئەحزابە، بۆ تەنزیمی قائیمە دەكات، بۆ موفەوەزیەش وەكو قائیمە وەربگرن و قەبولی بكەین، دەڵێین (ثانياً: تنظم قوائم المرشحين بالشكل الذي يضمن نسبة مشاركة للنساء لاتقل عن 30٪ من الاعضاء)، ئینجا ئەمە چ ئەعزای ناحیە بێت، مەجلیسی ناحیە بێت، یان قەزا بێت، یان پارێزگا بێت، ئەوە قائیمەی موغلەقە، یەعنی كیانات بۆ خۆی تەنزیم دەكات، نیسبەی ئافرەتیش تێدا مەزمون دەبێت، وابزانم ئەمە رێكەو مەسەلەیەكی صیاغیەو زیاتر تەئكیدە، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

سوپاس، فەرموو لیژنەی ناوخۆ.

بەڕێز سەردار صباح بۆزۆ هەركی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

روون كردنەوەیەكم هەیە، لیژنەی كاروباری ناوخۆ و لیژنەی كاروباری یاسایی لەناوخۆمان گفتوگۆی ئەو پرۆژەیەمان كردووە، هەروەها ئەوانەی صیاغەی ئەو یاسایەیان كردووەو تەجروبەی ئەوەیان كردووە، ئەو یاسایە بۆ موفەوەزیەی هەرێمیش ناردراوە، داواشمان لێ كرد كە بدەنە فەریقی دەولی مولاحەزاتی خۆیانمان بدەنێ، ئەوە یەك.

خاڵی دووەم/ كە دەگوترێت بۆ ناحیە چۆن دەبێت تەحقیقی لەوەی بكات بۆ سێ كەس كەمتر نەبێت، بەڕاستی لێرە جۆرێك لە تەوحید یەكخستنەوەی تێدایە، قائیمەكە تەنزیم دەكرێت بۆ هەمووان، چ لە پەرلەمان، لە موحافەزە، لە پارێزگاكان، لە ئەقزیە، لە نەواحی نابێت لە ژمارەی كورسیەكان زیاتر بێت و لە سێ كەس كەمتر بێت، بۆ هەمووان وەك جۆرێك لە تەوحیدی تێدایە، ئەوەی كە دەڵێت برگە دوو تەحقیقی هەدەفەكە ناكات، حەز دەكەم یەك خاڵ روون بكەمەوە بۆ بەو شێوەیە نووسراوە؟ بەو شێوەیە صیاغەمان كردووە كە لە 30٪ تەحقیق بكات، یەعنی زەمانی تێدا بێت، سێ فیكرەی تێدایە.

یەكەم/ (تخصص نسبة 30٪ على الاقل للنساء في المجالس) ئەوە تەخصیصی یەكەم.

دووەم/ دەڵێت (وتسري هذه النسبة على المقاعد التي حصلت عليها كل القوائم).

سێیەم/ (وعلى تشكيلها عند الترشح).

لەبەر ئەوەی مەترسی هەبوو لە هەندێك موحافەزات كە كراوە بەڕاستی تەحقیقی ئەو نیسبەیان نەكردووە كە لە یاسایەكەدا هاتووە، لێرە بەسێ ئەوەمان صیاغە كردووە، كە تەحقیقی نیسبەكە بكاتن.

ئەوەی سۆزان خان پێشنیاری كردو شیرین خانیش پشتگیری لێ كرد، ئەوە راستە، مانیعمان نییە وای لێ بێت (تخصص نسبة لاتقل عن 30٪)، ئەوەی دیكە كە دەڵێن قانونی موحافەزات بە نەوعێك صیاغەكە ئەوە ناكرێت، بەڕاستی لە كۆبوونەوەی پێشتریش هەندێك شتمان گۆڕی، بەتایبەتی لە شروتی ناخیب لەگەڵ ئەوەی یەك ناگرێتەوە.

برادەرێك باسی ئەوەی كرد كە تەوحید بكرێت، ئێمە پێمانوایە هەر یەكە بە برگەیەك بێت زۆر بە جوانتر و بە رێكوپێكتر هاتووە.

نازناز خان پرسیاری ئەوەی کرد کە یەکەم ناو ژن بێت و ئەو پرسیارەی لەگەڵ ئەوەی کاک عبدالرحمن دەڵێت ئەگەر یەکێك بردیەوە یەك مەقعەدی هەبوو، ئێستا ئەوەی نیزامی کۆتا بۆ برایانی تورکمان و برایانی کلدو ئاشوورو سریان دانراوە وا صیاغەیان کردووە، کە موفەوەزیە یەکەم ناو ناوی ژن بێتن، بەو جۆرە ئەوە بۆ موفەوەزیە دەمێنێتەوە، موفەوەزیە کە یەکەم ناو ناوی ژنی دانا بەڕاستی ئەگەر یەك مەقعەدیشی بەدەست بکەوێت، مەقعەدەکە بۆ ژنان دەڕوات و تەحقیقی هەدەفەکەی دەکات، چونکە ئێمە دەڵێین (لاتقل عن 30٪)، واتا ئەگەر زیاتریش بێت تەواوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

بەڕێزان، ئەم نوقتەیە زۆر حەساسە، لەبەر ئەوە دووبارە مەجال دەدەین ناو بنووسنەوە، بۆ ئەوەی موناقەشەی لەسەر بکرێت، بەڵام سێ کەس دیفاعی لێ بکات، سێ کەسیش بە شکلێکی تر، فەرموو کاک شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من یەك تەوزیحی بچووکم هەیە، راستکردنەوەیە بۆ قسەکانی برای بەڕێزم کاک سەردار، ئەویش ئەوەیە راستە هەر پرۆژەیەکی یاسایی بێتە پەرلەمان زۆر تەبیعییە لە لیژنەکان دەستکاری بکرێت، زۆر تەبیعییە هەر بڕگەیەکی لە پەرلەمان دەستکاری بکرێت تەصویت ئەکسەریەت لەگەڵ کێ بوو دەبێت پەسند بکرێت، بەڵام ئەم دوو یاسایە یەك تەواوکەری یەکترییە، ناکرێت ئێمە لە قانونی موحافەزات بە شکلێك تەصویت بکەین، لە قانونی ئینتیخابی موحافەزات بە شکلێکی تر تەصویت بکەین، بۆیە پێویستە ئێمە لێرە پابەندی ئەو پرۆسەیە بین، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، کاك عەونی فەرمووو.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری قسەکانی کاك شێروان دەکەم، بەتایبەتی من پێشنیارێکم تەقدیم کرد، گوتم هەردوو بڕگە یەك بگرێتەوە تەئکیدی ئەوە دەکەین کە ماددەی چوار لە قانونی ئەنجومەنی پارێزگاکان هاتووەو زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سۆزان خان فەرمووو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەواو پێچەوانەی هەردوو برادەرم كاك عەونیش و كاك شێروانیش، لەبەر یەك هۆ، لەبەر ئەوەی ڕاستە ئێمە ئەمە میكانیزمی هەڵبژاردنەكانە، ئەمە لێرەدا باسی میكانیزم دەكەین، ئەو یاسای تەشكیلی ئەنجومەنی پارێزگاكانە، ئەمە میكانیزمی هەڵبژاردنەكەیە، كە چۆن دەكرێت، لێرەیە باسی ئینتیخاباتەكە دەكرێت، كە تۆ چۆن مەجالیسەكەی پێ تەشكیل دەكەیت، من یەك داواكاریم هەیە، ئێمە ئەم حەقە حەقێكە داكۆكیمان لەسەر كردووە، بە مانای ئەوەی كە تۆ هێناوتە تەنها لە قەوائیمەكان داتنا زەمانی چیە لە دواییدا ئەو قەوائیمە مورەشەحە لە 30٪ی ژنەكان دابنێت، ئەگەر هاتو تۆ لێرەدا جێگیریت نەكرد بێت، من ئەو پرسیارە دەكەم چۆن زەمانەتی دەكەیت؟ ئێستا لە عێراق لەسەر مستەوای هەموو عێراق ژن لە ئەنجومەنی پارێزگاكاندا لە 25٪ی هەیە، لە هەندێك شوێن لە 3٪ش نییە، حەز دەكەم بزانن، یەعنی لە 3٪یان داوەتێ، لەبەر ئەوە ئێمە ئەوە حەقێكە موكتەسەبەو دیفاعیشی لێ دەكەین، ئێستا خۆی زۆر باشە بۆ دەستكاری دەكەن، ئەم موناقەشەی ناوێت، خۆی چۆنە ئێمە وا پێی ڕازین، تكایە دەستكاری مەكەن، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

سوپاس، كاك هیوا فەرمووو.

بەڕێز هیوا صابر احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەڕاستیدا وا دەزانن بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ئاگایان لە شێوازی پڕ كردنەوەی ئەو لیستە نییە، كە كۆمسیۆن بڕیاری لەسەر داوە، چونكە ئەگەر ئاگایان لێ بێت پێویست بەم خوازو خواستە ناكات، بەشێوەیەك دایانڕێشتووە ئەو مەترسیەی كە سۆزان خان و هەندێك لە خوشكان ئاماژەیان پێ كرد لە برایان وا نییە، بەم شێوە دایانڕێشتووە تەنها بۆ لیست لە یەكەمدا مەجالیان داوە پێی پیاو بێت، دووەم/ دەبێت ئافرەت بێت، سێیەم/ پیاو بێت، چوارەم/ ئافرەت بێت، یەعنی ئەگەر لیستێك دوو نەفەر بێنێت لە 50٪ی بەر ئافرەت دەكەوێت، ئەگەر سێ نەفەر بێت لە 33٪ی بەر ئافرەت دەكەوێت، ئەگەر چواری بێنێت لە 50٪ی بەر ئافرەت دەكەوێت ترسیان چیە، لە یەك كاتدا دەبێت مەجالی ئەوە بدەیت، خۆ تۆ مەجالی ئەوە نادەیت ئێجگار مرۆڤیش ئەوەندە پێ دانەگرێت، ئەگەر دوان بێت لە 50٪ی ئافرەتە، ئەگەر سێیان بێت لە 33٪ی ئافرەتە، ئەگەر چوار بێت لە 50٪ی ئافرەتە، ئیتر با ئێمە لەوە زیاتر هین نەكەین.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

زۆر سوپاس، لیژنەی یاسایی ئێستا ئەو صیاغەی تازە ئەوەی كە ئێوە گۆڕانكاری لەسەر بكرێت بیخوێننەوە دەیخەینە دەنگدانەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە ئەو صیاغەی دەکەین ئەوی لە مەجلیسی موحافەزات دەینین، ئەو عیبارە لەو مادده ئەوەی ماددەی چوارە، ماددەی هەشتە، ماددەی یازدەیە، عەینی ئەو عیبارەیە تەئکیدی زەمانی ئەم نیسبە دەکات، کە لە 30٪ مسۆگەر بکات، یەعنی هیچ ئەملاو ئەولای تێدا نەبێت، یەعنی عیبارەتەکە زیاتر تەئکید لەسەری و مونسەجیمە لەگەڵ ئەو ماددەیە، دوو پێشنیاری کاك عەونی کە ببێتە یەك مادده دەمجی هەردوو فەقەرە دەبێت، ئەو صیاغەیە بداتە ئێمە، یانیش ئەوەی ئێمە بکەینە (ثانیاً).

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

رجائەن تەخویل نییە، لێرە دەخوێندرێت و تەصویتی لەسەر دەدرێت، تەخویل ناکرێتن، ئێستا ماددەکە بخوێنن تەصویتی لەسەر دەکەین.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لێرە مادده بەو شێوەیە دەخوێنین:

(المادة (8):

أولاً: يجب ان لايقل عدد المرشحين في القائمة عن ثلاثة ولا يزيد على عدد المقاعد المخصصة للدائرة الانتخابية .

ثانياً: تنظم قوائم المرشحين بالشكل الذي يضمن نسبة مشاركة للنساء لاتقل عن 30٪ من الاعضاء).

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

رجائەن تەصویت لەسەری دەکەین بەم شێوەیەی کە لیژنەی یاسایی ئاخیر جار خوێندیانەوە، کێ لەگەڵدایە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا، تکایە ماددەیەکی تر.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی نۆیەم:

یەکەم: دابەشکردنی کورسیەکانی تەرخانکراو بۆبازنەکانی هەڵبـژاردن لە ڕێگەی نوێنەرایەتی ڕێژەییەوە دەبێت.

دووەم: کورسیەکان لەسەر پاڵێوراوەکان دا دابەش دەکرێ نەك لەسەر کیانە سیاسیەکان و نابێت هیچ کیانێك کورسی تەرخان کراو بۆ پاڵێوراوی سەرکەتوو بکێشێتەوە لەهەر کاتێکدا بێت.

سێیەم: دابەشکردنی کورسیەکان بۆ هەر لیستێك بەسەر پاڵێوراوەکان بە پێی زنجیرەی ناوەکانی کە تێیدا هاتووە دەبێت.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (9):

اولاً: يتم توزيع المقاعد المخصصة للدوائر الانتخابية من خلال نظام التمثيل النسبي.

ثانياً: يتم توزيع المقاعد على المرشحين وليس الكيانات السياسية و لا يجوز لأي من الكيانات إن تسحب من المرشح الفائز المقعد المخصص له وفي أي وقت كان.

ثالثاً: توزع المقاعد المخصصة لكل قائمة على المرشحين طبقا لترتيب الاسماء الواردة فيها .

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، ئەو بەڕێزانەی دەیانەوێت قسە بکەن تکایە دەستیان بەرز بکەن بۆ ئەوەی ناویان بنووسین، فەرموو کاک بارزان کەرەم بکە.

بەڕێز بارزان عبدالله نصرالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ناروونیەکی تێدایە دەڵێت (کورسیەکان لەسەر پاڵێوراوەکان دابەش دەکرێن، نەك لەسەر کیانە سیاسیەکان)، لەڕاستیدا لەسایەی نیزامی نوێنەرایەتی ڕێژەیی، یان تەمسیلی نسبی، هەمیشە کورسی بەسەر قەوائیمدا دابەش دەکرێت، نەك بەسەر پاڵێوراوەکاندا، لیستەکە قائیمەی کیانە سیاسیەکە بەرپرسیارە لەپلە بەندی، یان ریزبەندی ناوەکان، ئەوەی کە دەکرێت تەنها لەو حاڵەتە کورسی بەسەر پاڵێوراوەکاندا دابەش دەکرێت، کە سیستەمی هەڵبژاردن سیستەمی نیزامی ئەغلەبیە بێت، زۆرینە بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، محەمەد ڕەفعەت فەرموو.

بەڕێز محمد رفعت عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم ماددەی دوو و سێ بکرێت بە یەك ماددە، بەم شێوەیە بنووسرێتەوە (دابەشکردنی کورسیەکان بۆ هەر لیستێك بەسەر پاڵێوراوەکان بە پێی زنجیرەی ناوەکانی کە تێی دا هاتووە دەبێت، نابێت هیچ کیانێك کورسی تەرخان کراو بۆ پاڵێوراوی سەرکەتوو بکێشێتەوە)، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، بەنووسراو بینێرە بۆ ئێرە تکایە، کاك سالم فەرموو.

بەڕێز سالم محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕەئیا من ئەو فەقەرە ئەویا زێدەیە، چونکە کە گوتمان قائیمە، یەعنی قائیمەی تەمسیل نسبی.

یا دویێ/ ژی ئەو ماڤێت و نەڤێت ئەوە لەسەر کیاناتی سیاسی دێنە تەوزیع کرن، بەس هەر ئەو لیسە یا تازە نینە، جا ئەز بێژم (یتم توزيع المقاعد على مرشحى الكيانات السياسيە)، ئان ژی هەرسێك بکەینە یەك، هەرسێ فەقەرە ببنە یەك (يتم توزيع المقاعد على مرشحي الكيانات السياسية وفقاً لترتيب الاسماء الواردة في

القوائم ولا يجوز لأي من الكيانات إن تسحب من المرشح الفائز المقعد المخصص)، هەر سێك ببنە یەك، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

سوپاس، دكتۆرە شوكریە فەرمووو.

بەڕێز د.شوكریە رسول ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەرچەند خاڵی دووەم كاك بارزان گوتی، بەلاَم من پێم باشە هەر خاڵی دووەم كورسیەكان لەسەر پاڵێوراوەكان دابەش دەكرێت، بە رەئی من ئەوانەی تر زیادە، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

سوپاس، كاك عومەر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوەی كە منیش هەمە هەر لەسەر بڕگەی دووەمی ئەم ماددەیە كاك بارزان بە تەوزیح باسیشی لەسەر كرد، بەلاَم ئەوە لە كۆتایی فەقەرەی دووەمدا (على ان تسحب من المرشح الفائز المقعد المخصص) مورەشەح لەوێ مەقعەدی وەرنەگرتووە، كیاناتی سیاسیەكە مەقعەدی خۆی وەردەگرێت، لەبەر ئەوە من هاوڕام لەگەڵ ئەوەی كاك بارزان باسی كرد، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

سوپاس، كاك عادل فەرمووو.

بەڕێز عادل محمد امین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من لە ماددەی نۆو ماددەی دە هەردووكی یەعنی ناروونیەك دەبینم، لەبەر ئەوەی لێرە دەڵێت بڕگەی یەك (يتم توزيع المقاعد المخصصة للدوائر الانتخابية من خلال نظام التمثيل النسبي), (التمثيل النسبي)، یەعنی دوو جۆر تەمسیل نسبی هەیە كامل و تقریبی، ئەگەر بەو موتلەقە بنووسین یەعنی بەڕاستی مەجالێك دەهێلێتەوە بۆ ئەو كۆمسیۆنە، بۆ ئەو هەیئەتەیە كە ئیشراف دەكاتە سەر هەڵبژاردنەكان، ئەگەر تەمسیل نسبی كامل بێت، ئەوە عادەتەن دوو قائیمە دەبێت، قائیمەیەكی مەحەلی دەبێت، ئەوە لە ئاستی پەرلەمان و ئەوانەی كەوا قائیمەی لە ئاستی قەومی دەگرن، یەعنی دەنگە ماوەكان دەدرێتە قائیمە قەومیەكە، بۆیە لە بڕگەی دوو و سێیەمی ئەم ماددەیە دیسان باس لەوە دەكات، ئێمە لە ماددەی حەوت گوتمان قائیمەی موغلەق بێت، لە قائیمەی موغلەق عادەتەن ناوەكان بە تەرتیب دێت، یەعنی هەر كیانێك چەند دەنگ

وەردەگرێت، خۆی لە یەکەم ناودا ترشیح دەکات تاکو ئەخیری، بۆیە ماددەی نۆو ماددەی دە من یەك پێشنیارم هەیە، یەعنی یەك ماددە بنووسین ئەمە پێشنیارەکەمە بەم شێوەیە بێت (یکون نظام انتخاب المجالس وفقاً لنظام التمثیل النسبي التقریبي ویتم توزیع المقاعد علی القوائم بطریقة معدل اقوی الاصوات)، یەعنی ئەم پێشنیارە رزگارمان دەکات لەو دوو ماددەیەش زۆر وردە، دواتر چۆن دەنگ دابەش دەکرێت؟ ئێمە بۆمان نووسیووە کۆمسیۆنی هەڵبژاردن خۆی هەڵدەستێت بە دابەش کردنی دەنگەکان، ئێمە رێگاکەمان بۆ نیشان کردووە، بۆیە ئەو پێشنیارەم هەیە، دەتوانین وەکو ماددە نەنووسین، تەنیا ئەو پێشنیارە کافیە بۆی، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، دکتۆرە هالە فەرموو.

بەڕێز د.هالە سهیل وادی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە (ثانیاً: یتم توزیع المقاعد علی المرشحین الفائزین) بە رەئی من زیاد بکرێت، بۆ پاڵێوراوە سەرکەوتووەکان، بۆ ئەوەی دیار بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، مەریەم خان فەرموو.

بەڕێز مریم حسن ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یا منیش ئەو مولاحەزەی یا دویٚ (یتم توزیع المقاعد علی المرشحین والکیانات السیاسیة) پاشان گوتی (ولا یجوز لأي من الکیانات إن تسحب من المرشح الفائز المقعد المخصص له) هەتا ئێرە بەسە، بەس ئێدی (وفي أي وقت کان) جیٚ نابێت لە زمانی قانونی، چونکە (لایجوز) ئەو دیار دەکات، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، کاك سەعدەدین فەرموو.

بەڕێز سعدالدین عبدالله مولود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە (ثانیاً) کە قسەی زۆری لەسەر کرا، چ بڵێین مورەشەح، چ بڵێی قائیمە، چ بڵێی کیانی سیاسی هەرسێکی یەك شتە، چونکە لێرە ئەو ماددەیە ماددەیەکە تەفسیری قائیمەی موغلەق دەکات، وەکو لە سێیەمدا دیارە،

دەڵێت (توزع المقاعد المخصصة) ئەوە تەعریفی قائیمە موغلەقە (توزع المقاعد المخصصة لكل قائمة على المرشحين طبقا لترتيب الاسماء الواردة فيها)، تەواو لەگەڵ رێزمدا.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

سوپاس، لیژنەی یاسایی رەئیتان.

بەڕێز سەردار صباح بۆزۆ هەركی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەو ماددەیە سێ خاڵی سەرەكی تێدایە، یەكەمیان/ ئێمە لێرە دەبێت باس بكەین سیستەمی هەڵبژاردن چ جۆرێكە، تەمسیلی نسبییە، ئێمە راستە لەولایە گوتمان قائیمەی موغلەق، لەوێش كە وامان بەجێهێشت بەو مەرجەی بەجێمانهێشت كە لە ماددەی نۆ لە بڕگەی یەك باسی سیستەمی نوێنەرایەتی رێژەیی كرا.

دوو/ فیكرەكەی تر لە ماددەی دوو و سێ هاتووە، مەبەست لێرە ئەوەیە، كە حزب، یاخود ئەو كیان سیاسییە دەسەڵاتی كولی لەسەر ئەو پاڵێوراوە، یاخود ئەو فائیزە نەبێت، ئەوە دائیمەن ئەو فائیزە مورتەهیم بێت بە ئیرادەی ئەوە هەر كاتێك هەبێت بۆی بگۆڕێت، تەنها ئەوەكەی تەرتیبی دەنگەكان ئەو حزبە دایدەنێ، ئیدی تەواو كورسیەكان كە دابەش دەبێت بەپێی ئەو تەرتیبە دادەنرێت، ئەوەی كاك عادل باسی كرد، بەڕاستی ئەوەكەی مەفهومە كە تەمسیلی نسبی تەقریبییە، كامل نییە، لەبەر ئەوەی كامل بۆ پەرلەمان بەكار دێت، كە وڵاتەكە هەموو یەك دائیرە بێت، خۆی زیمنیەن باسی كراوە كە تەقریبییە، لێرە چەند ماددەیەك ئاماژەی پێ دەكات، یەكەم/ لە ماددەی حەوتەم دەڵێت (نظام القائمة المغلقة)، دوو/ لێرە كە دەڵێن (تمثيل النسبي)، سێ/ لە ماددەی دە لە بڕگەی سێ كە دەڵێت (توزع المقاعد المتبقية باعتماد باقي الاقوى)، لە ماددەی سێزدە لە بڕگەی دوو (يكون كل قضاء وناحية وفقا للحدود الإدارية الرسمية دائرة انتخابية واحدة)، لێرە زیمنیەن باس كراوە كە شێوازەكە شێوازی تەقریبییە، لەگەڵ رێزمدا.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

سوپاس، فەرموو كاك خەلیل.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەكەین، بەس برای بەڕێزم كاك فرسەت مولاحەزەیەكی دەقیقیدا (توزع المقاعد المخصصة) ئەو نە موخەصەصەیە، تەخصیص نەكراوە فەوزی بە دەستی خۆی هێناوە، تۆزێك ئەو كەلیمەیە عیبارەتەكە دەگۆڕین سێیەم (ثالثاً/ توزع المقاعد المخصصة)، دەڵێین (توزع المقاعد التي تفوز بها القائمة على المرشحين طبقاً لترتيب الاسماء الواردة فيها)، موخەصەصە نییە، چونكە موخەصەصە پێشتر تەخصیص كرا بوو (فاز بالمقاعد) نە موخەصەصە لە، (فاز بها)، ئەوەی بڕگەی دوو مەبەستمان ئەوەیە جا نازانم صیاغەی دەوێت یەعنی مەبەستمان ئەوەیە تەسەلسولی مورەشەحین، یەعنی ئەو ریعایەتە دەكرێت،

نەك يان لە قائیمەكی سیاسی بۆ خۆیان دانێن حەسب تەسەلسول، ئەوە لە فەرزی ئەصوات لە ئەنزیمەی موفەوەزیە دیاری كراوە.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

بەڕێزان، ئەوەی دوو، پێدەچێت زیادە، چونكە لە سێیەم (توزع المقاعد التي تفوز بها القائمة الفائزة كل القائمة على المرشحين طبقاً لترتيب الاسماء الواردة فيها) بە تەسەلسول دانراوە، ئیتر حەقی نامێنێت لە جێگایەكی تر بڵێت حەقی هەیە لێرە، تكایە لیژنەی یاسایی و ناوخۆ ئاخیر صیاغەتان دیاری بكەن، بۆ ئەوەی بیدەینە دەنگدان.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

راستە ئێمە دەتوانین ئیستیغنا بكەین لە بڕگەی دووەم، تەنیا ئەوەیە ئەوە زیادە كۆ بێژن نابێت (كيان تسحب من المرشح الفائز مقعده) یەعنی ئەوەیە، راستە ئەگەر حەزفیشی بكەین هیچ ئیشكال دروست نابێت.

بەڕێز سەردار صباح بۆزۆ هەركی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە وەكو لیژنەی ناوخۆ لەگەڵ دەقی بڕگەی دووەمەكەینە، لێرە دوو شتی تێدایە كیانێك كە لە هەڵبژاردن دەباتەوە، مەجموعەیەك، راستە مەقعەد دەیباتەوە، بەڵام دابەش كردنەكەی لەسەر مورەشەحین دەبێت، لێرە لە فیكرەی دووەمی نەفسی بڕگە دەڵێت (ولا يجوز لأي من الكيانات إن تسحب من المرشح الفائز المقعد المخصص له وفي أي وقت كان)، یەعنی بڕگەی یەكەم تەئكید كردنە بۆ هی دووەم، بۆیە ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەكەین، لەگەڵ ڕێزمدا.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

لیژنەی یاسایی تكایە ئاخیر صیاغەتان بە ئیتیفاقی هەردوولاتان دروستی بكەن و بماندەنێ، چونكە كەس موخالیف نییە، بەس لەسەر صیاغەكەیە.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە رەئی ئێمە وەكو لیژنە لێرە كاك سەردار رەئی ئەوە نییە، ئێمە دەتوانین ئەوەی جەنابت تەرحت كرد ئیستیغنای لێ بكەین تەنیا فەقەرەی ئەخیر (ولا يجوز لأي من الكيانات) ئەو ئیزافە ببێت بۆ فەقەرەی سێیەم كە دەبێتە دووەم، ئەو موخەصەصەیەش وەكو پێشتر گوتمان دەگوترێت دەڵێین (التى تفوز بها القائمه) بەو شێوەیە دەبێت مانایەكەشی ڕێك دەبێت.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكى):

تكايە بە نووسین هەردوولاتان بینووسن و موتەفیق بن لەسەری بیخوێننەوە بە وازیحی.

بەڕێز سەردار صباح بۆزۆ هەركی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە هەردوو لیژنە لەسەر ئەو صیاغەیە موتەفیقین، (المادة التاسعة:

اولاً: یتم توزیع المقاعد المخصصة للدوائر الانتخابیة من خلال نظام التمثیل النسبي.

ثانیاً: توزع المقاعد التي تفوز بها القائمة على المرشحین طبقا لترتیب الاسماء الواردة فیها ولا یجوز لأي من الكیانات إن تسحب من المرشح الفائز المقعد المخصص له وفي أي وقت كان).

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكى):

بەڕێزان، وەكو ئاخیر جار كە خوێندرایەوە هەردوو لیژنەی یاسایی و ناوخۆ لەسەری موتەفیقن، ئەگەر جارێكی تر بیخوێننەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە، كۆتایی پێ بێنین.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة التاسعة:

اولاً: یتم توزیع المقاعد المخصصة للدوائر الانتخابیة من خلال نظام التمثیل النسبي.

ثانیاً: توزع المقاعد التي تفوز بها القائمة على المرشحین طبقا لترتیب الاسماء الواردة فیها ولا یجوز لأي من الكیانات إن تسحب من المرشح الفائز المقعد المخصص له وفي أي وقت كان.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكى):

زۆر سوپاس، بەڕێزان، ئێستا بەو شێوەیەی كە خوێندرایەوە دەیخەینە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەكۆی دەنگ وەرگیرا، تكایە ماددەكەی تر.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی دەیەم:

یەكەم: ژمارە دەنگە راستەكان لە بازنەی هەڵبژاردن دابەش دەكرێن بەسەر كورسیەكانی كە تەرخانكراون بۆ ئەو بازنەیە بۆ چنگ كەوتنی دابەشكاری هەڵبژاردن.

دووەم: دەنگە راستەكانی كە لیستەكە لە بازنەی هەڵبژاردن چنگی كەوتوون كۆ دەكرێنەوەو دابەشی دابەشكاری هەڵبژاردن دەكرێت بۆ دەست نیشان كردنی ژمارەی كورسیەكانی كە بۆ ئەو لیستە تەرخانكراوە.

سێیەم: ئەو کورسیانەی دەمێننەوە بەپێی مایەوەی بەهێز دابەش دەکرێن بەرێژەی ئەو کورسیانەی کە چنگی کەوتوون.

بەڕێز خليل ابراهيم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (10):

اولاً: تقسم عدد الاصوات الصحيحة في الدائرة الانتخابية على عدد المقاعد المخصصة لتلك الدائرة للحصول على القاسم الانتخابي .

ثانياً: تجمع الأصوات الصحيحة التي حصلت عليها القائمة في الدائرة الانتخابية وتقسم على القاسم الانتخابي لتحديد عدد المقاعد المخصصة لتلك القائمة.

ثالثاً: توزع المقاعد المتبقية باعتماد الباقي الاقوى بالنسب للمقاعد التي حصل عليها.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

بەڕێزان، ئەوانەی کە دەیانەوێت قسەی بکەن دەستیان بەرز بکەنەوە تاکو ناویان بنووسین، فەرموو لیژنەی ناوخۆ.

بەڕێز سەردار صباح بۆزۆ هەركی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لێرە یەك هەڵەی مەتبەعی هاتووە لە سێیەم (توزع المقاعد المتبقية باعتماد الباقي الاقوى بالنسبة للمقاعد التي حصل عليها)، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

بەڕێزان، ئێستا دوو کەس داوای قسە کردنی کردووە، کاك ئیحسان و شێخ جەعفەر، کەسی تر هەیە قسەی بکە، کاك ئیحسان فەرموو.

بەڕێز احسان عبدالله قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەحەقیقەت منیش پرسیارا هەی لەسەر برگەی سێیەم لە ماددەی دە (باعتماد الباقی الاقوی) ئەوە فەقەرەیەك، وابزانم جارێکی تر لە ئینتیخابات کێشە هەبووە لەسەر باقی ئەقوا، کۆمەڵێك گفتوگۆش لەسەر کرا، بە تەسەوری من ئەو قەوائیمەی کە فائیزن، ئەگەر ئەو مەقعەدی ماون لەسەر ئەوان بەپێی رێژەی دەنگەکانیان دابەش بکرێن، لەوانەیە باشتر ببێت، چونکە ئەو کاتە نیسبەی دەنگەکان بەشێوەی عادیلانە، چونکە لەوانەیە باقی ئەقوایەکە بەشی ئەو دەیە نەبێتن، تۆ مەقعەدێك بە سی هەزار دەنگ دەهێنیت باقی ئەقوایەکەی دەیە، ئەوانەی سێ هەزار دەنگیان هەیە بۆ سێ مەقعەد سێ دەیی هەیە سی

هەزاری زیادی هەیە، ئەو کاتە ئەوی دیکە مەقعەدی دیکە بە دە هەزار دێتن ئەوانی تر سی ئیحتیاتی هەیە بۆ ئەوانە ناچێتن، بە تەسەوری من ئەگەر هەر بەو شێوەیە بێتن (باعتماد على القوائم الفائزة او توزع المتبقية على القوائم الفائزة حسب نسبة الاصوات التي حصلت عليها).

دووەم/ ئەو فەقەرەیە حەقە (بالنسبة للاصوات التي حصلت عليها) جارێ مەعقەدی (حصلت عليها) تێدا نییە، تەوزیع دەکەیت، کێ تەوزیع دەکەیت؟ بۆ کوێیە؟ مەسەلەکە وازیح نییە، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، کاك شێخ جەعفەر فەرموو.

بەڕێز جعفر مصطفى معروف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیم لەسەر بڕگەی یەك هەیە هی ماددەکە دەڵێت (ژمارە دەنگە راستەکان لە بازنەی هەڵبژاردن دابەش دەکرێن بەسەر کورسیەکان) خۆی دەبێت بنووسرێت (دابەش دەکرێت بەسەر لیستەکان)، چونکە هەڵبژاردنەکان داخراون، داخراوەکە لیستە، لیستەکەش کە خۆی ئەو کەسەی خاوەن لیستەکە چۆن کورسی بەدەست دەهێنێت یەك و دوو و سێ داناوە بەپێی ناوەکان خۆی دەدات، چونکە لە بڕگەی دووەمدا باسی لیست دەکات، بۆ لە بڕگەی یەکەم دابەش بکرێت بەسەر کورسیەکاندا، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، ئێستا لیژنەی یاسایی و ناوخۆ وەکو لیژنە رەئیتان بدەن.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خۆی ئەو موشکیلەی باقی ئەقوا بەڕاستی یەك لە موشکیلەکانە لە مەفهومی عەدالەت زۆرجار پێشێل دەکات، یەکێك لەو موشکیلانەی کە ئێستا لە قائیمەی ناونراوە داخراو لە خواروو ترە ئەم مەوزوعە بوو، کە دابەش کردنی ئەو کورسیانەی کە ماونەتەوە بەسەر قەوائیمی بڕاوە، تەبعەن 30٪ی کورسیەکان کە ئێستا بۆ ئەو قائیمەن نەڕۆیشتووە لە دەنگی ئەو لیستانەیە کە دەنگیان نەهێنا بوو، ئەمە بۆ خۆی مەفهومێکی ناعەدالەتی دروست کردووە، بەڕاستی کاکە ئەوە رێژە هەیە، ئەوە رێژەی تەواو هەیە، لیستی تەواو هەیە، 30٪ی کورسیەکان ئێستاکەش.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

مەفهوم بوو تەواو، تکایە لیژنەی ناوخۆ رەئیتان وەکو لیژنە.

بەڕێز سەردار صباح بۆزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

حەز دەکەم ئەو ماددەیە ئەگەر ئیجازەم بدەی روونی بکەینەوە، لە بڕگەی یەك باسی ئەوەی دەکرێت کە قاسمی ئینتیخابی چۆن دەردەکرێت، قاسمی ئینتیخابی ئەو دەنگانەی صەحیح ئەوانەی دەنگیانداوە، نەك ڕێژەی ئەوانەی ماڧ دەنگیان هەیە دابەش دەکرێتە سەر ژمارەی کورسیەکانی ئەو دائیرەیە، یەعنی ئەگەر سەد بێت ئەو ژمارەی دەنگەکان دابەش سەد دەکرێت قاسمی ئینتیخابی دەردێت، قاسمی ئینتیخابی چیە؟ ئەو ڕێژەی دەنگانەیە کە پێویستی پێیە بەدەستی بێنێت، تاکو مەقعەدێك ببەیتەوە، ئەوە یەك.

خاڵی دووەم/ باسی ئەوە دەکات هەر لیستێك چەند کورسی بە بەردەکەوێت؟ بەپێی ئەو دەنگانەی دابەشی قاسمی ئینتیخابیەکەی دەکەیت ژمارەی کورسیەکان دەردەچێت.

حاڵەتی سێیەم/ لەوانەیە خیلافمان لە حاڵەتی سێیەم هەبێت، کە کاك ئیحسان باس دەکات دەڵێت هێشتا نەبرایە، ئێمە لێرە باسی باقی ئەقوا دەکەین، یەعنی واتا دابەش کرایە، کورسیەکان هەمووی دابەش کرایە، پاش دابەش کردن باقی یەك دەمێنێتەوە، هەندێك کورسی دەمێنێتەوە، ئەو کورسیە چۆن دابەش دەکرێت؟ بە ئیعتیمادی باقی ئەقوا، لێرە دوو فیکرەیە، یەك/ ئەگەر بڵێین (بالنسبة للمقاعد التي حصلت عليها) واتا باقی ئەقوا بۆ لیستە براوەکان، ئەگەر بەس بڵێن (توزع المقاعد المتبقية باعتماد الباقي الاقوى) بۆ هەمووانە، بڕیاریش بۆ ئێوەیە، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

کاك خەلیل فەرموو.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەکو کاك سەردار شەرحی کرد، یەعنی دوای تەوزیعی مەقاعید لەسەر ئەصوات نیسبەکە هەندێك مەقاعید دەبێت پێی دەڵێن (المقاعد الشاغرة) ئەوە شغورە، بۆ ئەوە کەسی قاسمی ئینتیخابی نییە باقی مایە، (اكثر البواقي) ئان بێژی (الباقي الاقوى) ئەمە دەدەینە ئەوی ئەوەی مەقعەدی شاغیر مایە دەدەینە باقی ئەقوا تەنیاو تەنیا ئیشکال لەمەیە ئایا ئەم باقی ئەقوایە بەس بۆ کیانات فائیز دەبێت، ئەمە زۆر خەتەرە، چونکە موشکیلە لەوە روویدا لە عێراق، ئێمە بڵێین (للكيانات المشاركة)، ئێمە لە لیژنەی قانونی مەبەستمان ئەوەیە بڵێین (توزع المقاعد الشاغرة على باقي الاقوى للكيانات المشاركة)، چی فەوز ببێت، ئان نەببێت.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

جەنابی وەزیر رەئیتان تکایە.

بەڕێز سعد خالد محمد امین/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەئیدی ئەو قسەو سەرنجانەی سەیدا دەکەم، یەعنی بەپێی تێگەیشتنی خۆشمان هەتا لە ئینتیخاباتی پەرلەمانیش بەو شێوەیە، بەڕاستی ئەوە یەعنی ئەو دەنگانەی کە دەمێنێننەوە ئەوە ئەگەر تەنها بۆ ئەوانە بێت کە کورسییان هێناوە، ئیمکانە جۆرە زوڵم و غەدرێك بێت لەو کیاناتانەی با بڵێین نەگەیشتوونەتە، یەعنی ناگەنە ئیتر مەجالیسی موحافەزات، هەتا ئەوە بۆ پەرلەماناتیش وایە، لە تەجروبەی پەرلەمانی خۆشمان هەر وا بووە، ئەو دەنگانەی کە دەمێنێنەوە بۆ ئەو کیاناتانە دەبن کە لە سەرەوەی، یەعنی نەگەیشتینە، دەنگی پێویستیان نەهێنایە بۆ مەقعەد، فیعلەن گەیشتبێتە چ براوە بێت، یان براوەش نەبێت، بۆیە من سەد لە سەد تەئیدی ئەوەی سەیدا دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

نوقتەی نیزامی.

بەڕێز بارزان عبدالله نصرالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو تەوزیحاتەی هەردوو لیژنەی یاسایی و ناوخۆ کردیان بەڕاستی بۆ ئەو بڕگەیە، بە تەسەوری من وا دەرناچێت، شێوازی دابەش کردنی کورسیەکان بە دوو شێواز دەکرێت، مەعەدەلی ئەقوا هەیە، باقی ئەقوا هەیە، لەکاتی پەیڕەو کردنی مەعەدەلی ئەقوا تەوزیعاتەکان بەشێوەیەکی تر بەڕاستی، نە بۆ هەردوو براوە دەبێت، نە بۆ ئەوەش کەمترە، باقی ئەقوا ئەحزابی بچووك ئەو کیاناتە سیاسیە بچووکانەی کە مەعەدەلی وطنیان نەهێناوە، دەتوانن موشارەکە بکەنەوە زۆرترین ڕێژە کە بۆ کامیان بێت ئەوەش دەچێت بەشداری دەکات لە ئەنجومەنەکە، بەلاّم لە مەعەدەلی ئەقوا ئەو کورسیانە تەوزیع دەبن بەسەر براوەکاندا، براوە زۆرەکاندا زۆر جاریش وا دەرناچێت، ئێستا مەجال نییە مەسەلەن روونی بکەمەوە، مەسەلەن بۆ نموونە لە هەولێردا دوو سەد دەنگدەر دەنگ دەدات قیسمەی وەتەنی چل هەزار کەسە پێنج کورسیمان دەوێت، لە باقی ئەقوا مەسەلەن بەم تەوزیعاتە نازانم چۆنی روون بکەمەوە چوار قائیمەی موتەنافیس هەن قائیمەی ئەلف.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

کاك بارزان ئەوە نیزامی نییە، ئەوە شەرحە، تکایە ئیلتیزام بە ئوسولی جەلسە بکەن، ئەگەر نیزامیت هەیە، نیزامیەکە بڵێ، ئەگەر شەرحە دەورت تەواو، چونکە ناوت نەنووسی بوو تکایە، کاك محەمەد فەرەج فەرموو.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئـەم سێیەمە بـە قەناعـەتی مـن زیـادە، یـەعنی بـەپێی یاسـایی هـەر زیـادە، بـۆ؟ چـونکە ئـەقوا بـەواقی لـە دەوائــیری زۆردا دروســت دەبێــت، موحافــەزە یــەك دائیرەیــە، ئــەقوا بــەواقی ناوێــت، ئــەقوا بــەواقی لــە موحافەزات.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

ئەمە نیزامی تازەیە کاك محەمەد رجائەن، بەڵێ فەرموو.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمە نیزامی ئێمە نیزامی تەمسیلی نسبییە، چ دائیرە تەعدد بـن، یـان یـەك دائـیرە هـەر ئیحتیمـالی هەیـە باقی ئەقوا بمێنێت، ئێمە لەگەڵ ئەوەینـە لـە لیژنـەی قـانونیش ئـەو باسـەمان کـرد، ئەگـەر مەقاعیـد مـان موتەبەقی تەوزیع دەکرێت لە باقی ئەقوا، باقی ئەقوا کێ بێت؟ ئەو کیاناتی موشارکین، ئینجا رەئـی ئێمـە هەردوو لیژنە ئیتیفاقمان کردووە لەسەر ئەوە کە صیغەکە بەو شێوەیە بێت (توزع المقاعد المتبقیە باعتماد الباقی الاقوی) تەنیا تاکو هەموو کیانات بگرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

لە سەرۆکایەتی جەلسە دوادەخەین بۆ سەعات چوار، سەرۆکی فراکسیۆنەکان، لیژنـەی نـاوخۆ و یاسـایی لـە ژووری 140 حازر بن پێکەوە گفتوگۆ دەکـەین، تکایـە سـەعات چـوار لێـرە بـن، بـۆ ئـەوەی بتـوانین ئـەمڕۆ قانونەکە تەواو بکەین، زۆر سوپاس.

دانیشتنی دووەم:

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی).

بەناوی خوای گەورە و میهرەبان

بەناوی گەلی کوردستان، بەشی دووەمی دانیشـتنی ژمـارە 11ی خـولی دووەمـی هەڵبـژاردن، پـاش نیـوەڕۆی رۆژی دووشەممەی رێکەوتی 2009/5/11، بەردەوام دەبین، لێژنەی یاسـایی و لێژنـەی نـاوەخۆ فـەرموون بۆ جێگای خۆتان، ماددەی 10 فەرموون بۆ خوێندنەوەی، کەرەم کە.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی دەیەم:

یەکەم: ژمارە دەنگە ڕاستەکان لە بازنەی هەڵبژاردن دابەش دەکرێن بەسەر کورسـیەکانی کـە تـەرخانکراون بۆ ئەو بازنەیە بۆ چنگ کەوتنی دابەشکاری هەڵبژاردن.

دووەم: دەنگە راستەکانی کە لیستەکە لە بازنەی هەڵبژاردن چنگی کەوتوون کۆ دەکرێنەوەو دابەشی دابەشکاری هەڵبژاردن دەکرێت بۆ دەستنیشان کردنی ژمارەی کورسیەکانی کە بۆ ئەو لیستە تەرخانکراوە.
سێیەم: ئەو کورسیانەی دەمێننەوە بە پێی مایەوەی بەهێز دابەش دەکرێن بە ڕێژەی ئەو کورسیانەی کە چنگی کەوتوون.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة العاشرة:

اولاً: تقسم عدد الاصوات الصحيحة في الدائرة الانتخابية على عدد المقاعد المخصصة لتلك الدائرة للحصول على القاسم الانتخابي .

ثانياً: تجمع الأصوات الصحيحة التي حصلت عليها القائمة في الدائرة الانتخابية وتقسم على القاسم الانتخابي لتحديد عدد المقاعد المخصصة لتلك القائمة.

ثالثاً: توزع المقاعد المتبقية باعتماد الباقي الاقوى بالنسب للمقاعد التي حصل عليها.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی).

لێژنەی ناوەخۆ رەئیتان لەسەر ئەو ماددەیە؟

بەڕێز سەردار صباح بۆزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە جارێکی تر دووپاتی ئەوەی دەکەینەوە کە تێبینیمان زۆرە لەسەر نووسخەی کوردیەکە، لەبەر ئەوەی نوسخەی عەرەبیەکە ئەساسە، هیچ تێبینیەکمان نیە لەسەر ناوەڕوکی ماددەکە و ئێمە لەگەڵ ماددەکەین.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی).

لێژنەی یاسایی فەرموون.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەردوو لێژنە وەکو یەك بوون، بەڵام ئێستا باسی ئەو خیلافە دەکرێ، جەنابت ناوت نووسیونە، جا بزانە ئەوانەی لەگەڵ ئەوە بن بۆ کیانات، هەموو کیانات تەوزیع بکرێتە الباقی الاقوی، یان بەس بۆ کیانی فائیز، یەعنی ئەوەی بخەینە دەنگ، موناقەشە لەسەر ئەوە بکرێ.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی).

ئەو بەڕێزانەی ئەیانەوێ قسە بکەن لەسەری ناویان بنووسن و ئیتیفاق کرا لەگەڵ سەرۆك فراکسیۆنەکان و لێژنەکان، و لێژنەی یاسایی و دارایی لە هەر لایەك، سێ کەس تەئیدی بکات، شەرحی بکات و سێ کەسیش دژی بوەستێ و پاشان دەخرێتە دەنگدانەوە، چونکە ئەو مەوزوعە زۆر روون و وازیح بووە بۆ هەموو

لایەك، ئێستا ئەو بەڕێزانەی کە صیاغەکەی ئەخیری لێژنەی یاسایی و لێژنەی ناوەخۆ ئامادەیان کردووە، ئەوەی وەکو لە مەشروعەکەش هاتووە، ئەمینێتن، ئەو بەڕێزانەی کە ئەیانەوێ قسە بکەن دەستیان بڵند بکەن، کاك دلێر محمد شەریف فەرموو.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە کە دانیشتین دیارە گفتوگۆکانمان لەسەر ئەو ئەساسە بوو کە دوو تەفسیر دانرا بۆ ئەم حاڵەتە، باقی الاقوی لەسەر چ ئەساسێك دابەش بکرێ؟ تەفسیرێك بەو مانایەی کە تەنها بۆ ئەو ناوانەی کە براوەن لە ئینتیخاباتەکەدا، تەفسیرێکی تر بۆ هەموو ئەو لیستانەی کە بەشداریان کردووە، من حەز دەکەم شتێك بە موختەصەری باس دەکەم بۆ ئەو بەڕێزانەی ئەندامانی پەرلەمان بۆ ئەوەی وزوحێك بێ تا بزانین کام مەبدەئیان عەدالەترە کە من بەش بە حاڵی خۆم پێم وایە دابەش بکرێ بەسەر هەموو لیستەکاندا، نەك تەنها بەسەر براوەکاندا، لەسەر ئەو ئەساسە چۆن بەسەر هەموو لیستەکاندا نەك براوەکان تەنها ئەوانەی کە زۆرینەی دەنگ دەهێنن، بۆ نموونە، ئێمە لە ئینتیخابێك ئیعتیبار بکەین سێ لیست هەبێ، (أ و ب و ج)، کە نیسبەی دەنگدەر ئەبێ پێویست بێ بهێندرێ بۆ ئیستیحقاق و شەرعیەتی دەنگدان بۆ هەر کورسییەك 40 هەزار بێ با وا دابنێین، حیزبی أ توانی 85 هەزار دەنگ بهێنێ، حیزبی ب توانی 75 هەزار دەنگ بهێنێ، حیزبی ج 30 هەزار دەنگی هێنا، لەو حاڵەتەدا حیزبی أ 2 کورسی دەهێنێی و زائیدەن پێنج هەزاری زیاد دەبێ، حیزبی ب یەك کورسی هێناوە و 35 هەزاری زیاد دەبێ، حیزبی ج 35 هەزار دەنگی هێناوە و هیچ کورسی نیە، ئەوانە لە کاتێکدا وا دابنێین ئەو کورسیانە کە پێویستە بۆ 25 کورسی دابەش بکرێت ئەم دەنگدانە، تۆ 23 کورسیت هاتووە و 2 کورسیت بەتاڵە لەم حاڵەتەدا، ئەو دوو کورسییە ئەبێ لەسەر ئەساسی زۆرترین کە باقی الاقوایە لەو دەنگانە، ئەوانە وەربگرن، لەو حاڵەتەدا هی دووەمیان کە 75 هەزاری هێناوە، یەك کورسی هەیە و 35 هەزار دەنگی هەیە زیادە لەوەی خۆی، ئەوە ئەبێتە ساحیبی یەك لە کورسییەکانی تر، دوای ئەوەی کە لەوەی کەمتر لە 30 هەزار دەنگی هەیە، بەو پێیەی کە 30 هەزار دەنگی هێناوە بەڵام کورسی نەهێناوە، ئەوانە ئەبنە ساحیب کورسی دووەم، ئەوەی تریان، چونکە تۆ ئەگەر وا نەکەی و دابەشی بکەی بەسەر براوەکان، براوەکە 5 هەزار دەنگی زیادەی هەیە، تۆ 35 هەزار و 30 هەزاری ترت هەیە کەواتە 65 هەزاری ئەدەیتە براوەکە، ئەوە لەو حاڵەتە ئەوانی تری بێبەش دەکەن کە پێم وایە ئەوە هیچ عەدالەتی تێدا نیە، پێم وایە ئەوە ئەبێ لەسەر ئەو ئەساسە بێت، ئەو لیستانەی کە هەموو بەشداری دەکەن ئەبێ بەسەر ئەوان دابەش بکرێن، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی).

سوپاس، کاك خەلیل فەرموو.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە نیزامی ئینتیخابی ڕێژەیی، ئەو موشکیلە روو ئەدات کە تەوزیعی مەقاعد ئەکرێت لەسەر کیانات بە حەسەب قاسمی ئینتیخابی کە هەر مەقعەدێك چەندی دەوێت، تەوزیع ئەکرێت و هەندێ مەقاعد شاغر ئەبێت، ئەم مەقاعیدە شاغیرانە چۆن تەوزیع ئەکرێ لەسەر ئەصوات، لێرە موشکیلەکە بەس لە نیزامی تەمسیلی نسبی هەیە، لێرە چوار جۆر هەیە بۆ تەوزیعی ئەو ئەصواتانە، جۆرێك هەیە پێی ئەڵێن باقی الاقوی، جۆرێك هەیە پێی ئەڵێن(معدل المتوسط) ئەوەی تەریقەی هۆند کە عالمێکی بەلجیکیە ئیبتیکاری ئەو تەریقەیەی کردیە لە ساڵی 1855-1899 لە بەلجیکا، تەنفیز کرا و لە ئیسپانیا و ئەلمانیا و فنلندا و بورتوغال، تەریقەکی تر هەیە سان لۆر لیڤۆ، ئێستا ئەوانەی دەڵێن ئەسهەل تەریقەی کە عەدالەتی تێدا بی، ئەو دەنگانەی کە هاتینە بۆ کیانات بەلاش نەچن بۆ ئەوەی باقی الاقوی بۆ کیاناتە، ئەم باقی الاقوی بۆ کیاناتی موشاریکە لەبەر چەند هۆیەك، ئیستا ناڵێین قائیمەی موغلەقە بۆ مەجالسی مەحافەزاتیش بی تا گونجاو بێت لەگەڵ پەرلەمان، ئی پەرلەمان تەبەنی ئەوەمان کرد، با ئەوەش تەبەنی ئەوە بکەین، باشە ئێمە هەر عەینەن لە قانونی پەرلەمانی خۆمان ئی کوردستان هەمواریش نەکرایە ئەو بەندە، لە ماددەی 36 بڕگەی 4 ئەڵێ: تؤول المقاعد الشاغرة نتيجة لحصول بقايا لا تصل الى المعدل الانتخابي الى القوائم التي حصلت على اكبر البقايا على التوالي، ئەو اکبر البقايا یەعنی براوە بێت یان براوە نەبێت، ئەلوهیم ئێستا ئەگەر کورسییەك 40 هەزاری دەوێ، کیانێك 3999 دەنگ بینیت، کیانێکی فائیز هەزار دەنگی زیاد بمێنێت، ئەو مەقعەدەی شاغرە دەدەیە ئەو و نادەیە 39999، ئەوە عەدالەت نیە، لە هیچ شوێنێك، من چەند ئەنزیمەی ئینتیخابیم خوێندیە، باسی باقی الاقوی، باسی ئەوەی دەکات و لە ناوەکە دیارە کێ باقی الاقوایە، یەعنی اكثر المتبقي لە ئەصڵی ئەوەی کە نزیکی موعەدەلی ئینتیخابی کێیە، ئەو مەقعەدی شاغرە و ئەو مەقعەدی مایە دەدەیە ئەو، لەبەر ئەوە زیاتر عەدالەتی تێدایە و پێشتر برادەران و بەڕێزانی ئەندامانی پەرلەمان دەیانگوت ئێمە ناڵێین قائیمەی موغلەقە، چونکە لە مەصالیحی حیزبە بچوکەکان نیە، ئەوە هەر لە صالحی حیزبە بچوکەکان نیە، ئینجا با ئەوە بانێك و چەند هەوا نەبێت، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی).

کاك عادل فەرموو.

بەڕێز عادل محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەعلیقیکم لەسەر قسەکەی کاك خەلیل هەیە.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی).

رەجائەن نا، قسەکەی خۆت بکە و شەرحەکەی خۆت بکە، تەعلیق لە قسەی کەس مەدە.

بەڕێز عادل محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بەڕاستی ئەو دوو فەقەرەیە بە زیاد دەزانم، بۆ ئەوەی دابەش کردنی دەنگەکان لەسەر لیستەکان شتێکی ئۆتۆماتیکیە و ئەو کۆمسیۆنەی، ئەو هەیئەی کە هەڵدەستی بە هەڵبژاردن، ئەو ئەو ئیشە دەکات، یەعنی پێویست ناکات بڕگەی یەك و دوو هەبێت، ئەوە مەوزوعێکە و ئەبێ خۆیان قاسمی ئینتیخابی دەرکەن لەسەر ئاستی پارێزگا یان لەسەر قەزا و ناحیە، ئەوە مەوزوعێکە کە تۆ وتت نیزامی ئینتیخابی، نیزامی تەمسیلی نیسبی تەقریبیە، ئەبێ خۆی ئەو عەملیانە بکات، ئەمێنێتەوە لەسەر ئەوەی مەعەدەل ئەقوی و باقی الاقوی، من پێم وایە باقی الاقوی ئەگەر ئێمە ئەو کورسییەی کە ئەمێنێتەوە لەسەر بنەمای معەدەلی ئەقوی دابەش بکرێ، پێم وایە عەدالەتی زیاتری تێدایە لەوەی باقی الاقوی بێت، لەبەر ئەوەی ئەو حیزبەی کە لەسەر ئەساسی قاسمی ئینتیخابی خۆی کورسی ئەبا، ئەو کورسییە ئەمێنێتەوە و ئەو حیزبە کە زۆرترین ڕێژەی کورسییەکان کە ناگاتە کورسییەك ئەمێنێتەوە، کورسی دووەم ئەبا، ڕەنگە هەندێ حیزبی بچووك ئەو کورسییەی بەبەر ناکەوێ، بەڵام ئەگەر هاتو لەسەر معەدەل ئەقوی بێت، ئەو کاتە هەموو حیزبێك چەند دەنگەکەشی کەم بێت پێم وایە بە شێوەیەکی عەدالەت کە ناکرێ لێرە بە تەفصیل باسی بکەین، سێ ڕێگا هەیە و کاك خەلیل ئاماژەی بە ڕێگایەکیانی دا، ناکرێ بە تەفصیل لێرە باسی بکەین، من پێم باشە ئەو باقی الاقوی بکەینە معدەل الاقوی، لەبەر ئەوەی هەموو ئەحزابی بچووك بێبەش نابن لە دەسەڵات، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی).

سوپاس، کاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بۆزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە خیلافەکەمان تەنها لەسەر بڕگەی 3، لێرەدا حەز دەکەم یەك شت روون بکەمەوە، خیلافەکە لەسەر ئەوەیە پاش دابەش کردنی کورسییەکان هەندێ مەقاعدی شاغر دەمێنێتەوە، هیچ لیستێك ئەو قاسمی ئینتیخابیەی بە دەست ناهێنێت و ئەو دەنگانەی کە پێویستە ئەو مەقاعیدە شاغیرانەی بەبەربکەوێ، خیلافەکە لێرە ئەوەیە ئێمە وەکو لێژنەی ناوەخۆ ویاساییش، بەپێی راپۆرتەکەمان لەگەڵ ئەوەینە : بالنسبة للمقاعد التي حصل عليها، واتە لیستە براوەکان، سەبەبەکەی چیە، سەبەبەکەی ئەوە نیە مەبەستمان ئەوەیە ئەو کورسییانە لە بۆ ئەحزابە گەورەکان بڕوات، ئەوە راست نیە، براوە کامەیە؟ حیزبە هەرە گەورەکان لەگەڵ حیزبی قائیمەی هەرە گچکە، کامە باقی الاقوایە بۆ ئەو دەڕوات، نموونەك دەهێنمەوە، ئەگەر پەرلەمانی پێشوو لیستی نیشتمانی کوردستان 104 مەقعەدی بەبەر کەتیە، لیستی زەحمەتکێشان کورسییەکی بەبەر کەوتبوو، ئەگەر باقیەکەی زەحمەتکێشان بە قوەتتر بێت لە لیستی نیشتمانی کوردستان، لیستی زەحمەتکێشان دەباتەوە، واتە مەبەستمان ئەوە نیە بۆ ئەحزابی گەورە و

گچکه، باقی الاقوی کامەی بگرێتەوە بۆ ئەوە، دوو، بۆ ئێمە لەگەڵ ئەوەینە کە تەنها لیستە براوەکان باقی الاقوی بگرێتەوە؟ چونکە شەرعیەتیان لەگەڵە، ئەوە خاڵێکی زۆر زۆر گرنگە، لیستە براوەکان خەڵك دەنگیان بۆ داوە و شەرعیەتیان هەیە، من ناتوانم ئەو لیستەی کە هیچ کورسی بەبەر نەکەتیە و شەرعیەتی نیە و خەڵك دەنگی نەدایتی یەك کورسیش بەدەست بینی من ناتوانم لێرە بە قانون شەرعیەتی بدەمێ کورسییەکی بدەینێ، من دەتوانم ئەوەی کە میللەت شەرعیەتی دایتی و باقی الاقوی ئەو حیساب بکەم، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی).

ڕێزدار کاك شێردڵ فەرموو.

بەڕێز شێردڵ عبدالله حەوێزی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەئیدی کاك سەردار دەکەم، خۆی هەڵبژاردن چیە، هەڵبژاردن پرۆسەیەکی بەردەوام و دەوریە،تاقیکردنەوەیە، یەعنی کێبڕکێیە، ئەوەی دەیباتەوە خۆی ئەساسەکە لەسەر ئەوەیە کێ دەیباتەوە کورسی بە دەست دێنێ، یەکەم خەتوە کە جیا دەکرێتەوە، کێ بردییتیەوە حەقی کورسییەکانی ئەوە دەدۆڕێ، شەرعیەتی نامێنێ، ئەوەی شەرعیەتی نەما چۆن دەتوانی بیهێنیەوە لەبەر ئەوە من تەئیدی کاك سەردار دەکەم و بدەینە باقی الاقوی ئەو دەنگە زۆرانەی ماوە و زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی).

کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو لیژنەی یاسایی، زۆر بە تەفصیلەوە ئەو مەوزوعەمان موناقەشە کرد، لەگەڵ لیژنەی ناوەخۆ هاتینە ئەو ڕەئیەی کە ئیعتیماد بکەینە سەر باقی الاقوی لە جێبەجێ کردنی کورسییە بەتاڵەکان، تەبیعی منیش هەر عەینەن ڕەئی کاك سەردارم هەیە، ئێمە وای بۆ دەچین لە لیژنەی یاسا و لیژنەی ناوەخۆ، کە ئەو کیانە سیاسیانەی کە سەردەکەون، شەرعییەتی گەلیان دەدرێتی، موباشەرەتن شەرعیەتی خۆیان وەردەگرن، پێمان وایە باقی الاقوی ئەبێ لە خزمەتی براوە بێت نەك لە خزمەتی ئەو کیانانەی کە سەرنەکەوتن، ئەوە لە لایەك، لە لایەکی تریشەوە، ئەگەر سەیری یاسای ژمارە 11ی ساڵی 2002ەوە بکەین، یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عیراق بکەین، دەبینین لە ماددە 16 لە فەقەرە سێ دەڵێت: توزع المقاعد المتبقیة باعتماد طریقة الباقي الاقوی، واتە لەوێش ئەگەر لە بیرتان بێت، مەقعەدەکان تەوزیع کران لەسەر ئەو کیانانەی کە براوە بوون، نەك ئەو کیانانەی کە سەرکەوتنیان بە دەست نەهێنابوو، لە زمنی ئەو کیانانە یەك کورسی بەبەر تەحالوفی کوردستانی کەوت، کە ئەویش تەوعویزیان

پێی دەگوت، نازانم چییان پێ دەگوت بەڕاستی، بۆیە بەڕاستی لەبەر دەقی نەصەکە و تەفسیراتی تریش هەیە لە بۆ مەسەلەی تەعویزی موعەدەلات و ئەوانە، بەڵام ئێمە لە لیژنەی یاسا و لە لیژنەی ناوەخۆ لەسەر ئەوە ڕێککەوتین و زۆر سوپاستان دەکەم.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی).

ئێستا دوو بۆچوون هەیە بۆ ئەمە، لیژنەی یاسایی داوا دەکات وەکو خۆی بمێنێتەوە کە هاتووە، پێشنیارێکی تریش هەیە کە کاک خەلیل و چەند بەڕێزێکی تریش پشتیوانیان لێ کرد، کە ئەوانەی سەر ناکەون، کورسی بە دەست ناهێنن زۆرینەی دەنگی دیکەیان ماوە، ئەوە کورسییەکی پێ بدرێت، لێرە شەنس ئەدەمە دوو کەس، کاک خەلیل و کاک شێروان حەیدەری شەرحی بکەن، داخوازی هاتووە لە ئەندامانی پەرلەمان دەڵێن: تێنەگەیشتووینە باقی الاقوی چیە؟ تێنەگەیشتوونە معدل الاقوی چییە؟ کاک خەلیل مەوزوعەکەی خۆت بە موختەصەری شەرح بکە و دواییش جەنابی کاک شێروان شەرحی بکات بۆ ئەوەی بیدەینە دەنگدان، فەرموو کاک خەلیل.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

شەرحی من ئەمەیە کە ئەڵێین: ئەم کورسییانەی دەمێنێن، هەندەك دەنگ دەمێنن ناگەنە نزیکی قاسم الانتخابی، ناگەنە ئەو عەددەدە کە کورسی بێتن، ئێمە ئەڵێین، ڕەئی ئێمە ئەوەیە، نزیکترین دەنگ بۆ ئەو قاسم ئینتیخابیە، نزیکترین دەنگ، یەعنی ئەقوی الباقی لەو دەنگە، اکثر الباقي کامەیە، چ لیست بێت براوە بێت یان براوە نەبێت، ئەو مەقعەدەی مایە دەدەینە ئەو، شەرعیەتەکە، خۆی هەمووی شەرعینە، شەرعیەتەکە چیە، شەرعیەتەکە ئەوەیە ئەوانە هاتینە ناو ئینتیخاب و ئەقوی الباقی هێنایە و کەسی تر ئەو حیصەی نەهێنایە.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی).

وازیح بوو تکایە، کاک خەلیل لەگەڵ ئەوەیە، بیخوێننەوە صیغەکەی فەرموون.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الباقی الاقوی للکیانات المشارکە، هەر ئەوەندە.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی).

کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش لەگەڵ ئەوەینە ئەو کورسییانە تەوزیع بکرێتە سەر ئەوانەی کە براوەن، لەبەر ئەو ئەسبابانەی کە دەستنیشانم کرد، ئێمە پێمان وایە ئەو کیانە شەرعیەتیان وەرگرتووە، ناکرێ ئێمە کورسییەکی بدەینە

کیانێـك و بـە کورسـییەك شـەرعییەتی بـدەینێ و بـێ بەشـداری ئێمـە بکـات لـە دەسـەڵات یـاخود لـە هـەر هەڵبژاردنێکدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی).

ئێستا دەنگدانە، تکایە تەرکیز بکەن، کاك خەلیل موفتەرەحەکەت بە نووسراو بە بێ تەعلیق و بە بێ قسە کردن موفتەرەحەکەت بخوێنەوە و ئەیدەینە دەنگدان.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە تا ئێستا مونسەجم لەگەڵ قـانونی پەرلـەمان چووینە، ئـەوەی ئێسـتا مونسـەجم نیـە لەگـەڵ قـانونی پەرلەمان، ثالثاً: توزع المقاعد المتبقية على الباقي الاقوى للكيانات المشاركة.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی).

سوپاس، بەڕێزان ئێستا ئەو موفتەرەحە کە لە لایەن چەند ئەنـدامێکی بـەڕێزی پەرلـەمانی کوردسـتانەوە هاتووە بۆ تەعدیلی مەشروعە ئەصڵیەکە کـە کـاك خـەلیل خوێندیـەوە، کێ لەگـەڵێتی تکایـە دەسـتی بـەرز کاتەوە؟ بیست کەسی لەگەڵە، کێ لەگەڵ ئەصڵی مەوزوعەکەیە وەکو خۆی بمێنێتـەوە دەسـتی بەرزکاتـەوە؟ بە زۆرینەی هەرە زۆری دەنگەوە وەکو خـۆی مایـەوە، سـوپاس بـۆ ماددەیـەکی تـر تکایـە. بـەڕێزان مـاددەی پێشتر بە هەردوو فەقەرە یەکێکی تەصویتی لەسەر کرا، بەڵام سێ فەقەرە و هـەر سـێکی دەدەینـە دەنگـدان بە یەکەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز کاتەوە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵی نیە؟ بە زۆرینەی دەنگ، دوو کـەس لەگەڵی نیە، بۆ ماددەکەی تر.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی یانزدەم کە دەبێتە ماددەی دەیەم:

یەکەم: ئەگـەر ئەنـدامی ئەنجومـەن کورسـیەکەی لـە دەسـتدا بەهـەر هۆیـەك ئـەوا پـاڵێوراوی دوای ئـەو لـە لیستەکە بە پێی زنجیرەی ناوەکەی جێی دەگرێتەوە.

دووەم: ئەگـەر کورسـی بـەتاڵی تایبـەت بـە لیسـتێك بـوو و پـاڵێوراوی نـەمابوو، ئـەوا ئـەو کورسـیە بـۆ پاڵێوراوێکی تر لە کیانێکی سیاسی دیکە دەبێ کە رادەی نزمی لە دەنگەکانی پێویست هێنـابێ بـۆ وەدەسـت هێنانی کورسی و بە پێچەوانەی ئەمەش کورسیەکەی بە بەتاڵێ دەمێنێتەوە.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (11) و التي تصبح المادة (10):

أولاً: إذا فقد عضو المجلس مقعده لأي سبب كان يحل محله المرشح التالي في قائمته طبقا للترتيب الوارد فيها.

ثانياً: اذا كان المقعد الشاغر يخص قائمة استنفذت المرشحين يخصص المقعد الى مرشح اخر من كيان سياسي اخر حصل على الحد الادنى من عدد الاصوات المقرر للحصول على مقعد وبخلاف ذلك يبقى المقعد شاغرا .

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكى).

فەرموو كاك سەردار.

بەڕێز سەردار صباح بۆزۆ هەركى:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

لە كۆبوونەوەى موصەغەرى جەنابتان لەگەڵ سەرۆكى فراكسيۆنەكان و هەردوو لێژنەى كاروبارى ناوەخۆ و كاروبارى ياسايى و سەرۆك لێژنەكان، هەندێك پرسيارى تر هاتە پێش، هەندێ پێشنيار، بۆيە بە ئيتيفاق ئێمە صياغەى ماددەكەمان كردەوە، بە تايبەتى لە حاڵەتێك ئەگەر بێت و قائيمە مەئتەليف بێت، مورەشەحەك نەمێنێت، ئەو دەنگەى پاشى ياخود ئەو ناوەى لە پاشى لەوانەيە لە حيزبێكى تر بێتن، بۆيە ئێمە عيلاجى ئەوەمان كرديە و صياغەكى ترمان هەيە نوێيە و بەو صياغەيە: المادة (11) و التي تصبح المادة (10):

أولاً: إذا فقد عضو المجلس مقعده لأي سبب كان يحل محله المرشح التالي في قائمته طبقا للترتيب الوارد فيها بالنسبة للقوائم غير الموئتلفة.

ثانياً: : إذا فقد عضو المجلس مقعده لأي سبب كان يحل محله المرشح التالي من نفس الكيان السياسي الموئتلف ضمن القائمة الانتخابية الموئتلفة

ثالثاً: اذا كان المقعد الشاغر يخص قائمة استنفذت المرشحين يخصص المقعد الى مرشح اخر من كيان سياسي اخر حصل على الحد الادنى من عدد الاصوات المقرر للحصول على مقعد وبخلاف ذلك يبقى المقعد شاغرا ، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكى).

سوپاس، ئەوە زۆر بە وردى موعالجە كراوە، كێ قسەى لەسەر هەيە ناوى بنووسين، فەرموو.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەيى:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

ئەو ماددەيە باس لە دەستدانى ئەندامێتى دەكات، يەك لە ئەندامەكان ئەندامێتى لە دەست بدات بەهەر هۆيەك، لە ليستى ئيحتيات يەكێك دێتە شوێنى، باشە ئەگەر ئەو ئەندامەى ئەندامێتى لەدەستدا ئافرەت بوو، لە ليستى ئيحتيات يەكەم و دووەم ناو پياو بوو، ئەوە كاريگەرى لەسەر ئەو ڕێژەى كۆتاى دەكات كە لە ماددەكانى پێشتر پەسندمان كرد و لە ياساى پارێزگاكانيش هەروا پەسندمان كرد كەوا لە 30٪ كەمتر نەبێ، كە ئەو مەقعەدە شاغر بوو، كاريگەرى لەسەر كۆتا دەبێ و ئەوە لەو ماددەيە چارەسەر نەكرايە، پێشنيارم هەيە يان لە برگە يەك زياد بكرێ، يان ئەوەتا برگەيەكى سەربەخۆ زياد بكرێ كە ئەگەر

مەقعەدەكە شاغر بوو و شوێنی ئافرەتەكە لە لیستی ئیحتیات ئافرەتێك هەڵبـژێردرێ بێتە شوێن ئەو ئافرەتەی كە ئەندامێتی لەدەستدایە، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی).

فەرموو لێژنە.

بەڕێز سەدار صباح بۆزۆ هەركی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەڵلا ئێمە صیاغەكمان حازرە، بەڵام لە كۆبوونەوەكەی ئیتیفاقمان لەسەر نەكرد، بۆیە نەمخوێندەوە، دەتوانین بڕگەیە زیاد بكەین بەو شێوازە: اذا كان المقعد الشاغر يخص امرأة، فلا يشترط ان تحل محلها امرأة، الا اذا كان ذلك مؤثراً على نسبة تمثيل النساء، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی).

ئەگەر لەسەر ئەو موفتەرەحە و بەو ئیزافەی كە لە ئەخیردا كرا، كاك سەردار خوێندییەوە، كێ لەگەڵێتی تكایە دەستی بەرز كاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نیە؟ بە كۆی دەنگ پەسند كرا، بۆ ماددەیەكی تر، فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەشی چوارەم

بازنەكانی هەڵبژاردن

ماددەی دوازدەم كە دەبێتە ماددەی یانزدەم:

هەر هەڵبژێرێك مافی هەڵبژاردنی خۆی بە خۆی دەست دەداتێ لەو بازنە هەڵبژاردنەی كە ناوی لە تۆماری هەڵبژێرەكانی تۆمار كراوە.

بەڕێز خليل ابراهيم محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

الفصل الرابع

الدوائر الانتخابية

المادة (12) و التي تصبح المادة (11):

يمارس كل ناخب حقه الانتخابي بنفسه في الدائرة الانتخابية التي يكون فيها مسجلاً في سجل الناخبين.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی).

كێ ئەیەوێ لەسەری قسە بكات؟ ئێستا كێ لەگەڵێتی دەستی بەرزكاتەوە، سوپاس، كێ لەگەڵدا نیە؟ بە كۆی دەنگ پەسند كرا، بۆ ماددەیەكی تر تكایە.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سێزدەم کە دەبێتە ماددەی دوانزەم:

یەکەم: هەر پارێزگایەك بە پێی سنووری کارگێڕی خۆی دەبێتە بازنەیەکی هەڵبژاردن لـە هەڵبژاردنـەکانی ئەنجومەنەکانی پارێزگاکان.

دووەم:هەر قەزاو ناحیەیەك بە پێی سنووری کارگێریی فەرمی بازنەیەکی هەڵبژاردنە لـە هەڵبژاردنـەکانی ئەنجومەنە خۆجێییەکانی قەزاو ناحیەکان.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (13) و التي تصبح المادة (12):

أولاً: تكون كل محافظة وفقا للحدود الإدارية الرسمية دائرة انتخابية واحدة في انتخابات مجالس المحافظات.

ثانياً: يكون كل قضاء وناحيـة وفقـا للحـدود الإداريـة الرسميـة دائـرة انتخابيـة واحـدة في انتخابـات المجـالس المحلية للاقضية والنواحي.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی).

تکایە کێ ئەیەوێ قسە بکات دەستی بەرز کاتەوە، نیە، ئێستا ئەو ماددەیە بـەو شـێوەیەی کـە خوێندرایـەوە ئەخەینە دەنگەوە، کێ لەگەڵە دەستی بەرزکاتەوە تکایە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نیـە؟ بـۆ ماددەیـەکی تـر تکایە.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ماددەیە لەبەر ئەوەی لە قانونی موحافەزات هاتووە، ئـەو لێژنـە موشـتەرەکە کـە ئـەمڕۆ بـە فراوانـی فراکسیۆن و سەرۆك لێژنەکان تێدا بەشدار بوون، وا ئیقتیراح کـرا ئـەو ماددەیـە لا بـبرێ، لەبـەر ئـەوەی لـە قانونی موحافەزات هەیە و بۆ ئەوەی دووبارە نەبێتەوە.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی).

ئەم ماددەیە نەصەن لە قانونی پارێزگاکان هەیە، پێشنیار کرا لابرێ، ئەگەر کەس نیە قسەی لەسەر بکات، فەرموو کاك رۆمیو.

بەڕێز رۆمیو حزیران نیسان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە کۆتایی جەلسەکەی پێش ئەمە نەك هی بەیانی، لـە حەفتـەی رابـووردوو، بریـار درا بـۆ ئـەوەی کۆتـا بـۆ نەتەوەکانی تر دیاری بکرێ لەم یاسایە،

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی).

ئەولەن بریار نەدرا، دوایی با ئەو ماددەیە تەواو بکەین پاشان لەسەری قسە دەکەین، ئێستا پێشنیاری هەردوو لێژنە هەیە بۆ ئەوەی ئەو ماددەیە ئیلغا بکەین، کێ لەگەڵ ئەوەیە ئیلغا بکرێ دەستی بەرز کاتەوە؟ سوپاس، کێ لەگەڵدا نیە؟ یەك دەنگ، بە زۆرینەی دەنگ ئەو ماددەیە لابردرا، بۆ ماددەیەکی تر تکایە.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی پێنجەم

ریکلامی هەڵبژاردن

ماددەی پازدەم کە دەبێتە ماددەی سێزدەم:

ڕێکلامی هەڵبژاردن لە هەموو رەسمێك دەبووردرێ.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الخامس

الدعاية الانتخابية

المادة (15) و التي تصبح المادة (13):

تعفى الدعاية الانتخابية من اي رسوم.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی).

کێ لەسەر ماددەی 13 قسەی هەیە؟ کێ لەگەڵ ئەو ماددەیە دەستی بەرز کاتەوە؟ سوپاس، کێ لەگەڵدا نیە؟ بە کۆی دەنگ قبوڵ کرا، فەرموو گەلاوێژ خان.

بەڕێز گلاویژ شابا ججی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داوای لێبوردن دەکەم کە زۆر ئیلحاحم کرد دەبوایە لە بیدایەت من هەستابام، ئەو ماددەی کە داوای کۆتا دەکەین مەفروزە لێرە بێتن لە دەوائیری ئینتیخابی، ئەگەر ئێستا لێرە نەیێ دوایی لە چ فەصلێك دێت؟

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی).

کەی ماددەکانمان تەواو کرد موناقەشەی ئەوە دەکرێ، ئەگەر ئەندامانی پەرلەمانی بەڕێز قبولیان کرد جێگەی تەسەلسولەکەی لێرە دەکەینەوە، بۆ ماددەیەکی تر تکایە.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی شازدەم کە بوویتە ماددەی چواردەم:

یەکـەم: دەسـتە ئـەو شـوێنانە دەستنیشـان دەکـات کـە نـابێ ریکلامـی هەڵبـژاردنی و هەڵواسـی جاڕنامـەی هەڵبژاردنی تێدا بکرێ بە درێژیی ئـەو ماوەیـەی کـە رێ بـە ریکلامـی هەڵبـژاردن دەدرێ و بلاّوکردنـەوەی هەر ریکلام یا بەرنامەی یان وێنەی پاڵێوراوەکان لە مەڵبەندی دەنگدان قەدەغەیە.

دووەم:پێویستە لەسەر کیانە سیاسیە بەشداربووەکان لە هەڵبژاردن دا دروشمی ریکلامی هەڵبژاردن هەڵگرن و بە پێی ئەو رێنماییانە بێت کە دەستەبەری دەکات.

بەڕێز خليل ابراهيم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (16) و التي تصبح المادة (14):

أولاً: تحدد الهيئة الأماكن التي يمنع فيها ممارسة الدعاية الانتخابية وإلصاق الإعلانات الانتخابيـة طيلـة المـدة المسموحة للدعاية الانتخابية ويمنع نشر أي إعلان أو بـرامج أو صور للمرشحين في مراكز الاقتراع.

ثانياً: علـى الكيانـات السياسـية المشاركة في الانتخابـات إزالـة ملصـقات الدعايـة الانتخابيـة وبموجـب تعليمـات تصدرها الهيئة.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی).

مام رەشاد كەرەم كە.

بەڕێز رشاد احمد ابراهيم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پرسیارم هەیە، دەڵێ: : تحدد الهيئة الأماكن التي يمنع فيها، ئەوە (يمنع)ە يـان (يسـمح)ە؟ ئـەو جوملـەی لە دوای هاتیە دەبێ يسمح بێ، نابێ يمنع بێ، ئەوە پرسیارەكەمە، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی).

كاك مامۆستا كاكە فەرموو.

بەڕێز عبدالكريم ابو بكر مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئی من تەنها مولاحەزەیەكی لوغەویە، نابێ بڵێین: طيلة المدة المسموحة، دەبێ: طيلة المدة المسموح بها، ئەوە غەڵەتە با وا بە غەڵەتی نەڕوات.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی).

لێژنەی یاسایی رەئیتان لەو مولاحەزاتانە.

بەڕێز خليل ابراهيم محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تەئیدی ئەو راستكردنەوانە دەكەین، مامۆستا كاكە وەكو وتی: صیاغەی ماددەكە رێكە و تەبیعیە و هیچ موشكیلەمان نیە، موتەفیقین لەسەری، یەعنی ئێمە وا ئەبێینی باسی ئەو ئەماكینەیە ئەوەی مەمنووعە، یەعنی تەحدید ئەكات ئەو جێگایانەی كە مەمنووعە.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی).

فەرموو كاك سەردار.

بەڕێز سەردار صباح بۆزۆ هەركی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوەی هاتووە، هەیئە بۆی هەیە ئەو شوێنانە دەستنیشان بكات كە ئەوەی مەنعی لێ دەكرێ، الاصل لە ئەوەكە مەسموحە لە هەموو جێگەیەك دانێین، ئیستیسنائەن ئەوەی ماڤ دەدەیە هەیئە چەند شوێنێك دەستنیشان بكرێ كە مەنعی تێدا بكات، بۆیە دووبارە دەكەمەوە، ئەصڵەكە ئەوەیە مەسموحە، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

بەڕێزان ئێستا ماددەكە ئەخەینە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵ ئەو ماددەیە دەستی بەرز كاتەوە تكایە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نیە؟ بە زۆرینەی دەنگ قبول كرا، یەك كەس لەگەڵدا نیە بۆ ماددەی دواتر فەرموون.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی حەڤدەم كە بوویتە ماددەی پازدەم:

یەكەم: رێكخستنی كۆبوونەوەكانی هەڵبژاردن لەو تەلارانەی كە وەزارەتەكانیان تێدایە قەدەغە دەكرێ.

دووەم: بەكارهێنانی فەرمانگەكانی هەرێم كە مەبەست لە شوێنی كارو فرمانن قەدەغە دەكرێ لەبەردەم كاری حزبی یان ریكلامی هەڵبژاردن.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة (17) و التي تصبح المادة (15):

اولاً: يمنع تنظيم الاجتماعات الحزبية و الانتخابية في الأبنية التي تشغلها الوزارات ودوائر الاقليم المختلفة.

ثانياً: يمنع استخدام دوائر الاقليم ويقصد بها مواقع العمل والوظيفة للعمل الحزبي و للدعاية الانتخابية.

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.كمال كەركووكی):

كێ دەیەوێ لەسەر ئەو ماددەیە قسە بكات؟كاك زانا فەرموو.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

به رەئی من دووەم زیادە، لەبەر ئەوەی لە ماددەی پێشووتر لە یەکەم وتمان: هەیئە ئەو شوێنانە دیاری دەکات کە مەمنووعە بکرێتە دیعایەی ئینتیخابی، لێرە بۆ ئێمە هەستین و دیاری بکەین؟ بێ فائیدەیە، ثانياً: يمنع استخدام دوائر الاقليم ويقصد بها مواقع العمل والوظيفة للعمل الحزبي و للدعاية الانتخابية، ئەو برگەیە زیادە، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، کاك دکتور فەرموو.

بەڕێز د.فؤاد احمد بابان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە وەکو ڕێنماییەکانی وەزارەتی ئەوقافیش بەبەردەوام بڵاوی دەکاتەوە، حەق وایە برگەیەکی تری، بەشێکی تری بۆ زیاد بکرێ، کە شوێنەکانی خواپەرستی ئەم هەڵمەتانەی تێدا قەدەغە بکرێ، لەبەر ئەوە بەم شێوەیە بنووسرێتەوە: يمنع تنظيم الاجتماعات الحزبية و الانتخابية في الابنية التي تشغلها الوزارات و الدوائر الاقليمية المختلفة و دور العبادة.

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە هەردوو ماددەکە دەوائیر ئیقلیمی هاتووە، دەوائير الاقليم المختلفه، یەکەم بوویتە مەنعی تەنزیمی ئیجتیماعاتی حیزبی و ئینتیخابی، دوای ئەوەش جارێکی تر وتوویەتی: منع الاستخدام، یەعنی هەردوو حاڵەتەکە ئەتوانین بکەین بە یەك مادده و بڵێین: مەنعی حەملەی ئینتیخابی لەناو وەزارات و دەوائیری ئیقلیم و ئەوە، خاڵی دووەم بکرێتە بە مەنعی ئیستیخدامی دور العبادە بۆ حەملەی ئینتیخابی، یەعنی ئەوە هەردووکی بکرێتە دوو خاڵ.

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، بەڵام دور العبادە هاتووە لە شوێنێکی تر، کاك عومەر کەرەم کە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە هەردوو فەقەرەکەی یەك دەلالەت و یەك مەعلومە ئەدات، من پێم وایە بەم صیغەی خوارەوە بنووسرێتەوە: يمنع تنظيم الاجتماعات الحزبية و الدعاية الانتخابية في الأبنية التي تشغلها الوزارات ودوائر الاقليم المختلفة، سوپاس.

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان تکایە.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە تەئیدی بۆچوونی بەڕێز عمر عبدالرحمن دەکەین، فیعلەن هەردووك یەکە، ئەو دیعایەشی بۆ ئیزافە بکرێ باشە، دور العبادە لە ماددەی 27 هاتیە، فەقەرەی 8، لە عقوبات لەوێ باسی ئەوە دەکات.

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

کاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بۆزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی یەکەم و دووەم تۆزێك جیاوازی تێدا هەیە، هی یەکەم، باسی کۆبوونەوەکانی حیزبی و ئینتیخابی هەڵبژاردن دەکات، ئەوەی دووەم، باسی کاری حیزبی و دیعایەی ئینتیخابی بە شێوازێکی گشتی دەکات، بەڵام دەکرێ تەوحیدی بکەین هەردووکیان، ئەگەر تۆزێك مەجالمان بدەنێ صیاغەکی تری دەکەین.

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

بەڕێزان پێشنارێك هات بۆ ئەوەی ئەو ماددەیە ئیعادەی صیاغەی بکرێت، بەڵام لێژنەی یاسایی و ناوەخۆ لەگەڵ ئەوەن وەکو خۆی بمێنێت، ئێستا یەکەم جار ئەیدەینە دەنگدان بۆ ئەوەی ئیعادەی صیاغەی بکرێت، ئەگەر کاك عومەر تەنازول بکات ئەوە نایدەینە دەنگدان و وەکو خۆی دەمێنێتەوە، کاك عومەر تەنازول ناکات، کێ تەئیدی موقتەرەحەکەی کاك عومەری کرد؟ 36 کەس لەگەڵیتی، کێ لەگەڵ ئەوەدا نیە و ئەیەوێت وەکو خۆی بمێنێتەوە؟ باشە ئیعادەی صیاغەی دەکەینەوە، تکایە صیاغەکە ئامادە بکەن، فەرموو کاك سەردار.

بەڕێز سەردار صباح بۆزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

اولاً: یمنع استخدام الأبنیة التي تشغلها الوزارات ودوائر الاقلیم و کافة مواقع العمل و الوظیفة للعمل الحزبي و الدعایة الانتخابیة.

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

ئێستا کێ لەگەڵ ئەو صیاغەی کە کراوە دەست بەرز کاتەوە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نیە؟ بە کۆی دەنگ صیاغەی تازە پەسند کرا، بۆ ماددەیەکی تر تکایە فەرموو.

بەڕێز جمال قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی هەژدەم کە دەبێتە ماددەی شازدەم:

نابێ فەرمانبەرانی فەرمانگەکانی هەرێم و دەستەلأتە خۆجێییەکان دەستەلأتی فرمانیان یاخود دەرامەتی هەرێم یان هۆبەکانی یاخود دەزگاکانی بۆ بەرژەوەندی خۆیان بەکاربێنن یان بۆ هەر پالێوراوێك، بە دەزگاکانی ئاسایش و سەربازیشەوە بۆ مەبەستی ریکلامی هەڵبژاردن یان کارتێکردن لە هەڵبژێرەکان.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (18) و التي تصبح المادة (16):

لا يجوز لموظفي دوائر الاقليم والسلطات المحلية استغلال نفوذهم الوظيفي او موارد الاقليم او وسائلها او اجهزتها لصالحهم او اي مرشح بما في ذلك اجهزتها الامنية والعسكرية بالدعاية الانتخابية او التأثير على الناخبين..

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

کێ دەیەوێ قسە بکات؟ کاك شێردڵ فەرمووو.

بەڕێز شێردڵ عبدالله حەوێزی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنها ئەوەش وەکو ئەوەکەی پێشوو، بیکەینە، اجهزە قوی الامن الداخلی، بۆ ئەوەی پۆلیس و هەموو شتەکان بگرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

کاك شێخ الله فەرموو.

بەڕێز شێخ الله ابراهیم شێخ الله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری لە ڕەئیەکەی کاك شێردڵ دەکەم، بەلأم ڕەئیم وایە دور العبادە لێرە داخیل بکرێ لەگەڵ ئەو فەرمانگانەی کە دەڵێ: مەمنووعە دیعایەی ئینتیخابی تێدا بکرێ، راستە لە ماددەی 27 هاتیە، لەوێ سزایە، لێرە مەنعە، مەنع و سزا فەرقی هەیە، هەر بۆیە پێم باش بوو لەگەڵ ماددەی پێشووتر داخیل بکرابا، بەلأم مەجالتان نەدا قسە بکەین، ئێستا لێرە جێی دەبێتەوە و دور العبادە لەگەڵ ئەوانە ڕێك بخەن، سوپاس.

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، لێژنەی یاسایی و ناوەخۆ ڕەئیتان تکایە.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە تەئیدی ڕەئی بەڕێز کاك شێردڵ دەکەین، ئەو احجهزە ببێتە قوی الامن الداخلی، تا شامل ببێت.

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

لێژنەی ناوەخۆ ڕەئیتان.

بەڕێز سەردار صباح بۆزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هیچ تەئسیرێکی ئەوتۆی نیە، ئەگەر تێدا بێ زۆر واریدە.

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

بەڕێزان ئێستا پێشنارێك هەیە، ئەو احجهزە الامنیە بکرێتە قوی الامن الداخلی، وەکو خۆی ماددەکە بنووسرێتەوە، تەنها احجهزتها الامنیە بکرێتە قوی الامن الداخلی، کێ لەگەڵێتی تکایە دەستی بەرز کاتەوە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نیە؟ یەك کەس لەگەڵی دا نیە، بۆ ماددەی دواتر تکایە.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی نۆزدەم کە دەبێتە ماددەی حەڤدەهەم:

یەکەم: نابێ هیچ پاڵێوراوێك لە ڕۆژی دەنگداندا بەرنامەی کاریاخود بلاّوکراوە یان غەیری ئەمانە لە بەلگەنامە بەخۆی یان بە هۆی غەیری خۆی بلاّو بکاتەوە.

دووەم: نابێ هیچ لەوانەی کار لە فەرمانگەکانی هەرێم دەکەن یاخود ئەندامانی دەستەلاّتە خۆجێییەکان، لە ڕۆژی دەنگدان دا بەرنامەی کار بە خۆی یان بە هۆی غەیری خۆی بلاّو بکاتەوە.

سێیەم: نابێ ریکلام یان دابەش کردنی بەرنامەی کار یان بلاّوکردنەوە یان پلیت بەناوی پاڵێوراوێك بلاّوبکرێتەوە کە تۆمار نەکرابێ لەکەشفی پاڵێوراوەکان

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (19) و التي تصبح المادة 17:

أولاً: لا يجوز لأي مرشح إن يقوم يوم التصويت بتوزيع برامج عمل أو منشورات أو بطاقات أو غيرها من الوثائق بنفسه أو بواسطة غيره.

ثانياً: لا يجوز لأي من العاملين في دوائر الاقليم أو أعضاء السلطات المحلية إن يقوم يوم التصويت بتوزيع برامج عمل بنفسه أو بواسطة غيره.

ثالثاً: لا يجوز وضع إعلانات أو توزيع برامج عمل أو منشورات أو بطاقات باسم مرشح غير مسجل في كشف المرشحين.

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

کێ ئەیەوێ قسە بکات؟ فەرموو کاك بەکر.

بەڕێز بکر فتاح حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێم وایە یەك فەقەرە زیاد بکەین، بڵێن: پێش 24 سەعات لە ڕۆژی هەڵبژاردن، هەموو پرۆپاگەندەی هەڵبژاردن قەدەغەیە، قەدەغە بکرێت باشترە، سوپاس.

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

کاك ئارام فەرموو.

بەڕێز ئارام رەسول مامند:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش تەئیدی ئەو بۆچوونە دەکەم، بەراستی عورفێکی هەڵبژاردن هەیە لە هەموو جیهان، 48 سەعات بەر لە بەرواری هەڵبژاردن لە لایەن دەستەی چاودێری هەڵبژاردن، لە لایەن کۆمسیۆنەوە، ڕێکلامی هەڵبژاردن رادەگیرێت، بۆیە من پێم وایە ئەم ماددەیە جێی ئێرە نیە، هەر لە زمنی دەسەڵاتی دەستەی چاودێری کۆمسیۆنی هەڵبژاردنە، بۆیە من داوا دەکەم لابربردرێ ئەم ماددەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

کاك د.دلێر فەرموو.

بەڕێز د.دلێر اسماعیل حقی شاوێس:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پێم وایە ئەم ماددەیە ئەگەر بمێنێت، ئەشێ خاڵی یەکەم و دووەمی بکرێ بە یەك و مەسەلە بریتیە لە قەدەغەکردنی پرۆپاگەندەی هەڵبژاردن، پێش ڕۆژی هەڵبژاردن، لە راستیدا نەك لە ڕۆژی هەڵبژاردندا، ئەبێ بە لای کەمەوە 24 سەعات پێش ئەوە پرۆپاگەندەی ئینتیخابات نەمێنێ، خاڵی سێیەمیش ئەشێت دارێژرێتەوە وەکو خاڵی دووەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

لێژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە تەئیدی ئەو موقتەرەحە دەکەین کە پێشی 24 سەعات حەملەی ئینتیخابی دەوەستێت بە هەموو وەسائیلێك.

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

ببورن کاك عبدالرحمان اسماعیل ناوی نووسیبوو و قسەی نەکرد، فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمان اسماعیل سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کاك د.دلێر کردی، من نامەوێ بیکەم، زۆر سوپاس هەر ئەوەندەم هەبوو.

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، لێژنەی یاسایی کەرەم کەن.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە دەبێت ببێتە ماددەیەکی موستەقیل لە ئاخیری ئەم فەصڵە بێت، بەو شێوە بێت: تمنع الدعایە الانتخابیە بکافە اشکالها قبل 48 ساعە من موعد فتح باب التصویت.

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

بەڕێزان ئێستا ئەو موقتەرحە کە 48 سەعات پێش ئەوە، پێشنیاری لێژنەی ناوەخۆ و یاسایی تکایە بە موشتەرەکی بماندەنێ بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدان.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە موتەفیق بووین و بوویتە 24 سەعات، 24 سەعات بەسە، بۆ خۆیان ئەخەون و قەلەقیش نامێنێ و ئەوە.

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

ئەیخەینە دەنگدانەوە، دوو موقتەرەح هەیە ئەیخەینە ئاخیری ماددەکە، بەڵام ئێستا چونکە موناقەشەی لەسەر کرا، دوو بۆچوون هەیە، یەکێك ئەڵێ 24 سەعات و یەکێك ئەڵێ 48 سەعات، کێ لەگەڵ ئەوەیە 24 سەعات فەرموو دەستی بەرزکاتەوە تکایە؟ 19 کەس لەگەڵ ئەوەنە کە 24 سەعات بێتن ئەغلەبیە لەگەڵ ئەوەنە کە 48 سەعات بێتن، 48 سەعات پەسند کرا، ئەو ماددەیە ئیدراج دەکرێ لە نیهایەتی ئەم فەصڵە، تکایە بۆ ماددەی تر.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو فەقەرەی کە ئێستا دەنگمان لەسەر دا فەقەرەیەك نیە لە ماددەی 17، دەبێتە ماددەیەکی موستەقیل لە ئەخیری ئەم فەصڵەدا، ئێستا دەنگ لەسەر ماددەی 17 دەدەین، 19 کە دەبێتە 17، موناقەشە کرایە و قسەمان لەسەری کردیە، سێ فەقەرەیە و ئێمە وەکو هەردوو لێژنە لەگەڵ ئەوەینە کە وەکو خۆی بمێنێتەوە، سوپاس.

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

کێ لەگەڵ ئەوەیە ئەم ماددەی 17 کە سێ فەقەرەیە وەکو خۆی بمێنێت؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نیە؟ بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی بیستەم کە دەبێتە ماددەی هەژدەهەم:

هەستان بەکاری ریکلامی هەڵبژاردن لەلایەن پاڵێوراوانەوە قەدەغە دەکرێ کە هەڵخەڵەتاندنی هەڵبژێرەکانی تێدا بێ، یان غەش و بەکارهێنانی شێوازی بریندارکردن یان دەست درێژی بۆ سەر خەڵکی لەریکلامەکەی هەڵبژاردنی تێدابێ.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (20) و التي تصبح المادة (18):

يحظر على المرشحين القيام بأية دعاية انتخابية تنطوي على خداع الناخبين أو غشهم أو استخدام أسلوب التجريح أو التشهير بالآخرين في الدعاية الانتخابية.

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

کێ دەیەوێ لەسەر ئەم ماددەیە قسە بکات؟ سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تنطوي على خداع الناخبين أو غشهم أو استخدام أسلوب، ئەوە هەمووی بکرێتە یەك: يمنع التجريح و التشهير بالآخرين في الدعاية الانتخابية، ئەوەی پێشتر زۆر دوور و درێژە، خۆشی هەر هەمووی مەبەست ئەوەیە کە نابێ تەشهیر بە کەس بکەی و تەجریحی بکەی و بەکاری بێنی بۆ دیعایەی ئینتیخابی.

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

کاك جوتیار فەرموو.

بەڕێز کریم مجید شریف(جوتیار):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە هەڵخەلەتاندنەکە لێرە شتێکی مەتاتیە، یەعنی چۆن دیاری دەکرێ چی هەڵخەلەتاندنە؟کیانێك هەبێت زۆر لە پرۆژە و دروشمەکانی ئەو پەیامەی کە هەڵی گرتووە تەصوری وا دەبێت کە ئەمانە بۆ هەڵخەڵەتاندنی دەنگدەرە و ناتوانێ ئەم پەیامانە جێبەجێ بکات و ئێستا هەڵیانئەخەڵەتێنێ و سەرگەرمیان دەکات بۆ ئەوەی دەنگ بدەن و دوا جار ناتوانێ ئەمانە جێبەجێ بکەن، گەر بچێتە ناو تەفسیر و تەئویلی ئەوە، رەنگە لە چوارچێوەی هەڵخەلەتاندنی دەنگدەر بێت و دەنگدەر وا لێ بکات کە دەنگی بداتێ، شتەکە لەسەر ئەرزی واقیعدا جێی نەبێتەوە، بۆیە مەفروزە ئەوە لەو چوارچێوە مەتاتیە

نەبێت و بە نەوعێکی تر صیاغە بکرێت، ئەوە لە لایەك، جا قسە لەسەر ئەوە کرا کە نابێ ئەوە بکرێ و نابێ ئەمە بکرێ، ئەگەر ئەوانە کران، ئەو یاسا کامەیە کە ئەوکەسانەی سەرپێچی ئەکەن .

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس. کاك زانا فەرمووو.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە وڵاتی ئێمە کەمترین کەس کە ڕێکلامی ئینتیخابات دەکات مورەشەحەکانن، لێرە بۆ ناوی مورشەحەکان هاتووە؟ بڵێین: یحظر علی الکیانات السیاسیة، بەراستی نووسەرەکانن و ئیعلامە و کیانە سیاسیەکانە کە حەملە دەکات و تەشهیر دەکات و تەجریح دەکات، ئەوە لە ئینتیخاباتێکی فەردی مورەشەحێك کە بەتەنها خۆی تەرشیح بکات لە شوێنێك ئەو حەملە دەکات، بۆیە من پێشنیار دەکەم لە جیاتی المرشحین بڵێین: الکیانات السیاسیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

ڕێزدار د.شوکریە فەرمووو.

بەڕێز د.شوکریە رسول ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کورد ناڵێت هەستان بەکاری، یەعنی ئەوە تەرجومەیەکی حەرفی (قیام بە)، لەبەر ئەوە پێم جوانە و ڕەئیم لەگەڵ ڕەئی سۆزان خانیە، هەروا بنووسرێ: ڕێکلامی هەڵبژاردن لە لایەن پاڵێورانەوە لە ماوەی 48 کاتژمێر بە تایبەتی ئەگەر هەڵخەڵەتاندن و غەش و بەکارهێنانی شێوازی بریندارکردن یان هێرش کردنی تێدا بێ، چونکە دەست درێژی ئەوە بۆ سەر ناموسە و لێرەدا جوان نیە ئەو وشەیە لێرەدا بەکابێنێت، لەبەر ئەوەی هێرش کردن جوانترە، سوپاس.

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

لێژنەی یاسایی و ناوەخۆ ڕەئیتان تکایە، کاك سەردار فەرمووو.

بەڕێز سەردار صباح بۆزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو پێشنیارەی کە سوزان خان کردی، پێشنیارێکی باشە، بەڵام شێوازێکی موتلەقی تێدایە، ئێمە لێرە مەبەستمان ئەوە نیە تەشهیر و تەجریح بە شێوەیەکی موتڵەق بێت، لەبەر ئەوەی لە قانونی عقوبات موعالەجەی کردیە، ئێمە لێرە مەبەستمان ئەوەیە بەس مورەشەحینە، ئەوانەی دیعایەی ئینتیخابی دەکەن، لەوێ دەبێ عیلاج بکرێ تەشهیر و تەجریحی تێدابێ، فەرقەکەی لەگەڵ ئەو صیاغەی کە باسی کرد ئەوەندەیە، ئەوەی کاك جوتیار باسی دەکات، مەسەلەی خیداع، بەراستی لێرە لیستەکان یان کەیانی سیاسی ئەوانەی دیعایەی لۆ قوائیمی خۆیان دەکەن، نابێ هیچ فرت وفێڵی تێدا بێت لەگەڵ ناخب، دەبێ شێوازێکی

راست و دروستی بەکار بێنن لەگەڵیان، نەخیداعی تێدا بێ و نە غشی تێدا بێ، چونکە کێ ئیسباتی دەکات؟ البینه علی من ادعی، ئەوە بۆ مەحکەمەی بەجێی دەهێڵین، با هەموو شێوازێکی سەلماندن دەبێ بۆ خۆیان بیسەلمێنن، ئەوەی کاک زانا باسی دەکات لە ماددەی 30 ئەوە عیلاج کرایە، سێ برگەی تێدایە، هەموو ئەو حالەتانەی عیلاج کرایە لە کیان سیاسی، ئێمە لێرە بەس باسی ئەشخاص دەکەین، ئەگەربێت و سەرپێچی یاسا بکەن ، مەسەلەی حەبس ئەوە لێرە نیە، مەسەلەن کیانی سیاسی کە بەشدار دەبێت لەو تاوانانەی هەڵبژاردن، لە ماددەی 30 ئەگەر ئیجازەم بدەی دەیخوێنمەوە: أولاً: في حالة ثبوت مساهمة الكيان السياسي في ارتكاب أي جريمة من الجرائم الانتخابية والمنصوص عليها في هذا القانون, يعاقب بغرامة مالية مقدارها (50000000) خمسين مليون دينار.

ثانياً: يحرم الكيان السياسي من الأصوات التي حصل عليها في المركز الانتخابي في حالة اقترافه إحدى الجرائم الانتخابية المنصوص عليها في البنود (أولاً، خامساً، سادساً، سابعاً, ثامناً) من المادة (27) والمادة (28) من هذا القانون.

ثالثاً: يعاقب بالحبس وبغرامة لا تقل عن عشرة ملايين دينار ولا تزيد عن خمسة وعشرين مليون دينارکل من خالف حكم الفقرة اولا من المادة (22) من هذا القانون.

بەڕێز محمد عبدالقادر(د.کمال کەرکووکی):

کاک خەلیل فەرمووو.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی کە گوتی خیداع چۆنە، تەبعەن مفهوەزیە سەیری توعون دەکات، دوایی ئەگەر ئەوە حەسمی نەکرد دەچێتە هەیئەی قەزائی ئەوەی لە مەحکەمەی تەمییز دروست بووە، ئەو لەوێ مەعاییری خۆی هەیە ئیسباتی دەکات کامە خیداعە و کامە خیداع نیە، ئەوەی تر ئەوەی کاک زانا ئەڵێت، ڕاستە (يحظر القيام بأية دعاية تنطوي)، چونکە ماددەی 24 ئیحالە دەکات بۆ ئەو ماددەش کە ئەڵێت: من خالف احکام المادە 17 و 18 و 19 و 20 و ئەوانە، ئەوەشی تێدایە و حەبسیشی تێدایە، کیان شەخصیەتێکی مەعنەویە حەبس ناکرێ، ئێمە لێرە ئەو مورەشەحینەی حەزف بکەین و دروست دەبێت، يحظر القيام باية دعاية، هەمووی دەگرێتەوە.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

بەڕێزان مورەشەح ئەتوانی زیندان بکەی کە موخالەفەی کرد، بەس کیان ناتوانی، کاک فورسەت قسەی هەیە.

بەڕێز فرسەت احمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 20 باسی ئەوەی ئەکرد مورەشەح ببێتە کەیان سیاسی، باسی مورەشەح بکەین، کاك زانا داوا ئەکات مورەشەح ببێتە کیان سیاسی، من ئەڵێم نابێت ببێتە کەیان سیاسی، چونکە مادده 24 باسی حەبسی مورەشەح دەکات، ئەگەر باسی حەبس وەکو خۆی ماوە، خۆ کەیان سیاسی حەبس نابێت، مورەشەح حەبس دەبن، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

کاك زانا ئەگەر سەحب دەکەیەوە؟ سەحبی ناکاتەوە.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا لێرە باسی حظر دەکات وەکو شتێکی مەبدەئی، چ مورەشەح بیکات، چ کەیان بیکات، ئەو پێشنیارەی کاك زانا زۆر ڕاستە، بەڵام لازمە موعالەجەی ماددەی 24ی بکەین، ئەو ماددەیە کە دەکاتە ماددەی 18 لاببەین، چونکە حەبسی تێدایە جا با ئەو حەبسە نەمێنێت.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

بەڕێزان ئەو نوقتەیە موهیمە، مەجالی چوار کەسی تر دەدەم قسە بکات، فەرموو کاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەئیدی قسەکانی برای بەڕێزم کاك فرسەت دەکەم، چونکە کیان سیاسی حەبس ناکرێ، دەلیلیشمان لەسەر ئەوە مادده 30، کە تەنها غەرامەمان بۆ کەیانی سیاسی لە کاتی موخالەفە کردنی ئەم یاسایە دانایە، غەرامەی یەکەمیان 50 ملیۆن دینارە، بە نیسبەت ماددەی 30 فەقەر یەك، بە نیسبەت ئەوانی تریش مەسائیلی مەعنەویمان دانایە، وەکو عیقابێك لە بۆ کەیانی سیاسی، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

کاك مەحمد فەرەج فەرموو.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم کیانە وەکو ڕۆژنامە وایە، ڕۆژنامەش خۆ کۆمەڵێك خەڵکە، بەڵام سەرنووسەرەکە بەرپرسیارە، هەر هەڵەیەك لەو ڕۆژنامەیە بکرێ، سەرنووسەرەکە بەرپرسیارە، هەموو کەیانێك بەرپرسی هەیە، ئەو کەسە بەرپرسە لە هەموو موخالەفاتێك کە لەو کەیانە دەکرێ، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

کاك کەریم فەرموو.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەکو حەلێکی تەوفیقی ئەگەر بگوترێت، من تەئیدی ڕەئیەکەی کاك خەلیل دەکەم، يحظر القيام باي نشاط، بە موتلەقی بێت، و المطلق يجري على اطلاقه، یەعنی هەم کەیان بگرێتەوە و هەم مورەشەح بگرێتەوە، لێرەدا هەم حەبسی تێدا بێ و هەم غەرامە، یەعنی ئەگەر بێت و بە موتلەقی باس بکرێ، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

کاك زانا فەرموو.

بەڕێز قادر سعيد خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر وا بێ ماددەی 24، حەبسی بۆ ماددە 22شی دانایە، لە 22 سێ فەقەرە هەیە هەمووی باسی ئەحزاب و کیانات دەکات، دەبێ ئەویش لا ببەین، ئەوە یەك، منیش بەو حەلە تەوفیقیەی ڕازیمە کە کاك کەریم و ئەوانە تەرحیان کرد، بە موتلەقی القيام بای دعايە انتخابیە.......الخ، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

کاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بۆزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو لێژنەی ناوەخۆ لەگەڵ دەقی ماددەکەینە، حەز دەکەم یەك خاڵی ڕوون بکەمەوە، هیچ کەیانێکی سیاسی نایێت مورەشەح تەشهیر بکات، کەیان سیاسی لە ڕێگای ئەندامەکانی خۆی دەکات، لە ڕێگای ئەعزای خۆی تەجریح دەکات، ئەوەی لێرە هاتیە سزامان لە بۆ ئەو ئەشخاصانە داناوە، وەکو حالەتێك، جیهەتێك شەخصیەی مەعنەوی هەبوو، کە شیکایەتی لێ دەکرێ خۆ شەخصیە مەعنەوەیەکە نیە، شەخصێك بەرپرسە لێی، هۆ لە دانانی ئەو یاسایە، کە یاساکەمان دانایە، سزایەکان لە کەمترینیان بۆ زۆرترینیان، مەسەلەی کەیاناتی سیاسی و ئەشخاصیش بە هەمان شێوە، بە پێی جەریمە و جەسامەتی جەریمە، ئەگەر جەریمەکە زۆر جەسیم بوو، مەسەلەن کەیان سیاسیش سزامان بۆ دانایە، لە ماددەی 22 فەقەرە 2-3: يحرم أي حزب أو كيان سياسي يحتفظ بمليشيا مسلحة من المشاركة في الانتخابات، لەبەر ئەوەی ئەوەکە زۆر گەورەیە بۆیە کەیان سیاسی و حزبمان داخیل کردیە، سێیەم: ثالثاً: يحرم أي كيان سياسي من المشاركة في الانتخابات وحساب الأصوات في حال قيامه بغلق منطقة انتخابية بالقوة أو التهديد باستخدام القوة لصالحة أو ضد غيره، چونکە جەریمەکە زۆر گەورەیە، لێرە باسی حزب و کەیانی سیاسیمان کردیە، هەروەها ماددەی 30، 50 ملیۆن دینار غەرامەمان دانایە، لەبەر ئەوەی جەرائیمەکان گەورەنە و زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

ئێستا دوو رەئی هەیە، رەئیەك ئەوەیە کە مورەشەح لابچێ، رەئیەکیش هەیە کە وەکو خۆی بمێنێ، کێ لەگەڵ ئەوەیە کە مورەشەحین لابچێ تکایە دەستی بەرزکاتەوە؟ ماددەکە وەکو خۆی ئەمێنێ بەس مورەشەحین لابچێت.

بەڕێز خليل ابراهيم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە تەئیدی کاك زانا دەکەین کەوای لێ دێت: يحظر اي كيان باية دعاية انتخابية، تنطوي على خداع الناخبين و غشهم او استخدام اسلوب التجريح او التشهير بالآخرين، في الدعاية الانتخابية.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

کێ لەگەڵ ئەوە دایە تکایە دەستی بەرز کاتەوە؟ سوپاس، کێ لەگەڵ ئەوەیە کە وەکو خۆی بمێنێتەوە؟ ئەغلەبیە وەکو خۆی ماوە، بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی بیست و یەکەم کە بوویتە ماددەی نۆزدەهەم:

خەرج کردنی پارە بۆ ریکلامی هەڵبژاردن لەماڵی گشتی یان لە بودجەی وەزارەتەکان یان ماڵی وەقف یان ماڵی پشتگیریی دەرەکی قەدەغەیە.

بەڕێز خليل ابراهيم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (21) و التي تصبح المادة (19):

يحظر الإنفاق على الدعاية الانتخابية من المال العام أو من موازنة الوزارات أو أموال الوقف أو من أموال الدعم الخارجي.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

ئەوانەی ئەیانەوێ قسە بکەن لەسەر ئەم ماددەیە دەستیان بەرزبکەنەوە، کاك زانا فەرموو.

بەڕێز قادر سعيد خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵێکی گرنگ هەیە لێرە، مفەوەزیەش پێشنیاری کرد، ئەگەر بێت و دەستکاری بکەین زۆر باشە، ئەویش: دیاری کردنی سەقفێك بۆ ئینفاق لەسەر حەملەی دیعایەی ئینتیخابات، راستە مالەکە ئی ئەو حیزبەیە، لە ئاخیریدا موڵکی ئەو میللەتەیە، پێویست ناکات ئیسراف و تەبزیر بکرێ لەسەر حەملەی ئینتیخابی، بۆیە ئەم مەقتەعەی بۆ زیاد بکرێ باشە: و لا يجوز ان يتجاوز سقف الانفاق على الدعايه الانتخابيه، مبلغ(........)، مەبلەغێکی دیاری تەحدید بکرێ، لە زۆر وڵاتانی دونیا ئەوە هەیە.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

کاك کەریم فەرموو.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی لە نیهایەتی ماددەکەدا هاتووە، من اموال الدعم الخارجي، ئەگەر مەبەستی لێرە دەعمی ئەموالی خاریجی بێت، ئەوە هەر لە ئەساسدا مەحزورە، هیچ حیزبێکی سیاسی، هیچ کەیانێکی سیاسی نابێت مال لە دەرەوەی وڵات وەربگرێت، بۆیە لێرەدا هاتنی بەو شێوەیە پێم وایە لە جێگای خۆیدا نیە، ئەوە هەر حەزف بکرێ زۆر باشە، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

د.شوکریە فەرموو.

بەڕێز د.شوکریە رسول ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لێرەدا یان مالی پشتگیری دەرەکی قەدەغەیە، یەعنی ئەبێ چی بێ ئەو مالە پشتگیریە؟ بۆیە پێویست ناکات لێرەدا بێت، ئەگەر لابرێ جوانترە، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

لێژنە رەئیتان؟

بەڕێز سەردار صباح بۆزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وا نیە حاڵەتێکی زۆر دیموکراسی بێت، هەندێ لیست هەیە مەسەلەن دەعم بۆ خۆی کۆدەکاتەوە، تەبەروعات کۆ دەکاتەوە، لەوانەیە بتوانێ تەبەروعاتی یەکجار زۆر کۆبکاتەوە و چەند بۆ حەملەی خۆی سەرف دەکات، ئەوەی گرنگە لای ئێمە، ئێمە دەنگمان لەسەر ئەوەی دا موددەیەك دادەنرێت، ئەویش تاکو 24 کاتژمێر پێش هەڵبژاردن، هەتا ئەو وەختە رادەوەستێت، مەسەلەی پارە کەس ناتوانێ رێی لێ بگرێ ئەوە یەك، دووەم: ئەوەی کاك کەریم بەحری باسی دەکات، بەراستی ئەوەی دەعمی خاریجی تاکو ئێستا باس نەکرایەو تەنزیم نەکرایە بەو شێوەیە، لەولاش عقوبەی بۆ دادەنرێت، پێمان وایە ئەو یاسایە، یاسایەکی موتەکامیلە و دەبێ هەموو جەوانیبەکانی وەربگرین، لەو جەوانیبانەش ئەوەیە کە دەبێ دەعمی خاریجی هەبێ، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

ئەم ماددەیە وەکو خۆی ئەخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ ئەوەیە کە وەکو خۆی بمێنێتەوە دەستی بەرزکاتەوە، سوپاس، کێ لەگەڵدا نیە؟ بە زۆرینەی دەنگ قبوڵ کرا، بۆ ماددەی دواتر تکایە.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی بیست و دووەم کە دەبێتە ماددەی بیستەم:

یەکەم: بەکارهێنانی هەر شێوەیەك لەشێوەکانی پاڵەپەستۆ یان ترساندن یان بەکافردانان یاخود بەخائین دانان یان پیشاندانی شتی هەڵخەڵەتێن یان پێدانی دەسکەوتی ماددی یان مەعنەوی یان بەڵێن پێدان لەلایەن هەر حزب یان کۆمەڵ یان ڕێکخستن یان کیان یان کەسەکان، یان هەر لایەنێکی تر قەدەغە دەکرێت.

دووەم: حزبێك یان کیانێکی سیاسی کە میلیشیای چەکداری هەبێت، بێبەش دەکرێت لە بەشداری کردن لە هەڵبژاردنەکاندا.

سێیەم: هەر کیانێکی سیاسی بێبەش دەکرێت لەبەشداری کردن لە هەڵبژاردنەکان و حسێب کردنی دەنگەکان لەبارێکدا ئەگەر بەهێز یان بەهەڕەشە ناوچەی هەڵبژاردن دابخات بۆ بەرژەوەندی خۆی یان لەدژی غەیری خۆی.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (22) و التي تصبح المادة (20):

أولاً: يحظر على أي حزب أو جماعة أو تنظيم أو كيان أو إفراد أو أي جهة كانت ممارسة أي شكل من أشكال الضغط أو التخويف أو التكفير أو التخوين أو التلويح بالمغريات أو منح مكاسب مادية أو معنوية أو الوعد بها.

ثانياً: يحرم أي حزب أو كيان سياسي يحتفظ بمليشيا مسلحة من المشاركة في الانتخابات.

ثالثاً: يحرم أي كيان سياسي من المشاركة في الانتخابات وحساب الأصوات في حال قيامه بغلق منطقة انتخابية بالقوة أو التهديد باستخدام القوة لصالحة أو ضد غيره.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

کێ ئەیەوێ قسە بکات؟ ئەم ماددانە هەمووی ئیتیفاق لەسەری کران، بەس دیارە زۆر موناقەشە دەکرێ نازانم مەسەلە چیە، کاك شێخ جەعفەر فەرموو.

بەڕێز جعفر مصطفى معروف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیەکم هەیە بۆ هەردوو لێژنە لەسەر بڕگەی یەکی ماددەی بیست، ئەو دوو بەشەی پێشەوە قەیناکە مەنع بکرێ، بەڵام چۆن حیزبێك، کەیانێکی سیاسی، تۆ مەنعی ئەوەی دەکەی ڕێکلام بکات بۆ خۆی، بڵێ، من خەدەمات پێشکەش دەکەم، من خزمەتی میللەت دەکەم، من پرۆژەم هەیە، ئەوە یان بەڵێن پێدان لە لایەن هەر حیزبێك، یان هەر کەیانێك، چۆن ئەو حیزبانە مەنعی ئەوە دەکرێن کە حەملەی ئینتیخابی بۆ خۆیان بکەن؟ پرۆژەش تەقدیم بکەن کە خزمەتی میللەت دەکەن، بەشی پێشەوە قەینا هەبێ، بەشی دواوە چۆن ئەبێ لەگەڵ کیان سیاسیەکان ناگونجێ بەراستی، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

كاك جەمال فەرموو.

بەڕێز جمال يوسف بۆتانی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة (22):

أولاً: يحظر على أي حزب أو جماعة أو تنظيم أو كيان أو إفراد أو أي جهة كانت ممارسة أي شكل من أشكال سياسة الاكراه و الاغراء، ئەوەندە كافيە، ئەو هەموو درێژ پێدانە بەڕەئی من زۆرە، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

سوپاس، كاك حاتم فەرموو.

بەڕێز حاتم محمد جان حسن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی 22 كە بوویتە ماددەی 20، لەسەر یەكەم و دووەم و سێیەم قسەم هەیە، مەسەلەن یەكەم، ئەویش ئەوەیە بە حەقیقەت كە هاتووە (یان)زۆر لە شوێنێكدا هاتووە كە زۆر(یان)، (یان)ی تێدایە، و تێكەڵاوی و پێكەڵاوی تێدایە لە صیغەكە، من پێم باشە ئەوە بكرێتە أو ب و ج، بەو شێوەیە، یەكەم-أ: بەكارهێنانی هەر شێوەیەك لەشێوەكانی پاڵەپەستۆ یان ترساندن یان بەكافردانان یاخود بەخائین دانانی.

ب- پیشاندانی شتی هەڵخەڵەتێن یان پێدانی دەسكەوتی ماددی یان مەعنەوی.

ج- بەڵێن پێدان لەلایەن هەر حزب یان كۆمەڵ یان ڕێكخستن یان كیان یان كەسەكان، یان هەر لایەنێكی تر قەدەغە دەكرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

كاك پیر خدر فەرموو.

بەڕێز خضر سليمان خليل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە خالی یەكەم، وەكو ئەوەی كاك شێخ جەعفەریش ئیشارەتی پێدا، هەر گروپێك یان هەر حیزبیك، مافێ خۆیەتی ریكلام بكات، ، من كە هاتم گەیشتمە جێی بریاری دهۆكم سۆزێ بداتە جەماوەری، ئینجا، بلا بمێنیێت، بەس : او منح مكاسب ماديه او معنويه، ئەز بێژم ئەو بێتە لادان باشترە، هەتا موغریات بمێنێت قەیناكە، او منح مكاسب ماديه او معنويه او الوعد بها، هەر كەسێكی بۆ خۆی رێكلامێ بكات و سۆز دەداتە خەڵكی.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

د.عبدالرحمان فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمان اسماعیل سلیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من تێبینیم لەسەر خاڵی دووەم و سێیەم هەیە، كە هەردووكی وەكو یەكە، بە رەئی من هەردووك بكرێتە یەك خاڵ: یحرم أي حزب أو كيان سياسي يحتفظ بمليشيا مسلحة من المشاركة في الانتخابات.
ثالثاً: يحرم أي كيان سياسي من المشاركة في الانتخابات وحساب الأصوات في حال قيامه بغلق منطقة انتخابية بالقوة أو التهديد باستخدام القوة لصالحة أو ضد غيره، هەردووكی یەكە، لەبەر ئەوە من وا بەباش دەزانم هەردووك ببێتە یەك، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

زۆر سوپاس، كاك عادل فەرموو.

بەڕێز عادل محمد امین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێم باشە بۆ بڕگەی یەكی تەهدیدیش زیاد بكەین، أشكال الضغط أو التهديد، لەبەر ئەوەی تەهدیدیش لەو تاوانانەیە كە ئەكرێ، ئەكرێ بە قسە بە هەندێ شت تەهدیدی خەڵك بكرێ، بڕگەی سێ، باس ئەكات و ئەڵێ: في حالة قيامه بغلق منطقة انتخابية، ئێمە لە ماددەی یەك تەنها پێناسەی مەركەزی ئینتیخابیمان كردووە، حەق وایە ئەو مەركەزە ئینتیخابییەی بكەینە مەنتیقەی ئینتیخابی، لەبەر ئەوەی مەنتیقەی ئینتیخابی زۆر فراوانترە، عادەتەن دەنگدان لە یەك مەنتیقەی ئینتیخابی، باش وایە بنووسن مەركەزی ئینتیخابی، پێناسەكە لە برگە 5 ئێمە پێناسەی مەركەزی ئینتیخابیمان كردووە، رەنگە لە مەركەزی ئینتیخابی ئەو مەشاكیلانە هەبێت، مەنتیقەی ئینتیخابی فراوانترە، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

كاك كەریم فەرموو.

بەڕێز كریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

خاڵی یەكەمم كاك جەمال بۆتانی كردی، خاڵی دووەم ئەوەیە، لێرە تەحدید بكرێ لە دیعایەی ئینتیخابی، في الدعاية الانتخابيه، ئەوەی ئیزافە بكرێ لە ئاخیری، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

كاك كەریم فەرموو.

بەڕێز كریم مجید شریف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

كاك شێخ جەعفەریش قسەی لەسەر ئەوە كـرد، لێـرە (بـەڵێن) هـاتووە، بەراسـتی سـەرتاپای ئـەو پرۆسـەیە كەیانە سیاسیەكان ئیشیان لەسەر بەڵێندانە بـە خـەڵك، ئەگـەر قسـە لەسـەر (بـەڵێن) بێـت، لێـرەدا بـەڵێنی هەڵخەڵەتێنەر بێت، لە پێشتر قسەمان لەسەر بەڵێنی هەڵخەڵەتێنەر كرد، بەڵام پێویسـتە ئـەو بەڵێنـە جیـا بكرێتەوە، چونكە كۆی پرۆسـەكە، كۆی كیانـەكان كـە دێـن، پرۆژەیـەكیان هەیـە، مەشـروعێكیان هەیـە، لـە مەشروعەكە بەڵێنە ئەیدەن بە خەڵك، ئەگەر چوونە سەر دەسەڵات و دەسەڵاتیان گرت، ئەو بەڵێنانە دەبێ جێبەجێ بكەن، لەبەر ئەوە ئەبێ ئاگامان لەو حاڵەتە بێت لێرە، بڕگەی دووەم و بڕگەی سێیەم لە راسـتیدا ئەو كیانە سیاسیانە ئەگەر میلیشای هەبێ بەشداری ناكات، بـەڵام لـە سـێیەمدا ئەگـەر بـەهێز ناوچـەیەكی داگیر كرد، بەڵام ئەگەر لە بڕگەی دووەمدا ڕێگەمان لەو كەیانە گـرت كـە میلیشـیای هـەبێت، ئـەی بـە چـی داگیری دەكات؟ لەبەر ئەوەی بڕگەی سێیەم پێ ئەچێ زیادە بێت، چونكە لەیەك دەچن، لایەنێك كـە هێـزی هەیە قەدەغە ئەكرێ بەشداری هەڵبژاردن بكات، كەواتە هێـزی بەدەسـتەوە نـامێنێ ناوچـەكە داگـیر بكـات، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

گێلاس خان فەرموو.

بەڕێز گێلاس محی الدین محمد غریب:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من دوو تێبینیم هەیە، یەكەم، لە ماددەی بیستدا، ئەكرێ ئـەم بڕگـەی یەكـەم لابـرێ، تێبـینی دووەمیشـم: میلیشای چەكداری بكرێ بە هێزی چەكداری، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

لێژنەی یاسایی ڕەئیتان تكایە.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لە دانیشتنی پێشتریش موتەفیق بووین لەسەر ئەوەی تەئیـدی ماددەكـە دەكـەین وەكـو خـۆی هـاتووە، منح مكاسب مادیـە، باسـی شـێوەیەكی عـام ناكـات، باسـی ئـەوە دەكـات كـە كـەیانێك ئەچـێتە لای سـەرۆكی عەشێرەتێك، ئەوەندە پارەی دەداتی و دەڵێ كوڕی تۆ دەكەم بە قائیمقام، دەیكەمە موحافز، ئەوەندە دەكەم بۆ ئەوە، ئەوە كڕینی دەنگە، ئەوە دروست نیە، بەس عام وعـودی بڵـێ، مـن بـۆ ئێـوە شـاریعەكان وا دەكـەم، ئەوە حەقی خۆیەتی ئەوە وا ناگرین، ئەوە باسی شتی فەردی و موحەددەدە، ئێمە تەئیدی ماددەكـە دەكـەین وەكو خۆی، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

د.شوكریه فەرموو.

بەڕێز د.شكریه رسول ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێم باشە ماددەی 20 خاڵی یەكەم، وشە قەدەغەكردن بچێتە پێشەوە كە لە كۆتایی داندراوە، چونكە زۆر بە قوەت دەبێ، ئەوە خاڵێك، خاڵی دووەمم، 12 جار یان دانراوە، من لەگەڵ كاك حاتم یەكدەگرم كە ببێتە أ و ب و ج، خاڵی دووەم و سێیەم یەك بخرێت، هەروەها وشەی هەر حیزبێك، بچێتە سەرەوە، لە خاڵی دووەم، نەك هەر حیزبێك یان كەیانێك، كە میلیشیای چەكداری هەبێت، بێ بەش دەكرێت لە هەڵبژاردن، ئەم دوو خاڵە بكرێتە یەك، چونكە هەردووكی باسی كیانی سیاسی دەكات، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.كمال كەركووكی):

نیساب كەمە، سێ كەسمان كەمە، فەرموو كاك سەردار.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەركی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەندێك پرسیار لەسەر بڕگەی 2 و بڕگەی 3 هەیە، بەڕاستی بڕگەی 2 و بڕگەی 3 جیاوازی زۆری تێدایە، بڕگەی 2 باسی ئەوە دەكات لایەنێك ئەگەر میلیشیایەكی موسەلەحی هەبێت، بڕگەی 3 ئەگەر بتوانێ ئەو مەنتیقە دابخات بەهێز، دەكرێت مەنتیقەی بەهێز و میلیشیاشی نەبێت، بە ئەنواعی هێز، چونكە لەلایەكی تر دەڵێت، ئەگەر بە هەڕەشە و بە هێنان، دەكرێ هێزیشی نەبێت، تەنها هەڕەشە دەكات و خەڵك دەترسێت و مەنتیقە دادەخرێت، واتە لێك جیاوازە، ئەوەی گیلاس خان باسی كرد، میلیشیا بكرێتە هێزێكی چەكداری، هەر حیزبێك كیانێكی سیاسی و هێزێكی عەسكەری هەبێت، واتە میلیشیایە و هەمان نەوعە، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.كمال كەركووكی):

بەڕێزان، خاڵێكە كە تەوزیحی هەبێت، هەموو نەسی جەزائی وەكو حقوقیەكان دەڵێن، پێویستە زۆر ورد بێت، هیچ عقوبەیەكیش نابێت ئەگەر نەسێك نەبێت، لەبەرئەوە، ئەوە لە جێگای خۆی هاتووە، لیژنەی یاسایی و ناوخۆش لەسەر ئەسڵی مەوزوعەكەن، دەیخەینە دەنگدانەوە، بەڵام نیساب كەمە، كێ ئێستا لەگەڵ ماددەكەیە وەكو خۆی بێت كە هەر دوو لیژنە پشتیوانی لێ دەكەن، تكایە دەستتان بڵند بكەن؟ فەرموون، كێ لەگەڵ دانیە؟ یەك كەس، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند كرا، بۆ ماددەی دواتر، كاك خلیل فەرموو.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێستا جێگای تەسبیتی ئەو ماددەیە، ئەوەی پێشتر دەنگمان بۆی داوە، دەبێتە ماددەی 21، لێرە تەسبیت دەکرێت، ئەخیری ئەو فەسڵە، دوای ئەو مادده وای لێ دێت (تمنع الدعاية الانتخابية بكافة أشكالها قبل ثمانية واربعين ساعة من موعد فتح باب التصويت) ئەمە دەنگمان بۆی داوە، ئەو مادده دێتە ئێرە، بوعده.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کەرکووکی):

فەرمووو کاك سەردار.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە دەنگمان بۆ ئەوە دا کە ئەو ماددەیە لە نیهایەتی فەسڵەکە دابندرێت، بەڵام ئەو سیاغەیە بەڕاستی پێویستی بە چارەسەر هەیە، لەبەرئەوە دەڵێت پێش 24 سەعات قەدەغە دەکرێت، ئەی ئەگەر کیانێکی سیاسی............ ؟.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کەرکووکی):

تکایە ئەوە دەنگمان بۆی داوە، پەسەند کراوەو زۆرینەی ئەندامانی پەرلەمان بەو شکلە قەبوڵیان کرد، بۆ ماددەیەکی تر تکایە، دواتر ماددەیەك پێشنیار بکەن، کاك جمال فەرمووو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی شەشەم

تاوانەکانی کاتی هەڵبژاردن

ماددەی بیست و دوو:

هەر کەسێکی بەیاننامەیەك یان وێنە یاخود بڵاوکراوەی هەڵبژاردنی تایبەت لەدەرەوەی شوێنەکانی بۆی تەرخان کراوە هەڵواسێت بەگرتن حوکم دەدرێت، کەلەمانگێك زیاتر نەبێت.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کەرکووکی):

کاك خلیل فەرمووو.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل السادس

الجرائم الانتخابية

المادة الثانية والعشرون:

يعاقب بالحبس مدة لا تزيد على شهر كل من الصق البيانات أو الصور أو النشرات الانتخابية الخاصة خارج الأماكن المخصصة لها.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.كمال كەركووكى):

بەڕێزان كەس لەسەر ئەمە قسەى هەيە؟ كاك رشاد فەرموو.

بەڕێز رشاد احمد ابراهيم:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

من پێشنيار دەكەم (يعاقب بالحبس مدة لا تزيد على شهر أو بغرامة لاتزيد عن مائة الف دينار) لە حاڵەتى ئينتيخابات، بۆ خۆتان دەزانن لە جێيان سەيارەى دەرازێننەوە، وێنەى لێ قەيم دەكەن، هەندێك جار مێرمنداڵێكە رسمێك بە ديوارێك هەڵدەواسێت، ئەوە دياردەيەكى باش نيە بيگرن و ڕاستەوخۆ لە زوورێى بكەن، مادام حوكمە با غەرامەشى لەگەڵ بێت، يەعنى يان غەرامە يان حوكم، بكرێتە (يعاقب بالحبس مدة لا تزيد على شهر او بغرامة لاتزيد على مائة الف دينار كل من الصق البيانات أو الصور أو النشرات الانتخابية الخاصة خارج الأماكن المخصصة لها).

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.كمال كەركووكى):

كاك بكر فەرموو.

بەڕێز بكر فتاح حسين:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

من پێم باشە، بەگرتن حوكم بدرێت تارۆژى ئينتيخابات، دواى ڕۆژى هەڵبژاردن ئازاد بكرێت.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.كمال كەركووكى):

ليژنەى ياسايى رەئيتان تكايە؟ كاك خليل فەرموو.

بەڕێز خليل ابراهيم محمد:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ دەقى ماددەكەين وەكو خۆى بمێنێت.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.كمال كەركووكى):

ليژنەى ناوخۆ رەئيتان؟ فەرموو كاك سەردار.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەركى:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

ئێمە كە ئەو سزايانەمان داناوە، بەڕاستى هەم بە هەماهەنگى هەردوو ليژنە، لەناو ئەوانەى سياغەى مەشروعەكەيان كردووە لەگەڵ هەردوو ليژنەكە، هەروەها هەوڵمان داوە نەسەقێكى هەبێت لەگەڵ ياساى هەڵبژاردنەكانى ئەنجومەنى پارێزگاكانى عيراق و، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.كمال كەركووكى):

بەڕێزان ئێستا دەیخەینە دەنگدان، کێ دەیەوێت ماددەکە وەکو خۆی بمێنێت دەستی بڵند بکات تکایە؟ فەرموون، کێ لەگەڵدانیە؟ یەك کەس، بە زۆرینەی دەنگ قبوڵ کرا، بۆ ماددەیەکی تر، کاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 24 کە دەبێتە ماددەی 23.

ماددەی بیست و سێ:

ئەو کەسە بەماوەیەك حوکم دەدرێت کەلەمانگێك کەمتر نەبێت و لە شەش مانگیش زیاتر نەبێت، بەغەرامەیەکیش کەلەیەك ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە پێنج ملیۆن دیناریش زیاتر نەبێت، ئەگەر سەرپێچی ماددەکانی ژمارە (17 ـ 18-19-20-21) ی ئەم یاسایەی کرد.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کەرکووکی):

کاك خلیل فەرموو.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثالثة والعشرون:

يعاقب بالحبس مدة لا تقل عن شهر ولا تزيد عن ستة أشهر وبغرامة لا تقل عن مليون دينار ولا تزيد على خمسة ملايين دينار من خالف أحكام المواد (17 ـ 18-19-20-21) من هذا القانون.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کەرکووکی):

فەرموو کاك سەردار.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پاش ئەوەی دوو ماددە ئیلغا کرا لەو پرۆژەیە سیغەکەی بەو شێوەیە دەبێت:

ماددەی بیست و سێ:

يعاقب بالحبس مدة لا تقل عن شهر ولا تزيد عن ستة أشهر وبغرامة لا تقل عن مليون دينار ولا تزيد على خمسة ملايين دينار من خالف أحكام المواد (15، 16 ، 17 و 18 و 19) من هذا القانون.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کەرکووکی):

سارا خان فەرموو.

بەڕێز سارا خضر پیرۆت:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئەو ماددەیە کە بووەتە ماددەی 24 ، ئەو سزایانە، بە رەئی من سزایەکان کەمن، لەبەرئەوەی ئەو تاوانانەی باسکران لە پێشەوە ئەو سزایە زۆر کەمە بە تایبەت بۆ ماددەی 21 کە باس لە بەکارهێنانی

ماڵی گشتی و بودجەی وەزارەتەکان دەکات بۆ ڕیکلامی هەڵبژاردن، چۆن دەبێت ئەوەیان؟ لێرە ئەگەر بێتو ئەو بتوانێت ماڵی گشتی یان بودجەی وەزارەت بۆ ڕیکلامی هەڵبژاردن بەکاربهێنێ، دەشتوانێ ئەو غەرامە کەمەی کە لێرە دانداراوە بیدات، بۆ نموونە لێرە غەرامەکە دەڵێت (لاتقل عن مليون دينار ولاتزيد عن عشرە ملايين دينار) ئەوە زۆر کەمە، حەقە حەبسەکەش عەینەن شت بەڕای من زیاد بکرێت، بکرێت بە (ستة اشهر، لاتقل عن ستة اشهر ولاتزيد عن سنة)، 21 یش ببرێت بۆ برِگە 2ی ماددەی 30، چونکە ئەو تاوانە لە ماددەی 21 گەورەترە، حەقە ببرێتە برِگەی 2 لە ماددەی 30 کە لێ ستاندنەوەی سیقەیە لەو کیانە، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کەرکووکی):

سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ماددەیەکمان هەیە، ماددەی 21 کە (تمنع الدعاية الانتخابية قبل مدة 48 ساعة) مەفروزە ئەمیش بچێتە پاڵ ئەو ماددانەی تر، بۆ ئەوەی ئەو کیانە سیاسیە یاخود ئەو لیستەی کە بە پێچەوانەی ئەوەوە هەڵسێ، ئەویش بتوانێ هینێکی بەرامبەر بکەی، یەعنی ئێستا ئێمە بەو تەسەلسولەی تازە بیگۆڕین دەبێت بە 15 و 16 و 17 و 18 و 19، ئەی ماددەی 21 کە ئێمە ئیزافەمان کردووە، ئەوە چۆن چارەسەر بکەین و لە کوێ عقوبەی بۆ دابنێین؟ من پێم باشە هەر لەوێ دابندرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کەرکووکی):

کاک رشاد فەرموو.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیار دەکەم حەبس و غەرامە نەبێت بە یەکەوە، ئێمە لێرە حوکمەکەی دەدەین، با مەجالێك لێ گەڕێین بۆ قازی برِێك مرونەتی بمێنێت، یان حوکم بێت یان جەزا، بەو شێوە بێت (يعاقب بالحبس مدة لاتقل عن شهر ولاتزيد عن ستة اشهر أو بغرامة لاتقل عن مليون دينار ولاتزيد على خمسة ملايين دينار).

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کەرکووکی):

کاک کریم فەرموو.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ڕەئیەکەی مام ڕشاد دام، ئێمە ماوەیەکە مولاحەزە دەکرێت زۆر پاپەندین بە دەقە جامدەکان، خاسەتەن عقوبات، کە فەلسەفەی سزادان نابێت بەو شێوەیە بێت، یەعنی حبس و غەرامە بە یەکەوە بە بێ ئەوەی هیچ مەجالێك و سوڵتەیەك بۆ قازی بەجێ بهێڵێ بۆ ئەوەی بە پێی زروفی قەزیەکە، زروفی موخەففەفە قەزائی و قانونی، لێرەدا لە مەحاکم ناکرێت تۆ بیبڕینەوەو یەکسەر حەبس و غەرامە پێکەوە بێت، حەبس و غەرامە یان (بتلك العقوبتين) یان بە هەریەك لە عقوباتەکان، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کەرکووکی):

ڤیان خان فەرموو.

بەڕێز ڤیان احمد خضر پاشا:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش ڕەئیەکەم لەگەڵ ڕەئیەکەی مام ڕشاد و کاك کریمە، بەڵام حوکمەکە یان ئەو بێت یان ئەو، ئەو حوکمە کەمە مانگێك تا 6 مانگ، 6 مانگ تا ساڵێك بێت باشترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کەرکووکی):

گەلاوێژ خان فەرموو.

بەڕێز گەلاوێژ شابا ججی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ماددەی 23 کە ئەو بڕگانە (15 و 16و 17 و 19) ئەو ماددانە هەموویان نەفسی عقوباتن، ئەگەر بێین موقارەنەی بکەین، هەندێك عقوبات هەیە خەفیفن، یەعنی هەندێك لەو ماددانە هەیە موخالەفەی خەفیفە و هەندێکیشیان توندە، بۆ نموونە ماددەی 15 یەعنی تۆزێك توندە، ئەگەر موقارەنە بکەی لەگەڵ ماددەی 19، کە ماددەی 19 خەفیف ترە، لە هەمان کاتیش دا ماددەی 22 کە بووەتە 20 خۆی بڕگەی 2 و 3 (یحرم حزب)، یەعنی حیزبەکە لێرە کە حەرمان کراوە ئەسڵەن، یەعنی لەسەر ئەوە عقوبەشی دەدرێتێ؟ سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کەرکووکی):

کوێستان خان فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری پێشنیارەکەی سارا خان و گەلاوێژ خان دەکەم، بەڕاستی ماددەکانی 15 و 16 و 17 و 18 و 19 ئەوەی کە بووە بە 19 و 20 ئەمانە موخالەفەی زۆر قورسن باسی ئەوە دەکەن، بەکارهێنانی دام و دەزگای حکومەت، بەکارهێنانی پارەی دەوڵەت، بە خائین ناساندن و تەکفیر کردنی خەڵك، چۆن دەبێت عقوبەکەی ئەوەندە کەم بێت؟ من پێم وایە عقوبەکەی وەکو حەبسەکەش زۆر کەمە و پارەکەشی زۆر کەمە، بۆیە تۆ

ئەوە بکە بە دوو ماددەی جیا، (15 و 16 لەگەڵ 19 و 20)جیابکرێتەوە عقوبەکەی زیاد بکرێت، چونکە ئەگەر سەیری ئەوە بکەین و بگەڕێینەوە بۆ ئەوانە موخالەفەی زۆر قورسن، ناکرێت بە ئەوەندە، بە تایبەتی کە مانگێك بۆ 6 مانگ بێت، حاکم دەتوانێت ئیفراجی بکات و حوکمەکەی بەسەرا جێ بەجێ نابێت، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کەرکووکی):

چرۆ خان فەرموو.

بەڕێز چرۆ علی حمه امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە فەسڵی پێشوو ماددەی 21 مان ئیزافە کرد، ئەگەر بکرێت بۆ ماددەی 21 یش ئەگەر یەکێك موخالفی ئەو 48 سەعاتە بێت، عقوبەیەك دادەندرێت، چونکە من ئەیبینم بەڕاستی لەگەڵ ماددەی 15 و 16 و 17 و 18 و 19 عقوبەکەی یەك ناخرێت، چونکە تۆزێك ئەخفەترە، لەبەرئەوە ئەگەر ئەویش مەسەلەن عقوبەیەکی بۆ دابندرێت ئەو ماددەیەش، جا نازانم لیژنەی ناوخۆ و یاساییش چۆن جێگەی دەکەنەوە؟ سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کەرکووکی):

فضیلە خان فەرموو.

بەڕێز فضیلە رمضان سعدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ژی نەفسی تێبینیە کاك رشادم هەیە، ڕاستی یان غەرامە بێت، یان حەبس بێت، بەس ئەگەر حەبس بێت ئەو حەبسە زۆر کەمە، ئەگەر غەرامە بێت ژی زۆر کەمە، هەردووکیان زیاد ببیتن.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کەرکووکی):

لیژنەی یاسایی و ناوخۆ پێکەوە فەرموون رەئیتان، کاك خلیل فەرموو.

بەڕێزخلیل ابراهیم احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەوزوعی کە دەڵێین حەبس ژی بیت و غەرامە، مە گۆتیە ئەو ئێمە زۆر حەریسین ئینتیخاباتی ئێمە لە ئەجوایەکی زۆر باش بکرێت، نزیك بن ئەم شتانە تێدا نەبێت و لە لیستی ڕەش دەربچین، با لەگەڵ ئەو تەوەجوهە بین، عقوبات نەوعەن ما موشەدەد بن، یەعنی لێرە حەبس و غەرامەیە، هەردووکی پێکەوە بن، ئەوە نوقتەیەك، نوقتەی دووەم، دەڵێین ئەمە هەندێك عقوبات، عقوباتی موخالەفە کردنی خەفیفە، هەندێکیان زۆرە و هەمووی وەکو یەکن، ئەوەش مودەی حەبسەکە لە مانگێك تا 6 مانگە، غەرامەیەکیش

لە 1 ملیۆن تا 5 ملیۆن، مەعنای وایە بۆ تەقدیری قازیە، ئەو تەقدیری دەكات نەوعی موخالەفەی ئەم حوكمە چۆن دەدات، ماددەی 21 تەئیدی خوشكە سۆزان دەكەین كە 21 یش ئیزافە ببێت لەوە، ئەما ماددەی 20، ئەوە موعالەجە كراوە لە ماددەی 30، ئەو بە فەقەراتە موعالەجە كراوە، بەس 21 ئیزافیە و ئەویش دەكەوێتە ژێر ئەو ماددەیە، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.كمال كەركووكی):

كاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەركی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕاستی زۆربەی پرسیارەكان هاوڕێم كاك خلیل جوابی دایەوە، تەنها لەسەر ئەو پێشنیارەی سۆزان خان، ئێمەش پشتگیری لەوەی دەكەین كە ماددەی 21یش ئیزافە بكرێت، بەڵام لێرە خاڵێكی تر هەیە كە لە ماددەی 30 ئەگەر كیانی سیاسی پێشێلی هەر خاڵێك بكات و جەریمەیەك بكات ئەوە لێرە 50 ملیۆن دینار غەرامە دەكرێ، بەڵام بەو ئیزافەیە ئەگەر ئەشخاسیش بیكات مانگێك تا 6 مانگ غەرامە دەكرێ و كیانە سیاسیەكەش 50 ملیۆن غەرامە دەكرێ و، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.كمال كەركووكی):

بەداخەوە ئەو پەرلەمانتارانە حەق وایە هەموویان حزوریان هەبێت، نابێت بەزۆری غیابیان هەبێت، من زۆر بە زاهیرەیەكی زۆر زۆر خراپی دەزانم، ئێستا نیساب تەواوە، ئێستا ئەو بەڕێزانەی لەگەڵ ئەوە بوون، سزاكە زیاتر بێت بۆ ئەوەی كە دەنگدانەكەی هەڵبژاردنەكە بە پاكی و بە ڕێك و پێكی بڕواتە پێشەوە، نوقتەی نیزامی هەیە فەرموو كاك رشاد.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێشنیارەكەی من پشتگیری لێ كرا، من گوتم یا جەزا یان غەرامە، سێ ئەندام پشتگیری لێ كرد، بۆ باس لەوە نەكرا؟.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.كمال كەركووكی):

كاك سەردارفەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەركی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەو بارەیەوە پێمان وایە ماددەكە وەكو خۆی بمێنێتەوە باشترە، لەبەرئەوەی ئەوانەی ئەو برادەرانە باسی لێوە دەكەن، بەڕاستی تۆزێك لە تەخفیفی تێدایە، ئێمە بۆیە ئەوە دەڵێین بۆ ئەوەی هیچ كەسێك دەوائیری حكومەت بەكارنەهێنێت لە ئینتیخابات، ئێمە لەحرسمانە بۆ ئەوەی كە كەس ئەموالی عام، میزانیەی وەزارەت بەكارنەهێنێت، لەبەرئەوەی دعایەی ئینتیخابی خیداعی ناخبینی تێدا نەبێت، غەشی تێدا نەبێت، تەشهیری تێدا نەبێت، بۆیە ئێمە ئەو تەشدیدەمان بەكارهێناوە، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کەرکووکی):

کوێستان خان فەرمووو نوقتەی نیزامی هەیە، کاك کریم لە جێگای خۆت قسە مەکە!

بەڕێزکوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە گوتمان عقوبەکە کەمە کاك سەردار دەڵێ گوتوویانە زۆرەو کەم بکرێت، ئێمە دەڵێین کەمەو زۆر بکرێت، ئێمە 5 کەس تەئیدی ئەوەمان کرد کە ئەمە جیابکرێتەوە، 15 و 16 و 19 و 20 یەکەمی جیابکرێتەوە و بکرێت بە دوو ماددەی جیا، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کەرکووکی):

کاك سەردارفەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من مەبەستم مام رشاد و کاك کریم بحری بوو، ئەوان گوتیان (مده لاتقل عن شهر ولاتزید عن سته اشهر) ئێمە گوتوومانە (بغرامه)، ئەوان دەڵێن (أو بغرامه)، یەعنی یان ئەو یان ئەو، من جوابی ئەوانەم دایەوە، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کەرکووکی):

کاك کریم فەرموو.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە مەبەستمان ئەوە بوو کە تەشدیدی عقوبە بکرێت، لەگەڵ ئەوە داین عقوبەکە زیاتر بکرێت، بەڵام حوریەت بدرێتە قازی و دەستی کراوە تر بێت، بۆ ئەوەی کە هەندێك زروف دێتە پێشەوە کە لەوانەیە بەس بە غەرامە حوکم بدات، حەبس و غەرامە بێت پێکەوە، (أو کلتا العقوبتین)، (أو باحدی العقوبتین)، یەعنی مەجالێك بدرێت بە یەکێك لە عقوباتەکان عقوبە بدرێت، مەبەستمان ئەوە نەك ئەوەی تەخفیف بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کەرکووکی):

بەڵێ ئێستا 3 بۆچوون هەیە، یەکەم: کاك رشاد پێشنیاری کرد کە یان حەبس بێت یان غەرامە، جیا بکرێت، دووەم: ئەوەی گەلاوێژ خان و کوێستان خان پێشکەشیان کرد کە عقوبەکە تەشدیدی زیاتر بکرێت، سێیەم: لیژنەی یاسایی و ناوخۆش لەگەڵ ئەوەن وەکو خۆی بمێنێتەوە، ئێستا سێ بۆچوون هەیە، ئێستا ئەوەی کاك رشاد دەیدەمە دەنگەوە کێ لەگەڵ ئەوەیە جیابکرێتەوە یان عقوبە بێت یان غەرامە بێت؟ ئەوەی داوای تەشدید دەکەن ئەوە دەخەینە دەنگدانەوە کێ لەگەڵ ئەوەیە دەستی بڵند بکات تکایە؟ باشە ئەوانەی دەیانەوێت تەشدید بێت بە چ شکڵێك بێ سیاغەکەی بنووسنەوە، بمان دەنێ بۆ ئەوەی ئەو

ساغەیە بخەینە دەنگدانەوە، کێ دەیەوێت جودا بێت ئەویش بیدات، چونکە ئێستا دوو موقتەرەحی تازە هاتووە یەکێك تەشدید بێت، یەکێکی تر پێی وایە جودا بێت، هەردوو لیژنەکە لەگەڵ ئەوەن وەکو خۆی بمێنێت، ئەوانەی موقتەرەح پێشکەش دەکەن تەئخیر نەبن، چونکە حەقتان سقوت دەکات، کاك رشاد ئەگەر موقتەرەحەکەتان نیەت سقوت دەکات تکایە؟ بەڕێزان ئێستا موقتەرەحەکان هاتن، یەکەم: ئەوەی داوای تەشدید دەکات دەڵێت (یعاقب بالحبس مدة لاتقل عن ستة اشهر ولاتزيد عن سنة وبغرامة لاتقل عن خمسة ملايين دينار ولاتزيد عن عشرة ملايين دينار لكل من خالف المواد (15 و 16 و 17 و 18 و 19 و 20، اولا)، ثانيا: يعاقب بالحبس مدة لاتقل عن شهر ولاتزيد عن ستة اشهر وبغرامة لاتقل عن مليون و لاتزيد عن خمسة ملايين من خالف احكام المواد 17 و 18 و 19 و 20)، ئەمە موقتەرەحێکە، موقتەرەحێکی تریش هەیە (يعاقب بالحبس مدة لاتقل عن شهر ولاتزيد عن ستة اشهر وبغرامة لاتقل عن عشرة ملايين أو باحدى هاتين العقوبتين)، هی سێیەمیش وەکو خۆیەتی کە لە ئەسڵی ماددەکە هەموو کوتلەکان لەسەری موافق بوونە، هەردوو لیژنەش ئێستا موقتەرەحی یەکەم ئەوەی (يعاقب بالحبس مدة لاتقل عن ستة اشهر ولاتزيد عن سنة وبغرامة لاتقل عن خمسة ملايين دينار ولاتزيد عن عشرة ملايين دينار لكل من خالف المواد (15 و 16 و 17 و 18 و 19 و 20، اولا)،)، ثانيا: يعاقب بالحبس مدة لاتقل عن شهر ولاتزيد عن ستة اشهر وبغرامة لاتقل عن مليون و لاتزيد عن خمسة ملايين من خالف احكام المواد 17 و 18)، ئەمە دەخەینە دەنگەوە، ئەگەر دەنگی هێنا ئەوە ئەڕوات، ئەگەر نا موقتەرەحی دووەم دەخەینە دەنگەوە لەگەڵ مەشروعی ئەسڵی، ئەو بەڕێزانەی کە لەگەڵن ئەوەی ئەخیرەن خوێندمانەوە کێ لەگەڵە دەستی بڵند بکات تکایە؟ فەرموون، 9 کەس لەگەڵە، کێ لەگەڵ نیە؟ فەرموون، ئەو موقتەرەحە رەفز کرا، سوپاس، دەچینە موقتەرەحی دووەم، (يعاقب بالحبس مدة لاتقل عن ثلاثة اشهر ولاتزيد على سنة وبغرامة لاتقل عن عشرة ملايين أو باحدى هاتين العقوبتين)، وای نووسیوە خاوەن موقتەرەحەکە، کێ لەگەڵ ئەمەیە تکایە دەستی بڵند بکات؟ 7 کەسی لەگەڵە، کێ لەگەڵ دانیە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ ئەسڵی مەشروعەکەیە بەو شێوەیەی کە لیژنەی یاسایی ئیزافەی کرد، بیخوێننەوە بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگەوە، کاك سەردارفەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ماددەی 21 مان ئیزافە کرد بۆیە بەو شێوەیە و بەو سیاغەیە دەبێت دەیخوێنینەوە وایە،
ماددەی 23 (يعاقب بالحبس مدة لا تقل عن شهر ولا تزيد عن ستة أشهر وبغرامة لا تقل عن مليون دينار ولا تزيد على خمسة ملايين دينار من خالف أحكام المواد (15، 16 ، 17 و 18 و 19 و 21) من هذا القانون. سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کەرکووکی):

بەڕێزان ئێستا بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە دەیخەمە دەنگەوە کێ لەگەڵ ئەوەیە دەستی بڵند بکات تکایە؟ فەموون، کێ لەگەڵ نیە؟ 11 کەس لەگەڵ دانیە، بۆیە بە زۆرینەی دەنگ ئەم ماددەیە قبوڵ کرا، بەڕێزان بۆ ماددەیەکی تر تکایە، کاک جمال فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی بیست وپێنجەم کە بووەتە ماددەی بیست و چوارەم.

ماددەی 24:

بە گرتن بۆ ماوەیەك لە شەش مانگ کەمتر نەبێت، وە بە غەرامەیەکیش لە سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت، و لە پێنج سەد هەزار دیناریش زیاتر نەبێت، سزا دەدرێت هەر کەسێك ئەمانەی کرد:

یەکەم: بە ئەنقەست ناوێك یان تاوان یا سیفەتی قەڵب لە خشتەی هەڵبژێرەکان دابنێت، یاخود بە ئەنقەست ناوێك بە پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە دابنێت.

دووەم: هەر کەسێك گەیشتە ناونووسکردنی خۆی و یان ناوی غەیری خۆی، بە بێ بوونی مەرجی پێویستی یاسایی و، دەرکەوت کە بەمە دەزانێ و، هەر کەسێکیش گەیشتە ئەو ڕادەیەی کە ناوێکی تر دابنێت یاخود لابدات.

سێیەم: لە هەڵبژاردندا دەنگی خۆی داو دەشیزانی ناوی لە تۆماری هەڵبژاردنەکاندا بە نایاسایی نووسراوە، یاخود مەرجە یاساییە پێویستیەکانی لە بەکارهێنانی مافەکەی لە هەڵبژاردندا لە دەست داوە.

چوارەم: بە ئەنقەست دەنگی بە ناوی غەیری خۆی دا.

پێنجەم: نهێنی دەنگدانی دەنگدەر بە بێ ڕەزامەندی خۆی بڵاو کردەوە.

شەشەم: بە کارهێنانی مافی خۆی لە هەڵبژاردنێك بۆ زیاتر لە جارێك.

حەوتەم: لیستی هەڵبژێری نەخوێندەواری گۆڕی و ناوێکی نووسی یان ئاماژەی ئەو ڕەمزەی کرد کە مەبەستی هەڵبژێر نییە، یاخود کۆسپی خستە پێش هەر هەڵبژێرێك بۆ لە دەستدانی مافی هەڵبژاردنەکەی.

هەشتەم: خۆی لە زیاتر لە بازنەیەکی هەڵبژاردندا یان لیستێکی هەڵبژاردن پاڵاوت.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کەرکووکی):

کاك خليل فەرموو.

بەڕێز خليل ابراهيم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة 24:

يعاقب بالحبس مدة لاتقل عن ستة أشهر، و بغرامة لاتقل عن مئة ألف دينار و لا تزيد على خمس مئة ألف دينار كل من:

أولا: تعمد إدراج إسم أو أسماء أو صفات مزيفة في جداول الناخبين، أو تعمد عدم إدراج إسم خلافا لأحكام هذا القانون.

ثانيا: توصل إلى إدراج إسمه أو إسم غيره دون توافر الشروط القانونية المطلوبة، و ثبت أنه يعلم بذلك، و كل من توصل إلى عدم إدراج إسم آخر أو حذفه.

ثالثا: أدلى بصوته في الإنتخاب و هو يعلم أن إسمه أدرج في سجل الناخبين خلافا للقانون، أو أنه فقد الشروط القانونية المطلوبة في إستعمال حقه في الإنتخابات.

رابعا: تعمد التصويت بإسم غيره.

خامسا: أفشى سر تصويت ناخب بدون رضاه.

سادسا: إستعمل حقه في الإنتخاب الواحد أكثر من مرة.

سابعا: غير إرادة الناخب الأمي و كتب إسما أو أشر على رمز غير الذي قصده الناخب أو عرقل أي ناخب لمنعه من ممارسة حقه الإنتخابي.

ثامنا: رشح نفسه في أكثر من دائرة أو قائمة إنتخابية.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. كمال كەركووكی):

بەڵێ، بەڕێزان ئێستا كێ دەیەوێ قسە بكات لەسەر ئەمانە، زۆر زۆر تەبیعیە لە جەلسەی ئەمڕۆ، ئەوانەی دەیانەوێ قسە بكەن، ناویان بنووسین، ڕەجائەن موراعاتی ناو جەلسەكە بكەن، ئێرە جەلسەی پەرلەمانی كوردستانە، زۆر بە ئیحتیرام ئەوە بكەن، تكاتان لێ دەكەم، ئەو بەڕێزانەی كەناویان نووسیوە، كاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی كمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پشتگیری ماددەكە دەكەم بە تەواوی، بەڵام وا مولاحەزە دەكەم لە كاتی چاپ كردنی، بڕگەك لە ماددەكە لادراوە، تێدا نەنووسرایە، ئەویش ئەوەیە(قام بالتزوير أثناء فرز الأصوات)، پێشنیار دەكەم ئەگەر وابێ، ئەوە ئیزافە بكرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. كمال كەركوكی):

كاكە لە خۆی دەپرسێ، كەس وەكیلی كاك عونی نیە لە باتی ئەو جواب بدا، رەجائەن، نەختێك هدوء ڕابگرین، بۆ ئەوەی ئیشەكانمان بڕوات، وا سەعات شەش و بیست دەقیقەیە، زۆریش هەمووتان هیلاكن، مامۆستا كاكە فەرموو.

بەڕێز عبدالكريم أبو بكر مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من بەس مولاحەزەم لەسەر سابیعەنی هەیە، فەقەرەی حەفتەم کە دەڵێ(غیر إرادة الناخب الأمي)، مەرج نییە ئومی بێ، چونکە هەتا کوێریش بێ، یەعنی هەر ئومیەکەی لاببەن، ئەو قەیدەی ناوێ، هەر ناخیب مادەم ئیرادەی گۆڕی، یەعنی ئەوە شتێکی خراپە، یەك ئەوە، مولاحەزەکم لەسەر ئەوەی جەنابی کاك عونی کە دەڵێ تەزویریش بەگەڵ دەن، تەزویر عقوبەی حەبس نیە، سجنە، لەبەر ئەوەی دەبێ ئەوە ئەگەر وا بێ، ئەگەر تەزویری باوێینە ناوی، دەبێ سجنیش داخل کەین، سجن لە پێنج ساڵ پترە، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

فەزیلە خان، فەرموو.

بەڕێز فضیلة رمضان سعدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر سەیری ئەو خاڵانە بکەین، ئەو موخالەفە و ئەو عقوبە، یەعنی سەیری غەرامەکی بکەین، ڕاستی زۆر کەمە، چونکە من بە چاوی خۆم دیتمە، تەغیری ئیرادەی ناخیب چەند هاتیە کرنێ، یەعنی مەنعی ناخیبی کردییە لە تەسویت، ئەوە شتێکی بچووك نیە بە ڕاستی، لازمە غەرامەکە توند تر بێت.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

کاك زانا، فەرموو.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە أولا (جداول الناخبين)، ئێمە لە قانونەکانی خۆمان لامانبرد، لە ئی موحافەزەو لەوەش، دەکەینە (سجل الناخبين) لێرە دەگۆڕێت، سەدری مادەکەش بە ڕاستی تەماشا دەکەین، حەبسەکە لە شەش مانگ کەمتر نەبێت، بەڵام غەرامەکە سەد هەزارە، یەعنی تەوازون نیە لە بەینی ئەو عقوبە بە قوەتەی کە حەبسە و، ئەو مادەیەی پێشتر لە بەینی مانگێك هەتا شەش مانگ بوو، کە چی غەرامەکە یەك ملیۆن دینار تا پێنج بوو، بۆیە یان دەبێ غەرامەکە زیاد بکەین، لە ملیۆنێك بۆ پێنج ملیۆن بۆ ئەوەی موقابیلی حەبسەکەی تەوازونێك هەبێ لە عقوبەکەی، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

سۆزان خان، فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من جارێکی تر ئەیڵێمەوە، یەعنی هێنراوە جارێکی تر، کۆمەڵێك جەریمەی ئینتیخابی کە زۆر فەرقیان هەیە، فەرقی ئەوە یەکێك ناوی خۆی بخاتە ناو لیستەکانەوە، بە بێ ئاگاداری، زۆر زیاترە لەوەی کە بچێ بڵێ وەڵلا من ئاگادارم فلان کەس دەنگی داوە بۆ فلان لیست، یەعنی ئەو دوو شتە زۆر زۆر جیاوازە، هەمووی هێنراوە دەرج کراوە بۆ یەك جۆر عقوبە، ئەو جاری بۆ مادەکەی پێشوو تریش، داوامان کرد

وتمان جیاکرێتەوە، هەر جەریمە و قورسایی خۆی هەیە، من ڕەئیم وایە یەکەم، دووەم، سێیەم، لەگەڵ هەشتەم، لەبەر ئەوەی ئەوانە جەریمەن، بە ڕاستی ئەو کەسە حەقی ئەوەیە سجنیش بکرێ، و غەرامەکەشی زۆر لەوە زیاتر بێت، بەڵام ئەوانی تر حەبسێکە یاخود ئەوەی کە هاتووە، سەد تا پێنج سەد هەزار، بکرێ بە دوو بڕگە چونکە جەریمەکان لە قورسی و سووکی دا فەرقی هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکوکی):

د. شکریة، فەرموو.

بەڕێز د. شکریە رسول ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ئەم ماوەیە کە بۆ شەش مانگ کەمتر نەبێت ئەگەر بگیرێت، وە غەرامەکەی سەد تا پێنج سەد هەزار بێت، ئەمە زۆر بە کەمی ئەزانم، چونکە یەکێك کە فێل دەکات، یا حیلەیەك دەکات، یا جریمەیێك لێرەدا نووسراوە، ئەم هەموو شتانەی کە کردووە، ئەم هەشت خاڵەی کە هەمووی لە خۆیدا کۆ کردبێتەوە ئینجا بێین سەد هەزار غەرامەی بدەین یاپێنج سەد، زۆر زۆر کەمە، من پێشنیازی ئەوە ئەکەم ئەو شەش مانگەی کە بۆ دائەندرێ ئەو سەد هەزارە بکرێت بە ملیۆنێك، ئەم پێنج سەد هەزارەش بکرێت بە دوو ملیۆن، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

کاك شێخ الله، فەرموو.

بەڕێز شێخ الله إبراهیم شێخ الله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا من دەربارەی سزاکەی شەش مانگ حەبس و سەد هەزار غەرامە کەمتر نەبێ و پێنج سەد زیاتر نەبێ، شەش مانگەکەم پێ زۆرە بکرێتە سێ مانگ، بەڵام غەرامەکە یەکجار زۆر کەمە، ئەسڵەن سەد هەزار یەعنی نازانم چییە، غەرامەی چییە؟ پێم وایە غەرامەکەی لە ملیۆنەك کەمتر نەبێ و لە سێش زیاتر نەبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

کاك ئارام، فەرموو.

بەڕێز ئارام رسول مامند:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش بە تەواوەتی پشتگیری لە بۆچوونەکەی مامۆستا شیخ الله دەکەم، بەڕاستی ئێمە دەبێ لە هەندێ حاڵەتدا تۆزێك ورد ببینەوە لەوەی کە ئەو بڕگانەی کە لەم ماددەیە هاتوون، لە موقابیل ئەوەی کە ڕاستەوخۆ فەترەیێك بگیرێت کە لە شەش مانگ کەمتر نەبێت، شەش مانگ فەترەیێکی زۆرە، غەرامە مادییەکەش کەمە، بۆیە من پێشنیاری ئەوە دەکەم هەر وەکو مامۆستا شیخ الله ئیشارەتی پێدا، بکرێتە سێ

مانگ و غەرامە مادییەکە برێك زیاد بکرێت، ئەمە یەکەم، دووەم برگەی هەشتەم، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، من پێم وایە جێی نابێتەوە لێرە، لەبەر ئەوەی هەر کەسێك خۆی لە بازنەیەکی هەڵبژاردن، یان لیستەکی هەڵبژاردن بپاڵێوێ، ئەوەلەن ئێمە لەم یاسایە وتومانە، هەر پارێزگایەك بازنەیەکی هەڵبژاردنە، دووەم: ئەو تاوانەی کە تەقدیم دەکرێت، دەستە فیلتەری دەکات، بۆیە ئیمکان نیە شتی وا ڕوو بدات، کەسێك لە دوو بازنەی هەڵبژاردن ناوی خۆی تۆمار بکات، وە ئەگەر حاڵەتێکی وا بوو بێت، بە ڕاستی من پێموایە دەستە بەر پرسیارە لەوێ کە پێش ئەوەی ناوی مورەشەحین دیاری بکات فیلتەری ئەمەی نەکردبێت، بۆیە من پێموایە لێرەدا جێی نابێتەوە برگەی هەشتەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

کاك بکر، فەرموو.

بەڕێز بکر فتاح حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا یەکەم من پێموایە فیعلەن، یەعنی ئێستاش هەر لەگەڵ ئەوەدام گرتنەکە شەش مانگ کەمتر نەبێ یان غەرامە، ناکرێ هەر دووکی، هەم گرتن و هەم غەرامەش، غەرامەکە بەڵام زۆر کەمە، غەرامەکە پێم باشە یەعنی علی الأقل مەسەلەن پێنج سەد هەزار کەمتر نەبێ لە ملیۆنێکیش زیاتر نەبێ، نوقتەی دووەم بەڕاستی سۆزان خان باسی کرد، ئەو تاوانانەی کە لێرەدا نوسراوە هەمووی وەکو یەك نیە، ئەی ناکرێ لەسەر ئەوەی تەنها نهێنی ناخیبێکی درکاندووە لەسەر ئەوە شەش مانگ سجن بکرێ، لەبەر ئەوە بەڕاستی پێموایە ئەوانە جیابکرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

سوپاس بۆ گشتتان، لیژنەی یاسایی ڕەئیتان دەربارەی ئەو پرسیارانە ، کاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی کاك عونی باسی کرد من پێموایە لە ماددەی (28) کە بوویتە (27)، لە برگە یەك دەڵێ(إستحوذ أو أخفى أو عدم أو أتلف أو أفسد أو سرق أوراق الإقتراع أو جداول الناخبين أو غير نتيجتهما بأي طريقة من الطرق)، (غير نتيجتهما)، واتا تەزویریش دەگرێتەوە، ئەوەی مامۆستا کاکە باسی دەکا کە ئومی لابدرێت، بەڕاستی ئەوەی ئومی لابدرێت، نازانم ئەگەر لیژنەی قانونی لەگەڵ بێت مانیعمان نیە، بەڵام ئەگەر عیلاجەکە وای لێ بکەین (أمي أو العاجز)، چونکە ئەگەر بە جارەك لابدرێت زۆر مەتلەب دەمینێتەوە، خۆی مەبەستی جەنابتان ،مەبەست ئەوە بوو ئەگەر نابینا بێت، ئەوەی مەسائیلی غەرامەی باس کرایە بەڕاستی ئەوەی مامۆستا شیخ الله، ئەوەی کاك زانا باسی کرد دەڵێ غەرامەکە کەمە، لێرە غەرامەکە بۆ کەم کرایەتەوە؟ لەبەر ئەوەی زیندانیەکە زیاد کرایە، ئەگەر سەیری مەوادی کەش بکەین ئەوەی پاشی دێ،

هەمووی غەرامەکان کەمتر کرایتەوە، لەبەر ئەوەی حەبسەکە یاخود زیندانیەکە زیاد کرایە، بۆیە غەرامەکەی لەگەڵ کەم کرایتەوە، مەسائیلی کە ئەگەر غەرامەکە کەم بکرێتەوە، حەبس کەم بکرێ یان زیاد بکرێ، بەڕاستی ئەوە قابیلی نیقاشە و بڕیار بڕیاری ئێوەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

کاک جمال فەرمووو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە حەقیقەت من بەعزێ تێبینیم هەیە، کە سەیری ئەو قانونە دەکەم، ئەگەر من سەیری بکەم یان خەڵکی کوردستان نەناسێ و نەزانێ مستەوای زانیاری و پێشکەوتن وپیادەکردنی دیموکراسیەت لە کوردستاندا چەندە و چۆنە، یەکسەر وا هەست دەکات ئەمە بۆ کۆمەڵە خەڵکێك نووسراوە کە هیچ باوەڕی بە هیچ شتێك نیە، ئەمە زۆر خەتەرە، ئێمە لە (1991)ەوە تا ئێستا کار لەوە ئەکەین کە خۆمان بە شێوەیەکی جوان بناسێنین بە دەرەوە و لەو مەجالەشدا دەوری باشمان بینیوە، خەڵك باوەڕی پێمانە، خەڵك پارە و سەروەتی خۆی ئەهێنێ بۆ کوردستان، لەبەر ئەوەی سیقەی پێمانە، لەبەر ئەوەی باوەڕیان بە ئێمەیە کە ئێمە دەتوانین بارێکی لە بار دروست بکەین، بە حەقیقەت ئەم هەموو توند و تیژیە، پێدەچێ ئێمە قەرارێك دەردەکەین، وەکو قەرار دژی ئیرهاب بێ، ئێمە هەڵبژاردنمان لەبەردەستە، ئەگەر بمانەوێ بە شێوەیەکی ڕێك و پێك هەڵبژاردن بکەین، هەموو تەرەفێکی سیاسی، هەموو کەسێك لە عائیلەکەیدا تەربیەتی خەڵکەکەی خۆی بە شێوەیەك بدا کە باوەڕی بە ڕاستی بێ، باوەڕی بە ڕاستگۆیی بێ، باوەڕی بە ئینسانیەت بێ، باوەڕی بەوە هەبێ کە نابێ....... .

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

کاکە ڕەجائەن لە مەوزووعەکە دەرمەچن، داوا کراوە ئەو بەڕێزانە غەرامە زیاد بکرێت، ئەو غەرامەیە، کاك شێروان نوقتەی نیزامیت هەیە، فەرمووو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا نوقتەی نیزامیەکەم ئەوەیە، کاك سەردار مەسەلەی حەبسی ئیسارە کرد بەڕاستی، من لێرەدا، یەعنی حەبس دەڵێ دەتوانین قسەی لێ بکەین، ئەوەی کە من بۆی دەچم حەبس ئیمکان نیە ئێمە قسەی لێ بکەی، چونکە عقوبەی حەبس دیارە هەتا پێنج ساڵە، واتا ئێمە کە دامان ناوە لە شەش مانگ کەمتر نەبێ، دەڵێین حەبس، کە گوتمان حەبس یەعنی لە پێنج ساڵ زیاتر نیە، کەواتە جەسامەتی جەریمە حوکم دەکا،

کە ئایا قازی سێ ساڵ حوکمی بدا، دوو ساڵ حوکمی بدا، هەتا پێنج ساڵ، سەقفە زەمەنیەکە مەفتوحە بە نیسبەت قازی بۆ ئەوەی حوکم بدا بە پێی جەسامەتی جەریمەکە، واتا ئێمە کە دەڵێین(لا تقل عن ستە أشهر)، ئێمە قازیمان تەقید کردیە کە ئەبێ لە شەش مانگ کەمتر نەبێ، بەڵام سەقفی زەمەنیەکە مەفتوح بوو بۆ قازی، یەعنی ئەعلایەکەی مەفتوح تا پێنج ساڵە، چونکە کەلیمەی حەبسمان بە کار هێنایە، کەلیمەی سجنمان بە کار نەهێنایە، واتا لە پێنج ساڵ و بەرەو ژوورە بە نیسبەت ئەو عقوباتانەی کە داندراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا ئەو خاڵەی کاك عونی باسی کرد، لەگەڵ جەنابی سکرتێر موناقەشەکمان کرد، ئەوەی لە مادەی 28 هاتیە، لە بڕگەی یەك(أو غير نتيجتهما بأي طريقة من الطرق)، هەندێك جار هەیە لەوانەیە تەزویر بە تەواوی نایگرێتەوە، کابرا یەعنی ئەو شەخصە تەزویر دەکا، بەڵام شەرت نیە نەتیجەی ئەوەکە بگۆڕدرێت، بۆیە ئەگەر بڕگەیەك ئیزافە بکرێت ئێمە لە گەڵینە، ئەویش بەو شێوەیە، (تاسعا: قام بالتزوير أثناء فرز الأصوات).

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

بەڕێزان زۆر لەئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان داوایان کرد غەرامە زیاد بکرێت، بۆ ئەمە ئەگەر نەسێکتان هەیە یا ئەگەر کاك زانا کە ئیقتیراحەکەی خۆی سەحب بکات، چونکە زیندانەکە، حەبسەکە زۆرە کەسێکیش ئەوەندە حەبس بێ، غەرامەیەکی زۆریش بدات، ئەوەیە، فەرموو کاك زانا.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەنها تێبینیم هەیە لەسەر تەوازونی عقوبەکەی هەبوو، تۆ دەڵێی لە شەش مانگ کەمتر نەبێ، باشە با بیکەین بە لە شەش مانگ زیاتر نەبێ، ئەوجا موقابیلی غەرامەکەی متەوازنە.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

ئاخر شەرحیان کرد ئەڵێ حەبس، حەبس ئەبێت لەو فەترەی کەمتر نەبێت، کاك فرست موداخەلەی هەیە تکایە، کاك فرست فەرموو.

بەڕێز فرست أحمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوی کاك زانا باس دەکات، ئەگەر عقوبەی بەدیل بێتن، یەعنی غەرامە لە باتی حەبس بێت، من لەگەڵ ڕەئی ئەوم، بەس ئەوە عقوبەی بەدیل نیە، هەم حەبسە هەم غەرامەیە، لەبەر ئەوە وەك خۆی بمینێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

بەڕێزان ئێستا دیاره هەموو دەیانەوێ وەکو خۆی بمێنێتن، ئەیخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵە مادەکە وەك خۆی بمینێتەوە، دەستی بەرز بکات؟ فەرموون، کێ لەگەڵ دا نیە؟ فەرموون، شەش کەس لەگەڵ دا نیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، بۆ مادەیەکی تر تکایە.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی بیست و شەشەم، کە ئەبێتە ماددەی بیست و پێنجەم.

ماددەی 25 :

بە گرتن بۆ ماوەیەك سزا دەدرێ، کە لە مانگێك کەمتر نەبێ، و لە سالێکیش زیاتر نەبێ، هەر کەسێك ئەوانەی خوارەوەی ئەنجام دا:

یەکەم: بە ئەنقەست دەستدرێژی بۆ سەر وێنەکانی پالێوراوەکان بکات، یا بۆ سەر بەرنامەکانیان کە لە شوێنی تایبەتی هەڵواسراون، بۆ حیسابی یەکێکی تر، یان لایەنێکی دیاری کراو، بە مەبەستی زیان گەیاندن بەو پالێوراوە، یان کار تێکردن لە بەڕێوەچوونی پرۆسەی هەڵبژاردندا.

دووەم: خۆ کێشانەوەی پالێوراوێکی لە پرۆسەی هەڵبژاردن ڕاگەیاند و دەشیزانی ئەو کارە ڕاست نیە، ئەمەش بە مەبەستی کار تێکردن بێ لەسەر هەڵبژێرەکان یاخود گۆڕینی دەنگەکانی پالێوراو بۆ خۆی.

سێیەم: دەست درێژی کردنە سەر هۆیەکانی ڕیکلامی هەڵبژاردنی کە ڕێی پێدرا بێ بە پێی یاسا بە هەر هۆیەك، جا بۆ کوژاندنەوەی یان دڕاندنی یان غەیری ئەمانە بێ، یاخود هەر دەستکاریەك لەم جۆرە بێ.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کەرکووکی):

کاك خلیل فەرموو.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة 25:

یعاقب بالحبس مدة لا تقل عن شهر و لا تزید علی سنة کل من:

أولا: تعمد الإعتداء علی صور المرشحین أو برامجهم الملصقة في الأماکن المخصصة لها لحساب آخر أو جهة معینة بقصد الإضرار بهذا المرشح أو التأثیر علی سیر العملیة الإنتخابیة.

ثانیا: أعلن عن إنسحاب مرشح أو أکثر من العملیة الإنتخابیة و هو یعلم بأن الأمر غیر صحیح بقصد التأثیر علی الناخبین أو تحویل أصوات المرشح إلیه.

ثالثا: الإعتداء علی وسائل الدعایة الإنتخابیة المسموح بها قانونا، لأي سبب کان، سواء کان بالشطب أو التمزیق أو غیر ذلك أو کل تصرف من هذا القبیل.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

لیژنەی ناوخۆ و لیژنەی یاسایی، ڕەئیتان دەربڕن، فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەرکی:

بەڕێز جەنابی سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە دانیشتنی سەرۆکایەتی لەگەڵ لیجانی تایبەتمەند و سەرۆك فراکسیۆنەکان و سەرۆکی لیجانەکان، وا پێکهاتین شەتبی ئەو جوملەیە بکەین(لحساب آخر أو جهة معينة) لە (أولا)، واتا ئەگەر هەر یەکە زێدە ڕۆیی یا دەستدرێژی بکاتە سەر وێنەکانی پاڵێوراو و بەرامجەکان و ئەوەی هەر ئەگەر لە بۆ جیهەتەکیش نەبێ، هەمان سزای هەبێت و صیاغەکەی بەو شێوازە دەبێت:

أولا: : تعمد الإعتداء على صور المرشحين أو برامجهم الملصقة في الأماكن المخصصة لها. سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

بەڕێزان کێ ئەیەوێ قسە بکات لەسەری، سێ بەڕێز دەیەوێ قسە بکات، کاك حاتم فەرموو.

بەڕێز حاتم محمد جان حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا من تەقریبەن وەکو پرسیارێك وایە کەئەیکەم، لە زۆربەی ماددەکانی پێش ئەمە هاتوون، کە لە بڕگەی ماددەکاندا عقوبەکان بە پارە و گرتن و حەبس کردن بووە، بەڵام لە مادەی 25 و 26 کە لە دوای ئەو مادەیە دێ، تەنها حەبس کردنە، ئەمە ئەو پرسیارەم هەیە، بۆچی ئەمە کە غەرامەی تێدا نیە؟ ئەمیش غەرامەی تێدا بێ، مادام وەکو هاوشێوەی ماددەکانی پێشوو ترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من وای ئەبینم، یەکەم و سێیەم عەینەن شتە، باس لەوە ئەکات یا ڕسمەکانیان لێبکرێتەوە، یاخود تەعەدا لەسەر وەسائیلی ئینتیخابیان بکات، یەعنی هەردووکی عیبارەتە لەوەی کە ئەو کەسە تەعەدای لێبکرێ، لە کاتی مومارەسەی حەقی دیعایەی ئینتیخابی خۆی، کەواتە هەردووکی یەکێکە، ئەتوانین وای لێبکەین (تعمد الإعتداء على صور المرشحين أو وسائل الدعاية الإنتخابية المسموح بها قانونا)، ئیتر تەواو، ئەمە سزا ئەدرێ، سەبارەت بە خاڵی (ثانيا)ش، یەعنی ئەمە وەکو ئەوە وایە تۆ چیرۆکێك شەرح بکەی (أعلن عن إنسحاب مرشح أو أكثر في العملية الإنتخابية وهو يعلم بأن..)، یەعنی ئەوە شەرح کردنە، من پێم باشە بووترێ (إعلان الدعايات المغرضة للطرف الآخر في العمليات الإنتخابية)، ئیتر ئەم دیعایەیە بە هەر چی نەوعێك بێ لە دیعایەتی موغریزە بخرێتە ئەو بابی سزایەوە.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

کاك دلێر فەرموو.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سۆزان خان بیر و بۆچوونەکەی منی باسکرد.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

بەڕێزان لیژنەی یاسایی و ناوخۆ لە دەربارەی ئەو بۆچونانە، کاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت ئەو پرسیارەی کاك حاتم کردی، بەڕاستی لە دەست نیشان کردنی سزایەکان لەو یاسایەدا و لە هەموو یاساکان، چەند خاڵەك هەیە تەحدیدی دەکات، خاڵی کە لە هەموو یاساکان مەبەستم ئەوەیە بەپێی جەسامەتی جەریمەکە، جەریمەکە چەند گەورە بێت، سزایەکە ئەوەندە دەبێ، واتا دەبێ نەسەقەك هەبێ لە نێوان جەسامەتی جەریمە و سزایەکان، خاڵی دووەم: ئەمە وەکو باسمان کرد ئەو برادەرانەی صیاغەی ئەو مادەیان کردییە، بە ئیتیفاقی خۆیان لەگەڵ لجنەی قانونی بە تایبەتی و لجنەی ناوخۆ ئەو سزایانەیان دانایە، خاڵی سێیەم: ئێمە هەوڵمان دا لەبەرئەوەی تۆزێك رەبت هەیە لەگەڵ عیراق، لەوانەیە هەندێك کیاناتی دی لەولاش هەبێ، بیانەوێ لێرە لە مەجالیس موحافەزاتی خۆمان خۆیان تەرشیح بکەن، محاوەلەمان کردییە نەسەقێك هەبێ لە نێوان سزاکانی ئێمە و سزاکانی ئەوەی شوێنەکانی تری بەغدا، ئەوەی سۆزان خان باسی کرد، بە ڕاستی لێرە جیاوازییەك هەیە، لەبڕگە یەك باسی (صور المرشحين) و بەرامجەکان دەکات، کەچی لە بڕگە سێ باسی هەموو وەسائیلی دیعایەی ئینتیخابی دەکات، هەر وەسائیلێك بێت جیاوازییەکە، ئەو صیاغەی جەنابیشت پێشنیارت کرد، من پێموایە جۆرێك لە صیغەی موتڵەقی تێدایە ئەو صیغە موتڵەقە لە مەوادی دیکە موعالەجەی کردییە، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

بەڕێزان ئێستا یەك موقتەرەحێك هەبوو کە دەمج بکرێ، ئەویش سۆزان خان بوو، لیژنەی یاسایی وەڵامیان دایەوە، ئێستا نەصی مادەکە وەك خۆی ئەخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵە تکایە دەست بەرزبکات؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نیە؟ بە زۆرینەی دەنگ، یەك کەس لەگەڵدا نیە، بۆ ماددەیەکی تر، لەگەڵ شەتبەکەی کە لیژنەی یاسایی و ناوخۆ ئیشارەتیان پێکرد، زۆر سوپاس، کاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی بیست و حەوتەم کە دەبێتە مادەی بیست و شەشەم.

ماددەی 26 :

بە گرتن بۆ ماوەیێك سزا دەدرێ، کە لە ساڵەك کەمتر نەبێ هەر کەسێك ئەمانەی کرد:

یەکەم: هێز یان گەڤی بەکار هێنا بۆ نەهێشتنی هەڵبژێر، لە بەکار هێنانی مافی خۆی یان وای لێ بکات بە جۆرێکی دیاری کراو دەنگ بدات.

دووەم: گەر شتێکی دا یان خستیە ڕوو یان بەڵێنی دا سوودێك بە هەڵبژێری یان غەیری ئەو بدات، تاکو بە جۆرێکی دیاریکراو دەنگ بدات، یاخود وا بکات دەنگ نەدات.

سێیەم: گەر سوودێکی قبوڵ کرد یاخود داوای کرد بۆ خۆی یا غەیری خۆی لەوانەی خزمەتێکی گشتیان، لە پرۆسەی هەڵبژاردندا پێدراوە.

چوارەم: گەر هەواڵی ناڕاستی لەنێو هەڵبژێرەکان بڵاو کردەوە لە بارەی ڕەوشتی یەکێك لە پاڵێوراوەکان یان لە بارەی ناوبانگ و ئابڕووی بە مەبەستی کارتێکردن لە ڕاکانی هەڵبژێرەکان لە ئەنجامی هەڵبژاردندا.

پێنجەم: چووە ناو بارەگای تەرخان کراو بۆ هەڵبژاردن بە چەکی ئاگرین یا بریندارکەر، بە پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

شەشەم: جنێوی داو قسەی خراپی کرد یان دەستدرێژی کردە سەر لیژنەی هەڵبژاردنەکان، یاخود یەکێ لە ئەندامانی لە کاتی پرۆسەی هەڵبژاردندا.

حەوتەم: سندوقەکانی دەنگدان یاخود خشتەکانی هەڵبژاردن یاخود هەر بەڵگەنامەیەکی پەیوەندیدار بێ بە پرۆسەی هەڵبژاردنی تێکدا، یەعنی ببێ بە هۆی تێکدانی پرۆسەی هەڵبژاردن.

هەشتەم: بە کارهێنانی دروشمەکانی ئایینی و شوێنی پەرستن بۆ مەبەستی کاری حیزبی یاخود ریکلامی هەڵبژاردن.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کەرکووکی):

کاك سەردار فەرمووە.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەرکی:

بەڕێز جەنابی سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی 27 کە بویتە بیست وشەش.

المادە 26 :

یعاقب بالحبس مدة لا تقل عن سنة کل من:

أولا: إستعمل القوة أو التهدید لمنع ناخب من إستعمال حقه لحمله علی التصویت علی وجه معین أو علی الإمتناع عن التصویت.

ثانیا: أعطی أو عرض أو وعد بأن یعطي ناخبا فائدة لنفسه أو لغیره لحمله علی التصویت علی وجه معین أو علی الإمتناع علی التصویت.

ثالثا: قبل أو طلب فائدة لنفسه أو لغیره من من کان مکلفا بأداء خدمة عامة في العملیة الإنتخابیة.

رابعا: نشر أو أشاع بین الناخبین أخبارا غیر صحیحة عن سلوك أحد المرشحین أو سمعته بقصد التأثیر علی آراء الناخبین في نتیجة الإنتخاب.

خامسا: دخل إلى المقر المخصص للإنتخابات حاملا سلاحا ناريا أو جارحا خلافا لأحكام هذا القانون.

سادسا: سب أو قذف أو إعتدى على لجنة الإنتخابات أو إحدى أعضائها أثناء عملية الإنتخاب.

سابعا: العبث بصناديق الإقتراع أو الجداول الإنتخابية أو أية وثائق تتعلق بالعملية الإنتخابية.

ثامنا: إستخدم الشعارات الدينية أو دور العبادة لأغراض العمل الحزبي أو الدعاية الإنتخابية.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. كمال كەركووكی):

زۆر باشە، ئەو بەڕێزانەی ئەیانەوێ قسە بكەن، وجهەی نەزەری لیژنەی یاسایی و ناوخۆ، كاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لیژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆ لەگەڵ سەرۆكی فراكسیۆنەكان و هەروەها زۆرینەی سەرۆكی لیژنەكان دانیشتنمان كرد، و بە گشتی هیچ تێبینیەكمان لەسەر ئەم ماددەیە نەبوو، بۆیە حەز دەكەین وەكو خۆی بڕوا، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. كمال كەركووكی):

سوپاس، كێ لەو بەڕێزانە دەیانەوێ قسە بكەن؟ كاك زانا فەرموو.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەڵڵا تێبینیم لەسەر هەشتەمە تەبعەن، بەكارهێنانی دروشمەكانی ئایین و شوێنەكانی خواپەرستی بۆ دیعایەی حیزبی و دیعایەی ئینتیخابی، لە كاتێكدا بەكارهێنانی دائیرەكانی حوكمەت و موئەسەساتی دەوڵەت، عقوبەكەی لە شەش مانگ تێناپەڕێ، بەڵام بەكارهێنانی مزگەوت، خۆ من لەگەڵ بەكارهێنانی دا نیم بە هیچ شێوەیەك، بەكارهێنانی مزگەوت عقوبەكەی ساڵێك بێ، من پێشنیار دەكەم نەقلی بكەینە مادەی شازدە، وەكو دەوائیری دەوڵەت، وەكو ئەوانە حیسابی بكەین، یەعنی ئەو بۆ لەوێ شەش مانگ، بۆ لێرە ساڵێك،ئەوە یەك، دووەم مەسەلەی شیعاراتی دینی شتێكی وازح نیە، شتێكی ئەوەیە بە كاردەهێنرێ لەوانەیە بەرامبەر مورەشەحێك، بەرامبەر كیانێكی سیاسی، شیعاری دینی چی؟ یەعنی بڵێم (لا إله إلا الله، محمد رسول الله)، ئەوە شیعاری دینیە، ساڵێك بچنە ژوورێ لەسەری! یەعنی لە ماوەی حەملەی ئینتیخابی هەرچی قسەی بكەی، بە پروپاگەندەی ئینتیخاب حسێبە بتەوێ و نەتەوێ، من هەستم ئایەتێك شەرح كەم، ئەوە پروپاگەندەی ئینتیخابی كرد، ئەوە شیعاری دینی بە كار هێنا، بۆیە ئەوەی لاببەین باشە، وەللاهی خۆ كەس بەكاری ناهێنێ، من لەگەڵ نیم بەكار بهێنرێ، بەڵام بۆ ئەم پەرلەمانە وا باشە بەڕاستی، كەلیمەی شیعاراتی دینی لاببردرێ، و ئەو بڕگەیە بچێتە سەر ماددەی شازدە، وەكو دەوائیری دەوڵەت تەعامولی لەگەڵ بكرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. كمال كەركووكی):

زۆر سوپاس، كاك حاكم سالم فەرمووو.

بەڕێز سالم محمد علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەللا مولاحەزەم لەسەر هەر هەشت فەقەرە هەیە، هەر هەشت عقوبە ساڵەك كەمتر نەبێ، ئیحتیمالە هەزارەها حاڵەت پەیدا بن، ئەو كو موستەحەقی هەندێ نەبت ڕۆژەك حوكم بدرێن، ئەز دبێژم(یعاقب مده لا تقل عن سنه)، گەلەك عقوبەكا دژوارە، بێژین (یعاقب بالحبس مده لاتزید عن سنه)، سوپاس.

كاك جوتیار، فەرموو.

بەڕێز كریم مجید شریف(جوتیار):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مادام سەرپێچیەكانمان ورد كردەوە، پەنجەمان خستە سەر هەموو سەرپێچیەكان، قسەی لەسەر كرا، یەك حاڵەتی تر هەیە، هەندێك نەخوێندەوار یان كەم ئەندام، پێویستە فەرمانبەرێك دەنگی بۆ بدات، ئەگەر ئەو فەرمانبەرە پێچەوانە دەنگی دا، ئایا لێرە جێی ئەبێتەوە؟ سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. كمال كەركووكی):

كاك بارزان فەرموو.

بەڕێز بارزان محمد قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من مولاحەزەم لەسەر بڕگەی دووەم هەیە، ئەگەر شتێكی دا یان ختسیە ڕوو یان بەڵێنی دا سوودێك بە هەڵبژێر یان یان غەیری ئەو بدات، دائیمەن حەملاتی ئینتیخابی لەسەر ئەوەی سوود بە دەنگدەر بگەیەنێ و بە خەڵك بگەیەنێت، من پێم وایە ئەوە زۆر جار حەسەب ڕشوە و بەرتیل دان، نەك لەوەی من حەملەی ئینتیخابی بۆ ئەوەی سوود بە هاووڵاتی بگەیەنم، نەك بۆ ئەوە ئەم وتانە بۆ دەكەم، ئەم خاڵە فەقەت لە بەرتیل دا هەیە، لە هەموو حەملاتی ئینتیخابی لەسەر ئەوەیە سوود بە هەڵبژێر بگەیەندرێت.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. كمال كەركووكی):

كاك جعفر فەرموو.

بەڕێز جعفر مصطفى معروف.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەللامن پرسیاردەكەم، ئەگەر كاك سەردار گوێی لێبێ مەمنوونی ئەبم، بڕگەی چواری ئەو مادە، ئەوە ئەگەر هەواڵی ناڕاستی لەناو هەڵبژاردنەكان بۆ كەسایەتییەك، هەواڵی ناڕاست، ئەی ئەگەر هەواڵەكە ڕاست بوو، كابرا خائینە و ڕابردووی خراپ بوو؟ ئەوە عقوبەی چیە؟ لە بڕگەی چوار دەڵێ (ئەگەر هەواڵی

ناڕاستی له ناو هەڵبژاردنەکان بۆ کەساتییەك هەواڵی ناڕاست له بارەی ڕەوشتی یەکێك....)، ئەگەر هەواڵەکە ڕاست بوو؟ ئەمە خائین بووە، ئەوە پیاوی خراپە، عقوبەکەی چیە؟

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

کاك عبدالرحمن فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن أحمد رضا:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لە لیژنەی ناوخۆ، دوو، سێ کەس تێبینیمان هەبوو لەسەر ئەم ماددەیە، ئێستا دەبوو لیژنەی ناوخۆ ئیشارەتی پێ بکەن، مەسەلەی درووشمەکانی دینی، ئەوە زۆر فراوانە، زۆر مەتاتیە بەڕاستی، دور العبادە ئەوە هەمووومان یەك دەنگین، شوێنە پەرستراوەکان بەکار نەهێنرێن، بەڵام ئەوە وەزارەتی ئەوقاف بۆ خۆی تەعلیماتی هەیە، ڕێنمایی هەیە، بەڵام کە وتت دروشمی ئایینی ، مەسەلەن حیزبەکەی ئێمە لە (بسم الله)یەوە هەمووی شیعاراتی دینیە، هەمووی ئایەت و حەدیسە، یەعنی ئەمە تەفسیر دەکرێ بە شێوازی جیاواز و سیاسی، پاشان لە یاساکانی تر نەهاتووە، لەیاسای هەڵبژاردنی پەرلەمان باسی شوێنی پەرستنەکان دەکات، باسی دروشم ناکات، لە یاساکانی عیراق نەهاتووە، وە دڵنیاشم هەردوو حیزبی دەسەڵاتداریش دەچنە لادێکان، مزگەوتەکان بە کار دێنن، بەڵام لەوانەیە حیزبەکانی تر بە کاری نەهێنن، جا ئەگەر ئەوە ڕاست بکرێتەوە(دور العبادە) ەکە بمێنێت، شیعاراتی دینی لابرێت، شتێکی چاکە، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

سوپاس، وەڵلا بە حەقیقەت خۆ (دور العبادە) بەس تەنها بۆ حیزبە ئیسلامیەکان مەخسەدی نیە ،بۆ هەموو لایەنێکی سیاسی و هەموو کیانێکە، ئیحتیرام بۆ ئەو شوێنە موقەدەسە کە نەکرێتە مونافەسەی دەنگدان، ئایەتیش تەنها بۆ حیزبی ئیسلامی نیە، بۆ منیشە بۆ حیزبەکانی تریشە، بۆ هەمووە، لەگەڵ هەرئەو ڕەئییە هەیە، چەند برادەرێك ئێستا پێشنیاری ئەوەیان کردووە، کە ئەوە لا بدرێت، لیژنەی یاسایی ڕەئیتان لەو بارەوە، فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت تێبینیەکەی کاك زانا، تەبیعی بە تەئکید، ئەگەر یەکێك درۆ یا خراپکارییەك بکات لەناو مزگەوت و لە شوێنی موقەدەس، ئەبێ سزای زیاتر بێ لە شوێنێکی تر، چونکە ئەو شوێنانە بەڕاستی ئەبێ بپارێزرێ، یەعنی مەنتیقە سزاکەی بە قەدەر شوێنێکی تر بێ!؟ نابێ لەو شوێنانە نە درۆ بکرێ، و نە بەعزێ شتی خراپ بکرێ، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کەرکووکی):

کاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ئەو برادەرانە داوا دەکەن کە سزاکە زیاد بکرێ، یان کەم بکرێ، بەڕاستی ئەمن گفتوگۆیان لەگەڵ ناکەم، ئەوە بڕیاری خۆتانە، دوو، کاك زانا کە باسی ئەوەی کرد، شیعاراتی دینی مەفهوم نیە، جارێ پێش هەموو شتێك دەمەوێ تەصحیحەك هەیە، لە مادەی هەشت دەڵێ(الشعارات الدينيه)، لە تەبعەکە غەلەتێکی تێدایە، شعارا ت دينيه بە خۆی (الدين) بوو، بە داواکاری کاك زانا کردمانە شعارات دينيه، یەعنی شعارات الدينيه دەبی لە لای تۆ کاك زانا زۆر مەفهوم بێ، دووش، کە بڵێی(لا إله إلا الله، محمد رسول الله)، زیندانیت ناکات، هەمووماں وا دەڵێین، وەختی ئینتیخاباتیش ئەوە داخیلی شیعاراتی ئینتیخابی نابێ، ئەوەی کاك جوتیار باسی کرد لە مادده (25) فەقەرە (7) هەیە(غير إرادة الناخب الأمي و كتب)، ئەوە هەیە، ئەوەی کاك بارزان وەڵاهی بیرم نەمایە، ئەوەی کاك شیخ جعفر باسی کرد، لە مەوادی دیکە هەیە لە هەندەك بڕگە باسی(تجريح) دەکا، و باسی (تشهير) دەکا، لە هەندەك بڕگەی دیکە باسی(تخوين) و باسی(تكفير)، ئەوە عیلاجی کردییە، ئەوەی کاك عبدالرحمن باسی کرد بەڕاستی ڕاست دەکات، ئێمە لە لجنەی ناوخۆ، هەندەك ئەندامان تێبینیان هەبوو، لە ڕاپۆرتەکەشمان نووسرایە لەسەر ئەو مادەیە و ئەو بڕگەیە، دوو بەڕاستی باسی ڕێنماییەکانی وەزارەتی ناوخۆی کرد، ڕێنماییەکان کە دەربچێتن، عادەتەن دەبێ ئیعتیماد لەسەر مەوادی قانونی بکات، دەبێ مەوادی قانونی بۆی دانێ، ئینجا وەزارەت یاخود وەزیر دەتوانێ ئەو ڕێنمایيانە دەربکات، سەبارەت بە یاساکانی عیراقی ئەوەی جەنابت باست کرد، ئێمە مەرج نیە یاساکان هەموو نوسخە تەبقل ئەسڵ بێ لە بۆ یاساکانی عیراقی، ئێمە تایبەتمەندییەکانی خۆمان دەپارێزین، لە زۆر شت تایبەتمەندیمان پاراستیە لێرە، نەك هەر لەوە، بۆ لە هەندەك بڕگەی دی باسی (عمل الحزبی)مان کردییە، لەوانەیە لە ئەوەی عیراقیش نەبێ، لە وێش تایبەتمەندی نەبووە، سێ، بەڕاستی باسی ئەحزابی گەورەیان کردییە، د. کمال ، جەنابی سەرۆك ببوورن، ئەوە لە بۆ هەموانە، تەنها بۆ حیزبی ئیسلامی نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

بەڕێزان ئەگەر چەند عقوبەکە زیاد بێت باشترە، بەڵام موخالەفە نەکرێ، با خەڵك فێر بێ، ئیلتیزام بە قەوانین بکات، لەبەر ئەوە بۆ ئەترسن یەکێ موخالەفە بکات سزا نەدرێ، هەر کەس بێ، با بدرێ، ئەگەر ڕەئیتان لەگەڵ بێ؟ ئێمە ماددەکە وەکو خۆی دەدەینە دەنگدانەوە، ئێستا دەنگدانە، ماددەکە وەك خۆی، بە هەر هەشت فەقەرەکەی دەخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵە تکایە دەست بەرزکات؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دا نیە؟ چوار کەس لەگەڵدا نیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، بۆ ماددەیەکی تر تکایە، فەرموو.

بەڕێزجمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی بیست و هەشتەم کە دەبێتە ماددەی بیست و حەوتەم.

ماددەی 27:

به گرتن بۆ ماوەیەك سزا دەدرێ لە ساڵێك كەمتر نەبێ و بە غەرامەیەك لە سەد هەزار دینار كەمتر نەبێ و لە پێنج سەد هەزار دیناریش زیاتر نەبێ هەر كەسێك ئەمانە بكات:

یەكەم: هەركەسێك كاغەزەكانی دەنگدان یاخود خشتەكانی هەڵبژێرەكان یان ئەنجامەكانی بە هەر ڕێگایەك لە ڕێگاكانی دەستدرێژی كردنەسەر یان شاردنەوە یان لە ناو بردن یا تێكدان یا دزین.

دووەم: زیان بە ئازادی هەڵبژاردن یان ڕێوڕەسمەكەی بە هێز و گەف كردن گەیاند.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. كمال كەركووكی):

كاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەركی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مادەی 28 كە بوویتە 27 :

المادە 27:

یعاقب بالحبس مده لا تقل عن سنه و بغرامه لا تقل عن مائه ألف دینار و لا تزید عن خمسمائه ألف دینار كل من:

أولا: إستحوذ أو أخفى أو عدم أو أتلف أو أفسد أو سرق أوراق الإقتراع أو جداول الناخبین أو غیر نتیجتهما بأي طریقة من الطرق.

ثانیا: اخلف بحریة الإنتخاب و بنظامه بإستعمال القوة و التهدید.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. كمال كەركووكی):

بەڕێزان، ئەگەر كەس ڕەئی و موناقەشەی نیە، دەیخەینە دەنگدانەوە، د. هالە فەرمووە.

بەڕێز د. هالە سهیل وادی.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە (ثانیا) دووبارەیە لەگەڵ مادە بیست و دوو كە بووە مادە بیست، (أولا)كە باسی (أشكال الضغط أو التخویف) ، لێرە كە باسی قوە و تەهدید دەكات، پێم وابێ دووبارەیە، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. كمال كەركووكی):

كاك عونی فەرمووە.

بەڕێز عونی كمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پشتگیری مادەكە دەكەم بە تەواوی، بەڵام پێشنیار دەكەم، (أو سرق صنادیق أو أوراق الاقتراع)، ئیزافە بكرێت لەسەر فەقەرەی یەكەم، واتا كە دەیخوێنمەوە (أولا) (إستحوذ أو أخفى أو عدم أو أتلف أو أفسد أو سرق أو أوراق الإقتراع أو سجلات الناخبین أو غیر نتیجتهما بأي طریقة من الطرق)، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. كمال كەركووكی):

گەلاوێژ خان فەرموو.

بەڕێز گەلاوێژ شابا ججی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەسەر مەبلەغەکە تەعقیبەکم هەیە، سەد هەزار زۆر کەمە، کە یەعنی قائیمەی ئەوراقی ئیقتیراع بدزرێت یان جەدوەلی ناخبین، سەد هەزار زۆر کەمە، من ئیقتیراح دەکەم لە پێنج سەد هەزار کەمتر نەبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

کاك بکر، فەرموو.

کاك بکر فتاح حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەحەقەت من نازانم، من پێم باشە بڕگەیەك زیاد بکەین، ئینجا نازانم تێدا هەبووە یان نا؟ لەسەر ئاشکراکردنی بڵێین زانیاری لەسەرنەتیجەی ئینتیخابی پێش کۆتایی ئینتیخابات، پێش ئیعلان کردنی.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان دەربارەی ئەو پرسیارانەی کە کرا و ئەو موداخەلانە، تکایە.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی ئەوەی د. هالە باسی کرد، جیاوازی هەیە، لێرە باسی ئەوە دەکات (یعاقب بالحبس) لە ئاخیری (کل من)، هەر کەسەك بێ، ئەوەی لە مادەی (22) هاتیە، تەنها باسی ئەحزاب و جەماعات و تەنزیمات وکیانات دەکات بە شێوەیەکی گشتی، ئەوەی کاك عونی باسی دەکا، بەڕاستی کە صناديق دەدزرێ مەبەستمان سندووقەکان نیە، ئەوراقەکانی ناو سەنادیقە، ئەتوو لێرە کە دەڵێی (أوراق الإقتراع)، من پێموایە دەیگرێتەوە، ئەوەی کاك بکر تێنەگەیشتم بەڕاستی.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکوکی):

کاك بکر، فەرموو.

کاك بکر فتاح حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هینەکەی من ئەوەیە، پێشنیارەکەی من ئەوەیە، نازانم ئەگەر لە بڕگەیەکی تر هاتبێ، ئەگەر تێدا نیە ئیزافەی بکەین، ئاشکراکردنی زانیاری لەسەر نەتائیجی ئینتیخابات پێش کۆتایی هێنان بە ئینتیخابات ئەوە زۆر موهیمە، پێش ئیعلان کردنی، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

کاك خلیل، فەرموو.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەئیدی سەیدا عونی دەکەم کە ئەو سندووقیش دەوێ، چونکە ئەو ئەوراق الإقتراع چیٚ بیت بیتاقەی ئیستیمارەی دەنگدانە، بەڕاستی لە پێشی لە ناو سندوق ئەو عەبەسە پیٚ بکات، سندوق ئیزافە بکرێت باشە، ئەو شتەی کاك بکر گوتی زۆر باشە، هەرچەندە ناکرێت ئیعلانی ڕەسمی بە حیساب ناکرێت، بەڵام لەویٚ لە عەدی فەرزەکە نەتیجەکە وابزانم عەمەلیەن هەر دەکرێت لەویٚ، بەس ئیعلان ناکرێت، ئیستیمارەکە دەبردرێت بۆ مفەوەزیە، لەویٚ ئیعلان دەکرێت، بەرەسمی نابێت و حیساب ناکرێت.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

بەڕێزان ئیعلانی نەتائیج بە تەدریج دەکرێت، رەسمی نیە، ئیعلانی رەسمی نیهائی دەکرێت لە هەموو دونیا، چەند سندوقێك هەبێت بڵاودەکرێتەوە، ئەوە زۆر زۆر تەبیعیە، بەس ئیعلانی نیهائی مفەوەزیە شوێنێکی بۆ دیاری دەکات، تەشخیسی دەکات دوای تەعن و ئەوانە لەویٚ ئیعلان دەکات، ئێستا ئەو پێشنیارەی کاك عونی کردی، ئەگەر لیژنەی یاسایی و ناوخۆ وەری بگرن و سیاغەیەك بۆمان بکەن، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

کاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جەنابی سەرۆك سیاغەکە حازرە مانعمان نیە، عەدەمەش بگۆڕین بیکەینە(احرق)بۆیە بەو شێوازە دەبێت، بیکەین بە ماددەی (28) کە دەبێتە مادەی (27):

یعاقب بالحبس مدة لاتقل عن سنة، و بغرامة لاتقل عن مائة ألف دینار، و لاتزید عن خمس مائة ألف دینار،کل من:

أولا: استحود أو أخفى أو عدم أو أتلف أو أفسد أو سرق صندیق الإقتراع، أو أوراق الإقتراع، أ, جداول الناخبین، أو غیر نتیجتهما بأي طریقة من الطرق.

سجل الناخبین، جەداول دەکەینە (سجل الناخبین، سجلات الناخبین، أو غیر نتیجتهما بأي طریقة من الطرق).

ثانیا: أخل بحریة الإنتخاب أو بنظامە بإستعمال القوة أو التهدید.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د. کمال کەرکووکی):

ئاخیر سیاغە کە خوێندرایەوە، کاك سەردار بیخوێننەوە بۆ ئەوەی بەڕێزان گوێی لیٚ بگرن و بیخەینە دەنگدانەوە، بەڕێزان ئەیخەینە دەنگدانەوە، کاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 28 کە دەبێتە ماددەی 27:

المادە 27:

یعاقب بالحبس مدة لاتقل عن سنة، و بغرامة لاتقل عن مائة ألف دینار، و لاتزید عن خمس مائة ألف دینار،کل من:

أولا: استحوذ أو أخفى أو عدم أو أتلف أو أفسد أو سرق صنادیق الإقتراع، أو أوراق الإقتراع، أو سجل الناخبین، أو غیر نتیجتهما بأي طریقة من الطرق.

ثانیا: أخل بحریة الإنتخاب أو بنظامه بإستعمال القوة أو التهدید.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکوکی):

بەڕێزان دەیخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵە دەستی بڵند بکات تکایە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نیە؟ بە کۆی دەنگ پەسند کرا، بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی (29) یەم کە دەبێتە مادەی (28).

ماددەی 28:

دەستدانە تاوانەکانی هەڵبژاردن، کە دەقیان لەم یاسایەدا هاتووە، بە سزای تاوانی تەواو دادەنرێ، ئەمەش بەدەرە لە حوکمەکانی بنەما گشتیەکان .

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

کاك خلیل فەرموو.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة 28:

یعاقب على الشروع في جرائم الإنتخاب المنصوص علیها في هذا القانون بعقوبة الجریمة التامة، إستثناءا من قواعد الأحکام العامة.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د. کمال کەرکووکی):

بەڕێزان کێ ئەیەوێ قسەی لەسەر بکا، یەك کەس، فەرموو کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە ئەو مادەی شروعە لێرەدا، مادەیەکی زیادەیە، بۆچی؟ لەبەر ئەوەی قانونە خۆی قانونێکی ئیستیسنائیە، عقوباتی زۆری تیایە خاصە بە عملیاتی ئینتیخابی، ئێمە لە جەریمە تامەکاندا عقوبەیەکی زۆر باشمان بۆ هەموو شتەکان داناوەە، بەدئە بە تنفیز، بەڵام ئیتمامی جەریمەکە نەبووە، لەبەر ئەوەی خۆی قانونە، خۆی قانونێکی ئیستیسنائیە، تایبەتە بە قانونی ئینتیخابات، یەعنی عقوباتی عام نیە، کە شامل بێ و عام بێ بە هەموو جەریمەکان، شامل بێ و بەسەر هەموو کەسەکان جێ بە جێ بێ، ئەمە بۆ حالەتێکی تایبەتیە، من پێموانیە ئەم ماددەیە جێگای نەبێ لێرە، مادام بۆ جەریمەکان عقوبەی تایبەتیمان داناوە بە حەبس و غەرامەیەکی زۆر، ئەو مادەیە زیادەیە، زیادەیە لێرە و لا بدرێ باشترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د. کمال کەرکووکی):

لیژنەی یاسایی، وەریدەگرن ئیقتیراحەکەی؟ کاك خلیل فەرموو.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەکەینە وەك خۆی، چونکە جەرائیمی ئینتیخاب، بە شروعیش جەریمە دەبێ، تەهدید لێ ئەکرێ، بەڵام تەنفیز نەبووە، تەهدید لێ ئەکرێ، مەنعی ئینتیخاب ئەکات، لەسەر سەوتی دەکات، ئەمە تەنفیزیش نەبووە، ئەگەر تۆ بە قەواعیدی عامە بکەی، ئەمە نابێتە جەریمە، شروع نیە، ئینجا لێرە ئیستیسنائە لەوە، ئەمە لەگەڵ دەقی ماددەکەینە، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د. کمال کەرکووکی):

بەڕێزان مادەکە وەکو دەقی خۆی هاتووە، ئەیخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵە تکایە دەستی بەرز کات؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نیە؟ فەرموون، بە زۆرینەی دەنگ، دوو کەس لەگەڵدا نیە، بۆ ماددەیەکی تر تکایە.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی (30) کە دەبێتە مادەی (29):

ماددەی 29:

یەکەم: لە بارێکدا کە بەشداریکردنی کیانی سیاسی لە هەستان بە هەر تاوانێك لە تاوانەکانی هەڵبژاردن ئیسپات بوو، کە دەقی لەم یاسایەدا هاتووە ئەوە بە غەرامەیەکی دارایی سزا دەدرێ، کە گوژمەکەی 50 ملیۆن دینارە.

دووەم: کیانی سیاسی بێ بەش دەکرێ لەو دەنگدانەی کە بە دەستی هێناوە لە مەڵبەندی هەڵبژاردنەکە، لە بارێکدا ئەگەر یەکێك لە تاوانەکانی هەڵبژاردن کە دەقی لە بەندەکانی یەکەم و پێنجەم و شەشەم و حەوتەم و هەشتەم و مادەی بیست و شەش و مادەی بیست و حەوتی ئەم یاسایەدا هاتووە.

سێیەم: هەرکەسێك سەرپێچی لە حوکمی بڕگەی یەکەم لە مادەی بیستی ئەم یاسایەدا کرد، ئەوا سزا دەدرێ بە گرتن وە بە غەرامەیەك لە 10 ملیۆن کەمتر نەبێت و لە بیست و پێنج ملیۆن دیناریش زیاتر نەبێت.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د. کمال کەرکووکی):

کاك خلیل فەرموو.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

أولا: في حالة ثبوت مساهمة الكيان السياسي في إرتكاب أي جريمة من الجرائم الإ نتخابية، و المنصوص عليها في هذا القانون، يعاقب بغرامة مالية مقدارها 50 مليون دينار.

ثانيا: يحرم الكيان السياسي من الأصوات التي حصل عليها، في المركز الإنتخابي، في حالة إقترافه إحدى الجرائم الإنتخابية المنصوص عليها في البنود: أولا، خامسا، سادسا، سابعا، ثامنا من المادة السادسة و العشرين والمادة السابعة و العشرين من هذا القانون.

ثالثا: يعاقب بالحبس و بغرامة لا تقل عن عشرة ملايين دينار، و لاتزيد عن خمسة و عشرين مليون دينار، كل من خالف حكم الفقرة أولا من المادة العشرين من هذا القانون. بەڕێز محمد قادر عبدالله(د. کمال کەرکووکی):

بەڕێزان ئێستا خوێندرایەوە ،کێ دەیەوێ قسە بکات، کاك زانا فەرموو.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلاهی 50 ملیۆن دینارەکە، نازانم چۆن وەردەگیرێ، بۆ کۆمسیۆن کاتێك کە کیانێك تەسجیل دەکات ،بیست و پێنج ملیۆن وەکو تەئمینات وەردەگری، بۆ ئەوەی غەراماتی لەسەر حیساب بکات، ئێستا ئەوە لە بیست و پێنج ملیۆن زیاترە پارەکە، چۆن وەردەگیرێ، دەبایە کەمتر بایە لە بیست و پێنج ملیۆن، بۆ ئەوەی کۆمسیۆن بتوانێ وەریگرێ.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د. کمال کەرکووکی):

سوپاس، کاك بارزان، فەرموو.

بەڕێز بارزان محمد قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا من پرسیارێکم هەیە، ئەو کیانە سیاسیەی کە بێ بەش دەکرێ لە دەنگدان، دەنگەکانی ئەفەوتێ، هەر بە پێی موعەدەلی باقی ئەقواکە تەوزیع دەکرێ بەسەر لیستەکانی تردا؟

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د. کمال کەرکووکی):

سوپاس، ئەوە بڕیارماندا، موناقەشە کرا، پەرلەمان ئیتیفاقی کرد، باسی باقی ئەقوا لێرە نیە، ئێستا باسی ئەم ماددەیە، ڕەئیت چیە لەسەری؟ چرۆ خان فەرموو.

بەڕێز چرۆ علی حەمە امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا من بەس پرسیارێکم هەیە لە خاڵی سێیەم لە بڕگەی سێیەم کە ئەڵێ (یعاقب بالحبس)، مودەی حەبسەکە بۆ لێرە دیاری نەکراوە؟ سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د. کمال کەرکووکی):

سوپاس، کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە فەقەرە سێدا (یعاقب بالحبس و بغرامە لا تقل عن عشرە ملایین دینار، کل من خالف حکم الفقرە أولا من المادە (22)، ئەگەر بگەڕێینەوە سەر مادەی (22)، باسی کیانی سیاسی دەکات لە فەقەرە دوو و لە فەقەرە سێدا، لێرە لە ئەسڵی مەشروعەکە باسی ماددەی (22) دەکات، باسی 22 دەکات، ئەگەر بێینە سەر ئەسڵی مەشروعەکە لەسەر (22)، فەقەرە دوو و فەقەرە سێی باسی کیانی سیاسی دەکات، کیانی سیاسی شەخسێکی مەعنەویە لێرە، بە حەبس و غەرامە ئەوە شتێکی غێر قانونییە، بە کورتیش باسی لەسەر کراوە، دووەم: لە مادەی (22)، خۆی کیانی سیاسییەکە ئەگەر یەکێ لەو موخالەفانە بکات عقوبە دراوە بە حەرام کردنی، بە مەحو کردنی لە موشارەکە لە ئینتیخابدا، وە هەر کەسیش موخالەفە بکات یەك جار عقوبە دەدرێ، من پێموایە ئەو فەقەرەیە لێرە زیادە بە نیسبەت کیانی سیاسی، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د. کمال کەرکوکی):

سوپاس، لیژنەی یاسایی، وەڵامی پرسیاری ئەو بەڕێزانەی کە موداخەلەیان کرد، کاك سەردار فەرمووو.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا ئەوەی کاك زانا باسی کرد، سەبارەت بەو 25 ملیۆنەی کە کیانی سیاسی لە موفەوەزییەی دادەنێ، ئەوە نەك هەر تەنها لە بۆ غەرامات، بەڵکو هەر کیانی سیاسییەك ئەگەر دەنگ نەهێنێ، ئەو پارەی لە بۆ هەیئەت دەڕواتن ناگەڕێتەوە، دووەم: مەسەلەی وەرگرتنی پارەکە و چۆنیەتی وەرگرتنی پارەکە، بەڕاستی ئەوە بۆ مەحاکم، بۆ دادگاکان و بۆ دائیرەی جێبەجێ کردن یاخود دائیرەی تەنفیز دەگەڕێتەوە، سێیەم: چرۆ خان باسی حەبس دەکات، دەڵێ ئەوەی سێیەم بۆ حەبسی تێدایە، لە بڕگەی یەکی ماددەی 22 کە بویتە 20، لەبەر ئەوەی ئەفرادی تێدایە، چونکە ئەفرادیشی تێدایە.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د. کمال کەرکووکی):

حەبس لە 24 سەعات تا پێنج ساڵ دیارە، قانونییەکان سەری لێ دەردەکەن، ببوورن.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

برگە سێی مادده 30 باس لەوە دەکات، لە بۆ ئەفراد هاتییە، بۆیە باسی ئەفراد هاتییە، باسی غەرامە کرایە، وە تەنها غەرامەکە لە بۆ فەقەرە یەکە، باسی فەقەرە دوو و سێ ناکا، فەقەرە دوو و سێ لە مادەی 22 کە بویتە 20، عقوبەی خۆی لەگەڵ خۆیتی، کە دەڵێ (یحرم أي حزب أو کیان سیاسي)، ئەوەی لێرە باسی دەکەین تەنها برگە یەکە کە عقوبەکە، سزاکەی لەگەڵ دا نییە، لەگەڵ ڕێزم.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د. کمال کەرکووکی):

بەڕێزان ئێستا مادەکە وەك خۆی ئەخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵە تکایە دەست بەرز کات؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە؟ بەزۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، یەك کەس دژە، بۆ مادەیەکی تر، تکایە. سێ مادە ماوە، ئەوەکانی تری زۆر ڕۆتینییە، هەر ئێستا تەواو دەبێت، بۆ ئەوەی بڕۆین، قانونێکی تر تەواو کەین پاشان، کاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی حەوتەم

حوکمە گشتی و کۆتاییەکان

ماددەی سی و یەکەم کە دەبێتە ماددەی سییەم:

ماددەی 30:

1 ـ دەستە سەیری ئەو ناکۆکی و نارەزاییانەی کە لە کاتی ئامادەکردن و جێبەجێ کردنی ڕێکارەکانی هەڵبژاردن دەکات و بڕیاری خۆی دەدات.

2ـ دەستە لە دادگای پێداچوونەوەی هەرێمی کوردستان-عیراق، کە لە سێ دادوەری نا موتەفەریغ پێك دێ، بۆ سەیرکردنی ئەو تانوتانەی کە بۆی هاتووە لەلایەن دەستە یان کەسەکان یان کیانە زیان لێ کەوتووەکان، لە ئەنجامی بڕیارەکانی کۆمسیۆن و بڕیارەکانی یەکلاکەرەوەیە.

الفصل السابع

أحكام عامة و ختامية

المادة 30:

1ـ تتولى الهيئة النظر في الخلافات و الإعتراضات الواقعة خلال إعداد و تنفيذ إجراءات الإنتخابات.

2ـ تتولى هيئة في محكمة تمييز إقليم كوردستان ـ العراق، تتكون من ثلاثة قضاة غير متفرغين للنظر في الطعون المحالة إليها، من قبل الهيئة أو الأفراد أو الكيانات المتضررة من جراء قرارات المفوضية، و تكون قراراتها باتة.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د. كمال كەركووكی):

بەڕێزان كێ لەسەر ئەو ماددەیە دەیەوێ قسە بكات؟ نوقتەی نیزامی مامۆستا كاكە فەرموو.

بەڕێز عبدالكريم ابوبكر مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێشتر ئیقتیراحێكم هەبوو، بەس دیار بوو گوێیان نەدایێ، كاك فەرسەتیش، لە نیهایەتی فەسلی شەشەم ئەگەر بهاتایە ماددەیەكی ترمان ئیزافە بكردبایە، بۆ ئەوەی كەوا دەستی حاكم نەبەستین، زۆرجار جەریمە هەیە لەوەی بە قوەتترە وەزیفەكەی، مادەییێكی نوێم ئیقتیراح كرد، كە (لا يحول فرض العقوبات الواردة في هذا الفصل من فرض عقوبة أشد، وردت في قانون العقوبات أو المواد الجزائية الأخرى النافذة في الإقليم)، ئەوەی بكەین زۆر زۆر بە كەلكترە بۆئەوەی كە بتوانین موحاكەمەی بكەین.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د. كمال كەركووكی):

لەسەر ئەم پێشنیارە كێ دەیەوێ قسە بكات، قانونییەكان تكایە، كاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی كمال سعيد بزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو عقوبانەی كە لە جەرائیمی ئینتیخابی تەحدید كرایە لە قانونەكە، وا بزانم هەتا حەدەك زۆر توندە، ئەگەر ئەو ماددەی كە مامۆستا كاكە پێشنیار دەكات ئیزافە بكرێ، زۆر زۆر قورس دەبێ، وابزانم موجبیشی نیە لەوەی زیاتر توندی كەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د. كمال كەركووكی):

كاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حيدرى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەمان بۆچوونی كاك عونیم هەیە، ئێمە جەرائیمەكانمان تەسنیف كردییە، موخالەفات، جنح، تا جونەح هاتییە، بەڕاستی لەوە زیاتر نیە لە زۆربەی جەریمەكان، ئەوەی ماموستا كاكە دەڵێت ئێستا، ئەوە ئیزافە بكەین، عقوبەكان بەرەو تەشدید كردن دەروات، چونكە لێرە ئەگەر تەزویرمان هەیە، عقوبەمان بۆ داناوە حەبسە، لەوێ تەزویر رەنگە بۆ 15 ساڵ دەروات، بۆیە مەعقول نیە ئێمە ئەگەر عقوبەكی ئەشەد هەبێت، ئەو عقوبە ئەشەدەكەی بدەن، بۆیە پێموایە ئەوەی لە یاساكەدا لە جێی خۆیەتی بەراستی، بۆ رەچاو كردنی ئەو قانونەی كە بۆ فەترەكی مەرحەلیە، چوار ساڵ جارێكە، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

بەڕێز كاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من هاورام لەگەڵ كاك شێروان و كاك عەونی، ئیزافە بە شتێكی دیكە، ئێمە لە نەصی ئەو مەشروعە باسێكمان لەسەر كردووە، كەوا (لایعمل باي نص یعارض مع احكام هذا القانون) ئەمە لە لایەك، لە لایەكی ترئەوەی كە جەنابی مامۆستا كاكە باسی لەسەر دەكات، عقوبەی ئەشەدی بدرێتێ، ئەمە تەفسیلێكی بۆ كراوە، هەموو عقوبەی خۆی بۆ دانراوە، شتێكی تر هەیە لە قانون، ئەگەر وای لێبێت ئەو كاتە قازی ناچار دەبێت قانونی ئەسلەح بۆ متەهەم بەكار بێنێت، بۆ ئەوەی كە جەریمەكەی كردووە و مخالفەی كردووە، لەبەر ئەوە (من حیث النتیجة)هەر دەگەڕێێتەوە سەر ئەم قانونە، لەبەر ئەوە ئەو قانونە خۆی شتێكی وەقتیە، من پێشتر وام گوت و ئیشارەتم پێی دا ، ئەمە عقوباتی عام نیە، ئەمە قانونێكە خاصە بە عەمەلیەكی ئینتیخابی موحەددەد، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

سوپاس، سۆزان خان، فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تازە لەقەبت دامێ حاكم، ئەوها بە ئاسانی دەستی لێهەڵناگرم، من پرسیارێكم هەیە، (تتولى الهیئة النظر في الخلافات الاعتراضات الواقعة).

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

لیسر ئەو قانونەیە، ئەو قانونەی كە پێشتر یەكێك، كاك شێروان و كاك عەونی و كاك عمر رەفزیان كرد، باشە مەمنون، كاك كاكە ئەگەر سەحبی بكەی، ئەوە بە سەلامەت دەربازی دەبێت، بەڵێ مەمنون، ئەسڵی قانونەكە وەكو خۆی هاتووە، ماددەی 31 بۆ ماددەی 31، ببورن، ماددەی 31، كە دەبێتە 30، كە مناقەشەی لەسەر هەبوو، تەواو بوو، قسە كرا لەسەری، بەس سوزان خان مابوو، فەرموو سۆزان خان.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من لێرە پرسیارم هەیە، ئەوەلەن دەڵێت(تتولى الهیئة النظر في الخلافات والاعتراضات الواقعة خلال اعداد وتنفیذ اجراءات الانتخابات) ئەمە مەبەستی دەستەی هەڵبژاردنە ئەوەی خۆمان، بەلاّم ئەوەی كە لێی تێناگەم، ئەزانم مەحكەمەی تەمیزیش ئەو بڕیارانە دەدات، (في الطعون المحالة الیها من قبل الهیئة أو الافراد أو الكیانات المتضررة من جراء قرارات المفوضیة وتكون قراراتها باتة) یەعنی لێرە سەیری بكە چۆن هەیئە خۆی تعون وەردەگرێت، كەچی هەیئە خۆی دەچێت پەنا دەباتە بەر مەحكەمەی تەمیز بۆئەوەی، وازح نیە لەلای من، تكایە بۆم شەرح بكەن.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

تكایە لیژنەی یاسایی ڕوونكردنەوە بۆ وەڵامدانەوەی سۆزان خان.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەکە زۆر وازحە، لە کیانات، لە ئەفراد ئەوانە بۆ مفەوەزیە دەچن، یانیش کیان هەقی هەیە تەعن راستەو خۆ بباتەوە بۆ، هەیئەی قەضاوات، دادگای تەمیز، یانیش شتێکە، یان تەعنێکە، ئیعتراڕێکە هەیئە حەسمی ناکات، ناتوانێت سەیری بکات، دەڵێت تکایە ئەو مەوزوعە بچێتە مەحکەمە ئیحالەی بۆ بکات، ئەگەر شتێکی ئیداری فەنی بێت بتوانێت، ئەوە خۆی حەلی دەکات، ئەگەر نەیتوانی ڕەوانەی مەحکەمەی تەمیز بکات، بۆ کیاناتی موتەزەرەریش هەیە راستەوخۆ بۆ مەحکەمەی تەمیز بێت.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

ئێستا ماددەکە وەکو خۆی هاتووە، بە ئیزافەی (م) رجائەن بیخوێنەوە، وەکو ئاخیر سیاغە بۆ ئەوەی بدرێتە دەنگدان.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

عەینی بەو شێوەیە لە قانونی ئینتیخاباتی پەرلەمان، کو فەترەیەکی لەمەو پێش دەنگمان بۆدا، بە عەینی شێوە بوو، ئێستا بەو شێوەیە دەیخوێنمەوە،

(المادة (31):

أولاً: تتولى الهيئة النظر في الخلافات والاعتراضات الواقعة خلال اعداد وتنفيذ اجراءات الانتخابات.

ثانياً: تتولى هيئة في محكمة تمييز اقليم كوردستان_العراق من ثلاثة قضاة غير متفرغين للنظر في الطعون المحالة اليها من قبل الهيئة أو الافراد أو الكيانات المتضررة من جراء قرارات المفوضية وتكون قراراتها باتة.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

نوقتەی نیزامی فەرموو، بەس نوقتەی نیزامی.

بەڕێز عادل محمدامین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەموو تەعنێك مودەی قانونی هەیە، ئێمە لێرە مودەمان دانەناوە، هەموو تەعنێك لە هەموو جێگایەك مودەیەکی هەیە، پێویستە مودەی هەبێت.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس، لیژنەی قانونی، فەرموون.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نەمزانی کاك عادل، ببورە نەمان زانی چی گوت.

بەڕێز عادل محمدامین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەڵێم هەموو تەعنێك مودەی قانونی هەیە، ئایا ئەو تەعنە ماوەکەی چەندە؟ 10 ڕۆژ، 15 ڕۆژ،چەندە؟.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمە لە ئەحکام عامە لە تەمیز هەیە، لە مودەی محەددەدە ئەوە باس کراوە، چۆن 15 ڕۆژ نیە.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لێرە یەك هەڵە هاتووە، ئەویش وابزانم هەڵەیەکی مەتبەعیە، (أو الكيانات المتضررة من جراء قرارات هيئة)یە نەوەکو (مفوضية)(وتكون قراراتها باتة)، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

لیژنەی یاسایی ئاخیرسیاغەتان بخوێننەوە، بۆئەوەی بدرێتە دەنگدانەوە، تکایە.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (31):

أولاً: تتولى الهيئة النظر في الخلافات والاعتراضات الواقعة خلال اعداد وتنفيذ اجراءات الانتخابات.

ثانياً: تتولى هيئة في محكمة تمييز اقليم كوردستان_العراق تتكون من ثلاثة قضاة غير متفرغين للنظر في الطعون المحالة اليهامن، قبل الهيئة أو الافراد أو الكيانات المتضررة من جراء قرارات الهيئة وتكون قراراتها باتة.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

بەڕێزان وەکو چۆن ئێستا خوێندرایەوە، نوقتەی نیزامی کاك شێروان، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە پێویستە بە نیسبەت فەقەرەی یەکەم سەقفێکی زەمەنی بۆ دابنێین، چونکە لە هی دووم ئێمە گوتومانە قەراراتی مەحکەمەی تەمیز باتە، ئەوە مشکیلە نیە، بەڵام هی فەقەرەی یەکەم، بە قەناعەتی من پێویستە سەقفێکی زەمەنی بۆ دابنرێت.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

ئەعزای لیژنەی یاسایی پێشنیارتان، چیە؟ چونکە ئەمە لە لای خۆتانەوە هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئیمكان هەیە بڵێین (تتولى الهیئة النظر في الخلافات والاعتراضات الواقعة خلال مدة خمسة عشرة یوما من تاریخ ورودها الیها، و الخاصة بتنفیذ اجراءات الانتخابات) یان پازدە یان 10ڕۆژ كەیفی خۆتانە، یان اسبوع.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

بەڕێزان ئەمە ئینتیخاباتە، سەقفێكی زۆری لازم نیە، دەبێت زۆر زوو حەسم بكرێت، كاك كریم تەوزیحەكەت بدە.

بەڕێز كریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێموایە لێرەدا خۆی(خلال اعداد وتنفیذ اجراءات الانتخابات) یەعنی (اعداد و تنفیذ اجراءات الانتخابات) مودەكەی دیارە لەلای مفهومزیە، خلالی ئەو مودە، مودەكەی دیارە، پێویست ناكات ئێمە لێرە زكری بكەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

بەڕێزان دەتانەوێت سەعاتێكی تر بێینەوە یان دەتانەوێت سبەی، باشە سبەی سەعات، لیژنەی یاسایی پێشنیارەكەتان بخوێننەوە بۆ ئەوەی تكایە، رەجائەن، سێ ماددە مایە بۆ ئەوەی تەواو بێت، بۆ ئەوەی بەیانی ئیشی تری زۆرمان هەیە، بێینە سەر ئەوانە، رەجائەن تكایە.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بۆ معالەجەی ئەو نەقسە بڕگەیەك ئیقتراح دەكەین بەو شێوەیە بێت، دەبێتە (اولاً ئیضافة:من كیانات أو الافراد أو الكیانات المتضررة الاعتراض والطعن على قرارات واجراءات الهیئة خلال ثلاثة ایام من تاریخ صدورها) ئەوە دەبێتە یەكەم، ئەوی تر دەبێتە (تتولى هیئة في النظر في الخلافات والاعتراض) ئەوە دەبێتە ثانیا بەس (لمدة سبعةایام) ئیزافە بكەین، ئەوەی تریش وەكو خۆی دەمێنێتەوە، مەحكەمەی تەمیز دەزانێت چۆن ئیشی خۆی دەكات.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

بەڕێزان وەكوئێستا خوێندیانەوە، دەیخەینە دەنگدانەوە ، كێ لەگەڵ دایە دەستی بەرز بكاتەوە؟سوپاس ، كێ لەگەڵدانیە دەستی بەرز بكاتەوە؟ یەك كەس لەگەڵ دانیە، سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسەند كرا، بۆ ماددەیەكی تر، تكایە، فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی سی و دووەم:

یەکەم: رۆژی هەڵبژاردنەکان بە بڕیارێکی ئەنجومەنی وەزیران لەسەر پێشنیازێك لە دەستەوە دەست نیشان دەکرێت لە رێگەی هۆیە جیاجیاکانی راگەیاندنەوە بەر لەوادەی ئەنجامدانی بە (60) شەست رۆژ رادەگەیەنرێ.

دووەم: دەنگدان لە یەك رۆژدا دەبێت بۆ ئەنجومەنەکانی پارێزگاکان.

سێیەم: لە بارێکدا نەتوانرا هەڵبژاردنەکان بکرێن، ئەوا ئەنجومەنەکان بەردەوام دەبن لە بەڕێوەبردنی کاروباری تاکو ئەنجومەنە نوێیەکان هەڵدەبژێردرێن.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 32 کە بویتە 31،

المادة (32):

أولاً: يحدد موعد الانتخابات بقرار من رئاسة مجلس الوزراء بناء على اقتراح من الهيئة يعلن عنه بوسائل الاعلام المختلفة قبل الموعد المحدد لاجرائه بـ(60) ستين يوماً.

ثانياً: يجري التصويت في يوم واحد لمجالس المحافظات.

ثالثاً: في حالة تعذر اجراء الإنتخابات تستمر المجالس في إدارة شؤونها لحين انتخاب مجالس جديدة.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

بەڕێزان کەس قسەی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە، کاك عادل کاك رشاد، فەرموو کاك عادل.

بەڕێز عادل محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیم لەسەر بڕگەی 3 هەیە، ئەڵێت ئەگەر ئینتیخابات نەکرا، ئەنجومەن هەر بەردەوام دەبێت، ناکرێت بۆ ماوەیەکی نادیار بەردەوام بێت، باش وایە مودەیەك دیاری بکەین ئێمە بەراستی ئەوە بۆتە عورفێك ئەو مەسەلەیە، شارەوانیەکان هەڵبژێردران و ئەو ساڵ پەرلەمان 13 ساڵە، یەعنی ئێمە بەراستی ئەو مەوزوعە بیبڕینەوە، باش وایە کاتەکە دیاری کراو بێت، مەسەلەن بۆ ماوەی سێ مانگ تصریف اعمال ئەگەر هەڵبژاردن نەکرا، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

کاك رشاد، فەرموو.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت بڕگەی دووەم، (یجري التصويت في يوم واحد لمجالس المحافظات) ئیزافە بکرێت (والاقضية والنواحی) چونکە هەرسێك بەیەکەوە دەبێت، لە پێناسەی ئەوها هاتووە، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

سوپاس لیژنەی یاسایی رەئیتان تکایە.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

به نیسبەت بڕگەی سێیەم، ئەگەر ئینتیخاب نەكرا، ماوەكە دیاری بكرێت، ئیلا ئەو مەجلسە شەرعیەتی نامێنێت، ئیشەكەی دەبێتە تەسریفی ئەعمال، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

لیژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەركی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو بڕگەیە بڕگەی سێیەم (في حالة تعذر اجراء الإنتخابات) بۆ ئەوە دانراوە خۆی لە ناو بڕگەكە هاتووە دڵێت(في حالة تعذر) ئەگەر عوزری لەگەڵ بوو نەكرا، وە خالی دەوام لەبەر ئەوەی دامان ناوە هەتا ئەگەر نەكرا، جارێكی تر ناچار نەبین لە پەرلەمان بێت تەسویتی بۆ بكەین، قەراری بۆ بدەین، وەكو ئەوەی ئەو ساڵ كرا، هەر بەخۆی یاسایەكە چارەسەری ئەو كێشەیە دەكات، حاڵەتی دووەم ئەوەی مام رشاد باس دەكات، بەراستی هەڵبژاردنەكان بۆ پارێزگاو (والاقضية والنواحی) لەیەك ڕۆژ ناكرێت، (والاقضية والنواحی) عادەتەن ئەوەی عیراق، مەسەلەن ماددەیەكی هەیە دەڵێت شەش مانگ پاش محافەزات دەكرێت، دوای شەش مانگەكەش نەیان كرد، دوایان خستەوە،.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

بەڕێزان ئێستا ئەم ماددەیە وەكو خۆی كە هاتووە، دەیخەینە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نیە دەستی بەرز بكاتەوە؟ سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسەند كرا، بۆ ماددەیەكی تر تكایە.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی سی و سێیەم كە بۆ تە ماددەی سی و دووەم،

ماددەی سی و سێیەم:

پرۆسەی دەنگدانی كارمەندانی هێزەكانی ئاسایشی ناوخۆو پاسەوانی هەرێم (زێرەڤانی)و سوپاو كارمەندانی نەخۆشخانەكان و بەندیخانەكان و ئەوانەی لێیان دابەزیوون، لە مەڵبەندی دەنگدانی تایبەتی بەڕێوە دەچێ كە دەستە بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتە پەیوەندیدارەكان دەست نیشانیان دەكات، بە مەرجێك پێش چل و هەشت كاتژمێر لە وادەی هەڵبژاردنەكە جێ بەجێ بكرێت.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة (33):

تجري عملية اقتراع منتسبي قوى الأمن الداخلي وحرس الاقليم (البيشمه ركة) والجيش والعاملين في المستشفيات والسجون ونزلائهما في مراكز اقتراع خاصة تحددها الهيئة بالتنسيق مع الوزارات المختصةعلى ان تجرى قبل ثمانية واربعين ساعة من موعد اجراء الانتخابات.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

بەڕێزان كێ لەسەر ئەم ماددەیە قسەی هەیە؟، نیە، ئەم ماددەیە وەكو خۆی دەخەینە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ سوپاس، كێ لەگەڵدانیە دەستی بەرز بكاتەوە؟ سوپاس، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند كرا، بۆ ماددەیەكی تر تكایە

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی سی و چوارەم كە دەبێتە ماددەی سی و سێیەم،

ماددەی سی و چوارەم:

پێویستە لەسەر هەموو لایەنێكی پەیوەندیدار حوكمەكانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بكەن.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

بەڕێزان پێش ئەوەی بچینە ئەو ماددەیەی سی و سێ، بەڕێزان لە كتلەی برا ئاشوریەكان پێشنیارێكیان هەبوو، بۆ محافەزەكانیش كۆتا دەبێت، برا ئەرمەنیەكان و برا توركمانەكان و برا ئاشوریەكان داوایان دەكرد، ئینجا ئەم نوقتەیە ئایا بۆ ئەم مەرحەلەیە زەرورە یان بخرێتە مەرحەلەیەكی تر، تكایە رەئیتان لەسەری بدەن و بخرێتە دەنگدانەوە، كێ دەیەوێت قسە بكات لەسەر ئەم ماددەیە؟، كاك خلیل فەرموو.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لە كوردستان زۆر حەریسین تا بتوانین مافیان بدەینێ، ئێمەش بەشداریان بكەین، لە هەموو مەجالس، وەكو خوتەمان داناوە لەپەرلەمان راستە ئیحتیماله زۆر دەقیق نەبین لە تەشخیس كردنی، لەبەر ئیحسائمان نیە تەواو، كەمە یان زۆرە، ئەوە بۆ ئیحسا دەمێنێت، بە عەینی مەعناوە بە عەینی تەسەورو بۆچون، من وا دەبینم یەعنی ئێستاش پێویستە ئێمە ئەو كۆتایە دا بنێین بۆ برا توركمانەكان، بۆ برا كلدانەكان و ئاشورو سریان، لە مەجالسی محافەزات دا بنێین، ئەوە لە دهۆك مەعلومە كە مەسیحی هەن، بەو مكەوناتە دوو مەقعەد بۆیان دادەنێین، لە هەولێریش دوو بۆیان دادەنێین، سێ توركمان، سلێمانیش یەكێك بۆ مەسیحی، من ئیقتراح بەو شێوەیە دەكەم، سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

بەڕێزان، كاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەركی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ داین، یەعنی کوتلە بۆ برایانی کلدو ئاشوری دابنرێت، بۆ برایانی تورکمان، بەڵام حەدی مەعقول یەعنی ئەگەر ئەوەکمان لەبەر دەست بێت، ئیحسائیەك من ناتوانم لە خۆمەوە بڵێم سێ بۆ تورکمان، بۆ نمونە، ئێمە لە پەرلەمانی کوردستان بۆ برایانی تورکمان پێنج مەقعەدمان داناوە، لە کۆی 111، لە هەولێر ئەگەر تەقسیمی مناسب هەبێت، تەقریبەن 29 کورسی دەبێت، لەو 29یە دەبێت تۆ بزانی لەولا چەندە، چەندکەم دەکرێتەوە، ئەگەر یەك مەقعەد بێت، بۆ برایانی کلدو ئاشوریش بەهەمان شێوە، سلێمانیش بەراستی من لەگەڵ ئەوە دانیمە لە سلێمانی مەقعەد دابنرێت، لەگەڵ رێزمدا.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

کاك شێروان، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من باوەڕناکەم کەس هەبێت لەناو ئەو پەرلەمانە، لەگەڵ ئەوە دانەبێت کە کۆتا بۆ برایانی بەڕێزم تورکمانەکان و ئاشوری و کلدانی و سریانیەکان دابنێت، چونکە ئیرادەیەکی سیاسی بەهێز هەیە، بۆ پاراستنی مافی ئەو نەتەوانەی کە لەگەڵ ئێمە دەژین لە گۆڕپانی کوردستان، ئەمە لە لایەك لەلایەکی تریشەوە مەرج نیە ئێمە، کۆتا لە ناو یاسایەکە دیاری بکەین، چونکە ئێمە هەتا ئێستا هیچ ئیحسایەکمان لەبەر دەستدا نیە، بتوانین چۆن بۆ برا تورکمانەکان کورسی دابین بکەین، برا ئاشوری و کلدانی و سریانیەکان کورسیان بۆ دابنێین، دەبێت چەندیان بۆ دابنێین، ئێمە هیچ ئیحسایەکمان لەبەر دەستدانیە، بۆیە ئەمە پێویست بە دیراسە دەکات، جگە لەوەش ئێمە رابردووەکمان هەیە لەگەڵ ئەو بەڕێزانە زۆر لەو مافانەی کە هاتۆتە جێبەجێ کردن هەموو بە تەحالوفاتی سیاسی هاتۆتە جێبەجێ کردن، مەرج نیەئیلا لەناو ئەو یاسایە ئێمە دەبێت جێگیری بکەین، بەبێ ئەوەی هیچ دیراسەیەکمان هەبێت بۆ ئەو مەسەلەیە، بۆیە من لەگەڵ ئەوەدام لەگەڵ مەبدەئەکەدام، هەموومان وابزانم لەگەڵ ئەو مەبدەئەین، بەڵام من پێمولیە لەو قۆناغە ئێمە بۆ تەحالوفاتی سیاسی بەجێی بهێڵین، هەروەکو لە پەرلەمانی ئەو خولەی ئێستا بە تەحالوفاتی سیاسی ئەو مەسەلەیە جێبەجێ کراوەو، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

کاك زانا فەرموو.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ئەوە دام ئەو شوێنانەی کە چڕیەکی دانیشتوانی ئەو پێکهاتانەی هەیە،نوێنەریان هەبێت لە ئەنجومەنی پارێزگاکان، بەتایبەتی دهۆك و هەولێر، رێژەکەی چۆن بێت چۆن نەبێت، ئێمە دەبێت بە دیراسەیەکی ورد بێت، بەپێی پێوەرێك بێت، نابێت لە خۆڕا دەست نیشان بکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

کاك عزالدین، فەرموو.

بەڕێز عزالدین سلیم خدیدا:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پرسیارێك لەو برادەرانە دەکەم، کە ئاشوری و سریانی.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

پرسیار مەكە، رەئی خۆت بدە رەجائەن، رەجائەن رەئی خۆت بدەو بەس.

بەڕێز عزالدین سلیم خدیدا:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەگەر ئینتیخاب بكرێت ، مجلس ناحیە بێت، مجلس ناحیەی عنكاوە، ئەگەر كۆتای بۆ دانەنێن، یەعنی هیچ كەس دانەنێن، ئەوە زەرەر دەكەن، نواحی و ئەقزیەكان، بەلاّم لە محافەزەكان لەوانەیە كۆتا بۆ ئەوان دابنێن، بەلاّم لە قەزاو ناحیەكان لە بەرژەوەندی ئەواندا نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

گەلاّوێژ خان، فەرموو.

بەڕێز گەلاویژ شاباجی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە هەرلەوەی چەندین برادەران باسیان كرد، خۆتان دەزانن لە پەرلەمانی خۆمان كە كاتێك كە بڕیار لەسەر كۆتا درا، بەهەمان شێوە ئیحسائیەكمان نەبوو، مەبدەئێكە كە ئیعتراف بەمافی نەتەوەكانی تر دەكرێت، لەو بابەتەوە داوای كۆتامان كردووە، ئەم كۆتایەش نەوەكو ئێستا لە ساڵی 1992 وە داوامان كردووە، ئەوەی ئێستا لە بۆ محافەزات داوا دەكەین، با هەر لە مەبدەئێك دابەزێت، ئەم قانونە بۆ دەورەی دابێت ئەكید گۆڕانكاری تیادەبێت، شەرت نیە ئیحسائیات بكرێت، بۆ هیچ ئینتخاباتێك تا ئێستا ئیحسامان نەكردووە، لەسەر ئاستی هەموو عیراق، ئەو ئیقتراحەی من پشتگیری زۆر سوپاسی مامۆستا خلیلیش دەكەم كە روون كردنەوەیەكی كرد لەجیاتی، لەوانەیە منیش هەر خۆم بە هەمان شێوە موقتەرەحەكەم دەكرد، جا داوا دەكەم ئەگەر برادەران پشتگیریمان بكەن، تایبەتمەندی خۆمان هەبێت، باشترە ئەگەر تەحالفات هەبێت ئەوەی دەیەوێت تەحالفێك بكات لەگەڵ هەر لایەنێكی تر، ئیعتیادیەو حوریشە لەو بابەتەوە، بەس لەهەمان كاتدا داوادەكەین تایبەتمەندی خۆشمان هەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

كاك پیر خدر، ئاخیر كەسەو دوایی خوێندنەوەی بۆ دەكرێت، فەرموو.

بەڕێز خضر سلیمان خلیل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەز بینم پشتی سێ سەعات و نیو كو دانوستاندنی دكەین، دانی دووێ ژی دانیشتنامە، ئو بابەتەكێ هۆسا ئەڤە نەحەسم بت وەك پێشنیار، یان دووێ دڤێت ئاماژە بچەندی بكەت، پرۆژەی دەستورێ هەرێمێ، ماددەی 105، ئەڤ چارەیەك بۆ ڤی خالێ دانایە، (اذا تمثیل عادل بمكونات شعب كوردستان) ناوێت وان ژی ئینایە، توركمان، سریان(فی انتخابات مجالس المحافظات و الاقضیة والنواحی)پیر خدر وەكو كوردەكی یەزیدی، كو دەرگایەكی دڤێت، مەسەلەن كۆدێ دەرگایەكی بۆمە دكەت، ئی ئیمە گرانترن وەكو كوردی

ئێزدی، ئیرۆکەش پێشنیارا مە لەدەڤ ئەڤ بابەتە تێرو تەسەل نایەتە دانوستاندن، بیتە پاش خستن بۆ سبەینێ،زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

زۆر سوپاس دەیخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ ئەوەیە کۆتا هەبێت بۆ نەتەوەکانی تر؟ رجائەن رجائەن بێ دەنگ، پێشنیارێك هاتووە، داوا دەکات کۆتا هەبێت، لە برا ئەرمەنیەکان و برا ئێزیدی و براتورکمان و ئێزدی کوردو برا تورکمان و برای کلدان و ئاشوری، داوا دەکەن کۆتا هەبێت، داوادەکەن لە سلێمانی هەبێت، لە دهۆك هەبێت، لە هەولێر هەبێت، هەندێك بەڕێزیش رەئی خۆیان دا ئێستا لەناو پەرلەمان، ئەڵێن لەبەر ئەوەی ئیحسائیە نەکراوە، لەبەر ئەوەی ئەو نسبەیە دیار نیە، لەپەرلەمان ئەو نسبەیە دراوە، بمێنێت بۆ وەختێکی تر، ئێستا پێشنیارەکی ئەو بەڕێزانەی کە داوایان کردووە، ئەوەلی دەیخەینە دەنگدانەوە، ئەگەر قبول کرا، پاشان نسبەکانی دەست نیشان دەکەین، کێ لەگەڵ ئەوەیە لەم مەرحەلەیە هەبێت، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ سوپاس،کێ لەگەڵ ئەوەیە بۆ مەرحەلەیەکی تر بێت، تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ سوپاس، تەئخیر کرا بۆ مەرحەلەیەکی تر، تکایە ببورن، ئێستا بۆ ماددەیەکی تر تکایە، ئیحتیرامی دەنگی ئەندامانی پەرلەمان دەگیرێت، ئەکسەریەت تاخیری کرد بۆ مەرحەلەیەکی تر، زۆر سوپاس.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سی و چوارەم کە دەبێتە ماددەی سی و سێیەم.

ماددەی سی و چوارەم:

پێویستە لەسەر هەموو لایەنێکی پەیوەندیدار حوکمەکانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکەن.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (34):

على جميع الجهات ذات العلاقة تنفيذ احكام هذا القانون.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

ئەم ماددەیە زۆر تەبیعیە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ سوپاس، کێ لەگەڵدانیە دەستی بەرز بکاتەوە؟ سوپاس، بە کۆی دەنگ پەسەند کرا، ماددە سی چوار تکایە.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سی و پێنجەم کە دەبێتە ماددەی سی و چوارەم.

ماددەی سی و پێنجەم:

کار بە هیچ دەقێکی یاسایی یان بڕیارێك ناکرێ گەر لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە ناکۆك بێ.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (35): لا يعمل بأي نص قانوني او قرار يتعارض وأحكام هذا القانون.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

ئەم ماددەیەش وەكو ماددەكانی تره، كێ لەگەڵدایه دەستی بەرز بكاتەوە؟ سوپاس، كێ لەگەڵدانیه دەستی بەرز بكاتەوە؟ سوپاس، بەكۆی دەنگ پەسەند كرا، ئێستا بۆ ماددەیەكی تر.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی سی و شەشەم كە دەبێتە ماددەی سی و پێنجەم.

ماددەی سی و شەشەم:

ئەم یاسایه لەمێژووی دەرچوونیەوە جێ بەجێ دەكرێت و له رۆژنامەی فەرمی (وەقائیعی كوردستان) بڵاو دەكرێتەوە.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة (36):

ینفذ هذا القانون اعتباراً من تأریخ اصداره وینشر في الجریدة الرسمیة (وقائع كوردستان).

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

بەڕێزان ، فەرموو كاك كریم.

بەڕێز كریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەراستی من پێشنیار دەكەم، كه ئەو یاسایه له كاتی بڵاو كردنەوەی له جەریدەی رەسمی جێبەجێ بكرێت، چونكه ئەوە ئیستیسنائه، ئێمە خەریكه ئیستیسنائەكان دەكەینە ئەسڵ، بۆیە لەگەڵ ئەوە دامە كە لە تاریخی نەشر جێبەجێ بكرێت و زۆر سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

لیژنەی یاسایی رەئیتان تكایه.

بەڕێز سەردار صباح بوزۆ هەركی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پشتگیری له پێشنیارەكەی كاك كریم دەكەین.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

بەڕێزان كێ پێشنیارەكەی ئەو ماددەیە بە وەرگرتنی پێشنیارەكەی كاك كریم وەردەگرێت، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ سوپاس، كێ لەگەڵدانیه دەستی بەرز بكاتەوە؟سوپاس، بە كۆی دەنگ پەسەند كرا، ئێستا (اسباب موحبه) لەگەڵ یاساكه بخوێننەوە، پاشان دەیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز جمال محمد قاسم: